॥ १२८९ ॥ धांवोनियां देव गळां घाली मिठी ॥ स्फुंद स्फुंदुन गोष्टी सांगतसे ॥ १ ॥ आषाढीं कार्तिकीं विसरूं नका मज ॥ सांगतसें गुज तुह्मांलागीं ॥ २ ॥ अनाथांचा नाथ आहें मी रे खरा ॥ तुमचेनि बरा दिसतसे ॥ ३ ॥ तिहीं त्रिभुवनीं नाहीं कोणी मज ॥ नामा ह्मणे गुज सांगतसे ॥ ४ ॥

॥ १२९० ॥ सकळ संतजन देखोनि नयनीं ॥ टाळिया पिटोनि गाती नाम ॥ १ ॥ ह्मणती धन्य भक्त निधडा वैष्णव ॥ ब्रह्मादिकां माव न कळे याची ॥ २ ॥ कैसा ऋणिया येणें केला पंढरिनाथ ॥ आहे सदोदित याचे जवळीं ॥ ३ ॥ पूर्वीं तो प्रल्हाद श्रवणीं ऐकिला ॥ किंवा हा देखीला संतांमधीं ॥ ४ ॥ नामा येऊनियां चरणासीं लागला ॥ हृदयीं आलिंगिला भक्तराज ॥ ५ ॥

सगुण निर्गुण स्वरूप वर्णन.

॥ १२९१ ॥ वेडावली वाचा वेदाची बोलतां ॥ देवा पाहूं जातां अनिर्वाच्य ॥ १ ॥ अनिर्वाच्य वाचा बोलावया गेली ॥ जिव्हा हे चिरली भूधराची ॥ २ ॥ भूधराची जिव्हा झालीसे कुंठित ॥ नामा ह्मणे अंत नलगे याचा ॥ ३ ॥

॥ १२९२ ॥ जेथें नाहीं कांहीं नामरूप गुण ॥ बोलती निर्गुण तयांलागीं ॥ १ ॥ तोचि गोकुळांत होउनी गोंवळ ॥ ह्मणवीतो बाळ यशोदेचा ॥ धृ० ॥ चिन्मय चिद्रूप अक्षय अपार ॥ परेहुनी पर ह्मणती ज्यातें ॥ २ ॥ सर्वां भूतांचे फुटकाये खोळें ॥ भरलें न गळे आत्मपणें ॥ ३ ॥ आनंदी आनंद मातला अपार ॥ वेदालाही पार नाहीं ज्याचा ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे सर्व रूपें जें रूपस ॥ गोकुळीं विलास मांडियेला ॥ ५ ॥

॥ १२९३ ॥ अनंत ह्मणती माझीया स्वामीतें ॥ अनंत गुण त्यातें ह्मणोनीयां ॥ १ ॥ पतित पावन ह्मणती माझीया स्वामीतें ॥ उद्धरी पतितातें ह्मणोनीयां ॥ धृ० ॥ विश्वंभर ह्मणती माझिया स्वामीतें ॥ पोशितो विश्वातें ह्मणोनियां ॥ २ ॥ जगजीवन ह्मणती माझिया स्वामीतें ॥ जीववी जगातें ह्मणोनियां ॥ ३ ॥ हृषीकेश ह्मणती माझिया स्वामी तें ॥

चाळी इंद्रियातें ह्मणोनियां ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे केशव ह्मणती स्वामीतें ॥ नासीतो क्लेशातें ह्मणोनीयां ॥ ५ ॥

॥ १२९४ ॥ प्रथम अवतारीं देव मच्छ झाले सागरीं ॥ वधोनी शंखासुर वैरी आणिले वेद ॥ १ ॥ कूर्म अवतारीं सांवरीली सृष्टी ॥ वराहद्विज नेहटी धरणीधरु ॥ धृ० ॥ मल्हाद कैवारा स्तंभाभितरीं ॥ बळी बंधन हरी प्रगट झाला ॥ २ ॥ रेणुका नंदन द्विजकुळ पाळण ॥ त्रिंबक भजन रघुनाथ ॥ ३ ॥ गोकुळीं अवतारू सोळासहस्र वरू ॥ आपण योगेश्वरू बौध्य रूपीं ॥ ४ ॥ कल्की अवतारू वदतसे वरू ॥ नामया दातारू केशीराज ॥ ५ ॥

॥ १२९५ ॥ नामाचा धारक विष्णुरूप देख ॥ वैकुंठीचें सुख रुळे पायीं ॥ १ ॥ निराकार देव आकारासी आला ॥ भक्ती पैं स्थापिला नामरूपा ॥ धृ० ॥ नाममंत्र बीज जोंवरी नाहीं जया ॥ तोंवरी केशवदया नाहीं प्राप्त ॥ २ ॥ नामा ह्मणे नाम केशव केवळ ॥ जाणती प्रेमळ हरीभक्त ॥ ३ ॥

॥ १२९६ ॥ ओंवाळु गेली मी वो द्वारके ॥ जिकडे पाहें तिकडे चतुर्भुज सारिखें ॥ १ ॥ लाजीलेगे माये आतां कोणा ओंवाळु ॥ जिकडे पाहातां तिकडे चतुर्भुज गोपाळु ॥ धृ० ॥ लाजोनीयां आली सखीयां माझारीं ॥ जिकडे पाहातां तिकडे चतुर्भुज नरनारी ॥ २ ॥ श्रीवच्छलांछन हेंची ओळखण ॥ वीष्णुदास नामायानें सांगितली खूण ॥ ३ ॥

॥ १२९७ ॥ श्रीमुख साजिरें कुंडलें गोमटीं ॥ तेथें माझी दृष्टी बैसलीसे ॥ १ ॥ कटावरी कर समचरण साजिरे ॥ देखावया झुरे माझें मन ॥ २ ॥ माहेरीची आस दसरा दिवाळी ॥ बाहे ठेवी निढळी वाट पाहे ॥ ३ ॥ बंदिजन नामा उभा महाद्वारीं ॥ कीर्ति चराचरीं वर्णितसे ॥ ४ ॥

॥ १२९८ ॥ सहस्रदळांत आकाशाच्या परी ॥ राहोनी शरीरीं शोभा दावी ॥ १ ॥ तेंचि नटें थाटें उभा विटेवरी ॥ कर कटावरी ठेऊनियां ॥ २ ॥ जयाचिये नाभीं जन्मला विधाता ॥ तेथोनी वाढता लोक झाला ॥ ३ ॥ श्रुतीचेये वाचे नोहें गोचर ॥ जेथें अवतार तिहीं देवा ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे विश्वंभरू आणिक ॥ अंगुळ दशक आहे जें कां ॥ ५ ॥

॥ १२९९ ॥ काष्टीं अग्नीं असे प्रगटे नयनीं ॥ काष्टींही असोनी वेगळाची ॥ १ ॥ तैसें निर्धारितां असें पै सकळां ॥ दावितां निराळा पांडुरंग ॥ २ ॥ तरुबीजीं जैसें सर्व व्यापक असे ॥ जळाविण नसे फळ पहा कीं ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे बीज नासिलें तें भोग ॥ तूंचि पांडुरंग आह्मांसाठीं ॥ ४ ॥

॥ १३०० ॥ जीव विठ्ठल आत्मा विठ्ठल ॥ परमात्मा विठ्ठल विठ्ठल ॥ १ ॥ जनक विठ्ठल जननी विठ्ठल ॥ सोयरा विठ्ठल सांगाती ॥ २ ॥ अहिक्य विठ्ठल परत्र विठ्ठल ॥ निरंतर विठ्ठल तारीता ॥ ३ ॥ नाम विठ्ठल रूप विठ्ठल ॥ पतित पावन विठ्ठल विठ्ठल नामा ॥ ४ ॥

॥ १३०१ ॥ तीर्थ विठ्ठल क्षेत्र विठ्ठल ॥ देव विठ्ठल देवपूजा विठ्ठल ॥ १ ॥ माता विठ्ठल पिता विठ्ठल ॥ बंधु विठ्ठल गोत्र विठ्ठल ॥ २ ॥ गुरु विठ्ठल गुरुदेवता विठ्ठल ॥ निधान विठ्ठल निरंतर विठ्ठल ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे मज विठ्ठल सांपडला ॥ ह्मणोनी कळिकाळां पाड नाहीं ॥ ४ ॥

॥ १३०२ ॥ मत्स्य कच्छ क्रोड मृग ते खुजट ॥ जेथुनी प्रगट झालीं रूपें ॥ १ ॥ तेंचि ब्रह्म उभें भिवरेच्या तिरीं ॥ हात कटावरी ठेवूनियां ॥ २ ॥ मातृघाती हिंडे वनीं जो रडत ॥ चोर जार घात करी दुष्ट ॥ ३ ॥ दिगंबर अश्वारूढ खड्गधारी ॥ पृथ्वीचा जो करी ग्रास एक ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे मुंगी आदि ब्रह्मवरीं ॥ नाना अवतारीं एकलाचि ॥ ५ ॥

॥ १३०३ ॥ पुष्पासी परिमळु दूध घृत मेळु ॥ ऊंस तो रसाळु बीज नाहीं ॥ १ ॥ तैसें परब्रह्म आहे तें निर्वाण ॥ वर्णितां पुराण नपडे ठायीं ॥ २ ॥ दीपाचीही दीप्ति दर्पणाची कांति ॥ तैसी ब्रह्ममति कवण जाणे ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे जैसें सर्वां घटीं आकाश ॥ केशव परमहंस तैसा जाणे ॥ ४ ॥

॥ १३०४ ॥ ब्रह्मीं ब्रह्म एक मुळीं नाहीं जग ॥ सर्व मायायोग कल्प जाणां ॥ १ ॥ स्थावर जंगम सर्व मायोपाधि ॥ जाण पां त्रिशुद्धि आत्मज्ञानें ॥ २ ॥ रवीच्या किरणीं जैसें मृगनीर ॥ तैसें ब्रह्मीं कीर विश्व झालें ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे वाचा ऐका निज खूण ॥ स्वरूपीं तल्लिन होउनि राहे ॥ ४ ॥

॥ १३०५ ॥ निर्गुण सगुण नाहीं ज्या आकार ॥ होऊनि साकार तोची ठेला ॥ १ ॥ जळीं जळगार दिसे जैशा परी ॥ तैसा निराकारी

साकार हा ॥ २ ॥ सुवर्ण कीं धन धन कीं सुवर्ण ॥ निर्गुणीं सगुण यया-परी ॥ ३ ॥ ऐसा पूर्णपणें सहजीं सहज ॥ सखा केशीराज प्रगटला ॥ ४ ॥ पांडुरंगीं अंगें सर्व झालें जग ॥ निववी सर्वांग नामा ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १३०६ ॥ वैकुंठीं पाहे तंव चतुर्भुज दिसे ॥ परि सुंदर रूप तेथें नाहीं ॥ १ ॥ क्षीरसागरीं पाहे तों तेथें निद्रिस्त ॥ परि सुंदर रूप तेथें नाहीं ॥ २ ॥ द्वारके पाहे तंव पाताळीं चरण ॥ परी सुंदर रूप तेथें नाहीं ॥ ३ ॥ हृदयीं पाहे तंव अव्यक्तचि दिसे ॥ परि सुंदर रूप तेथें नाहीं ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे ऐसा सर्व गुण संपूर्ण ॥ पंढरीये उभा शोभतसे ॥ ५ ॥

॥ १३०७ ॥ अमराचें ठेवणें विश्वाचें जीवन ॥ सौभाग्य लावण्य रखुमाईचें ॥ १ ॥ धन्य गौळियां जीणें कृष्ण बाळपण ॥ यशोदा नंदन क्रीडा करी ॥ २ ॥ अंगें स्थूळपणें ब्रह्म खेळा येणें ॥ लीला सामावणें रोम-रंध्रीं ॥ ३ ॥ विष्णुदास नामा देवेंची लाहाणें ॥ ज्या घरीं खेळणें परब्रह्म ॥ ४ ॥

॥ १३०८ ॥ आपणची कर्ता आपणची मित्र ॥ आपण सर्वत्र हरि झाला ॥ १ ॥ साधन साधितां हरि दिसे पूर्ण ॥ प्रपंच हें भान न देखें डोळां ॥ २ ॥ किमर्थ हें टवाळ मायामोह जाळ ॥ वायांच पाल्हाळ कोरडे करा ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे सखोल विठ्ठल पूर्ण बोल ॥ उच्चारितां मोल नलगे कांहीं ॥ ४ ॥

॥ १३०९ ॥ एक तत्व एकाकार सर्व देशीं ॥ एक तो नेमेसी सकल जनीं ॥ १ ॥ ऐसें ब्रह्म पहा आहे सर्व एक ॥ नलगे विवेक करणें कांहीं ॥ २ ॥ मिथ्या हें डंबर माया मथितार्थ ॥ हरि हाची स्वार्थ वेगीं करी ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे समर्थ बोलिला तो वेद ॥ नाहीं भेदाभेद ब्रह्मपणीं ॥ ४ ॥

॥ १३१० ॥ कमळगर्भा मनीं थोर चिंता करी ॥ पद्म ठसेवरी उमट-ताती ॥ १ ॥ नीलोत्पल जैसे चरण वानूं कैसे ॥ सकुमार राजस विठ्ठलाचे ॥ २ ॥ लावण्यसागरु रूप पाहों ठेली ॥ दृष्टी पैं खुंटली रुक्मिणीची ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे विठोचे चरण सकुमार ॥ तेथें वाहे धार गंगादेवी ॥ ४ ॥

॥ १३११ ॥ काळा गे दादुला पाहतां आकळू ॥ तो झाला गोवळू नंदाचा ॥ १ ॥ काळागे दादुला काळागे दादूला ॥ पंढरीं पहा चला विठ्-

लगे ॥ १ ॥ काळा ह्मणोनी पाहों गेलों जवळी ॥ सुनीळू सांवळा दिसतसे ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे सर्व भक्षितो हा काळू ॥ भक्तांचा कृपाळू श्रीविठ्ठल ॥ ४ ॥

॥ १३१२ ॥ कोकिळे चित्कळा रत्नाची ते कीळा ॥ मान कीं सोज्वळा वर्णू हरीचा ॥ १ ॥ वृंदावनीं वेणू वाजे रुणुंझुणूं ॥ वेध तनमनु गोपाळांचा ॥ १ ॥ देहुडा पाउलीं हरि गोपाळा गोजिरीं ॥ वाहाती ते लालोरी हरि छंदें ॥ ३ ॥ वेधलीं वनचरें गोधनें अपारें ॥ पक्षीकुळें साचारें तल्लिन झालीं ॥ ४ ॥ यमुनेचें उदक जळचरें सम्यक ॥ पाताळीं पन्नग एको ठेली ॥ ५ ॥ ऐसे कृष्ण वेधें तल्लिन झाले बोधें ॥ नामा ह्मणे वेणूछंदें स्थिर झाली ॥ ६ ॥

॥ १३१३ ॥ धन्य गोकुळ महीतळीं मंडळ ॥ सुखावलें ब्रह्म जेथें झालें सगुण ॥ १ ॥ काय न कळे आवडी साचा भाव ॥ सुख नेलें रे गोवळीं ह्मणती देव ॥ २ ॥ आलें वैकुंठ भूवनीं विकृती ॥ ते हे पाहवी गौळियांची विश्रांती ॥ ३ ॥ योगीयांचे ध्यानीं उबगलें ॥ तया गौळियांचे अनुरागीं रंगलें ॥ ४ ॥ वेद श्रुतीसी पारू न कळे ॥ कोण सुख सर्वांहुनी आगळें ॥ ५ ॥ नामया स्वामी आमुचें कुळदैवत ॥ शरण जाऊनी गौळिया मागूं उच्छिष्ट ॥ ६ ॥

॥ १३१४ ॥ ध्यान सांवळें गोकुळींचें ॥ धांव पाव वेगीं हरि सांवळिया ॥ धृ० ॥ सांवळीसी आंगीं उटी ॥ सांवळी कस्तुरी लल्लाटीं ॥ सांवळीसी कांसे कांसियला कटीं ॥ गोवळिया ॥ १ ॥ सांवळीसी तनु बरवी ॥ सांवळें वृंदावन मिरवी ॥ सांवळ्याशा तुळसी कानीं ॥ मंजुरीया कोंवळिया ॥ ३ ॥ सांवळीसी माळा कंठीं ॥ सांवळें हृदयीं पदक विशाळ ॥ सांवळ्याशा गोपी केल्या ओंवळ्या ॥ गोंवळिया ॥ ३ ॥ सांवळीसी हातीं काठी ॥ सांवळासा कांबळा पाठीं ॥ नामयाचा स्वामी गायी राखी ॥ धवळ्या आणि पिंवळ्या ॥ ४ ॥

॥ १३१५ ॥ शब्दामृत मांडे येती भोजना ॥ अभ्यासी अज्ञाना तरी फळें ॥ १ ॥ मुंगीचे थडके फुटे जों आकाश ॥ ब्रह्मत्वें सायास नये हातीं ॥ २ ॥ मशका ओढी मेरू हाले बुडीं ॥ जीवाचे ते जोडी ब्रह्म मिळे ॥ ३ ॥ उदकीं जरी मासोळी सूर्यासी भेटे ॥ वारीयाचे कोठें दृष्टि पडे

॥ ४ ॥ चंद्राचें चांदणें घेती जे पालवी ॥ मिथ्या माया देवी नामा ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १३१६ ॥ हवा हवा ह्मणताती श्रुति ॥ परि त्या नेणती भुललीया ॥ १ ॥ तुझिया रूपा नेणती अगा कमळापती ॥ बाळक ह्मणती गौळियाचें ॥ २ ॥ विष्णुदास नामयानें दावियेल्या खूणा ॥ पंढरीचा राणा श्रीविठ्ठल ॥ ३ ॥

॥ १३१७ ॥ निर्गुण गुणासी आलें ॥ परब्रह्म ठसावलें ॥ भक्त पुंडलिका लाधलें ॥ गौप्य केलें प्रगट ॥ १ ॥ सेवा सेवा ब्रह्मरस ॥ विठ्ठल पंढरीनिवास ॥ धृ० ॥ निर्गुण गुणाकार ॥ मूर्ती सांवळी सुंदर ॥ सकल ही गुणाचें माहेर ॥ मुक्ति पेंठ पंढरी ॥ २ ॥ धन्य धन्य भीमा तट ॥ चंद्रभागा हे निकट ॥ जेथें विठ्ठल वीर प्रगट ॥ नाम गर्जती हरिदास ॥ ३ ॥ धन्य धन्य पद्माळें ॥ सभरा भरित आनंद जळें ॥ स्नान केलिया निर्मळ ॥ कोटी कुळें उद्धरती ॥ ४ ॥ धन्य धन्य मान देश ॥ विठ्ठलें केला रहिवास ॥ नामा ह्मणे विष्णुदास ॥ देई उल्हास भक्तीचा ॥ ५ ॥

॥ १३१८ ॥ वंदावें ते काय निंदावे ते काय ॥ सर्वांठायीं पाहे कोंदाटलें ॥ १ ॥ आहे कवणा ठायीं नाहीं कवणा ठायीं ॥ ठायींच्या पैं ठायीं कोंदाटलें ॥ २ ॥ रविरश्मीचें तेज सर्वांठायीं असे ॥ त्या परी अनायासें बुजतू जाय ॥ ३ ॥ भाव तेंचि ब्रह्म ब्रह्म तेंचि कर्म ॥ जाणोनियां वर्म ह्मणे नामा ॥ ४ ॥

॥ १३१९ ॥ जागारे गोपाळांनो रामनामीं जागा ॥ कळीकाळा आकळा महादोष जाती भंगा ॥ १ ॥ सहस्त्रदळ समान अनुहात ध्वनी उठी ॥ नामाचेंनी बळें पातकें रिघालीं कपाटीं ॥ धृ० ॥ दशमी एक व्रत करा दिंडी दर्शन ॥ एकादशी उपवास तुह्मीं जागा जागरण ॥ २ ॥ द्वादशी साधन कोटीकुळें उद्धरती ॥ नामा ह्मणे केशव ठाव देईल वैकुंठीं ॥ ३ ॥

॥ १३२० ॥ विठ्ठल विसांवा सकळीका ॥ विठ्ठल आधार तिहीं लोकां ॥ विठ्ठल नकळे ब्रह्मादिकां ॥ विठ्ठल देखा पंढरीये ॥ १ ॥ विठ्ठल डोळस सांवळा ॥ विठ्ठल पाहाती आवळा ॥ विठ्ठल ध्यावा वेळोवेळां ॥ विठ्ठल कमलावल्लभ ॥ धृ० ॥ विठ्ठल धरारे मानसीं ॥ विठ्ठल सोडवीक

अहर्निशीं ॥ विठ्ठलावीण मुक्ति कैंची ॥ कुंटणी गणिकेसी उद्धरिलें ॥ २ ॥ विठ्ठल उभा भीमातिरीं ॥ कर ठेउनी कटावरी ॥ विठ्ठल भक्तकाज कैवारी ॥ विठ्ठल हरी महादोष ॥ ३ ॥ विठ्ठल अनाथ कोंवसा ॥ विठ्ठल नुपेक्षी भरंवसा ॥ विठ्ठलेवीण शून्य दाही दिशा ॥ विठ्ठलावीण नाहीं हे अनेक ॥ ४ ॥ श्रीविठ्ठले धन्य दिवस ॥ श्रीविठ्ठल भक्तीरस ॥ श्रीविठ्ठल परम पुरुष ॥ विष्णुदास ह्मणे नामा ॥ ५ ॥

॥ १३२१ ॥ योगीयांचें ब्रह्म शून्य व्योमाकार ॥ आमुचें साकार विटेवरी ॥ १ ॥ दाटुगें नागर कटीं ठेउनी कर ॥ सर्वस्वें उदार भक्तालागीं ॥ धृ० ॥ ज्ञानीया सिद्धांतीं लक्षापरी नये ॥ आमुची वाट पाहे अनाथाची ॥ २ ॥ पुंडलीका भावा बोळले वोरसें ॥ नेणों काय कैसें प्रेम साचें ॥ ३ ॥ जाप्यकाचें जाप्य नाम मंत्रमय ॥ आमुचें भक्ती प्रिय संसारी कां ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे जीवें करीन ओंवाळणी ॥ क्षणीं चक्रपाणी दिठावसी ॥ ५ ॥

॥ १३२२ ॥ माझीया मनाचें बैसणें जे जे ठायीं ॥ तेथें तेथें राही पांडुरंगा ॥ १ ॥ भीमा चंद्रभागा वैकुंठ पंढरी ॥ दावी दृष्टी भरी निरंतर ॥ धृ० ॥ पुंडलीका समोर लक्ष निरंतरी ॥ तैसाची अंतरीं येउनी राहे ॥ २ ॥ कटीं कर विटे समचरण गोमटे ॥ पाहातां अति नेटकें हेंचि ध्यान ॥ ३ ॥ पुरवी माझी आस तूं बाप माउली ॥ करी मज साउली पद्मकरें ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे क्षणीं करीसी उदास ॥ होती कासावीस प्राण माझे ॥ ५ ॥

॥ १३२३ ॥ वावडी दुरीच्या दुरी उडतसे अंबरीं ॥ हातीं असे दोरी परि लक्ष तेथें ॥ १ ॥ दुडी वरी दुडी पाण्या निघाली गुजरी ॥ चाले मोकळ्या करीं परी लक्ष तेथें ॥ धृ० ॥ व्यभिच्यारी नारी परपुरुष जिव्हारी ॥ वर्ते घराचारीं परी लक्ष तेथें ॥ २ ॥ तस्कर नगरीं परद्रव्य जिव्हारी ॥ वर्ते घरोघरीं परी लक्ष तेथें ॥ ३ ॥ धन लोभ्यानें धन ठेवियलें दुरी ॥ वर्ते चराचरीं परी लक्ष तेथें ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे असावें भलतीया व्यापारीं ॥ लक्ष सर्वेश्वरीं ठेउनीयां ॥ ५ ॥

* ॥ १३२४ ॥ देह मंदिराभीतरीं ॥ शेजे सुदला श्रीहरी ॥ निद्रा उन्मनीचे भरी ॥ तें स्यां स्वप्न देखीलें ॥ १ ॥ स्वप्नीं भुललें बाई ॥

मागील नाठवेंची कांहीं ॥ हा जीव पर वस्तूच्या ठायीं ॥ तनु मनें आटला ॥ धृ० ॥ स्वप्न सांगूं कोणासी ॥ विवेक करीती तयांसी ॥ हें कोडें अज्ञानासी ॥ संतावांचोनी नुगवे ॥ २ ॥ ध्यानीं पहुडला सांवळा ॥ जवळी नारी बारासोळा ॥ विंजणें वारिती सकळां ॥ सोहंशब्द जागरणीं ॥ ३ ॥ धिं धिं तुरें वाजती ॥ अनुहात ध्वनि गर्जती ॥ तेथें निद्रा ना शुषुप्ति ॥ चंद्र सूर्य मावळले ॥ ४ ॥ मना पवना नाहीं भेद ॥ तया ठायीं हा गोविंद ॥ तेथें खुंटला अनुवाद ॥ वेदश्रुती आटल्या ॥ ५ ॥ ह्मणे विष्णुदास नामा ॥ जन्ममरण नाहीं आह्मां ॥ कृपा केली मेघःश्यामा ॥ संतसंगें तारिलों ॥ ६ ॥

॥ १३२५ ॥ माझ्या मनें तुझ्या चरणीं दिली बुडी ॥ इंद्रियें बापुडीं वेडावलीं ॥ १ ॥ आतां विषयसुख जाणावें हें कोणें ॥ जाणोनी भोगणें कोणें स्वामी ॥ २ ॥ देह सहज स्थिति राहिले निष्काम ॥ हृदयीं सदां प्रेम वोसंडत ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे केशवा कृपेच्या सागरा ॥ तूं आह्मां सोयरा आदि अंतीं ॥ ४ ॥

॥ १३२६ ॥ आसनीं शयनीं आठवी अनुदिनीं ॥ नित्य समाधानीं रूप तुझें ॥ १ ॥ काम धाम कांहीं नलगे माझ्या चित्तीं ॥ न देखें विश्रांति तुजवीण ॥ २ ॥ तापत्रय वणवा लागला चहूंकडे ॥ न देखें उघडे तुजवीण ॥ ३ ॥ तुजवीण तें जिवलग दुजें कोण होईल ॥ तें माझे निवारील उद्वेग हे ॥ ४ ॥ कृपेचा सागरू त्रिभुवनीं उदारू ॥ न करी अव्हेरू अनाथाचा ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे केशवा आस माझी पुरवी ॥ पाउलें दाखवी एक वेळां ॥ ६ ॥

॥ १३२७ ॥ महाद्वारापासीं नामदेव आला ॥ सन्मुख देखिला पांडुरंग ॥ १ ॥ मेघःश्याम मूर्ती डोळस साजिरी ॥ हृदय मंदिरीं करी ध्यान ॥ २ ॥ धन्य नामदेव भक्त शिरोमणी ॥ ज्याच्या चक्रपाणी वेळाईत ॥ ३ ॥ सर्व अनुभव देह पारुपला ॥ अखंड विठ्ठल सुखरूप ॥ ४ ॥ मन पांगुळलें स्वरूपीं गुंतलें ॥ बोलणें खुंटलें वेदशास्त्रें ॥ ५ ॥ सबाह्य अंतरीं स्वरूप कोंदलें ॥ द्वैत निरसलें दृश्याकारें ॥ ६ ॥ रूप निर्धारितां दृश्य पूजाबळें ॥ रोमांच उठिले थर्थरीत ॥ ७ ॥ अमृताचा घन वोळला अंतरीं ॥ वर्षताति धारी संजीवन ॥ ८ ॥ तें क्षीर सेवितां झालें समा-

धान ॥ चुकलें मरण येरझार ॥ ९ ॥ चित्सुखें निवालों दुःख विसरलों ॥ विसांवा भेटलों पांडुरंग ॥ १० ॥ नामा ह्मणे मी लागे या सुखा ॥ जोडे पुंडलिका तुझ्या धर्में ॥ ११ ॥

॥ १३२८ ॥ कस्तूरी कुंकुम रेखे लाल टिळा ॥ केशराची उटि सर्वांगासी ॥ १ ॥ पाहिला पाहिला माझा पांडुरंग ॥ जीवीं जिवलग डोळे भरी ॥ २ ॥ हार शोभे गळां मंजूरीचा तुरा ॥ कर्ण रत्न फळा झळाळित ॥ ३ ॥ विटेवरी नीट गोमटीं पाउलें ॥ त्यांवरी ठेविलें मस्तक म्यां ॥ ४ ॥ नामयाची धणी भूकेली ते धाली ॥ आनंद दिवाळी आजि झाली ॥ ५ ॥

॥ १३२९ ॥ सुखाचें हें सुख श्रीहरि सुख ॥ पाहतांही भूक ताहान गेली ॥ १ ॥ भेटली भेटली विठाई माउली ॥ वासना निवाली जिवांतील ॥ १ ॥ चंद्रासी चकोर मेघासी मयूर ॥ वाटे तैसा भर आनंदाचा ॥ नामा ह्मणे पाप आणि ताप दुःख ॥ गेलें झालें सुख बोलवेना ॥ ४ ॥

॥ १३३० ॥ विठोबाचें मुख पाहातां लोचनीं ॥ पुरलिसे धणी एकसरा ॥ १ ॥ पाहावा पाहावा गोजिरा गोपाळ ॥ नंदजीचा बाळ बाईयांनो ॥ २ ॥ गोखुरीं धुरळा कुंतळी शोभला ॥ मस्तकीं खोंविला मोरपत्र ॥ ३ ॥ त्रिअंगीं देहुडा वाजवितो वेणु ॥ शोभा काय वर्णूं तयाचि मी ॥ ४ ॥ आनंदाचा ठेवा नये मनासी ॥ आलिसे ध्यानांसी अखंडित ॥ ५ ॥

॥ १३३१ ॥ निर्गुण सगुण नव्हें तें समान ॥ तैसें तेंही जाण योगाभ्यासीं ॥ १ ॥ प्रल्हादासी हरी शंख चक्र गदा ॥ सगुण गोविंदा शोभतसे ॥ २ ॥ अर्जुनासी देव उभा पाचारासी ॥ सखा उद्धवासी साक्ष दावी ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे माझा केशीराज भोळा ॥ दाविसी गोपाळां बाळलीळा ॥ ४ ॥

॥ १३३२ ॥ हात पाय सर्व मिळोनियां मेळा ॥ चला पाहूं डोळां ह्मणताती ॥ १ ॥ देखणें तें नव्हें देखतील कैसें ॥ देखण्याची असे सर्व डोळां ॥ २ ॥ पंचभूत अंश अशांत मिळालि ॥ निर्गुणाची खोली देव जाणें ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे तेव्हां तुज पाहों आला ॥ पाहोनि तो ठेला सर्वांभूतीं ॥ ४ ॥

॥ १३३३ ॥ ध्यानीं ध्यातां मनीं हाची येउनी बैसे ॥ गीतीं गातां वसे हृदयकमळीं ॥ १ ॥ बाहेरी भीतरीं वेधिलें वो येणें ॥ रुक्मिणी रमणें पांडुरंगें ॥ १ ॥ यावीण दुसरें मज कांहींच नाठवे ॥ लागलीसे सवे गोपाळाची ॥ ३ ॥ भाग्यें जात जीवा कांहींच नावडे ॥ वाचोनी पवाडे गोपाळाचे ॥ ४ ॥ निद्रां आणि जागृतीं स्वप्नीं आणि शुषुप्तीं ॥ देखे कृष्णमूर्ती सर्वगत ॥ ५ ॥ ऐसा अखंड विदेही लौकिका विरहीत ॥ नामा जिवन्मुक्त होउनी ठेला ॥ ६ ॥

॥ १३३४ ॥ अहो त्रिभुवना माझारीं ॥ भूवैकुंठ पंढरीं ॥ चंद्रभागा सरोवरीं ॥ विटेवरी नीट उभा ॥ १ ॥ उभा कैवल्य नायक ॥ दृष्टी सन्मुख पुंडलीक ॥ ज्याचे ब्रह्मादिक सेवक ॥ इतरां कोण पाड ॥ १ ॥ सुरंग रंगें चरणतळें ॥ रातलीं रातोत्पळें ॥ जिंकिलीं माणिक निळें ॥ मज पाहतां बाई ॥ ३ ॥ पद अंकुश पताका ॥ ध्वज वज्रांकित रेखा ॥ तेथें लक्ष्मी रतली देखा ॥ सिंधु तनया बाई ॥ ४ ॥ अनुपम्य गे माय अनुपम्य सार ॥ परब्रह्म वो साकार ॥ मंत्रमय त्रि अक्षर ॥ विठ्ठलनाम बाई ॥ ५ ॥ तें गा प्रत्यक्ष ध्यान ॥ सर्व सुखाचें निधान ॥ दृष्टीं पाहतांची मन ॥ माझें परतेना ॥ ६ ॥ न लागे पातयासी पातें ॥ लक्ष लागलें निरुतें ॥ सुख झालें बा मनातें ॥ तें मी काय सांगों वो माय ॥ ७ ॥ मन इंद्रियें वेधलीं ॥ घर वृत्तिचें रिघालीं ॥ काय स्वानंदा मुकलीं ॥ वेगळेपणें ॥ ८ ॥ पदद्वयाचीं ठेवणीं ॥ इंद्रनीळ गुल्फमणी ॥ गंगा मिरवत चरणीं ॥ वांकी तोडर पायीं ॥ ९ ॥ सरळ अंगोळिया वरी ॥ नखें वर्तुळ साजिरीं ॥ चंद्र देखोनी अंबरीं ॥ झाला कळाहीन ॥ १० ॥ पोटरीया जानु जंघा ॥ मर्गजमणीचे ते स्तंभ ॥ कैसें वोळलें स्वयंभ ॥ ओघ जैसें कालिंदीचे ॥ ११ ॥ पितांवर माळ गांठीं ॥ रत्नकिळा बरवंटीं ॥ विद्युल्लतेच्या थाटीं ॥ जैशा मेघमंडळीं ॥ १२ ॥ वीरकंकणें मणगटीं ॥ काडोवांडीं मुद्रिका दाटी ॥ माज सामावे जो मुठीं ॥ वरी कटी कटिसूत्र ॥ १३ ॥ नाभीं सरोज गहन ॥ ब्रह्म याचें जन्मस्थान ॥ वरी त्रिवळी लक्षण ॥ कैसें शोभे रोमराजी ॥ १४ ॥ काय वाणूं तें उदर ॥ सांठवलें चराचर ॥ ब्रह्म गोळ निरंतर ॥ जयां रोमरंध्रीं ॥ १५ ॥ तनु मृदु शाम निर्मळ ॥ प्रभा दिसती सोज्वळ ॥ जेवीं ओंळलेंसे जळ ॥ जैसें घन मंडळीं ॥ १६ ॥ शुद्ध चंदन पातळ ॥ आंगीं चर्चिला निर्मळ ॥ जेवीं इंद्रनीळ किळ ॥ गुल्फ मोतीयांचे ॥ १७ ॥ पदक बाहुभूषणें ॥ नवरत्नांचें खेवणें ॥

कैसें सर्वांगीं झालें पणें ॥ लेणें लेणियासी ॥ १८ ॥ कौस्तुभ मिरवे कंठीं ॥ माजी रत्नांचिये दाटी ॥ तेथें सुरवरांच्या दृष्टी ॥ भाळलिया ॥ १९ ॥ श्रवणीं कुंडलें झळकतीं ॥ जैशा विजुवा तळपती ॥ कंठीं माळ वैजयंती ॥ सह तुळसी दळेसी ॥ २० ॥ विशाल नयन दृष्टी ॥ ठेऊनियां नासापुटीं ॥ दावी योग कसवटी ॥ योगीयासीं गे माये ॥ २१ ॥ लिंग स्वयंभू शीर स्थळीं ॥ रश्मी मुगुट झळाळी ॥ वेटी मोरविसातळीं ॥ मृगनाभी तिळक ॥ २२ ॥ स्मित अधर सुरेख ॥ कैसेनी मासूर मुख ॥ तेथें मदन पर्यंक ॥ कोटी कुरवंड्या ॥ २३ ॥ विष्णुदास नामा जिवें ॥ ओंवाळी सर्व भावें ॥ अनुभव अनुभवें ॥ अनुभविजें सदां ॥ २४ ॥

॥ १३३५ ॥ अव्यक्त परब्रह्म कैसें आलें वो व्यक्तीं ॥ अकळु न कळेची तो हा अमूर्त मूर्ती ॥ पुंडलिकाचे भक्ती येऊनियां वाळवंटीं ॥ उभा राहे विटेवरी कर ठेऊनि कटीं ॥ १ ॥ जिवाचा जिवनु वो मज भेटवा हरी ॥ लागलें प्रेम पिसें होऊनि दासी कामारी ॥ ध्रु० ॥ कासिला पितांबर तयावरी मेखळा ॥ उटी जी चंदनाची शोभती वनमाळा ॥ नाहीं वो वाहुवटे तें रूप गुंतलें डोळां ॥ अधर जें पोंवळियाचे दंत हिऱ्याची जोती ॥ २ ॥ विशाल नयन वो भोंवया व्यंकटा अति ॥ टिळक जो रेखिला मृगनाभीं लल्लाटीं ॥ उपमा नये व्यक्ती ॥ चंद्रा पडियली तुटी ॥ ३ ॥ माथां मुगुट जो रत्नें जाडियेली वरी ॥ त्या खालीं मयूरपत्रीं वेटी साजे मुरारी ॥ माथा त्या विरगुंठी पुष्पें तुरंबिलीं वरी ॥ तेण मी भाळलिये भेटवावें झडकरी ॥ ४ ॥ इंद्रनीळ कीळ गाभा ॥ घनश्यामु हा दिसे ॥ पहा तूं एक दृष्टीं चकित केलें वो हासें ॥ तेचि ते कामबाण ॥ जिवा लागलें पिसें ॥ नामया विष्णुदासा व्यापिलें हृषीकेशें ॥ ५ ॥

॥ १३३६ ॥ श्रीराम सोयरा आला माझ्या घरां ॥ दिधला म्यां थारा हृदयीं माझ्या ॥ १ ॥ पावलों विश्रांति धालें माझें मन ॥ नलगे आतां ध्यान शिकावया ॥ २ ॥ ज्या साठीं हिंडणें जटामौन नग्न ॥ धरिलें तेणें ठाणें हृदयीं माझे ॥ ३ ॥ योगयाग तप करावें साधन ॥ तोही ओठीं जाण सदां वसे ॥ ४ ॥ तीर्थयात्रा देव ज्यासाठीं करावें ॥ तें ब्रह्म बरवें नांदे देहीं ॥ ५ ॥ ब्रह्मचर्यादिक आश्रम साधावे ॥ केली तया देवें देहीं वस्ती ॥ ६ ॥ वेदशास्त्र पुराण ज्यासाठीं पठण ॥ तो नांदे परिपूर्ण हृदयीं माझ्या ॥ ७ ॥ ऐसा तो सज्जन जिवलग सांगाती ॥ दिधली

मम विश्रांति नाम संगें ॥ ८ ॥ तैसें नव्हें ज्ञान फुटक्या हांडोरयाचें ॥ धरूनियां साचे खोवा वाजे ॥ ९ ॥ स्वधर्मी विचार वेचाचें अन्वयें ॥ लाधले हे पाय गुरुकृपें ॥ १० ॥ अभंग भंगेना फोडीतां फुटेना ॥ गुरुकृपें जाणा प्राप्त जालें ॥ ११ ॥ चावळी वटवट बोलणें बासर ॥ हे तंव अवघे चार मर्कटाचे ॥ १२ ॥ परनिंदा परद्रोहो करणें या संताचा ॥ जाळावी ते वाचा ज्ञान साचें ॥ १३ ॥ नलगे सोंग धरणें देह ताप करणें ॥ ऐसें निजध्यान हातां आलें ॥ १४ ॥ नाम घेतां रूप हृदयीं बिंबलें ॥ सर्वत्र देखीलें तेंची डोळा ॥ १५ ॥ नाममंत्र बीज जंवरि नाहीं तयां ॥ तंवरि केशव तया प्राप्त नाहीं ॥ १६ ॥ नामाचे धारक ते केशवरूप ॥ वैकुंठीचें सुख रुळे पायीं ॥ १७ ॥ नामेंवीण ज्ञान नपुंसक ऐसें ॥ नातळती कैसे साधुसंत ॥ १८ ॥ नाम तेंचीं रूप रूप तेंचीं नाम ॥ नाम रूपाभिन्न नाहीं नाहीं ॥ १९ ॥ आकारला देव नामरूपा आलें ॥ ह्मणोनी स्थापीलें नामदेवें ॥ २० ॥ नामापरता मंत्र नाहीं वो आणिक ॥ सांगती ते मूर्ख ज्ञानहीन ॥ २१ ॥ नामा ह्मणे ज्ञान केशव केवळ ॥ जाणती प्रेमळ भले भले ॥ २२ ॥

॥ १३३७ ॥ पंढरीस जावें जीवन्मुक्त व्हावें ॥ विठ्ठला भेटावें जिवलगा ॥ १ ॥ कायावाचामन चरणीं ठेवावें ॥ प्रेमसुख घ्यावें सर्वकाळ ॥ २ ॥ सुखाचें साजिरें श्रीमुख पहावें ॥ जीवें उतरावें निंबलोण ॥ ३ ॥ बाहेरी भीतरीं कैवल्य आघवें ॥ वाचे न बोलावें ब्रह्मानंदु ॥ ४ ॥ चिरंजीव नामा कंठीं धरी प्राण ॥ करी तुझें ध्यान रात्रंदिवस ॥ ५ ॥

॥ १३३८ ॥ केशवाच्या नामीं लागलेंसें ध्यान ॥ देखिल्या नयन सदाकार ॥ १ ॥ जया तया ह्मणे माझा चक्रपाणी ॥ जाय लोटांगणीं सर्व भावें ॥ २ ॥ प्रेम वोथरत नामाचेनी छंदें ॥ हृदय प्रेमानंदें वोसंडत ॥ ३ ॥ धांवुनी येउनी चरणाजवळीं ॥ वंदी पायधुळी सर्व भावें ॥ ४ ॥ घनःश्याम मूर्ती सुंदर सांवळी ॥ ध्यान हृदयकमळीं नित्य राहे ॥ ५ ॥ भाग्यवंत नामा भक्तां शिरोमणी ॥ अखंड उन्मनी भोगीतसे ॥ ६ ॥

॥ १३३९ ॥ दुःखाची निवृत्ति सुखाचें तें सुख ॥ पाहतां श्रीमुख गोविंदाचें ॥ १ ॥ रंगणीं रांगत गुलगुल बोलतु ॥ असुर रुळत चरणातळीं

॥ २ ॥ नामा ह्मणे हातीं लोणीयाचा उंडा ॥ गौळणी त्या तोंडा भुल-लिया ॥ ३ ॥

॥ १३४० ॥ पंढरीचें सुख आनंदें गर्जती ॥ ध्यातसे पार्वती अखंडित ॥ १ ॥ भीमातीरीं उभा सखा पांडुरंग ॥ देई अंगसंग अखंडित ॥ २ ॥ उशीर झाला काय कामकाजां ॥ यावें अधोक्षजा अनिरुद्धा ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे पाहा पंढरीं माझारी ॥ केशीराज तारी एकसरा ॥ ४ ॥

॥ १३४१ ॥ यमुनें पावळीं देखियेली मूर्ती ॥ तळपती दीप्ति तेजोमय ॥ १ ॥ सांवळें सुंदर ओंकार वर्तुळ ॥ मध्यें घननीळ पाचारितो ॥ २ ॥ सुरंग ओतिली प्रेम तनु छाया ॥ तेणें तुझी माया काय वाणूं ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे विठो चातुर्य करुणा ॥ गुणागुणीं किरणा प्रभा भासे ॥ ४ ॥

॥ १३४२ ॥ विटेवरी समचरण सुंदर ॥ बाळ सकुमार यशोदेचें ॥ १ ॥ वाळे वांकी गर्जे तोडर चरणीं ॥ नाद झणझणीं वाजताती ॥ २ ॥ कांसे कासियेला पीत पितांबर ॥ लोपे झडकर तेणें प्रभा ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे नाहीं तुझ्या रूपा पार ॥ तेथें मी किंकर काय वानूं ॥ ४ ॥

॥ १३४३ ॥ डोलत डोलत टकमक चाले ॥ गोजिरीं पाउलें टाकूनियां ॥ १ ॥ पायीं रुणझुण वाजताती वाळे ॥ गोपी पाहतां डोळे मन निवे ॥ २ ॥ सांवळें सगुण मानस मोहन ॥ गोपीरंजवण नामा ह्मणे ॥ ३ ॥

॥ १३४४ ॥ उपाधि निर्मळ शोभती चरण ॥ नादबिंदु पूर्ण मध्यभागीं ॥ १ ॥ कदंबावरती चढे वनमाळी ॥ शोभती निढळा ऊर्ध्वपुंड्र ॥ २ ॥ श्रवणीं कुंडलें शोभती नक्षत्र ॥ श्रीमुख पवित्र दिसों येत ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे मज ढापवेना डोळे ॥ करुणा कल्लोळे देखोनियां ॥ ४ ॥

॥ १३४५ ॥ कृष्ण अनुसंगें रंगली कामिनी ॥ कामधामें गेली गुणां विरोनी ॥ १ ॥ होती बहुत जन्में वियोगें शिणली ॥ आप नाठवे परसुखें मीनली ॥ २ ॥ मनें करूनियां ये विषयांचे संकल्प ॥ तंव तें अवघें होय कृष्णरूप ॥ ३ ॥ दृष्टीं देखणें जें जें आवडे ॥ वेणू वाहे तेथें उभे देहुडें ॥ ४ ॥ सुखशयनीं स्वप्नीं देखे सांवळा ॥ कंठीं कौस्तुभ रुळे वरी वनमाळा ॥ ५ ॥ जीवें धावुनी आलिंगी प्रीति ॥ तंव ते आर्ती होय कृष्णमूर्ती ॥ ६ ॥

देह परतोनी मागुते सांभाळी ॥ तंव स्वयें सिद्ध आपण वनमाळी ॥ ७ ॥ नामया स्वामी जीविचा जिवलगू ॥ कृष्णसुखाचा सुखबाध अंतरंगू ॥ ८ ॥

॥ १३४६ ॥ चिदानंद चिद्रूप चित्त चिन्मय ॥ बाळ यशोदेचें आनंद अद्वय ॥ १ ॥ सत्य अभिनव सुख याच्या दर्शनीं ॥ मिठी पडली पाहतां रूप नयनीं ॥ २ ॥ दृष्टीया डोळियां आड रिघोनी ॥ तनु मनासी केली भुलवणी ॥ ३ ॥ आंत बाहेरी निज सुख वावरे ॥ नित्य नूतन जीववूनी विसरे ॥ ४ ॥ आपरूपीं रूप सकळां केलें ॥ गोपी गोपाळां धेनु वत्सां भुलविलें ॥ ५ ॥ नामया स्वामी आनंद उदधि ॥ माजी बुडो-निया गेली देहबुद्धि ॥ ६ ॥

॥ १३४७ ॥ चाल सखिये वेगूं करीं वहिला ॥ दिन सरला काळ थोडा उरला ॥ १ ॥ आवडी घेऊं गे निज सुख धनीचें ॥ आर्त पुरोनी जें उरलेंसे मनींचें ॥ २ ॥ कृष्णमुख पाहे दृष्टी भरोनी ॥ चित्त सांडी कुरवंडी करोनी ॥ ३ ॥ क्षणीं विसरसी हे खूण निरुती ॥ मग अंतरलें सर्व सुख पुढती ॥ ४ ॥ हाचि निर्धार करूनिया मानसीं ॥ आंत बाहेरी हरिरूप देखसी ॥ ५ ॥ नामया स्वामी राजीव लोचनु ॥ रमारमणू तो जीवींचा जीवनू ॥ ६ ॥

॥ १३४८ ॥ चाळक माझें मन पांगुळ पैं झालें ॥ साक्षात्कारें मन हरपोनी गेलें ॥ १ ॥ मन हरपलें करूं आतां काय ॥ पहावया गेलें तंव परतोनी कांहीं नये ॥ २ ॥ भक्ति ज्ञान वैराग्य नोहे ॥ अवघेंची आहे अवघें तो आहे ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे जनाबाई आहे वो कैसा ॥ बाबा उदकीं घट बुडोनी ठेला जैसा ॥ ४ ॥

॥ १३४९ ॥ कृष्ण डोलतु रांगतु रगणीं ॥ इडापीडा धांवोनी घेती गौळणी ॥ १ ॥ जीवापरीस हें वाल्हें बाळक ॥ शिणलिया विसांवा याचें आहे श्रीमुख ॥ २ ॥ सर्व सुख याचेनी मनोहरें ॥ तेंची खेळवितां धनी मन न पुरे ॥ ३ ॥ देह गेह नाठवे सर्वथा ॥ सुत पतीची मावळली वार्ता ॥ ४ ॥ सुख न सांगवे वैखरी कोंदली ॥ रूपीं रमतां मनें बुडी दिधली ॥ ५ ॥ नामया स्वामी सुखाचा सागरू ॥ कृष्ण खेळवितां सुफळ हा संसारू ॥ ६ ॥

॥ १३५० ॥ गोरे सांवळे घनवटे ॥ एक चालती एकापुढें ॥ १ ॥ राम निळीय पुढारी ॥ कनकदंड चौरेवरी ॥ २ ॥ राम लक्ष्मण विजयी झाले ॥ आनंदें अयोध्ये आले ॥ ३ ॥ चंद्रगिरीचे तळवटीं ॥ राम सीतेसी झाली भेटी ॥ ४ ॥ चंद्रगिरीं चला जाऊं ॥ राम दाशरथी पाहूं ॥ ५ ॥ चंद्रगिरीं केला वास ॥ ह्मणे नामा विष्णुदास ॥ ६ ॥

॥ १३५१ ॥ घाघरिया छंद चरण घवघवी ॥ अरुणा दाखवी चरणतळीं ॥ १ ॥ आरुता येई कान्हा देई आलिंगन ॥ उतरी निंबलोण मुखावरुनी ॥ २ ॥ वाघनखें कडदोरा कंठीं घालुनी सरी ॥ ह्मणीं तुज मुरारी दृष्टी लागो ॥ ३ ॥ अंबुलें लोळिया कटीं रिठे गांठी ॥ छंदें जगजेठी हालवी मान ॥ ४ ॥ भाळीं चंदन वरी मसीचा टिळकला ॥ ह्मणीं तुज गोपाळा दृष्टी लागे ॥ ५ ॥ नामयाचा स्वामी हरि माझें चिंतणें ॥ छंदें गीत गाऊं नाचूं मी सदा जाणें ॥ ६ ॥

॥ १३५२ ॥ चंद्रबिंबासरी देखों जरी मुखा ॥ कोटी चंद्रप्रभा देखा कृष्णमूर्ति ॥ १ ॥ धवळलें चांदिणें रांगतां रांगणें ॥ धन्यवो गौळणी सुखी तुह्मी ॥ २ ॥ कानींचीं कुंडलें गुरुशुक्र बिंबले ॥ शिरीं तें शोभलें पिंपळपान ॥ ३ ॥ कटीं वाघनखें साजिरीं ते सरी ॥ कडदोरा वरी राजसासी ॥ ४ ॥ सकुमार दोंदिलें किंकिणी कटींतटीं ॥ चरणीं नाद उठी नेपुरांचा ॥ ५ ॥ श्रुति समागमें नाद ऐके कानीं ॥ संतोषोनी मनीं डुल्ले हरीं ॥ ६ ॥ देखोनिया माते होय समाधान ॥ उतरी निंबलोण मुखावरुनी ॥ ७ ॥ सच्चिदानंदघन तान्हुलें आपण ॥ विष्णुदास नामयानें वोवाळिलें ॥ ८ ॥

॥ १३५३ ॥ ध्यान धारणा नलगे टाळी ॥ विठो पाहावा उघडे डोळीं ॥ १ ॥ विठो समाधीचें सुख ॥ पाहतां हरे तहान भूक ॥ २ ॥ नामा ह्मणे न करी कांहीं ॥ चित्त रंगलें हरीचे पायीं ॥ ३ ॥

॥ १३५४ ॥ यशोदेचा बाळ अलगट ॥ रूपें राजस बरवा बरवंट ॥ १ ॥ वेधीं लावुनी वेधिलें येणें मानस ॥ आड घालुनी आपुला प्रकाश ॥ २ ॥ आपणासीच खेळे विनोदें ॥ विश्व निववी तेणें सुखें निज बोधें ॥ ३ ॥ दृष्टी याची पावे देखणीया ॥ आड रिघोनी तेज सांवळें

भरलें डोळिया ॥ ४ ॥ मन मारोनी आर्त पुरविले ॥ रूप दावुनी चित्त माझें भुलविलें ॥ ५ ॥ नामया स्वामी आसनीं शयनीं ॥ दुरी नवजे डोळ्यांपासोनी ॥ ६ ॥

॥ १३५५ ॥ चिदानंद दोंदिल बाळ सांवळें ॥ कृष्ण पाहतां नयनीं मन मावळे ॥ १ ॥ तें सुख कवणें वाचें बोलिजे ॥ चित्त चैतन्य समरसें भोगीजे ॥ २ ॥ परा परतली पश्यंति तन्मया ॥ मध्यमा वैखरी पावलीहो लया ॥ ३ ॥ आलिंगना लागुनी बाह्या स्फुरती ॥ देह न दिसे पाहतां कृष्णमूर्ति ॥ ४ ॥ तेथें आर्तीचा आनंदू गोठला ॥ तो हा कृष्णरूपें अंकूर उठिला ॥ ५ ॥ नामया स्वामी सबाह्याभ्यंतरीं ॥ गेले रसरंग गोकुळा भीतरीं ॥ ६ ॥

॥ १३५६ ॥ चिदानंद दोंदिल बाळ डोळस ॥ कृष्ण खेळवीत निवे मानस ॥ १ ॥ सये आन कांहीं या जीवा नावडे ॥ चित्त गुंतलें तया सुखीं न निवडे ॥ २ ॥ देहा गेहा आठव नाहीं सर्वथा ॥ स्थिति बाणली सहज रूप पाहतां ॥ ३ ॥ तेज सांवळें दृष्टींत कोंदलें ॥ तेणें प्रकाशें सबाह्य मन माझें वेधलें ॥ ४ ॥ वृत्तिसहित इंद्रियें परतलीं ॥ कृष्णरूपीं मिळोनिया गेलीं ॥ ५ ॥ नामया स्वामी आदि परंपरा ॥ आवडता आहे तो माझा सोयरा ॥ ६ ॥

॥ १३५७ ॥ चिदानंदघन चिन्मय बाळकृष्ण ॥ खेळवितां मन होय उन्मन ॥ १ ॥ सुख अनुभवी अनुवाद खुंटला ॥ विश्वंभरीं तोची अनुवाद गोंठला ॥ २ ॥ दुजें न दिसे उपमेसी द्यावया ॥ मन न मिळे आन सुख घ्यावया ॥ ३ ॥ ज्ञाता ज्ञान हेंची अद्वय ॥ ध्याता ध्यान ध्येय हेंची निरा-मय ॥ ४ ॥ जन्मोजन्मींचें पुण्य संचित ॥ झालें गौळियांचें काय मूर्तीमंत ॥ ५ ॥ नामया स्वामीची अनुपम्य आवडी ॥ चित्तें दिधली प्रेमरसीं बुडी ॥ ६ ॥

॥ १३५८ ॥ रात्री काळी घागर काळी ॥ यमुनाजळें ही काळीं वो माय ॥ १ ॥ बुंथ काळी बिलगार काळी ॥ गळां मोतींय काळी काळी वो माय ॥ २ ॥ मी काळी कांचोळी काळी ॥ कांस कांसिली ते काळी वो माय ॥ ३ ॥ एकली पाणीया नवजाय साजणी ॥ सवें भाळका

मूर्ति सांवळी वो माय ॥ ४ ॥ विष्णुदास नाम्याची स्वामिणी काळी ॥ कृष्णमूर्ति बहु काळी वो माय ॥ ५ ॥

॥ १३५९ ॥ शांति भीमातीरीं भक्ति पंढरपुरीं ॥ प्रेम विटेवरी देखियलें ॥ १ ॥ देखिलागे माय देखिलागे माय ॥ देखिलागे माय पंढरीये ॥ २ ॥ नामा रूपातीत नित्य सदोदित ॥ जेथें विरे चित्त योगीयांचें ॥ ३ ॥ दूरी ना जवळी त्रिपुटीं वेगळा ॥ केशव भेटला नामा ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ १३६० ॥ शाममूर्ती डोळस सुंदर सांवळी ॥ तें ध्यान हृदयकमळीं धरुनी ठेला ॥ १ ॥ सकळ स्थिति सुखाचा अनुभव झाला ॥ सकळ विसरला देहभाव ॥ २ ॥ पांगुळलें मन स्वरूपीं गुंतलें ॥ बोलणें खुंटलें प्रपंचाचें ॥ ३ ॥ सबाह्याभ्यंतरीं स्वरूप कोंदलें ॥ द्वैत निरासिलें चंद्राकारें ॥ ४ ॥ निजरूप निर्धारितां नयन सोज्वळ झाले ॥ रोमांच दाटले रवरवीत ॥ ५ ॥ नामामृताचा घन वोळला अंबरीं ॥ वर्षाव सहस्र धारी होत असे ॥ ६ ॥ तें क्षीर सेवितां झालें समाधान ॥ चुकलें जन्ममरण कल्पकोडी ॥ ७ ॥ सहज सुखें निवाला भवदुःख विसरला ॥ विसांवा भेटला पांडुरंग ॥ ८ ॥ नामा ह्मणे देवा दृष्टि लागो झणीं ॥ पुंडलिका धर्मेंकरूनि जोडलासी ॥ ९ ॥

॥ १३६१ ॥ वेणू वाहुनी चित्त दुहिलें ॥ रूप देऊनी मज मनें मोहियलें ॥ १ ॥ वेधु वेधकू गोपाळ लाघवी ॥ जीवा लावियली आवडी नित्य नवी ॥ २ ॥ दृष्टीपुढें माझें ध्यान ठेवियलें ॥ वृत्तिसहित मन तेथें माझें गोविलें ॥ ३ ॥ शुद्ध शामकमळदळ लोचनु ॥ पावा वाजवितसे देहुडा रुणझुणी ॥ ४ ॥ तया प्रभा दिसती दिशा निर्मळ ॥ कृष्ण पाहतां मन झालें व्याकुळ ॥ ५ ॥ नामया स्वामीचें अनुपम्य रूपडें ॥ पाहतां मन फिरलें माघारें ॥ ६ ॥

॥ १३६२ ॥ मल्हार मढुडें गगनीं दाटलें ॥ विजु खळें गर्जिन्नलें गे माय ॥ १ ॥ गोविंद पाहा या लौकरी ॥ कैसें वरुषताहे मधु धारी गे माय ॥ २ ॥ आनंदें मयूरें नाचती आपैसे ॥ प्रेमें निळकंठ झाले ते कैसे ॥ ३ ॥ नामया स्वामी दृष्टि सोज्वळ ॥ जीव लागला गोपाळे गे माय ॥ ४ ॥

॥ १३६३ ॥ जाये जाये जाये परतोनी पाहे ॥ लाजावला जीव घर नलगे सोय गे मायँ ॥ १ ॥ नायक विठ्ठल पाहूं द्या साजणी ॥ न पुरे गे धणी डोळियांची ॥ २ ॥ देखिला गे माय लावण्यसागर ॥ नामया दातार केशीराज ॥ ३ ॥

॥ १३६४ ॥ देख देख देख पैल पैल ॥ पैल उभा असे वीटेवरी ॥ १ ॥ खोळे बुंथीचा आकारू झळके पीतांबरू ॥ सौभाग्य सुंदरू विठ्ठल देव ॥ २ ॥ दान दीक्षा गुरू नामया दातारू ॥ धरावया नागरू केशीराज ॥ ३ ॥

॥ १३६५ ॥ सोनियाचा दिवस अमृत लाधला ॥ रूपीं प्रगटला आठवितां ॥ १ ॥ गोपाळारे तुझें गोपाळारे तुझें ॥ गोपाळारे तुझें ध्यान लागो ॥ २ ॥ क्षण एक न विसंबे जगत्र जीवना ॥ तूंची नारायणा मायबापा ॥ ३ ॥ काया वाचा मनें विनटलों पायीं ॥ आन नेणें कांहीं ह्मणे नामा ॥ ४ ॥

॥ १३६६ ॥ बाहे क्षेत्रीं केला जुंपिलीं आउतें ॥ अठरा धान्यें तेथें पेरियलीं ॥ १ ॥ मेघःश्याम मेघ वर्षे सर्वांधारीं ॥ वीज विटेवरी सासिन्नलें ॥ २ ॥ जगाचें जीवन पंढरी पिकली ॥ चराया सोकली भूतजातें ॥ ३ ॥ घालोनियां माळा रक्षी कळिकाळा ॥ काय कलिमळा संसाराची ॥ पापनाशा कारणें भक्ति हे गोफण ॥ भूस कांडी कण वेंचिताती ॥ ५ ॥ वेद श्रुति ऐसें बोलें बोलवित ॥ गुढघे घालितां लाभ होती ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे स्वामी विठ्ठल सुकाळ ॥ अन्न ब्रह्मफळ त्रिभूवनीं ॥ ७ ॥

॥ १३६७ ॥ सांवळी श्रीमूर्ति हृदयीं बिंबली ॥ तरी पालटली देहबुद्धि ॥ १ ॥ धन्य माझा जन्म धन्य माझा भाव ॥ ध्यानीं केशीराज नांदतसे ॥ २ ॥ आशा तृष्णा कैशा मावळल्या देहीं ॥ बुडोनियां पायीं ठेलें चित्त ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे ऐसी विश्रांति पैं झाली ॥ हृदयीं न्याहाळी केशीराज ॥ ४ ॥

॥ १३६८ ॥ विटेवरी नीट उभा कटीं ठेवुनी कर ॥ तो पुंडलिकाचे द्वारीं देखियेला ॥ १ ॥ बहुली बहुली देहुडा पाउलीं ॥ गुंजाहार गळीं देखियेला ॥ २ ॥ पुष्पवतीच्या संगमीं गोपाळ आश्रमीं ॥ काला करितां

आह्मीं देखियेला ॥ ३ ॥ वेणु पाहतां चहूंकरीं नाद उठला अंबरीं ॥ वासुरें तटस्थ हुंबरीं होउनी देखियला ॥ ४ ॥ अंगीं चंदनाची उटी मयुर पत्रांची दाटी ॥ चेंडू खेळतां यमुनेतटीं देखियेला ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे केशवा देखियेलें हृदयीं ॥ जन्मवरी राही हेंचि मागें ॥ ६ ॥

॥ १३६९ ॥ अवताराची राशी तो हा उभा विटेवरी ॥ शंख चक्र-गदापद्मसहित करीं ॥ १ ॥ देखिला देखिला देवा आदिदेव बरवा ॥ समा-धान जीवा पाहतां वाटे गे माये ॥ २ ॥ सगुण चतुर्भुज रूपडें तेज पुंजा-ळती ॥ वंदी चरणरज नामा विनवी पुढती गे माय ॥ ३ ॥

॥ १३७० ॥ प्रेम सप्रेम आरती ॥ गोविंदातें ओंवाळिती ॥ १ ॥ धन्य धन्य ते लोचन ॥ नित्य करिती अवलोकन ॥ धृ० ॥ बाळा प्रौढा आणि मुग्धा ॥ ओंवाळीती परमानंदा ॥ २ ॥ नामा ह्मणे केशवातें ॥ तटस्थ राहिली समस्तें ॥ ३ ॥

॥ १३७१ ॥ अभिन्न मध्यान्हीं येवो सेजे सुदली नारी ॥ आप विस-रूनिया सुस्मित अंधारीं ॥ त्यामाजी चाऱ्ही भुजा शंख चक्र वो करीं ॥ पद्मगदा मंडित दिसे सर्व श्रृंगारी ॥ येउनी हंस तुळीके कैसें धरियेलें करीं ॥ देउनी आलिंगन वोसरला वो दुरी ॥ पालवीं धरीत धरीत निघाला बाहेरी ॥ त्यालागीं जीव जातो भेटवावो झडकरी ॥ १ ॥ कवण ते प्राणसखी भेटी करी विठोची ॥ सोडोनीयां वीरगुंठी चरण झाडीन केसीं ॥ धृ० ॥ कवण मी कैचा नेणें जाती कुळ तयाचें ॥ कवणा पासाव जाहला हें मी नेणें साचें ॥ इंद्रनीळ कीळगाभा जाण रूप तयाचें ॥ चरणीं तोडर रुळे वरी नेपुरें साचे ॥ नखें चंद्रमंडित वो जन्मस्थान गंगे असे ॥ जानुजंघा वो नीट पीतांबर वो कासे ॥ तयावरी नाग मुरडी रत्नमेखळा साजे ॥ माजुजो मुष्टीमाये मन वेधलें माझें ॥ २ ॥ नाभीं सरोवरीं दिसे ब्रह्मकमल ॥ अनुपम्य उदर ज्याचें विशाळ वक्षस्थळ ॥ कौस्तुभ वरी शोभे करितो झळफळ ॥ लोपला दीनमणी महा तेज परीवळ ॥ कुंड-लाचेनी रत्नें फांकताहे वो कीळ ॥ वदन मी काय वर्णूं प्रसिद्ध निर्मळ ॥ भाळीं वो अर्धचंद्र मृगनाभीचा टीळा ॥ तें रूप देखावया जीव करी तळमळा ॥ ३ ॥ सरळ ज्या अंगोळीया नव रत्नें मंडित ॥ कंकणें मनगटीं बाहुवटे सुशोभित ॥ त्यावरी कीर्तिमुख भुजादंड मिरवत ॥ वैजयंती पदक

हिरे मुकुटीं झळकत ॥ मयूर पत्रें शिरीं शोभा दिसे अमित ॥ चंद्रमंडळें लोपलीं महा तेज अद्भुत ॥ व्यापिलें वनमाळीं लावण्य अमित ॥ तें रूप देखावया जीव माझा उल्हासित ॥ ४ ॥ ऐसी तापली विरह ज्वरें थोर होतो उबारा ॥ चंदन पोळतसे मज घालावो वींजण वारा ॥ चंद्रमा दाहातुसे तावीतो खडतरां ॥ तंव येरी जाणीतलें यदुनंद कुमरा ॥ होईल केशवराज नेईल द्वारका पुरा ॥ भक्ति हे विरहमाता तिणें आणिलें मजलागीं घरा ॥ नामया विष्णुदासा वेधु सारंगधरा ॥ तनुमनप्राणा माझ्या सुख झालें अपारा ॥ ५ ॥

॥ १३७२ ॥ नाम गाऊं नाम ध्याऊं ॥ नामें विठोबासी पाहूं ॥ १ ॥ आह्मीं दैवाचे दैवाचे ॥ दास पंढरिरायाचे ॥ धृ० ॥ टाळ दिंडी घेउनी हातीं ॥ केशवराज गाऊं प्रीती ॥ २ ॥ नामा ह्मणे लाखोली सदां ॥ अनंत नामें वाहूं गोविंदा ॥ ३ ॥

॥ १३७३ ॥ रूपें शामसुंदर नीलोत्पळ गाभा ॥ सखीये स्वप्नीं शोभा देखीयेली ॥ १ ॥ नेत्र विशाळ भाळ दंत हीरया ज्योती ॥ बाइये मदन मूर्ती देखीयेला ॥ धृ० ॥ शंख चक्र गदा शोभती चहूंकरीं ॥ सखीये गरुडावरी देखीयेला ॥ २ ॥ शयन शेषापृष्ठीं नाभीं परमेष्ठी ॥ गंगा वामांगुष्ठीं देखीयेला ॥ ३ ॥ पीतांबर कटीतटीं दिव्य चंदन उटी ॥ सखीये जगजेठी देखियेला ॥ ४ ॥ विचारितां मानसीं नये जो व्यक्तीसी ॥ नामा केशवेसी लुब्धोनी ठेला ॥ ५ ॥

॥ १३७४ ॥ परब्रह्म अविनाश आणि आनंदघन ॥ त्याहुनी चरण गोड तुझे ॥ १ ॥ ते जीवित्व न सोडीं अगा पंढरिनाथा ॥ जाणसी तत्वता हृदय माझें ॥ धृ० ॥ परात्पर ध्याइजे अपरांपर ॥ त्याचेही जिव्हार पाय तुझे ॥ २ ॥ सच्चिदानंदघन जेथें हरपलें मन ॥ त्याहुनी चरण गोड तुझे ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे तुझीं पाउलें सकुमार ॥ तें माझें माहेर विटेवरी ॥ ४ ॥

॥ १३७५ ॥ येतीयां पुसे जातीयां धाडी निरोप ॥ पंढरपुरीं आहे माझा मायबाप ॥ १ ॥ येई विठाबाई आई माउलीये ॥ निढळावरी कर ठेउनी पालवीये ॥ धृ० ॥ पिवळा पीतांबर गगनीं झळकला ॥ गरुडावरी बैसोनी माझा कैवारी आला ॥ २ ॥ डोळ्यांतील बाहुली माझी विठाई झाली ॥ घना-नंद मूर्ति माझ्या ध्यानासी आली ॥ ३ ॥ विठोबाचें राज्य आह्मां नित्य दिवाळी ॥ विष्णुदास नामा जीवेंभावें ओवाळी ॥ ४ ॥

॥ १३७६ ॥ त्रिभुवनींचें सुख आलें भक्तीमुसें ॥ तें हें विठ्ठलवेषें अवतरलें ॥ १ ॥ बरव्याचें बरवें पाहतां नित्य नवें ॥ हृदयीं धरितां निवे त्रिविधताप ॥ धृ० ॥ चोवीसां वेगळें सहस्रा आगळें ॥ निर्गुण निराळें शुद्धबुद्ध ॥ २ ॥ वेदां मौन्य पडे श्रुतीसी सांकडें ॥ वर्णितां कुवाडे पुराणासी ॥ ३ ॥ भावाचें आळुकें भुलले भक्तिसुखें ॥ दिधलें पुंडलिकें साधूनियां ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे आह्मां अनाथांलागुनी ॥ निडारला नयनीं वाट पाहे ॥ ५ ॥

॥ १३७७ ॥ सत्य नित्य युक्त शुद्ध बुद्ध मुक्त ॥ कारण रहित निरंजन ॥ १ ॥ तें आह्मीं देखीलें चर्मचक्षु दृष्टीं ॥ उभा वाळवंटी पंढरीये ॥ धृ० ॥ वेदां अगोचर तयां सहस्रमुखा ॥ तें झालें पुंडलीका लोभापर ॥ २ ॥ परतल्या श्रुती ह्मणती नेती नेती ॥ आह्मां गातां गीतीं सांपडलें ॥ ३ ॥ स्वरूपाचा निर्धार बोलती पुराणें ॥ शीणली दरूशनें वेवादतीं ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे यांसी भावची कारण ॥ पावावया चरण केशवाचे ॥ ५ ॥

योगविषयसंबंधी.

॥ १३७८ ॥ षडचक्र भेदोनी जातां ऊर्ध्वपंथें ॥ ध्वनि अनुहात उमटे तेथें ॥ १ ॥ तये ध्वनीमाजीं मग्न होय मन ॥ योगसिद्धि जाण कैसी घडे ॥ धृ० ॥ तेहीं वोलंडितां सिद्धि आडव्या येती ॥ घेऊनियां जाती आपुल्या पंथें ॥ २ ॥ तेथें गुंतोनीयां विचरती योगीजन ॥ योगासी साधून काय होतें ॥ ३ ॥ आधिं तो साधितां कष्टाचे संभार ॥ होय चकनाचूर शरीराचा ॥ ४ ॥ साधितीया पुढें ऐसीं विघ्नें येतीं ॥ ठेऊनी मागुती फिरती मागें ॥ ५ ॥ वारीयाची मोट कैसी बांधवेल ॥ भलत्यासी सांगतां वाटेल हें लटिकें ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे तुह्मीं सोडोनीयां भक्ति ॥ करितां नाना युक्ति मूर्खजन ॥ ७ ॥

॥ १३७९ ॥ मन धांवे सैरावैरा ॥ मारुनी केलें येक मोरा ॥ १ ॥ मन केलें तैसें होय ॥ मन धाडिलें तेथें जाय ॥ २ ॥ मन लांचावलें न

राहे ॥ तत्वीं बैसलें कधीं नवजाय ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे सोहंशब्दीं ॥ मन वेधलें गोविंदीं ॥ ४ ॥

॥ १३८० ॥ साधनाच्या माजीं एक गजराजू ॥ साधी त्यासी उजू होय पहा ॥ १ ॥ नासिकाचें वारें कोंडोनियां प्राणें ॥ उपराटें जाणें ऊर्ध्व पंथें ॥ २ ॥ गुदस्थानीं टांच देऊनिया जाण ॥ कासावीस प्राण होती पहा ॥ ३ ॥ गोल्हाट भेदिसा कोल्हाटीच नाहीं ॥ विठोबाची ग्वाही नामा ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ १३८१ ॥ त्रिकूट शिखरावरी पाहे पा नवल ॥ परी अखंडित धार वर्षे अमृताची ॥ १ ॥ त्रिवेणीसंगमीं गगन निर्मळ वाहे ॥ तेथें स्नान करूं जाय आनंदमय ॥ २ ॥ गुरुमुखें स्नान करी परब्रह्मीं लक्ष धरी ॥ अनुहात ध्वनि थोरी नाद गर्जे ॥ ३ ॥ उन्मनीं जागृति गोल्हाट मंडळा जाय ॥ तेथुनी निराळें पाहे निजतत्व ॥ ४ ॥ विष्णुदास नामा ह्मणे अनुभवी तोची जाणे ॥ आह्मी गुरुखुणें वर्ततसों ॥ ५ ॥

॥ १३८२ ॥ मायेसी रूसलें भावासी त्यागिलें ॥ जाऊनी राहिलें काकापासीं ॥ १ ॥ काकी मुख दावा काकी मुख दावा ॥ काकी मुख दावा बाईयानो ॥ २ ॥ काकीचें श्रीमुख गोरक्षा लाधलें ॥ काकीनें पुसिलें गोरक्षासी ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे आह्मां काकी पैं बोळली ॥ सत्रावी दिधली दोहावया ॥ ४ ॥

॥ १३८३ ॥ मुंगीस तो मार्गु सांपडे गोडीचा ॥ योगीया लक्षीचा ज्ञान ज्योती ॥ १ ॥ तरीच ओळखीजे केशवचरण ॥ त्या जन्ममरण मग कैंचें ॥ २ ॥ मत्स्य नानापरी क्रीडा खेळे जळीं ॥ आनंदकल्लोळीं योगीराय ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे तोचि केशव जाणता ॥ तया नाहीं व्यथा गर्भवास्तु ॥ ४ ॥

॥ १३८४ ॥ पृथ्वी माजीं पाहातां नाहीं म्यां देखीला ॥ हस्तिसी उडवील ऐसा कोण्हीं ॥ १ ॥ शोधीतां शोधीतां आलों पंढरीसी ॥ तेथें ज्ञानोबासी देखीयेलें ॥ धृ० ॥ मोक्षमार्गीं देवें हा गजराज बांधला ॥ तो ज्ञानी उडाला गोल्हाटासी ॥ २ ॥ पृथ्वीमाजीं पाहातां ज्ञानी च कोल्हाटी ॥ दीसाळ हे दृष्टि तृणमाय ॥ ३ ॥ उडोनीया तेणें दर्शन घेतलें ॥ हस्तीसी जिंकिलें ज्ञानदेवें ॥ ४ ॥ याचीया इशाळे करील जो मूर्ख ॥ पाहुनीयां दुःख कष्टी होय ॥ ५ ॥ धन्य ज्ञानदेव योग साधूनिया ॥

भक्ति आचरोनीयां दावी लोकां ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे सर्व खटपट सांडोनी ॥ पांडुरंग मनीं भावें ध्यावा ॥ ७ ॥

आत्मप्राप्ति.

॥ १३८५ ॥ आत्मतत्वाच्यायोगें पाहूंजातां ॥ नाहीं निरंतर भिन्न दैवता ॥ १ ॥ वर्णाश्रम याति कुळ गोत्र ॥ भक्ति सदोदित नाम्यापासी ॥ २ ॥ नामा ह्मणे भय मुळीं कांहीं नाहीं ॥ अखंडित पाही भक्तिसार ॥ ३ ॥

॥ १३८६ ॥ आह्मांसी चिंतन अवश्य श्रीरामा ॥ आवडी आणिक आह्मां नाहीं दुजी ॥ १ ॥ वोळगलों हरि भूतभावा निर्धारी ॥ दिसे चराचरीं भावरूप ॥ २ ॥ जें जें पडे दृष्टि आणिक नाहीं सृष्टि ॥ हरिरूपीं भेटी हेंचि दिसे ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे विठ्ठल सर्वां भूतीं आहे ॥ आणिक उपाय न लगती ॥ ४ ॥

॥ १३८७ ॥ धन्य माझा जन्म धन्य माझा वंश ॥ धन्य विष्णुदास स्वामी माझा ॥ १ ॥ कामधाम माझे केशवाचे पायीं ॥ दिननिशी पाहे हारपली ॥ २ ॥ शुक सनकादिक जेणे सुखें धाले ॥ तें सुख राहिलें माझ्या मनीं ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे जगीं अलभ्य लाभ झाला ॥ हरि सांपडला विटेवरी ॥ ३ ॥

॥ १३८८ ॥ तीर्थासी जाउनी काय ग्यां करावें ॥ वाउगें हिंडावें पंथें तेणें ॥ १ ॥ माझें तीर्थ क्षेत्र पंढरी पैं जाणां ॥ उघडें निधान दृष्टीपुढें ॥ २ ॥ मागें थोर थोरीं हेंचि पैं साधिलें ॥ नाम्यासी दिधलें खेचर यानें ॥ ३ ॥

॥ १३८९ ॥ नामायानें बंदर घेतलें ॥ विठ्ठलासी जीत धरिलें ॥ १ ॥ नामा आला रे ह्मणती ॥ भेणें कळिकाळ कांपती ॥ २ ॥ भाव भक्ति करोनी कडी ॥ विठ्ठल पायीं जडली बेडी ॥ ३ ॥ देह करोनी बंदिखान ॥ विठ्ठल सांठविलें निधान ॥ ४ ॥ सोहं शब्दें मार केला ॥ विठ्ठल काकुळती आला ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे विठ्ठलातें ॥ जीव गेल्या न सोडी तूतें ॥ ६ ॥

॥ १३९० ॥ आतां असो हे किती ठेवाठेवी ॥ कृपा विठ्ठलदेवीं केली मज ॥ १ ॥ अंतरींचे सुखें नाचतों मी भोजें ॥ हेंची निजगुज जाणवलें ॥ २ ॥ नामा ह्मणे आतां अंतरीचें गुज ॥ पांडुरंगें मज सांगितलें ॥ ३ ॥

॥ १३९१ ॥ कांसवींचीं पिलीं पोषिलीं कृपेनें ॥ तैसा पै आत्मज्ञानें सुखी झालों ॥ १ ॥ स्वप्नींचे संतोषें भुके जेंवि उल्हासें ॥ कीं सुखें हांसे नेणतांची ॥ २ ॥ पक्षी फळालागीं अंत्राळीं उडाला ॥ न कळे कोठें गेला माग त्याचा ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे खूण अनुभवीं जाणे ॥ ब्रह्मत्वीं पाहणें केशव चरण ॥ ४ ॥

॥ १३९२ ॥ आह्मां जतन करावया उभा विटेवरी ॥ तळवटीं पंढरी ओढवली ॥ १ ॥ तिहीं लोकीं पिकला असे जगजीवन ॥ प्राप्ति पाहून दान देत असे ॥ २ ॥ चातका चिंतनीं जळधर गगनीं ॥ पुढार देउनी पुंडलीका ॥ ३ ॥ विष्णुदास नामा विनवी वेळोवेळां ॥ विठ्ठलीं जीवनकळा मुरालीसे ॥ ४ ॥

॥ १३९३ ॥ तरावया संसार जडजीव प्राणी ॥ नाव नवखणीं नवही मुखें ॥ १ ॥ बैसा नावेवरी नाहीं भेदाभेद ॥ श्रवणाचे छंदें नाव गेली ॥ २ ॥ अठराही आवले नावेसी लागले ॥ साही रंगें भरले मिरवताती ॥ ३ ॥ चहूं मुखें जयाचा नकळे विचार ॥ सेवी अगोचर सहस्रमुखा ॥ ४ ॥ तारील तारील हाची पैं निर्धार ॥ नामा पैलपार उतरला ॥ ५ ॥

॥ १३९४ ॥ माझा भाव तुझे चरणीं ॥ तुझें रूप माझे मनीं ॥ १ ॥ सांपडलों एकमेकां ॥ जन्में नव्हेरे सुटीका ॥ धृ० ॥ त्वां मज केलेंरे विदेही ॥ म्यां तुज धरिलें हृदयीं ॥ २ ॥ त्वां तोडिली माझी माया ॥ मी जडलों तुझ्या पायां ॥ ३ ॥ नामा ह्मणेगा सुजाणा ॥ सांग ठकीलें कोणकोणा ॥ ४ ॥

॥ १३९५ ॥ मन झालें उन्मन वासना तल्लीन ॥ देखिले हरिचरण सर्वां ठायीं ॥ १ ॥ गुरुशिष्य मत हरपला दृष्टांत ॥ प्रत्यक्ष त्वरित हरि झाला ॥ २ ॥ नामा पाहे देहीं तंव उभा चहूं बाही ॥ दीशा द्रुमित दाही हरि दिसे ॥ ३ ॥

॥ १३९६ ॥ आह्मी परीट चोखट ॥ शुद्ध केलें खटवट ॥ १ ॥ बोध साबण लाऊनी ठायीं ॥ डाग उडविला पाही ॥ २ ॥ शांति शिळेवरी धुतलें ॥ ज्ञानगंगे निर्मळ झालें ॥ ३ ॥ परब्रह्म होउनी ठेलों ॥ नामा ह्मणे सुखरूप झालों ॥ ४ ॥

॥ १३९७ ॥ अठ्ठावीस युगें उभा चंद्रभागें ॥ परी पालटची नेघे पांडुरंग ॥ १ ॥ उभा उगेपणें पुंडलिकाचेनी सुखें ॥ आहे तेथें लक्षें जैसा तैसा ॥ २ ॥ प्रेम रसरंगें प्रीतीचेनी पांगें ॥ सदां संतसंगें खेळ करी ॥ ३ ॥ जो नलभे योगें यागें आणि देहत्यागें ॥ तो सांपडला सर्वांगें हृदयीं धरा ॥ ४ ॥ धुंडाळितां श्रुतिस्मृति जो नुमगे ॥ तो भक्ता साहे मार्गें सांभाळित ॥ ५ ॥ योगीयांच्या ध्यानीं क्षणएक न रंगे ॥ तो सुखी गोष्टी सांगे नामयासी ॥ ६ ॥

॥ १३९८ ॥ आह्मी देह केलें दुकान ॥ तेथें सांठविलें ब्रह्मज्ञान ॥ १ ॥ एके खेपे लाभ पैं झाला ॥ आह्मा पंढरिनाथ भेटला ॥ २ ॥ पुण्य सत्वाची केली सांगडी ॥ ब्रह्म तुकून बांधली पुडी ॥ ३ ॥ तुझा दास मी वाणिया भला ॥ नामा केशवचरणीं विनटला ॥ ४ ॥

॥ १३९९ ॥ आतां मज भय नाहीं पैं कोणाचें ॥ जन्ममरणाचें दुःख गेलें ॥ १ ॥ बद्ध मोक्षाची फिटली काजळी ॥ समाधि लागली समाधीसी ॥ २ ॥ नामा ह्मणे सर्वही साधन ॥ खेचर चरण न विसंबें ॥ ३ ॥

॥ १४०० ॥ कोटी दिवाळ्या दसरे ॥ आह्मां हेंचि झालें पुरे ॥ १ ॥ घरोघरीं ओंवाळणी ॥ विठ्ठल देखिला नयनीं ॥ २ ॥ झाला सुखाचा शेजार ॥ करा नामाचा गजर ॥ ३ ॥ नामयाचा स्वामी आला ॥ ब्रह्मादिकां आनंद झाला ॥ ४ ॥

॥ १४०१ ॥ मी माझें उरलें बाळक माय पोटीं ॥ पाहे तंव कौतुकीं तेही नाहीं ॥ १ ॥ तेथींचें तेथें दंपत्य लोपलें ॥ कळिकाळें मंथिलें नामें थोर ॥ २ ॥ तेंचि घेउनी ठेलों मी येथें लोपलों ॥ ब्रह्मींच गुंतलों ब्रह्मपाळें ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे चैतन्य चैतन्या मिळालें ॥ अरूप रूप ठेलें आपणामाजीं ॥ ४ ॥

॥ १४०२ ॥ मज तुज निगदलें निगदलें ॥ राहे कळिकाळा उगलें ॥ १ ॥ अरे खंडलें एके बोलें ॥ समर्थें होतां अंगिकारिलें ॥ २ ॥ नाम्यानें संसारिक जिंकिले ॥ केशवचरणीं मन ठेविलें ॥ ३ ॥

॥ १४०३ ॥ सहस्र नामाचे वाटगे ॥ खांदीं घेतले नेटगें ॥ १ ॥ देवा पाती तुझी देवा पाती तुझी ॥ सरकत माझी भक्तिभावें ॥ २ ॥ पंढरीये गेलों हाटा ॥ दुकान मांडीलें वाळुवंटा ॥ ३ ॥ वैष्णवांची भरली सात ॥ गिऱ्हाईक पातले बहुत ॥ ४ ॥ विकरा होतसे नामाचा ॥ लाभ झाला त्या विठ्ठलाचा ॥ ५ ॥ नामा देखुनी दुबळा ॥ विठ्ठलें दिधलें भांडवला ॥ ६ ॥

॥ १४०४ ॥ कोटी सूर्यप्रभादीप्ति ॥ गगनीं झळकली अवचितीं ॥ १ ॥ संत नामया सांगती ॥ पैल आला कमलापति ॥ २ ॥ वत्सालागीं जैसी धेनु ॥ तैसा धांवे जगजीवनु ॥ ३ ॥ गरुडाचे धुंदुवाती ॥ दाही दिशा आक्रंदती ॥ ४ ॥ हरिकंठींची सुमनमाळा ॥ सुटोनी आली भूमंडळा ॥ ५ ॥ सवें चाले सुदर्शन ॥ भक्त करावया रक्षण ॥ ६ ॥ उचलोनि दोहीं बाहीं ॥ नामा धरीला हृदयीं ॥ ७ ॥

॥ १४०५ ॥ द्वारावतीं येउनी जे गेलों ॥ शंखचक्र घेउनी आलों ॥ १ ॥ वाटे पानसारी धरिलो ॥ रामनामें सोडविलों ॥ २ ॥ शंखचक्र भरुनी केणें ॥ द्वारावती केलें येणें ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे लाभ झाला ॥ फुकासाठीं हरी जोडला ॥ ४ ॥

कुटाचे अभंग.

॥ १४०६ ॥ एका ब्राह्मणाचे घरीं खाण पडीलें ॥ सातां चोरीं मुसळ नेलें ॥ धांवणें निघालें ॥ वोस गांवींचें ॥ १ ॥ वोसगांवींचा हनुमंत खोटा ॥ तो घेतो दाही वाटा ॥ जन हें चोहटा ॥ नागविलें ॥ ध्रु० ॥ नागविला चोहटीचा वाणी ॥ आणि नेली प्रभुची गोणी ॥ गाढव बंदीखानीं ॥ बोंबलीतो ॥ २ ॥ एका संन्यासानें कुतरे खादलें ॥ गांवच्या खाटका प्रायश्चित्त दिल्हें ॥ बापुडे कुंभार नागवीले ॥ डोकें बोडिलें ह्मातारीचें ॥ ३ ॥ ऐक्या

सिद्धांतीच्या खुणा ॥ एक जाणें पंढरिराणा ॥ विष्णुदास नामा करी विज्ञापना ॥ संत प्रेमळ जाणती ॥ ४ ॥

॥ १४०७ ॥ नामासिंपी नामासिंपी ॥ रोंपें लाविलें केशवबापीं ॥ १ ॥ एक पुष्प फळा आली ॥ एक कळीच निर्फळ झाली ॥ धृ० ॥ एक उगवली आरडी दरडी ॥ एक वाळोनी झाली कोरडी ॥ २ ॥ नामा उगवला केशवद्वारीं ॥ न माये आंत ना बाहेरी ॥ ३ ॥

॥ १४०८ ॥ मुंगी उमगा ते मुंगी उमगा ॥ मुंगीचे मुखीं त्रिवेणी गंगा ॥ धृ० ॥ उदकाचें टवळें मसीची माती ॥ अंधारी मुंगीनें तेथें लाविली ज्योती ॥ १ ॥ अवघें आकाश मुंगीये मागें ॥ मुंगीये संसार सांडिला मागें ॥ २ ॥ विष्णुदास नामा मुंगीये मागें ॥ मुंगी उमगली खेचरसंगें ॥ ३ ॥

॥ १४०९ ॥ वृंदावनीं चरे पाणी पी भींवरे ॥ धेनु ते हुंबरे वत्सालागी ॥ १ ॥ केशव तें नाम कामधेनु गाये ॥ भक्ति तेचि धाये सुधारस ॥ २ ॥ सदां सर्वकाळ सप्रेम पान्हाये ॥ भुकेलिया खाये पातकांसि ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे गाये भाविकासी माय ॥ पापीया न साहे लागे पाठी ॥ ४ ॥

॥ १४१० ॥ अकरा लोचन त्याचे पांच मुख ॥ आठ कान देख पुच्छ दोन ॥ १ ॥ अरत अखंड निरत प्रचंड ॥ उमाळ उदंड उभा फार ॥ २ ॥ दहा पाय चहूं चालत ते जाय ॥ नव्हेत ग माय सावज त्या ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे त्याचा अर्थ करी चोख ॥ पूर्वज पातक लया जाय ॥ ४ ॥

॥ १४११ ॥ मुंगीनें आकाश कवळिलें बाहीं ॥ तेथें एक नवल वर्तलें पाहीं ॥ १ ॥ मुंगी उमगा मुंगी उमगा ॥ मुंगीचे माथा त्रिवेणी गंगा ॥ २ ॥ मुंगीचे गळां तुळइचा लोढणा ॥ विष्णुदास नामा बोलिला खुणा ॥ ३ ॥

॥ १४१२ ॥ परा पश्यंति मध्यमा वैखरी ॥ ते गाय दुभे वैष्णवा घरीं ॥ १ ॥ ते एके विठ्ठले पंढरी राखिली ॥ दुभावया दिधली पुंडलिका ॥ २ ॥ च्यान्ही वेद मुखीं धरूनियां राहे ॥ विठ्ठलाचे द्वारीं नामा गाये ॥ ३ ॥

॥ १४१३ ॥ गुळेंवीण शिंपी बोटें चाटी ॥ प्रेमेवीण तेली क्षेम दे लाटी ॥ १ ॥ जिताची कोष्टी घातला खाचे ॥ तुरंगेवीण कुंभार नाचे ॥ २ ॥ नामा ह्मणे यातीचे चाळे ॥ [illegible]वीण परीट विकळे ॥ ३ ॥

॥ १४१४ ॥ उडत लांवा देखिला साचें घागरीएवढें आंडें ॥ लटिकें न बोलों वर्तमान गाढें ॥ १ ॥ शेळी व्याली व्याघ्र जन्मला मांजरासी तीन डोळे ॥ कोहळ्याएवढें मोतीं आह्मी डोळां देखियेलें ॥ २ ॥ बाभुळीचे खोडीं माशानें केलें कोटें ॥ सशानें सिंह ग्रासीला बेडूक आलें लोटें ॥ ३ ॥ आह्मी आलों वरल्या देशा तेथें गाडग्याएवढे राळे ॥ उडत मुंगी देखिली तिचे वाटीएवढे डोळे ॥ ४ ॥ विष्णुदास नामयानें गाइली ही जती ॥ लटिकें ह्मणेल साच्या पूर्वजांसी अधोगती ॥ ५ ॥

॥ १४१५ ॥ आह्मां घरीं एक गाय दुभती आहे ॥ पान्हा न समाये त्रिभुवनीं ॥ १ ॥ वाण ते सांवळी नामें ते श्रीधरा ॥ चरे वसुंधरा चवदां भुवनें ॥ २ ॥ वत्स नाहीं माय मलखासवें जाय ॥ कुरवाळितां लाहे भाव भरणा ॥ ३ ॥ चहूं धाराक्षीर वोळली अमूप ॥ धाले सनकादिक सिद्ध-मुनि ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे माझी भूक पैं ते गाय ॥ जोगावित्ते माय तिन्ही लोकां ॥ ५ ॥

॥ १४१६ ॥ आंधळ्यानें स्वरूप देखियलें नयनीं ॥ मुकें बहिऱ्या कानीं गोष्टी सांगे ॥ १ ॥ कांसवीचें दूध दुहितां भरणा ॥ दुही त्याला जाणा हात नाहीं ॥ २ ॥ वारीयाच्या लोथा बांधोनियां माथां ॥ वांझे-चिया सुता बळिवंत ॥ ३ ॥ मुंगीनें त्रैलोक्य धरियलें तोंडीं ॥ नामा ह्मणे पिंडीं प्रचीत आहे ॥ ४ ॥

॥ १४१७ ॥ अभंगाची कळा नाहीं मी नेणत ॥ त्वरा केली प्रीत केशी-राजें ॥ १ ॥ अक्षरांची संख्या बोलिले उदंड ॥ मेरु सुप्रचंड शर आदीं ॥ २ ॥ सहा साडेतीन चरण जाणावे ॥ अक्षरें मोजावीं चौकचारी ॥ ३ ॥ पहिल्यापासोनी तिसऱ्यापर्यंत ॥ अठरा गणित मोज आलें ॥ ४ ॥ चौक-चारी आधीं बोलिलों मातृका ॥ बावीसाची संख्या शेवटील ॥ ५ ॥ दीड चरणाचें दीर्घ तें अक्षर ॥ मुमुक्ष विचार बोध केला ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे मज स्वप्न दिलें हरि ॥ प्रीतीनें खेचरीं आज्ञा केली ॥ ७ ॥

॥ १४१८ ॥ कांठ्याच्या अणिवर वसले तीन गांव ॥ एक वोस दोन भरेचिना ॥ १ ॥ बसेचिना तेथें आले तीन कुंभार ॥ दोन रुसले एक घडिचना ॥ २ ॥ घडीचना त्यानें घडलीं तीन मडकीं ॥ दोन हिरवीं एक भाजेचिना ॥ ३ ॥ भाजेचिना सांत [illegible] तीन तांदूळ ॥ तीन हिरवे

एक शिजेचिना ॥ ४ ॥ शिजेचिना तेथें आले तीन पाहुणे ॥ दोन रुसले एक जेवीचना ॥ ५ ॥ जेवीचना त्यानें आणल्या तीन ह्मशी ॥ दोन वांझ एक फळेचिना ॥ ६ ॥ फळेचिना तीतें झाले तीन टोणगे ॥ दोन मेले एक वांचेचिना ॥ ७ ॥ वांचेचिना त्यातें आले तीन गिऱ्हाईक ॥ दोन रुसले एक घेईचना ॥ ८ ॥ घेईचना त्यानें आणलें तीन होन ॥ दोन खोटे एक चालेचिना ॥ ९ ॥ चालेचिना तेथें आले तीन सराफ ॥ दोन आंधळे एका दिसेचिना ॥ १० ॥ दिसेचिना त्याला मारल्या तीन बुक्या ॥ दोन चुकल्या एक लागेचिना ॥ ११ ॥ लागेचिना तुम्हीं ऐसें दृढ जाणा ॥ नामा ह्मणे या खुणा कोणी जाणेचिना ॥ १२ ॥

॥ १४१९ ॥ बारा हात लुगडें एकची नारी ॥ पालऊं घातला खांदियावरी ॥ १ ॥ जाईन त्या गोकुळा पाहीन त्या गोपाळा ॥ तयालागीं उतावेळ मन माझें ॥ २ ॥ एका हातीं घातला तांबियाचा वाळा ॥ हाळदुळी वाटुनी सूदलें मी डोळां ॥ ३ ॥ एकली जातां नोळखे मातें ॥ विष्णुदास नाम्यास नेईन संगातें ॥ ४ ॥

॥ १४२० ॥ वारीवो दशवंती आपुला तूं बाळ ॥ विकटू हा खेळ खेळतसे ॥ १ ॥ धाकुटिया मुलां घेतो हा चिमोरे ॥ काय करूं धुरें भीत असों ॥ २ ॥ घरींचा ह्मातारा हाणितला येणें ॥ काय सांगूं उणें तुजपाशीं ॥ ३ ॥ मी वो लटिकी तरी नामयासी पुसा ॥ तुझा बाळू कैसा आसंदत ॥ ४ ॥

॥ १४२१ ॥ त्रिभुवनांची परी मांडिली शरीरीं ॥ गोकुळांभीतरीं उभारिलें ॥ १ ॥ शेषाचीये दृष्टी मूळ भूमिका चोखटी ॥ तेथुनी मूळ सृष्टी आरंभिली ॥ २ ॥ मन विंदानीं आणि कुंडलणी चतुर्दळांपासुनी ॥ पवनवेगीं टाकुनी पति समया स्वाधिष्ठानी ॥ ३ ॥ मणीपूर पर्यंत तळवट शोभीवंत ॥ तेथुनी टाकितसे नीट कर्मभूमीं ॥ ४ ॥ बारा सोळा नारी श्रीपति मुरारी ॥ हृदय मंदिरीं गोपीराजु ॥ ५ ॥ कनक घाटेवरी सत्रावी सुंदरी ॥ चाले उन्मत्त भारी चंद्रकळा ॥ ६ ॥ तेथें रोवियला दारवंटा दावी त्याच्या वाटा ॥ जावया वैकुंठा गौळियांसी ॥ ७ ॥ मृत्युलोकींचीया सैंबरा आल्या ज्या चौबारा ॥ देखिल्या त्या घरां चौघीजणी ॥ ८ ॥ त्या चीपोळीया वाहती मिळोनियां येती ॥ चालवी भागुती पश्चिमपंथीं ॥ ९ ॥ अनुहतावरी वाट करूनी

नीट ॥ विशुद्ध नगरा येती धीट ॥ १० ॥ तेथुनी वाट असे नीट दारवंटीं ॥ तेथूनी जावें ब्रह्मरंध्र कपटां ॥ ११ ॥ हेंची परब्रह्मराऊळ तेथुनी ॥ जाऊं नये पुढारीं सांडूनी राया ॥ १२ ॥ तेथें रविशशीवरी आणि ब्रह्मरूपी स्वरूप ॥ एकांत ओवरी आहे अमुप ॥ १३ ॥ विष्णुदास नामा सांगे निर्वाणींच्या खुणा ॥ अनुभवी तोची जाणे येरा चोजवणा ॥ १४ ॥

॥ १४२२ ॥ राईयेवढें पांखरूं दादा त्रिभुवनीं याचा फेरारे ॥ नर आणि नारी तया पांखराचा चारारे ॥ आहे पिंडामध्यें त्याचा अनुभव तुह्मी करारे ॥ चौऱ्यांशी लक्ष योनी चुकविल जन्माचा फेरारे ॥ १ ॥ येऊनि संसारा याचा अनुभव तुह्मी करारे ॥ धृ० ॥ अठ्ठावीस योजनें तया पांखराचा फेरा रे ॥ बत्तीसा मुखांनीं तरि तें घेतसें चारा रे ॥ अहं सभेमध्यें याचा शोध तुह्मी करारे ॥ अकराही भूचर तया चोंची असती फार रे ॥ २ ॥ एकवीस सहस्र सहा शतें त्या पांखराची उंची रे ॥ सप्तही पाताळ तया पांखराचे चोंचीं रे ॥ नेत्रांतील बाहुली तया पांखराची चोंची रे ॥ सप्तही सागर घेऊन उडालें चोंचीं रे ॥ ३ ॥ तेव्हां तें पांखरूं दादा आहे सृष्टीवरी रे ॥ मेरु आणि मांदार तया पांखराचे उदरीं रे ॥ शिवाचें आसन दादा कवणिये घरीं रे ॥ पिंडीं आणि ब्रह्मांडीं ह्मणती दशवे द्वारीं रे ॥ ४ ॥ तेव्हां तें पांखरूं गोरक्षरायें वळखिलें रे ॥ पिंडीं आणि ब्रह्मांडीं मच्छिंद्रनाथें देखियेलें रे ॥ त्याचियोनीं अंगसंगें सद्गुरुनाथें दाखविली रे ॥ साचियानि प्रसादें नामा शिप्यानें गाईली रे ॥ ५ ॥

॥ १४२३ ॥ प्रळयाचे काळीं ब्रह्मांड जळालें ॥ कोण त्यांत उरलें सांगा मज ॥ १ ॥ प्रभा ते फांकली जाती ते गुंतली ॥ सांग मज खोली स्वरूपाची ॥ २ ॥ ब्रह्मांडाची जेव्हां राख जळून झाली ॥ कोणी ती लाविली अरूपरूपीं ॥ ३ ॥ विष्णुदास ह्मणे सांगा हेंची गूढ ॥ नाहीं तरी मूढ होउनी राहे ॥ ४ ॥

॥ १४२४ ॥ मेलें जिवासी सांगे गोष्टी ॥ आंधळें ओंवी सुवर्णाच्या गांठी ॥ पांगुळ लागे पवनाच्या पाठीं ॥ बाळका पोटीं माय वाढे ॥ १ ॥ थोट्यानें थवलार रचियलें ॥ मुकें पुराण सांगूं बैसलें ॥ सर्वेची बहिरें ऐकों ठेलें ॥ वेडें हांसलें शहाणीयासी ॥ २ ॥ आणिक एक नवल सांगूं

काई ॥ जीत वाघ शलभानें भक्षिला पाही ॥ मुंगीनें पर्वत उचलिला बाहीं ॥ माशी करी साही सूर्यासी पै ॥ ३ ॥ मृदंगें वाहिला गुरव राणा ॥ वांझेच्या स्तनीं संचरला पान्हा ॥ माथां फुलें खोऊं नाचे दवणा ॥ जाण सुजाणा न कळेची ॥ ४ ॥ मुरकुटें सगळा सागर शोषिला ॥ माशानें पारधी मारिला ॥ सशानें सिंह भोवंडिला ॥ वेदांपुराणां न कळेची ॥ ५ ॥ हें तुह्मी ह्मणाल उमानें ॥ हें तंव उफराटें दृष्टी पहाणें ॥ विष्णुदास नामा ह्मणे ॥ अनुभवी या खुणा जाणती ॥ ६ ॥

हाटाचे अभंग.

॥ १४२५ ॥ ऐका दामशेटी सांगतों तुह्मासी ॥ द्रव्यही कुळासी मागुन घ्यावें ॥ १ ॥ मालधनी आलों घेऊनिया घरां ॥ तुह्मी कां दातारा गांजितसा ॥ २ ॥ नामदेव ह्मणे धोंडोबा नाईका ॥ मिती आणि पैका द्यावा वेगीं ॥ ३ ॥

॥ १४२६ ॥ ऐसें ऐकोनिया राजाई ते आली ॥ रोषें येऊनी बोली बोलतसे ॥ १ ॥ देवानें हें दिल्हें तुह्मी कां पाठवा ॥ काशाचा गणोबा बोलतसा ॥ २ ॥ ऐसें बोलोनिया हातें लोटी धोंडा ॥ तुमचिया वितंडा कोण पुसे ॥ ३ ॥ देवें मज दिल्हें तुह्मी कां मागता ॥ अलंकार आतां घडीन मी ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे धन ज्याचें त्यासी द्यावें ॥ आपुलें तें घ्यावें आपणची ॥ ५ ॥

॥ १४२७ ॥ केशवासी नामा सांगतसे भावें ॥ व्यवसाव स्वभावें झाला तैसा ॥ १ ॥ मालिक गणोबा धोंडोबा जामीन ॥ घेतलीसे पूर्ण निशाचिठी ॥ २ ॥ आठवड्याची बोली करूनिया आलों ॥ नामा ह्मणे धालों तुज पाहतां ॥ ३ ॥

॥ १४२८ ॥ अरे नाम्या काय केलें ॥ कासया धोंड्याशीं कोंडिलें ॥ १ ॥ उदीम बरा फळा आला ॥ हारविलें भांडवला ॥ २ ॥ संसारिक चतुर बहु ॥ माती समान घेसी गहूं ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे दामशेटी ॥ याशी ऐकावी गोष्टी ॥ ४ ॥

॥ १४२९ ॥ जावोनियां नामदेव ॥ बोले गणोबासी भाव ॥ १ ॥ द्रव्य द्यावें हो सत्वरीं ॥ आह्मी जातों आपुल्या घरीं ॥ २ ॥ मग ह्मणे धोंडोबासी ॥ तुह्मी जामीन ऐवजासी ॥ ३ ॥ द्रव्य द्यावें हो लवकरी ॥ नाहींतरी चलावें घरीं ॥ ४ ॥ ऐसें बोलोनी धोंडोबासी ॥ पुढें लोटिलें तयासी ॥ ५ ॥ नामा पंढरीसी आला ॥ संगें धोंडोबा आणिला ॥ ६ ॥

॥ १४३० ॥ दामाशेटी ह्मणे व्यवहार कोणासी ॥ केला तो आह्मांसी सांग नाम्या ॥ १ ॥ गणोबा नाईक नाम हें जयाचें ॥ सावकार साचे पुरातन ॥ २ ॥ तयाचे दुकानीं वेंचिलें कापड ॥ आठावारीं तोड ऐवजासी ॥ ३ ॥ दामाशेटी ह्मणे नामया सुजाणा ॥ वेगीं द्रव्य आणा जाऊनियां ॥ ४ ॥

॥ १४३१ ॥ धोंडोबा नामदेवें काढिला बाहेरी ॥ अंतर्बाह्यात्कारीं सोनें झालें ॥ १ ॥ दामशेटी पाहुनी नामयासी बोले ॥ व्यर्थ म्यां छळिलें तुज बाळा ॥ २ ॥ राजाई गोणाई धांवोनियां आली ॥ विनत होऊनी बोली बोलताती ॥ ३ ॥ आह्मीं कुटुंबीं द्रव्य नाहीं घरीं ॥ ह्मणोनी श्रीहरी पावलासी ॥ ४ ॥ गोणाई दामशेटी सांगे नामदेवा ॥ न बोलावें भावा जना बापा ॥ ५ ॥ जगा ऐसी मात कळलियावरी ॥ घेतील हिरोनी सारीं धोंडोबासी ॥ ६ ॥ नामदेव ह्मणे आपुलें द्रव्य घ्यावें ॥ उरलें तें धाडावें गणोबासी ॥ ७ ॥

॥ १४३२ ॥ बोले दामशेटी ॥ नाम्या ऐकावी गोष्टी ॥ १ ॥ पाहे संसाराची सोय ॥ हाटा बाजारासी जाय ॥ २ ॥ कुटुंब चालवणें तुज ॥ वृद्धपण झालें मज ॥ ३ ॥ तुजसाठीं नवस केला ॥ शेखी हाची कामा आला ॥ ४ ॥ दामा ह्मणे नामयासी ॥ किती शिकवावें तुजसी ॥ ५ ॥

॥ १४३३ ॥ सकळ समुदाय मिळोनियां आला ॥ द्रव्य देउनी नेला धोंडोबासी ॥ १ ॥ धोंडोबाशीं सकळीकें ग्रामस्थीं आणिलें ॥ पूर्ववत झाले दगडची ॥ २ ॥ नामा ह्मणे विठो पावला निर्वाणीं ॥ भक्तां चक्र-पाणी रक्षितसे ॥ ३ ॥

॥ १४३४ ॥ क्षेत्रीं हा वृत्तांत कळला सर्वांशीं ॥ आले पंचक्रोशी सभोंवते ॥ १ ॥ धोंडोबा गणोबा होते ज्याचे रानीं ॥ ते आले धांवोनी

मागावया ॥ २ ॥ आपुलें द्रव्य घ्यावें धोंडोबाशीं द्यावें ॥ नाहींतरी चलावें पंचाइतीं ॥ ३ ॥ नामदेव ह्मणे द्रव्य तुह्मी द्यावें ॥ आपुले घेवोनी जावें धोंडोबाशी ॥ ४ ॥

संध्येचे अभंग.

॥ १४३५ ॥ येई गे केशवे मज तुझी सवें ॥ तुजवीण नुगवे दीनू माये ॥ १ ॥ तूं माय जननी कासवी कौसल्या ॥ दिन बहुसाळ मज पावे ॥ २ ॥ न मागे केवळ विषयाचें टवाळ ॥ तूं माझी कृपाळ विठ्ठल-माय ॥ ३ ॥ वोळली गगनीं केशव कामधेनु ॥ लवता लोचनु स्फुरे बाह्या ॥ ४ ॥ वाजवील वाद्य गोपाळांची मांदी ॥ आल्हाद गोविंदीं नित्य माझा ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे केशव येई कामधेनु ॥ तेणें माझी तनु तृप्त सदां ॥ ६ ॥

॥ १४३६ ॥ येगे नारायणी अमृत संजीवनी ॥ चिंतितां निर्वाणीं पावे वेगीं ॥ १ ॥ तूं माझें जीवन नाम नारायण ॥ नित्य अनुष्ठान तुझ्या नामें ॥ २ ॥ बाह्य अभ्यंतरीं तूंचि सर्वांठायीं ॥ तुजवीण सृष्टि शून्य दिसे ॥ ३ ॥ चाल लवलाह्या कृपाळू तूं माये ॥ मज हें न साहे मोह जंजाळ ॥ ४ ॥ तुटेल बिरडें सुटतील गांठी ॥ जंव तूं जगजेठी नये माये ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे धन्य तुझें नाम साचें ॥ उच्चारीतां वाचें निवती अंगें ॥ ६ ॥

॥ १४३७ ॥ येई गे माधवे पाजी प्रेमपान्हा ॥ विषयाचा आंदणा नको करूं ॥ १ ॥ धांव तूं मधुकरे माधवे उदारे ॥ येई तूं सोइरे जननीये ॥ २ ॥ कष्टलों मी भारी शीण दूर करी ॥ येई तूं झडकरी माधवे वो ॥ ३ ॥ अनंत वो नामें पुराणें पढती ॥ पावसी आकांतीं विठ्ठले वो ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे लाहो करावा माधवें ॥ माझेनि वो जीवें लाहे चाड ॥ ५ ॥

॥ १४३८ ॥ येई तूं गोविंदे नामामृतधारी ॥ नित्य हें उच्चारी गोविंदातें ॥ १ ॥ गोविंद नित्य हाची छंद ॥ पावे तूं त्वरित आदिरूपें ॥ २ ॥

गोविंद हो ध्याने निवती अष्टांगें ॥ गोविंदे गे वेगें वेष धरूं ॥ ३ ॥ गोविंद गोपाळ मुकुंद केशरी ॥ येई तूं लवकरी सांवळीये ॥ ४ ॥ गोविंद हें नाम जनीं वनीं दिसे ॥ प्रत्यक्ष तें ठसे पंढरीसी ॥ ५ ॥ वेणूनादीं काला गोविंदें पै केला ॥ धांवतचि आला पेंद्यापाशीं ॥ ६ ॥ ती हीच वो माय उभी बाळमूर्ती ॥ नाम जे जपती पांडुरंग ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे पांग गोविंद हा दवडी ॥ वेगें लवडसवडी करी माये ॥ ८ ॥

॥ १४३९ ॥ विष्णु विष्णु हरि पावे लवकरी ॥ ब्रिद चराचरी सांगे मुनी ॥ १ ॥ वैकुंठवासिनी कृष्णविष्णुदेव ॥ नामातें गौरव आह्मां-लागीं ॥ २ ॥ धन्य हाचि दीनु विष्णुमाय पावे ॥ गगनीं उगवे सूर्य जैसा ॥ ३ ॥ आदि ब्रह्मा हरि विष्णुकृष्णगंगा ॥ भागीरथी पैगा पदीं पावे ॥ ४ ॥ गया तें प्रयाग काशी तें सर्वांग ॥ विश्वेश्वर लिंग चराचर ॥ ५ ॥ विष्णु-गंगाधर विष्णुनाम पाठ ॥ उच्चारितां वाटे वैकुंठीची ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे विष्णु भागीरथीमाजीं ॥ पंढरीये माझी विठ्ठलमाय ॥ ७ ॥

॥ १४४० ॥ येई तूं मधुकरे मदनसुंदरे ॥ मज गे न धरे प्रेम पोटीं ॥ १ ॥ तूं माझी जननी मधुसूदन गाय ॥ कामधेनु होय कांसवीची ॥ २ ॥ आनंद निजधने जुनाट मधुसूदने ॥ शुकस्तनपान पाजी पान्हा ॥ ३ ॥ केशव कांसवी पद रानगाय ॥ आत्माराम होय निःसंदेह ॥ ४ ॥ विठ्ठ-लमुकुंदें स्वरूपें गोमटीं ॥ आकांतली सृष्टी मधुसूदनें ॥ ५ ॥ शंखचक्रांकित आयुधें मंडीत ॥ मुकुट शोभत तुझा शीरीं ॥ ६ ॥ भक्तवरदायनी मधुसूद-नगंगा ॥ व्हावे तूं वो वेगा कामधेनु ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे माये मधुसूदन गाय ॥ ते संजीवनी होय आह्मांलागीं ॥ ८ ॥

॥ १४४१ ॥ येई वो त्रिविक्रमें पूर्ण पान्हा देई ॥ कामधेनु होई विठ्ठलराजे ॥ १ ॥ त्रिविक्रम धरे येई तूं सांवळे ॥ मुकुंद गोपाळे केशवे वेगीं ॥ २ ॥ तूं माझें निजधन त्रिविक्रमधरे ॥ गंगानाममात्रें भंगी पाप ॥ ३ ॥ त्रिपदागायत्री त्रिविक्रममुखें ॥ जनाचीं वो दुःखें हरती वाचें ॥ ४ ॥ त्रिजटा त्रिफणी भागीरथी वेणी ॥ प्रयाग वो धूनी पाप जाळी ॥ ५ ॥ त्रिस्थळीं त्रिमाये त्रिविक्रम होय ॥ विश्वेश्वर दोहे तारक ब्रह्म ॥ ६ ॥ काशीकांति माये अयोध्या द्वारका ॥ मथुरा अवंतीका तूंचि माये ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे माझी त्रिविक्रम गाय ॥ भक्तीसी पान्हावे पंढरपुरीं ॥ ८ ॥

॥ १४४२ ॥ येई वो वामने खुजीयखुजटे ॥ पंढरीचे पेठे उभी राहे ॥ १ ॥ येई वो डोळसे सांवळे तेजसे ॥ वामने बहु वसे ब्रह्मचारी ॥ २ ॥ अनंत विठ्ठदे अनंत अपार ॥ कैवल्य वोसरे पदकमळें ॥ ३ ॥ तुझें नाम धन्य वामन साजिरें ॥ रूप हें गोजीरें बळीच्या द्वारीं ॥ ४ ॥ तुझ्या चरणीं तीर्थें उद्धरती सर्व ॥ येई तूं सत्वर वामनाई ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे पावे वामन ब्रह्मांडे ॥ स्वरूप वितंडे ब्रह्मचारें ॥ ६ ॥

॥ १४४३ ॥ येई वो श्रीधरे सर्व रूपसारे ॥ कैवल्य उत्तरे अभिनव ॥ १ ॥ श्रीधर श्रीरंगे नाम पांडुरंगे ॥ प्रगट वो सांगे पूर्णधन ॥ २ ॥ श्रीकरे श्रीधरे शोभा ते साचारे ॥ चक्रांकित करें शंख तुझा ॥ ३ ॥ सुंदर श्यामळ नाम हें अधळ ॥ मुखीं हो वेल्हाळ हस्त तुझे ॥ ४ ॥ प्रकाशे हा पूर्ण श्रीधरे पैं जाण ॥ सांगीतली खूण खेचरानें ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे माता श्रीधर उच्चारू ॥ तरेन साचारू तिन्ही लोकीं ॥ ६ ॥

॥ १४४४ ॥ येई हृषीकेशी दिव्यरूप दिसे ॥ मन हें उल्हासे भेटीलागीं ॥ १ ॥ हृषीकेशी नामें तरले संभ्रमें ॥ नित्य रामनामें भवसिंधू ॥ २ ॥ आराधनें धन ऋषीसीं संपूर्ण ॥ नाम कोटी यज्ञ झाले तया ॥ ३ ॥ पावन हृषीकेशी हेंचि ध्यान मन ॥ नाम सनातन हृषीकेशी ॥ ४ ॥ विश्वाकरी कळा विश्वा जन लीळा ॥ त्राहे वेळोवेळां हृषीकेशी ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे माय येई हृषीकेश ॥ झालों कासावीस तुजवीण ॥ ६ ॥

॥ १४४५ ॥ येई वो पद्मनाभे पंकजलोचने ॥ विश्व पूर्णघने देखे तुज ॥ १ ॥ त्राहे पद्मनाभा वाचा सिद्ध पावे ॥ मज हे नुगवे मायाजाळ ॥ २ ॥ पद्मांकित रेखा पद्म हें सुरेख ॥ पावे वो निमिष्य एकामय ॥ ३ ॥ निचरे हे पृथ्वी नाम पद्मनाभ ॥ स्वयंभावो बिंब विठ्ठलेसी ॥ ४ ॥ रिकामा मी नसे दीननिशीं निमिष्य ॥ पद्मनाभ साक्ष हृदयीं भोगी ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे पद्मनाभ हें हो नाम ॥ जप तुझें प्रेम देई मज ॥ ६ ॥

॥ १४४६ ॥ येई वो दामोदरे पवित्र हे करे ॥ मना हो नावरे प्रेमलोट ॥ १ ॥ पाहे कृपादृष्टी साहे जगजेठी ॥ पूर्ण पान्हा घोटी ऐसें करी ॥ २ ॥ दामोदरे नाम मदन परिकरे ॥ हाचि वो विचार मनें

केला ॥ ३ ॥ येई तूं निर्धारें पावे तूं झडकरी ॥ येई वो लवकरी दामोदरे ॥ ४ ॥ दामोदर माता पाहे वो समता ॥ पावे वो निवांतां पावे वेगीं ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे लोटूं प्रेमामृत निवटूं ॥ नामेंच वैकुंठू दामोदर ॥ ६ ॥

॥ १४४७ ॥ येई तूं कृपाळे संकर्षण माते ॥ पवित्र पूर्णभरिते गुणनिधि ॥ १ ॥ आहेआहे वेगीं पावे वो झडकरी ॥ ब्रीद चराचरीं वर्णिताती ॥ २ ॥ संकर्षण गंगा सर्वांगीं तूं असे ॥ जनींवनीं दीसे रूप तुझें ॥ ३ ॥ कटावरी कर सांवळी सुंदर ॥ मनाचा विचार इच्या चरणीं ॥ ४ ॥ निर्धारु सांगतां न माये वो घेतां ॥ संकर्षण माता पाव वेगीं ॥ ५ ॥ विष्णु संकर्षण नाम हें गहन ॥ पतितपावन चरणरजें ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे माय संकर्षण गाय ॥ हरिदासा पान्हावे पंढरीसी ॥ ७ ॥

॥ १४४८ ॥ येई तूं शारंगे वासुदेवे त्वरें ॥ वासुदेवो सारे गोपाळ वो ॥ १ ॥ आहे वासुदेवा पावें झडकरी ॥ त्वरें वेगूं करी आर्त भेटी ॥ २ ॥ वासुदेवनामें साधन सुगम ॥ योगिया विश्राम स्थान झालें ॥ ३ ॥ द्वादश अक्षर जपिन्नला धूरू ॥ तयासी साचारू अढळपद ॥ ४ ॥ बळी भीष्मदेवी वासुदेवीं भाव ॥ रोहिणीची माव ऐसें झालें ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे भक्त वासुदेवीं रत ॥ सायुज्य पावे तो एक्या नामें ॥ ६ ॥

॥ १४४९ ॥ येई तूं प्रद्युम्ने ध्यान तूं धरणें ॥ माझीये कल्पने निर्धारुसा ॥ १ ॥ आहे झडकरी पावे वो लवकरी ॥ प्रद्युम्नें फुपकारी वेळोवेळां ॥ २ ॥ सांवळे सुंदरे वेणु वाहे करे ॥ ध्यान हें सुंदर यमुनातटीं ॥ ३ ॥ प्रवाह प्रद्युम्नें नामघोष दाट ॥ जिंकीले जुनाट पापराशी ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे नाम धन्य हें प्रद्युम्न ॥ होईन संपन्न नाम घेतां ॥ ५ ॥

॥ १४५० ॥ येई वो अनिरुद्धे सांवळे प्रबुद्धे ॥ विराटे गोविंदे पाव वेगीं ॥ १ ॥ आहे माउलीये मना तुझी सोय ॥ चुकती अपाय नाम घेतां ॥ २ ॥ अनिरुद्ध पाठे जाईन वैकुंठे ॥ पुंडलीकपेठे उभा असे ॥ ३ ॥ कटावरी कर सांवळी सुंदर ॥ मनाचा विचार इच्या चरणीं ॥ ४ ॥ अनिरुद्धसार अनु नाहीं आधार ॥ सर्वही विचार अनिरुद्धे ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे येई अनिरुद्धे माये ॥ आणिक उपाय नलगे मज ॥ ६ ॥

॥ १४५१ ॥ येई तूं पुरुषोत्तमे संजीवनी रामे ॥ योगीया विश्रामे पुरुष[illegible] ॥ १ ॥ आहे मनोधर्म नाम पुरुषोत्तम ॥ साधन अगम्य ऐसी माये

॥ २ ॥ येई वो सांभाळी लवलाहे मन ॥ जुनाट हो जूने पुरुषोत्तमें ॥ ३ ॥ तुझें नाम धन्य पुरुष हें सौजन्य ॥ द्वैत हें अभिन्न अद्वैत हें ॥ ४ ॥ एकाक्षरी नाम पुरुष शुचिसम ॥ नाम आत्माराम पुरुषोत्तम ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे पावे पुरुषोत्तम माते ॥ सर्वत्र अद्वैत एकरूप ॥ ६ ॥

॥ १४५२ ॥ येई वो अधोक्षजे वैकुंठ विराजे ॥ नाम गे सहजे अमृतरासी ॥ १ ॥ अधोक्षजनामें घालीन गोंधळ ॥ रिता एक पळ जाऊं नेदी ॥ २ ॥ अधर रंगीव अधोर्धे सोशीन ॥ सर्वत्र पाहीन अधोक्षज ॥ ३ ॥ अरिष्ट हें निरसी माये अधोक्षजे ॥ ऐसी या पाविजे संकटीं त्वां ॥ ४ ॥ अरि हे मर्दन अधोक्षज जाणें ॥ स्वीकारावें पूर्ण प्रगटतां ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे धांवे अधोक्षज पावे ॥ दिशादम भावें तुज मग ॥ ६ ॥

॥ १४५३ ॥ येई वो केसरी नरसिंह उच्चारी ॥ पवित्र साचारी तिहीं लोकीं ॥ १ ॥ नरसिंह वामन प्रल्हाद रक्षण ॥ आमुचें तें धन नाम तुझें ॥ २ ॥ शंखचक्र करीं पावे वो लवकरी ॥ येई तूं केसरी लवलाहे ॥ ३ ॥ नरसिंह हें नाम नरसिंह हें प्रेम ॥ उत्तमोत्तम तिन्ही लोकीं ॥ ४ ॥ त्रिपुररक्षक दानवमर्दन ॥ विकटवदन पंचाक्षरी ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे हरि नाम नरकेसरी ॥ नरसिंह उच्चारी तरती जीव ॥ ६ ॥

॥ १४५४ ॥ येई वो अच्यूते नामामृत रसे ॥ सुंदर डोळसे जान्हवीये ॥ १ ॥ अमृताची खोटी अच्युतनाम पेटीं ॥ पावे वो जगजेठी अच्युतसार ॥ २ ॥ अच्युत अच्युत नामें हेंची सत्य ॥ हें पीयूष त्वरित उच्चारितां ॥ ३ ॥ वैकुंठीची मूर्ति अच्युतनाम पाठे ॥ प्रत्यक्ष वो भेटे विटेवरी ॥ ४ ॥ पुंडलीक दृष्टी नयनाची भेटी ॥ निवारीतां दृष्टी न्याहाळीतां ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे अच्युत नाम हेंचि आह्मां ॥ दिननिशीं राम जपतसे ॥ ६ ॥

॥ १४५५ ॥ येई जनार्दने जनवनसंपन्ने ॥ माझे वो चिद्घने पांडुरंगे ॥ १ ॥ त्राहे जनार्दने पूर्णानंदघने ॥ येई वो संपन्ने विश्वंभरे ॥ २ ॥ नाम हें दुर्लभ जनकजननी ॥ राम जनार्दनीं विनटली ॥ ३ ॥ सांवळी डोळस रवि एकासनी ॥ तेज प्रकाशनी हिरीयांची ॥ ४ ॥ जननी ते जननी निकट ते जीवनी ॥ जन प्रगटिणी हरीयाची ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे जन नाम जनार्दन ॥ सनकादिक जाण सेवताती ॥ ६ ॥

॥ १४५६ ॥ येई तूं उपेंद्रे वैकुंठ महिंद्रे ॥ देवामाजीं भद्रे सिंहासनीं ॥ १ ॥ त्राहे वो जननी शीणलों गे माये ॥ तुजवीण आहे कवण मज ॥ २ ॥ तूं माझें कारुण्य प्रत्यक्ष सौजन्य ॥ विचारितां प्रवीण प्रबुद्ध हो ॥ ३ ॥ पावे वो तूं वेगीं उपेंद्रे गे माते ॥ पुंडलीक सांगातें पंढरीसी ॥ ४ ॥ दीपकु लाविला दीन उगवला ॥ दीपकें फळला पांडुरंग ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे नाम उपेंद्र ऐसें शम ॥ पावेन विश्राम नाम घेतां ॥ ६ ॥

॥ १४५७ ॥ येई तूं हरीरूपें विठ्ठल स्वरूपें ॥ कळिकाळ कांपे नाम घेतां ॥ १ ॥ नामें हरिहरि त्राहे वो झडकरी ॥ शीणलों मी भारी जननीये ॥ २ ॥ हरिनामधन सर्व जनार्दन ॥ हरी हें आठवण जिव्हे सदां ॥ ३ ॥ हरी हरी ह्मणतां हरीरूप संता ॥ नाम हें अनंताक्षर विलसे ॥ ४ ॥ येई तूं हरी गंगे सांवळे सुरंगे ॥ हरी हरी संगें रतलोंसे ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे हरी पांडुरंग माझा ॥ विठ्ठल हो भोजा राज्यधरू ॥ ६ ॥

॥ १४५८ ॥ येई वो तूं कृष्णे हरी माझीये तृष्णे ॥ दिननिशी प्रष्णे वाट पाहे ॥ १ ॥ त्राहे कृष्णगंगे सांवळे सारंगे ॥ नामस्मरण वेगें पुरे आह्मां ॥ २ ॥ रामकृष्ण टाहो नामें लवलाहो ॥ फिटला संदेहो संसाराचा ॥ ३ ॥ उद्धव अक्रूर यादव सादर ॥ कृष्णाते अपार तयालागीं ॥ ४ ॥ अर्जुन द्रौपदी स्मरण गोविंदीं ॥ पावावें निजपदीं नामा ह्मणे ॥ ५ ॥

प्रारब्ध किंवा कर्मभोग.

॥ १४५९ ॥ कृष्ण सहाय पांडवासी ॥ ते भोगिती नष्टचर्यासी ॥ साह्य केले हरिहरासी ॥ प्रारब्ध कोणासी टळेना ॥ १ ॥ ऐसी प्रारब्धाची ठेव ॥ झाले भिक्षुक पांडव ॥ राज्य घोडे भाग्य सर्व ॥ सांडीयेला ठाव प्रारब्धें ॥ धृ० ॥ शरीर संचीता आधीन ॥ धर्मराज हिंडे वन ॥ कर्मे बुडाला रावण ॥ आणि दुर्योधन प्रारब्धें ॥ २ ॥ आभिमानें शिशुपाळ ॥ कृष्णहस्तें झाला काळ ॥ यादव निमाले सकळ ॥ केलें निर्मूळ प्रारब्धें ॥ ३ ॥ कर्मरेखा टळेना ॥ बाण लागला जगज्जीवना ॥ कृष्णें सांडिल्या गोपांगना ॥ हें नारायणा प्रारब्ध ॥ ४ ॥ कामबुद्धीचें सुख ॥ अति

मानिती ते मूर्ख ॥ चंद्रासीं लागला कलंक ॥ इंद्रासीं दुःख प्रारब्धें ॥ ५ ॥ हरिश्चंद्र तारामती ॥ घोर जन्मांतर भोगिती ॥ नळराव पुरुषार्थी ॥ तयाच्या विपत्ति प्रारब्धें ॥ ६ ॥ पतिव्रता सुशीळ ॥ दमयंती पायें पोळे ॥ ऐसें अनिवार कपाळ ॥ भोगी दुष्काळ प्रारब्धें ॥ ७ ॥ ऐसी अनिवार जन्मांतरें ॥ राज्य सांडिलें रघुवीरें ॥ सर्वे मेळवुनी वानरें ॥ फिरवी दिगांतरें प्रारब्धें ॥ ८ ॥ फिरत फिरतां काय झालें ॥ पुढें प्रारब्ध ओढवलें ॥ जानकीस राक्षसें नेलें ॥ कष्ट भोगवीले प्रारब्धें ॥ ९ ॥ कर्मा आधीन शरीर ॥ पूर्ण ब्रह्म रामचंद्र ॥ रघुपति विष्णूचा अवतार ॥ पाठीं जन्मांतर ह्मणे नामा ॥ १० ॥

॥ १४६० ॥ सगुण समान भजती अंतरीं ॥ सर्व भूतांतरीं असे एक ॥ १ ॥ पाहा कोळियांची काय सांगो कीर्ति ॥ विद्या अभ्यासिती मूर्तिपुढें ॥ २ ॥ द्रौपदीचे घरीं होते उपवासी ॥ देंटही लाविती अकस्मात ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे मुख्य प्रारब्ध कारण ॥ पांडुरंगावीण गति नाहीं ॥ ४ ॥

॥ १४६१ ॥ झाला कासावीस बाण लागलाची ॥ प्रारब्धाची गति चुकवेना ॥ १ ॥ चुकतां ते रेखा क्रियामान जाण ॥ २ ॥ बाणें पश्चात्ताप अर्जुनाचे मनीं ॥ शस्त्र चक्रपाणी धरी न मी ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे धरूं ऐसे याचे संगा ॥ तारूं पांडुरंगा उभा असे ॥ ४ ॥

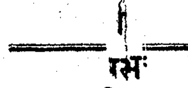
॥ १४६२ ॥ काय सांगों कर्मभोग ॥ पातलिंग शिवाचें ॥ १ ॥ याच सुखें ब्रह्मामुख ॥ उभा नख छेदिला ॥ २ ॥ सुचिष्मत पंडुपुत्र ॥ भिक्षापात्र हिंडती ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे कर्मरेखा ॥ देवांदिकां चुकेना ॥ ४ ॥

गीतामाहात्म्य.

—:o:—

॥ १४६३ ॥ गीता गीता गीता त्रीवार बोलतां ॥ पाप जाय तत्वता मोक्ष जोडे ॥ १ ॥ गीता महिमा बोलवेना वाचे ॥ बंधन जीवाचे दूर होती ॥ २ ॥ एके अक्षरीं कोटी अश्वमेध ॥ फळ हें प्रसिद्ध पुराणोक्त ॥ ३ ॥ एकची तो श्लोक वाचीलिया नेमें ॥ अंतीं परमधाम प्राप्त होय ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे गीता संपूर्ण वाचीतां ॥ लाभ त्याचे आतां बोलवेना ॥ ५ ॥

॥ १४६४ ॥ गीता गीता ह्मणतां पापा होय नाश ॥ कैवल्यही दास मात्र होय ॥ १ ॥ गीतेचीं अक्षरें पडतां श्रवणीं ॥ जाय तत्क्षणीं भवभय ॥ २ ॥ एक एक श्लोकीं कोटी अश्वमेध ॥ पुण्यही अगाध ह्मणतां गीता ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे गीता नित्य जो वाचीता ॥ तयाच्या सुकृता पार नाहीं ॥ ४ ॥

रामजन्माचे अभंग.

॥ १४६५ ॥ कुळगुरु वसिष्ठ सांगे नृपवरा ॥ असती गरोदरा कांता तुझ्या ॥ १ ॥ धर्मशास्त्र सांगे डोहळे पूसावे ॥ त्यांचे पुरवावे मनोरथ ॥ २ ॥ ऐकोनीयां ऐसें आनंद मानसीं ॥ कैकई सदनासी जाता झाला ॥ ३ ॥ मंचकीं बैसली होती ते पापिणी ॥ देखतां नयनीं पहूडली ॥ ४ ॥ सुंदरपणाचा अभिमान मनीं ॥ त्यावरि गर्भिणी नामा ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १४६६ ॥ राजा ह्मणे इच्छा तुझीये मानसीं ॥ डोहळे मजसीं सांग आतां ॥ १ ॥ येरी ह्मणे ऐसें वाटतसे जीवें ॥ कनिष्ठासीं द्यावें राज्यपद ॥ २ ॥ ज्येष्ठासीं धाडावें दूरी दिगंतरा ॥ नये समाचार त्याचा आह्मां ॥ ३ ॥ जनांत हें निंद्य वेदबाह्य कर्म ॥ करीतां अधर्म पाप बहू ॥ ४ ॥ माझीये मस्तकीं ठेवावा हा दोष ॥ तुह्मांकडे लेश नाहीं नाहीं ॥ ५ ॥ निंदितील जन होय त्याचें सुख ॥ ऐकतांची दुःख राया झालें ॥ ६ ॥ वृश्चिकाचे पेंवीं तक्षक पडत ॥ घालीतां हें घृत अग्निमुखीं ॥ ७ ॥ ऐसी व्यथा होय नामा ह्मणे त्यासी ॥ उठीला त्वरेसी तेथूनियां ॥ ८ ॥

॥ १४६७ ॥ येतसे दशरथ सुमित्रामंदिरीं ॥ देखतां सामोरी येती झाली ॥ १ ॥ न माये आनंद तीयेचे मानसीं ॥ ठेवी मस्तकासी चरणावरी ॥ २ ॥ घालोनी आसन प्रक्षाळी चरण ॥ सर्वांगीं लेपन तीर्थोदकें ॥ ३ ॥ गंध धूप दीप पुष्पांचिया माळा ॥ अर्पुनी तांबूला उभी राहे ॥ ४ ॥ कैकयीचें दुःख विसरला राव ॥ पाहोनीयां भाव सुमित्रेचा ॥ ५ ॥ होती जे डोहळे तुझीये मानसीं ॥ सांग मजपासीं पतिव्रते ॥ ६ ॥ म्हणनाथा ऐसी इच्छा आहे जीवा ॥ वडीलांची सेवा अहर्निशीं ॥ ७ ॥ आवडे हें एक नावडे आणिक ॥ द्यावें मज एक हेंची आतां ॥ ८ ॥

ऐकतांची ऐसें कांतेचें वचन ॥ आनंदें निमग्न मन होय ॥ ९ ॥ घेऊनियां हातीं रत्नाचें भूषण ॥ टाकी ओंवाळून नामा ह्मणे ॥ १० ॥

॥ १४६८ ॥ दशरथ राजा उठीला तेथुनी ॥ कौसल्येचे सदनीं जाता झाला ॥ १ ॥ पाहातसे दृष्टीं तेव्हां श्रावणारी ॥ न माये अंतरीं तेज तिचे ॥ २ ॥ तुझीये मानसीं होती जे डोहळे ॥ सांग वो वेल्हाळे मजपाशीं ॥ ३ ॥ उदरांत असे [illegible]कांचा कैवारी ॥ तेथें कैची उरी देहभावा ॥ ४ ॥ सदां समाधिस्थ रामरूपीं झाली ॥ कौसल्या माउली नामा ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १४६९ ॥ न बोलेची कांहीं इसीं काय झालें ॥ भूतें झडपीलें निश्चयेसी ॥ १ ॥ माझीये अदृष्टीं नाहीं हा नंदन ॥ ह्मणोनीयां विघ्न ओढवलें ॥ २ ॥ निवारी हें दुःख वैकुंठनायका ॥ रक्षी या बाळका सुदर्शनें ॥ ३ ॥ तुझा मी किंकर आजी अंबुजाक्षा ॥ द्यावी मज भिक्षा हेची आतां ॥ ४ ॥ नामाचा उच्चार ऐकतांची कानीं ॥ नेत्र उघडोनी पाहती झाली ॥ ५ ॥ राजा ह्मणे कांहो ऐसी हे अवस्था ॥ कांहो भ्रम चित्ता झाला असे ॥ ६ ॥ विश्वाचा मी आत्मा स्वयें असें राम ॥ मजमाजी भ्रम कैंचा असे ॥ ७ ॥ आतां काय महिमा चारी वेद माझा ॥ सुरवरांच्या काजा नामा ह्मणे ॥ ८ ॥

॥ १४७० ॥ रावणानें केलें लग्नामाजीं विघ्न ॥ असे कीं स्मरण तुजलागीं ॥ १ ॥ आणी रे धनुष्य मारीन रावणा ॥ लंका बिभीषणा देईन मी ॥ २ ॥ अंगद सुग्रीव जांबुवंत वीरा ॥ हनुमंत पाचारा लवकरी ॥ ३ ॥ टाकोनी पर्वत बुजवा रे सागरा ॥ पायवाट करा जावयासी ॥ ४ ॥ लंकेपुढें मोठें माजवीन रण ॥ तोडीन बंधन सुरवरांचें ॥ ५ ॥ विश्वामित्र याग नेईन मी सिद्धी ॥ मारीन कुबुद्धि दोघांजणा ॥ ६ ॥ खर दूषणाचा घेईन मी प्राण ॥ धनुष्य मोडीन भुजाबळें ॥ ७ ॥ ध्याती मज त्याची बहूत आवडी ॥ न विसंबें घडी त्यासी एक ॥ ८ ॥ बोलीला वाल्मिक तैसेंची करीन ॥ वर्तोनी दावीन नामा ह्मणे ॥ ९ ॥

॥ १४७१ ॥ परब्रह्म पूर्ण आलें माझे घरीं ॥ न कळे अंतरीं नृपाचिया ॥ १ ॥ करीती बडबड होती भूतचेष्टा ॥ पाचारा वसिष्ठा लवकरी [illegible]॥ येउनी वसिष्ठ पाहे कौसल्येसी ॥ नावरती त्यासी अष्टभाव ॥ ३ ॥

राजा ह्मणे कैसें विपरीत झालें ॥ वसिष्ठा झडपिलें महाभूतें ॥ ४ ॥ श्रावण-वधाचें अघ नांहीं जळालें ॥ दूजें हें निर्मिलें प्रारब्धासीं ॥ ५ ॥ ऐकतांची हांसे सावध होउनी ॥ बोललासे झणीं नामा ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ १४७२ ॥ विरंचीचा बाप क्षीरसागरवासी ॥ ध्याती योगी त्यासी निरंतर ॥ १ ॥ परेहुनीपर वैखरीहुनीं दूरी ॥ कौसल्येचे उदरीं तोची असे ॥ २ ॥ बोलियेलें जें जें नव्हे असत्य वाणी ॥ न येऊं दे मनीं शंका कांहीं ॥ ३ ॥ माझें हें संचित धन्यधन्य आतां ॥ पाहीन मी कांता लक्षु-मीच्या ॥ ४ ॥ धन्य धन्य धन्य अयोध्येचे लोक ॥ वैकुंठनायक पाहातील ॥ ५ ॥ धन्य पशूपक्षी श्वापदें तरुवर ॥ राजा रघूवीर पाहातील ॥ ६ ॥ त्रैलोक्यांत धन्य तूंची एक नृपा ॥ नामयाच्या बापा पाहाशील ॥ ७ ॥

॥ १४७३ ॥ उत्तम हा चैत्रमास ॥ ऋतु वसंताचा दिवस ॥ १ ॥ शुक्ल-पक्षीं ही नवमी ॥ उभे सुरवर ते व्योमीं ॥२॥ माध्यान्हीसी दीनकर ॥ पळ-भरी होय स्थिर ॥ ३ ॥ धन्य मीच त्रिभुवनीं ॥ माझे वंशीं चक्रपाणी ॥ ४ ॥ सुशोभित दाही दिशा ॥ आनंद नरनारी शेषा ॥ ५ ॥ नाहीं कौसल्येसीं भान ॥ गर्भी आले नारायण ॥ ६ ॥ अयोनीं संभव ॥ प्रगटला हा राघव ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे डोळां ॥ पाहीन भुवनत्रयपाळा ॥ ८ ॥

॥ १४७४ ॥ सुवर्णाचा शोभे मस्तकीं मुगूट ॥ हीरे घनदाट तया-वरी ॥ १ ॥ विस्तीर्ण कपाळ व्यंकटा भ्रूकुटी ॥ टिळक ललाटीं केश-राचा ॥ २ ॥ कमळाकार नेत्र आकर्ण शोभती ॥ कुंडलें झळकती कर्णी ज्याच्या ॥ ३ ॥ सरळ नासिक लावण्य मुखचंद्र ॥ हनुवटी सुंदर राघ-वाची ॥ ४ ॥ कंठाचा आकार कंबुग्रीवा ऐसा ॥ हृदयावरी ठसा द्वीज-पद ॥ ५ ॥ सुकुमार सुरेख जयाचें उदर ॥ ब्रह्मांडें अपार वसती जेथें ॥ ६ ॥ नाभीकमळींचा ब्रह्मा नेणे अंत ॥ कडदोरा शोभत कटीं ज्याच्या ॥ ७ ॥ दंडीं पेट्या करीं जडित मुद्रिका ॥ पींवळा नेटका पीतांबर ॥ ८ ॥ केंश-राची उटी सरळ बाहूदंड ॥ चिमणा कोदंड हातीं ज्याच्या ॥ ९ ॥ गर्जती नेपुरें कोमळ चरणीं ॥ वज्रांकुश चिन्हें जयावरी ॥ १० ॥ कौस्तुभ मुक्त-माळा रुळे वैजयंती ॥ भ्रमर भूलती नामा ह्मणे ॥ ११ ॥

॥ १४७५ ॥ सांगताती दाया ॥ तुह्मां पुत्र झाला राया ॥ १ ॥ ऐक-तांची ऐसें कार्नी ॥ हर्ष न समाये मनीं ॥ २ ॥ उठा उठा हो त्वरेसी ॥ [illegible]

रावें वसीष्ठासी ॥ ३ ॥ ब्राह्मणासी ते पाचारा ॥ सांगा सर्व नारीनरा ॥ ॥ ४ ॥ फोडा फोडारे भांडारें ॥ आणवा गाईचीं खिल्लारें ॥ ५ ॥ उभवा उभवारे गुढी ॥ सोडा वस्त्रांची गाठोडीं ॥ ६ ॥ झाडोनियां टाका खडे ॥ घाला केशराचे सडे ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे भूमंडळा ॥ स्वामि माझा आला आला ॥ ८ ॥

॥ १४७६ ॥ अनंत ब्रह्मांडें जयाचे उदरीं ॥ ध्यातसे त्रिपुरारी अहर्निशीं ॥ १ ॥ पाहातसे मुख दशरथ त्याचें ॥ भाग्य मी तयाचें काय वर्णू ॥ २ ॥ गंध पुष्प वस्त्रें अर्पोनिया द्विजां ॥ समभावें पूजा सकळांसीं ॥ ॥ ३ ॥ साखरेच्या गोण्या घाला हत्तीवरी ॥ धाडी घरोघरीं नामा ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ १४७७ ॥ तुतारे भोंवारे वाजंत्रें वाजती ॥ अप्सरा नाचती थैथैकार ॥ १ ॥ झणण झणण झांजा गर्जताती ॥ नौबदा वाजती धोधोकारें ॥ २ ॥ सुरवर येती विमानाची दाटी ॥ करिती पुष्पवृष्टी देवावरी ॥ ३ ॥ नारद तुंबर किन्नर गंधर्व ॥ व्योमी गाती सर्व सप्तस्वरीं ॥ ४ ॥ कीर्तनाचा घोष नामाचा गजर ॥ मृदंग सुस्वर वाजताती ॥ ५ ॥ केशरी गंधाचे टिळे लावी भाळा ॥ घाली पुष्पमाळा द्वीजांकंठीं ॥ ६ ॥ घरोघरीं राजा धाडी रत्नराशी ॥ वस्त्रें सुहृदांसीं नामा ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ १४७८ ॥ करितसे स्नान अजाचा बाळक ॥ वस्त्रें अमोलिक परिधान ॥ १ ॥ लावोनियां भाळीं कस्तुरी केशर ॥ करी नमस्कार वसिष्ठासी ॥ २ ॥ पुण्याह वचनीं बैसे दशरथ ॥ त्रिभुवनीं समर्थ तूंची एक ॥ ३ ॥ वेदमंत्र घोष करिती ऋषेश्वर ॥ पुष्पें सुरवर वरुषती ॥ ४ ॥ आणिती बाहेर अयोध्येचे जन ॥ करिती गायन गायक जे ॥ ५ ॥ नाचती अप्सरा वाजती नगारे ॥ वाजंत्री तुतारे भोंवारे ही ॥ ६ ॥ गुलालाची धूम रंग वस्त्रावरी ॥ बंदीजन द्वारीं गर्जताती ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे इंद्रें पाहोनियां सभा ॥ नाहीं ऐसी शोभा चित्तीं ह्मणे ॥ ८ ॥

॥ १४७९ ॥ कशाच्या हा नवबता ॥ पुत्र झाला दशरथा ॥ १ ॥ चला चला तेथें जाऊं ॥ कौसल्येचें बाळ पाहूं ॥ २ ॥ नवस बहुत ॥ तिसी पावला भगवंत ॥ ३ ॥ घ्याग घ्याग त्वरें बाण ॥ झगा फडकी पेहरण ॥ ४ ॥ करुनी शृंगारा ॥ येती राजयाच्या घरा ॥ ५ ॥ पाहती सकुमार सांवळा ॥

लवूं विसरला डोळा ॥ ६ ॥ सार्थक जन्माचें ॥ नामा ह्मणे झालें त्यांचें ॥ ७ ॥

॥ १४८० ॥ भांडारी येउनी करिती प्रार्थना ॥ द्विजांसी दक्षणा काय द्यावी ॥ १ ॥ जया लागे जितुकें तितुकें त्यानें घ्यावें ॥ तुह्मी न रहावें उभें तेथें ॥ २ ॥ धांवताती तेव्हां विप्र सकळिक ॥ एकावरी एक पडताती ॥ ३ ॥ करूं नका घाई सर्वांसी पुरेल ॥ न राहे दुर्बळ यांत कोणी ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे ऐसें धन वाटी राजा ॥ सुखी केल्या प्रजा सकळीक ॥ ५ ॥

॥ १४८१ ॥ ब्राह्मणांची इच्छा पूर्ण झाली जेव्हां ॥ आशिर्वाद तेव्हां वदताती ॥ १ ॥ कल्पकोटी यासी नाहीं नाहीं भय ॥ सकळांचें ध्येय हेंची असे ॥ २ ॥ तपाचिया राशी जाहल्या बहुत ॥ ह्मणोनियां सुत झाला तुज ॥ ३ ॥ तथास्तु ह्मणोनि जोडीत अंजुळ ॥ पायांवरी भाळ नामा ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ १४८२ ॥ बाई कौसल्येचा पुत्र ॥ दिसे सर्वांही विचित्र ॥ १ ॥ ऐसें वाटे माझ्या चित्तीं ॥ प्रगटली विष्णुमूर्त्ती ॥ २ ॥ क्षणीं होईल या दृष्ट ॥ मोडताती कानीं बोटें ॥ ३ ॥ तिच्या भाग्यें असों सुखीं ॥ नामा ह्मणे सर्वांसुखीं ॥ ४ ॥

सीताशुद्धि.

॥ १४८३ ॥ हनुमंत गेला सीताशुद्धिलागीं ॥ लंका मध्यभागीं येऊनियां ॥ १ ॥ माता जानकीच्या करीत शुद्धीसी ॥ हिंडे गृहदेशीं राक्षसांच्या ॥ २ ॥ न देखे तो सती सीतादेवीमाया ॥ अकस्मात तया वनामाजीं ॥ ३ ॥ शिंसीवावृक्षाचे असे तळवटीं ॥ समीप निकटीं राक्षसींचे ॥ ४ ॥ न चले उपाय कांहीं तो बोलाया ॥ स्मरे रामराया तये काळीं ॥ ५ ॥ श्रीरामें मुद्रिका दिली होती संगें ॥ तयासी अव्यंग सोडावया ॥ ६ ॥ वृक्षाचिया माथां बैसोनियां बळी ॥ देत करकमळी सोडूनियां ॥ ७ ॥ जानकी अवलोकी श्रीरामाची मुद्रा ॥ कोठोनी कपींद्रा आणलीसे ॥ ८ ॥ सुखी रामराणा कवणिये वना ॥ माझिया तूं प्राणा बोले वेगीं ॥ ९ ॥ ऐकोनी कपींद्र चरणांसी वंदी ॥ ह्मणे रामचंद्र सुखी [illegible] ॥ १० ॥ सहितसौमित्र वनामाजीं आहे ॥ शुद्धीलागीं पाहे पाठविलें ॥ [illegible] ॥

तुझेनी वियोगें रामराजा दुःखी ॥ यालागीं तुज देखीं पाठविलें ॥ १२ ॥ ऐकतांची वाणी करीत आक्रोशा ॥ ह्मणे राम कैसा सोडियेला ॥ १३ ॥ नानापरी खेद आलाप करूनी ॥ हा हा रामवाणी बोलतसे ॥ १४ ॥ समीप जे होते रक्षपाळ बळी ॥ ऐकोनी आरोळी दूर झाले ॥ १५ ॥ तये संधीमध्यें हनुमंत खालौता ॥ येवोनियां माता वंदीतसे ॥ १६ ॥ क्षुधाक्रांत भारी ह्मणे काय खाऊं ॥ सांगसी उपाऊ तरी येथें ॥ १७ ॥ वनामाजीं मेवा घेऊनियां कांहीं ॥ क्षुधेसी ते पाही शांतवावी ॥ १८ ॥ ह्मणे सीता दूता रक्षपाळ होती ॥ निरोध करिती तुजलागीं ॥ १९ ॥ ह्मणोनियां पाही भूमीगत कांहीं ॥ घेउनी स्वदेहीं विश्रांतीसी ॥ २० ॥ पडलें तें घेई ऐसी आज्ञा पाही ॥ वंदोनियां पायीं संतोषला ॥ २१ ॥ करोनी उड्डाण वृक्षमाथां बैसे ॥ उपडोनी झाडास हालवीत ॥ २२ ॥ खालीं पाडी फळें तयाचें भोजन ॥ करूनियां वन विध्वंसीलें ॥ २३ ॥ रक्षपाळ सारे मिळोनी कपींद्रा ॥ धरावया मारा यत्न केला ॥ २४ ॥ न चढे हातांसी बहुबळ त्यासी ॥ राक्षसां विध्वंसी हातपायीं ॥ २५ ॥ वृक्षाचेनि घायें मारिले उपायें ॥ ऐसी बळ सोय दाखवीत ॥ २६ ॥ जंबूमाळी बागीं तया अधिकार ॥ धांवोनी सत्वर रायापाशीं ॥ २७ ॥ मात ते घेउनी आला तो धांवुनी ॥ कपीराज वनीं आला एक ॥ २८ ॥ त्यानें सर्व वन पाडीलें उपडोन ॥ कोणाचा तो कोण कळेना हो ॥ २९ ॥ राजा करी आज्ञा धरा बांधा त्याला ॥ मारा वानराला वेगीं जारे ॥ ३० ॥ ऐकतांचि वाणी भूपामुखींची हो ॥ उठिले लवलाहो राक्षसगण ॥ ३१ ॥ जावोनी वेढीला कपीराज राणा ॥ धनुष्यासीं बाणां लावूनियां ॥ ३२ ॥ मारितां बाणासी न लागे कपिसी ॥ तेव्हां युक्ति कैसी आरंभिली ॥ ३३ ॥ करूनी फांसासी धरूं ह्मणती त्यासी ॥ नये तो फांसासी आटोपितां ॥ ३४ ॥ धरिती जरी वाहीं निघोनियां जातां ॥ न चढे तो हातां कवणाच्या ॥ ३५ ॥ थोर जरी फांसा होन तो लहान ॥ जाय तो निघोन फाशांतुनी ॥ ३६ ॥ लहान जरी केला तरी होतो थोर ॥ फांशाचा विचार व्यर्थ करिती ॥ ३७ ॥ ऐशा परी झाले श्रमातुर भारी ॥ कपि तो विचारी कार्य पुढें ॥ ३८ ॥ ह्मणोनी फाशांत पडे तो तेधवां ॥ धरोनी वानरा नेती दूत ॥ ३९ ॥ सन्मुख रावणें देखुनी कपीसी ॥ करी कौतुकासी अपूर्व हो ॥ ४० ॥ कधीं नाहीं ऐसें स्वरूप देखिलें ॥ येणें फार केलें नाशालागीं ॥ ४१ ॥ पुसत तूं कोण कवण

कार्यालागीं ॥ पातलासी वेगीं याच ठायीं ॥ ४२ ॥ वानर ह्मणे आलों मूर्खा रावणा रे ॥ रामदूत खरे सीताशुद्धि ॥ ४३ ॥ ऐकोनी रावण ह्मणे यासी जाळा ॥ शेंपूट गुंडाळा अग्नि लावा ॥ ४४ ॥ कपीसी पुसिलें मरण कोणें ठायीं ॥ येरू पुच्छ दावी ह्मणोनियां ॥ ४५ ॥ समग्र लंकेचीं आणो- नियां वस्त्रें ॥ कपीपुच्छ पुरें न होयची ॥ ४६ ॥ तेव्हां राजधानी आणोनी वेष्टीतां ॥ परी तों पुरतां न होयची ॥ ४७ ॥ तेव्हां तेल घाला ह्मणे तो रावण ॥ दूत ते धांवोन टाकिताती ॥ ४८ ॥ लावूनी अग्नीसी केला मोठा ज्वाळ ॥ वानर तत्काळ उडाला हो ॥ ४९ ॥ लंकेची ते केली सारी तेणें होळी ॥ सहीत मंडळी राजघरें ॥ ५० ॥ भुभुकार केला वानर उडाला ॥ लंकेमाजीं झाला प्रळय हो ॥ ५१ ॥ अग्नीचा उबाळा धुरानें दाटला ॥ देखे कपि त्याला सुखरूप ॥ ५२ ॥ मुखासी लागला पाहतांची डोळां ॥ ह्मणोनी तो झाला शामवर्ण ॥ ५३ ॥ येवोनी लवलाहीं श्रीरा- मातें पाही ॥ नमूनि सर्वही सांगितलें ॥ ५४ ॥ तेव्हां नामा ह्मणे होतों मी जवळा ॥ चरणकमळां ध्यात तेथें ॥ ५५ ॥

रामचरित्र.

॥ १४८४ ॥ धन्य ते संसारीं पवित्र ते वाणी ॥ अखंड उच्चारणीं रामनाम ॥ १ ॥ तयाचीच एक सरली येरझार ॥ उतरले पार भवनदी ॥ २ ॥ वधोनी ताटीका सुबाहुही देख ॥ सिद्धि नेला मख कौशिकाचा ॥ ३ ॥ पहावया यावें स्वयंवर सीतेचें ॥ आलें जनकाचें पत्र तेथें ॥ ४ ॥ मारगीं चालतां ऋषीयाची बाळा ॥ उद्धरली शिळा पदरजें ॥ ५ ॥ मोडील धनुष्य तया हें देईन ॥ केला होता पण जनकानें ॥ ६ ॥ राव- णादि राजे आले थोर थोर ॥ त्यांचा उतरला नूर पाहतांची ॥ ७ ॥ अहर्निशीं जया ध्यानीं ध्याय भोळा ॥ तो उठला सांवळा बाप माझा ॥ ८ ॥ सुरां असुरां असाध्य ऐसें तें प्रचंड ॥ तें तीं ठायीं कोदंड मोडि- यलें ॥ ९ ॥ पाहोनी ऐसें नामा ह्मणे बळ ॥ सीता घाली माळ रघुवीरा ॥ १० ॥

॥ १४८५ ॥ संत समागमें चाले दळभारू ॥ आशा तृष्णा देशधडी अहंकारू ॥ १ ॥ दुम दुम दुम दुम भेरी वाजे ॥ आले अयोध्येसी श्रीरघुनाथ राजे ॥ २ ॥ भक्तभद्रजाती दोही बाहीं चालत ॥ विष्णुदास नामा कीर्ति वाखाणित ॥ ३ ॥

॥ १४८६ ॥ अयोध्ये आला रामराणा ॥ लंका दिली बिभीषणा ॥ १ ॥ नळनीळ जांबुवंत ॥ मधीं चाले रघुनाथ ॥ २ ॥ पुढें गर्जताती भाट ॥ पाठीं वानरांचे थाट ॥ ३ ॥ केला अयोध्येमध्यें प्रवेश ॥ ह्मणे नामा विष्णुदास ॥ ४ ॥

कृष्णचरित्र—बाळक्रीडा.

॥ १४८७ ॥ लंबोदरा तुझा शोभे शुंडादंड ॥ करीतसे खंड दुश्चिन्हांचा ॥ १ ॥ चतुर्भुज आयुधें शोभताती हातीं ॥ भक्ताला रक्षिती निरंतर ॥ २ ॥ भव्यरूप तुझें उंदीरवाहना ॥ नमन चरणा करीतसे ॥ ३ ॥ नाम घेतां तुझें दोष जळताती ॥ कळिकाळ कांपती तुझ्या नामें ॥ ४ ॥ चौदा विद्या तुझे कृपेनें येतील ॥ मुके बोलतील वेदघोष ॥ ५ ॥ रूणझुण पायीं वाजताती वाळे ॥ देखोनी भुललें मन माझें ॥ ६ ॥ भक्तवत्सला तूं पार्वतीनंदना ॥ मस्तक चरणां ठेवीतसें ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे आतां देई मज स्फूर्ती ॥ वर्णितसे कीर्ति कृष्णजीची ॥ ८ ॥

॥ १४८८ ॥ सरस्वती माते द्यावी मज स्फुर्ती ॥ येतों काकूळती तुजलागीं ॥ १ ॥ लाडकें लडिवाळ मागतसें तूज ॥ वंदीतसें रज चरणाचे ॥ २ ॥ त्वरें येवोनीयां मस्तकीं ठेवी हात ॥ जाईल ही भ्रांत तेव्हां माझी ॥ ३ ॥ आपुल्या बाळासीं धरी आतां हातीं ॥ न करी फजिती जनामध्यें ॥ ४ ॥ विश्वात्मा जो हरि त्याची वर्णी कीर्ती ॥ आवडीचा ओती रस माये ॥ ५ ॥ ऐकोनीया स्तव झालीसे प्रसन्न ॥ नाम्या तव अभिमान मजलागीं ॥ ६ ॥

॥ १४८९ ॥ प्रऱ्हाद नारद पराशर पुंडरीक ॥ व्यास आणि वाल्मीक नमीयेले ॥ १ ॥ दाल्भ्य तो भीष्म अंबरीष शौनक ॥ ब्रह्मनिष्ठ शूक नमीयेले ॥ २ ॥ रुक्मांगद अर्जुन वसिष्ठ बिभीषण ॥ केलेंसे नमन तया-

लागीं ॥ ३ ॥ टीकाकार श्रीधर बहिरंभट चतुर ॥ करा निरंतर कृपा मज ॥ ४ ॥ साधुसंतसिद्ध शिरीं ठेवा हात ॥ वर्णीन समस्त कृष्ण-लीला ॥ ५ ॥ नामा मनीं आठवी खेचरचरण ॥ तयाच्या कृपेनें सिद्धि-जावो ॥ ६ ॥

॥ १४९० ॥ देवा आदि देवा सर्वत्राच्या जीवा ॥ ऐक वासुदेवा दयानिधी ॥ १ ॥ ब्रह्मा आणि इंद्रा वंद्य सदाशीवा ॥ ऐक वासुदेवा दीन-बंधु ॥ २ ॥ चौदा लोकपाळ करिती तुझी सेवा ॥ ऐक वासुदेवा कृपा-सिंधु ॥ ३ ॥ योगियांचे ध्यानीं नातूडसी देवा ॥ ऐक वासुदेवा जग-द्गुरु ॥ ४ ॥ निर्गुण निराकार नाहीं तुज माया ॥ ऐक कृष्णराया कान-डिया ॥ ५ ॥ करुणेचा पर्जन्य शिंपी मज तोया ॥ ऐक कृष्णराया गोज-रीया ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे जरी दाखविसी पाया ॥ तरी वदावया स्फुर्ती चाले ॥ ७ ॥

॥ १४९१ ॥ क्षीरसागरांत अससी बैसला ॥ धांवोनी मजला भेटी देई ॥ १ ॥ कैलासींचा शीव पूजितो तुजला ॥ धांवोनी मजला भेटी देई ॥ २ ॥ शेषावरी जरी अससी निजला ॥ धांवोनी मजला भेटी देई ॥ ३ ॥ गहिंवरोनी नामा बाहात विठ्ठला ॥ धांवोनी मजला भेटी देई ॥ ४ ॥

॥ १४९२ ॥ चक्रवाक पक्षी वियोगें बाहाती ॥ झालें मजप्रती तैसें आतां ॥ १ ॥ चुकलीया माय बाळकें रडती ॥ झालें मजप्रती तैसें आतां ॥ २ ॥ वत्स न देखतां गाई हंबरती ॥ झालें मजप्रती तैसें आतां ॥ ३ ॥ जीवनावेगळे मत्स्य तळमळती ॥ झालें मजप्रती तैसें आतां ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे मज ऐसें वाटे चित्तीं ॥ करीतसे खंती फार तुझी ॥ ५ ॥

॥ १४९३ ॥ काय माझा आतां पाहातोसी अंत ॥ येई बा धांवत देवराया ॥ १ ॥ माझ्या जीवा होय तुजवीण आकांत ॥ येई बा धांवत देवराया ॥ २ ॥ असे जरी काम भेदून जाय मातें ॥ येई बा धांवत देवराया ॥ ३ ॥ येरे येरे देवा नामा तुज बाहात ॥ येई बा धांवत देवराया ॥ ४ ॥

॥ १४९४ ॥ न वर्णवे वाचे जन्ममरण दुःख ॥ दावी आतां मुख पांडुरंगा ॥ १ ॥ कुरळ केश माळीं शोभतो टिळक ॥ दावी आतां मुख पांडु-रंगा ॥ २ ॥ भोंवया व्यंकटा शोभती सुरेख ॥ दावी आतां मुख पांडुरंगा ॥ ३ ॥

कमळाकार नेत्र सुंदर नासीक ॥ दावी आतां मुख पांडुरंगा ॥ ४ ॥ कर्णींचीं कुंडलें न वर्णवे हाटक ॥ दावी आतां मुख पांडुरंगा ॥ ५ ॥ अधररक्त दंत इंदूहूनी अधिक ॥ दावी आतां मुख पांडुरंगा ॥ ६ ॥ विष्णुदास नामा तुझेंचि बाळक ॥ दावी आतां मुख पांडुरंगा ॥ ७ ॥

॥ १४९५ ॥ बाहूबळें तुवा काढिलें अमृत ॥ ठेवी बा तो हात शिरावरी ॥ १ ॥ जननी माझी जेव्हां ज्याकडे पाहात ॥ ठेवी बा तो हात शिरावरी ॥ २ ॥ देवा बैसवोनी सुधेतें वांटीत ॥ ठेवी बा तो हात शिरावरी ॥ ३ ॥ क्षीराचा सागर उपमन्यूशीं देत ॥ ठेवी बा तो हात शिरावरी ॥ ४ ॥ घेवोनीयां चक्र परिक्षिता रक्षीत ॥ ठेवी बा तो हात शिरावरी ॥ ५ ॥ कवटाळीलें जेव्हां ध्रुवासीं वनांत ॥ ठेवी बा तो हात शिरावरी ॥ ६ ॥ विदुराच्या घरीं कण्या सांभाळीत ॥ ठेवी बा तो हात शिरावरी ॥ ७ ॥ चिरंजीव करूनी नगरी लंका देत ॥ ठेवी बा तो हात शिरावरी ॥ ८ ॥ नामा ह्मणे युद्धीं रक्षीयेला पार्थ ॥ ठेवी बा तो हात शिरावरी ॥ ९ ॥

॥ १४९६ ॥ रुणझुण पायीं वाजताती वाळे ॥ दावी तीं पाउलें दयानिधी ॥ १ ॥ जनक श्रुतदेव याच्या घरीं गेलीं ॥ दावी तीं पाउलें दयानिधी ॥ २ ॥ धरियेलें नक्रा तेव्हां जीं धावलीं ॥ दावी तीं पाउलें दयानिधी ॥ ३ ॥ वस्त्रहरणीं जीं द्रौपदीनें चिंतिलीं ॥ दावी तीं पाउलें दयानिधी ॥ ४ ॥ देखोनीयां ज्यातें कौरव भ्याले ॥ दावी तीं पाउलें दयानिधी ॥ ५ ॥ धर्म आणि भीष्म विदुरादिक धाले ॥ दावी तीं पाउलें दयानिधी ॥ ६ ॥ सैंवराशीं जातां शीळे उद्धरिलें ॥ दावी तीं पाउलें दयानिधी ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे ज्यांतें बळीनें पूजिलें ॥ दावी तीं पाउलें दयानिधी ॥ ८ ॥

॥ १४९७ ॥ अडखळूनी पडसी घालूं नको जोडा ॥ धांवत दुडदुडा येई आतां ॥ १ ॥ बैसावयासाठीं घेऊं नको घोडा ॥ धांवत दुडदुडा येई आतां ॥ २ ॥ भोजना बैससी येथें घेई वीडा ॥ धांवत दुडदुडा येई आतां ॥ ३ ॥ बाहूबळें काढीला देवांचा जो खोडा ॥ धांवत दुडदुडा येई आतां ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे सुखी लक्ष्मीचा जो चूडा ॥ धांवत दुडदुडा येई आतां ॥ ५ ॥

॥ १४९८ ॥ येरे येरे देवा देईन तुला पेढा ॥ त्याला बाहे वेडा नामदेव ॥ १ ॥ ज्याचे पायीं असे बिरुदाचा तोडा ॥ त्याला बाहे वेडा नामदेव ॥ २ ॥ जनीं पुसे सुखी रखुमाईचा जोडा ॥ त्याला बाहे वेडा नामदेव ॥ ३ ॥ यावयासी येथें आळस तुह्मीं सोडा ॥ घेईन इडापीडा नामा ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ १४९९ ॥ वेळोवेळां तुज बाहे वेडा भक्त ॥ राहों नेदी निवांत क्षणभरी ॥ १ ॥ मागें बहुतांनीं केले रे प्रबंध ॥ पाहोनीया छंद वेडावलों ॥ २ ॥ माथां ठेवी हात विश्वाचा जो बाप ॥ वर्णिरे प्रताप नामदेव ॥ ३ ॥

॥ १५०० ॥ करील जो प्रश्न सांगेल जो कथा ॥ श्रवण करितां उद्धरती ॥ १ ॥ कथा भागीरथी स्नान जे करीती ॥ साचे उद्धरती पूर्वज ते ॥ २ ॥ भागीरथी स्नाना श्रम लागे फार ॥ करावें एकाग्र मन येथें ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे ऐसें बोले भागवत ॥ श्रीशुका सांगत परीक्षिती ॥ ४ ॥

॥ १५०१ ॥ पापी जे अभक्त दैत्य ते माजले ॥ धरणीसी झालें ओझें त्यांचें ॥ १ ॥ दिधलासे त्रास ऋषि मुनि सर्वां ॥ न पूजिती देवा कोणी तेव्हां ॥ २ ॥ राहियेले यज्ञ मोडिलीं कीर्तनें ॥ पळाले ब्राह्मण दैत्यांभेणें ॥ ३ ॥ वत्सरूपी पृथ्वी ब्रह्मयापाशीं जाय ॥ नेत्रीं वाहे तोय सांगतसे ॥ ४ ॥ बुडवीला धर्म अधर्म झाला फार ॥ सोसवेना भार मज आतां ॥ ५ ॥ ब्रह्मा इंद्र आणि बरोबरी शीव ॥ चालीयेले सर्व क्षीराब्धीसीं ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे आतां करितील स्तुती ॥ सावधान चित्तीं परीसावें ॥ ७ ॥

॥ १५०२ ॥ वासुदेवा हृषीकेशा माधवा मधुसूदना ॥ करिताती स्तवना पुरुषसूक्तें ॥ १ ॥ पद्मनाभ त्रिलोकेशा वामना शेषशायी ॥ आह्मां कोणीं नाहीं तुजवीण ॥ २ ॥ जनार्दना हरि श्रीवत्स गरुडध्वजा पाव अधोक्षजा आतां आह्मां ॥ ३ ॥ वराहा पुंडरीका नृसिंह नरांतका ॥ वैकुंठनायका देवराया ॥ ४ ॥ अच्युता शाश्वता अनंता अज अव्यया ॥ कृपेच्या अभया देईं आह्मां ॥ ५ ॥ नारायणाध्यक्षा कैटभ भंजना ॥ करी रे मर्दना दुष्टाचीया ॥ ६ ॥ चक्रगदाशंखपाणी नरोत्तमा ॥ पाव पुरुषोत्तमा दासा तुझ्या ॥ ७ ॥ रामा

हयग्रीवा भीमारौद्रोद्भवा ॥ आश्रयभूतां सर्वां तुझा असे ॥ ८ ॥ श्रीधरा श्रीपति चतुर्बाहो मेघःशामा ॥ लेंकुरें आह्मीं आह्मां पाव त्वरें ॥ ९ ॥ नामा ह्मणे ऐसें करितां स्तवन ॥ तोषला भगवान क्षीराब्धींत ॥ १० ॥

॥ १५०३ ॥ आकाशीची वाणी सांगे सकळांसीं ॥ तळमळ मानसीं करूं नका ॥ १ ॥ देवकीच्या गर्भा येईल भगवान ॥ रक्षील ब्राह्मण गाई भक्तां ॥ २ ॥ उतरील भार मारील दैत्यांसी ॥ आनंद सर्वांशीं करील तो ॥ ३ ॥ रोहिणी उदरीं शेष बळिभद्र ॥ यादव समग्र व्हारे तुह्मी ॥ ४ ॥ ऐकोनीयां ऐसें आनंद मानसीं ॥ येती स्वस्थळासीं नामा ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १५०४ ॥ शेषाप्रती बोले लक्ष्मीचा तो वर ॥ चला अवतार घेऊं आतां ॥ १ ॥ पृथ्वीवरी दैत्य माजले ते फार ॥ गाऱ्हाणें सुरवर सांगूं आले ॥ २ ॥ शेष ह्मणे मज श्रम झाले फार ॥ यालागीं अवतार मी न घेचि ॥ ३ ॥ रामअवतारीं झालों लक्षुमण ॥ सेवीलें अरण्य तुह्मांसवें ॥ ४ ॥ चौदा वर्षांवरी केलें उपोषण ॥ जाणतां आपण प्रत्यक्ष हें ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे ऐसें वदे धरणीधर ॥ हांसोनी श्रीधर काय बोले ॥ ६ ॥

॥ १५०५ ॥ पूर्वीं तूं अनुज झालासी कनिष्ठ ॥ सोशीयेले कष्ट मजसवें ॥ १ ॥ आतां तूं वडील होईगा सर्वज्ञा ॥ पाळीन मी आज्ञा तुझी बा रे ॥ २ ॥ देवकीउदरीं राहावें जावोनी ॥ मायेसी मागूनी पाठवितों ॥ ३ ॥ योगमाया तुज काढील तेथून ॥ घालील नेऊन गोकुळासीं ॥ ४ ॥ लक्ष्मीशीं सांगे तेव्हां हृषीकेशी ॥ कौंडण्यपुराशीं जावें तुह्मीं ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे ऐसा करुनी विचार ॥ घ्यावया अवतार सिद्ध असे ॥ ६ ॥

॥ १५०६ ॥ वसुदेवा देत देवकी बहीण ॥ लग्नामध्यें विघ्न झालें ऐका ॥ १ ॥ आकाशींची वाणी सांगतसे कंसा ॥ मानी हा भरंवसा बोलण्याचा ॥ २ ॥ आठवा जो पुत्र वधील तुजशीं ॥ ऐकोनी मानसीं क्रोधावला ॥ ३ ॥ घेउनीयां खड्ग माराया धांवला ॥ हात तो धरीला वसूदेवें ॥ ४ ॥ देईन मी पुत्र सत्य माझें मानी ॥ ठेवा बंदीखानीं दूता सांगे ॥ ५ ॥ पुण्य सारावया भेटे देवऋषी ॥ वधी बाळकांशीं ठेवूं नको ॥ ६ ॥ होतांची प्रसूत नेऊनीयां देत ॥ साहाही मारीत दुराचारी ॥ ७ ॥ धन्य त्याचें ज्ञान न करीच शोक ॥ वधितां बाळक नामा ह्मणे ॥ ८ ॥

॥ १५०७ ॥ सातवा जो गर्भ योगमाया नेत ॥ आश्चर्य करीत मनामाजीं ॥ १ ॥ रोहिणीउदरीं नेवोनी घातला ॥ न कळे कोणाला देवावीण ॥ २ ॥ कंसाचीया भेणें यादव पळाले ॥ ब्राह्मण राहिले अरण्यांत ॥ ३ ॥ नाहीं कोणा सुख तळमळ मानसीं ॥ वधील दुष्टांसीं कोण आतां ॥ ४ ॥ विश्वाचा जो आत्मा कळलें तयाला ॥ दावीतसे लीला संभूतीची ॥ ५ ॥ अहर्निशीं ध्यान भक्तांचे मानसीं ॥ स्थापील धर्मासी नामा ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ १५०८ ॥ देवकीचें तेज दिसे जैसा सूर्य ॥ कंसाचें हृदय जळतसे ॥ १ ॥ हरणें पळती देखोनीयां व्याघ्र ॥ कांपे थरथर तयापरी ॥ २ ॥ अजा सर्पन्यायें कीटकभ्रमर ॥ दिसे नारीनर कृष्णरूप ॥ ३ ॥ जेवितां बोलतां शेजे शीणे निज ॥ आला आला मज मारावया ॥ ४ ॥ नाशील हा आतां दैत्याचें तें बंड ॥ फाटलीसे गांड तेव्हां त्यांची ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे भय लागलेंसें ध्यान ॥ चराचरीं कृष्ण दिसतसे ॥ ६ ॥

॥ १५०९ ॥ विमानांची दाटी अंतरिक्षीं देव ॥ करिताती सर्व गर्भस्तुती ॥ १ ॥ सत्रा अक्षरांत असे तुझी मूर्ति ॥ यज्ञेशा तुजप्रती नमो नमो ॥ २ ॥ साहाजणें भांडती नवजणी स्थापीती ॥ न कळे कोणाप्रती अंत तुझा ॥ ३ ॥ अठरा जण तुझी वर्णिताती कीर्ति ॥ गुणातीता श्रीपति नमो तुज ॥ ४ ॥ चौघां जणां तुझा न कळेची पार ॥ श्रमसी वारंवार आह्मांसाठीं ॥ ५ ॥ अठ्यांयशीं सहस्र वर्णिताती तुज ॥ ब्रह्मांडाचें बीज तुज नमो ॥ ६ ॥ जन्ममरणाचें नाहीं तया भय ॥ आठवीती पाय तुझे जे कां ॥ ७ ॥ नवजणी तुझ्या पायीं लोळताती ॥ परब्रह्म मूर्ती तुज नमो ॥ ८ ॥ नामा ह्मणे ऐशी करिताती स्तुती ॥ पुष्पें वाहूनि जाती स्वस्थळासीं ॥ ९ ॥

॥ १५१० ॥ मयूरादि पक्षी नृत्य करीताती ॥ नद्या वाहताती दोहीं थड्या ॥ १ ॥ भूमीवरी सडे केशर कस्तुरी ॥ आनंद अंतरीं सकळांच्या ॥ २ ॥ विमानांची दाटी सुरवर येतीं ॥ गंधर्व गाताती सप्तस्वरें ॥ ३ ॥ मंदमंद मेघ गर्जना करीती ॥ वाद्यें वाजताती नानापरी ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे स्वर्गी नगारे वाजती ॥ अप्सरा नाचती आनंदानें ॥ ५ ॥

॥ १५११ ॥ दक्षरवें मारीला तोची होता मास ॥ वर्षाऋतु असे कृष्णपक्ष ॥ १ ॥ वसुनाम तीथी बुधवार असे ॥ शुक सांगतसे परी-

क्षीती ॥ २ ॥ रोहीणीनक्षत्र दोन प्रहररात्र ॥ माया घाली अस्त्र रक्षपाळां ॥ ३ ॥ नवग्रह अनुकूळ सर्वांचें जें मूळ ॥ वसुदेव कपाळ धन्य धन्य ॥ ४ ॥ जयाचा हा वंश तयासीं आनंद ॥ माझे कुळीं गोविंद अवतरला ॥ ५ ॥ अयोनीसंभव नोहे कांहीं श्रमीं ॥ नामयाचा स्वामी प्रगटला ॥ ६ ॥

॥ १५१२ ॥ कोटीशा आदित्य गोठे एके ठायीं ॥ तेजें दिशा दाही उजळल्या ॥ १ ॥ घाबरा होवोनी वसुदेव पाहे ॥ हृदयीं आश्चर्य करीतसे ॥ २ ॥ मुकुटावरी रत्न नक्षत्रांचा मेळा ॥ भाळीं शोभे टीळा केशराचा ॥ ३ ॥ व्यंकटा भृकूटी कमलाकार नेत्र ॥ नासीक विचित्र शुकचंचू ॥ ४ ॥ विद्युल्लते ऐसी झळकती कुंडलें ॥ अधर कोंवळें अरुणोदय ॥ ५ ॥ कंबुग्रीव कंठ हृदयीं वत्सलांच्छन ॥ ब्रह्मयासीं सीण न कळे अंत ॥ ६ ॥ चतुर्भुज शंखचक्रगदापद्म ॥ चिमणा मेघःश्याम वर्ण ज्याचा ॥ ७ ॥ कौस्तुभ निर्मळ वैजयंती माळा ॥ कासे सोनसळा हाटकवर्ण ॥ ८ ॥ रुणझुण रुणझुण वाजताती वाळे ॥ आरक्त वर्तुळ नखीं शोभा ॥ ९ ॥ ध्वजवज्रांकुश जैसीं रातोत्पळें ॥ नामा ह्मणे डोळे दीपताती ॥ १० ॥

॥ १५१३ ॥ अयुत गायी ब्राह्मणासीं ॥ सोडी संकल्प मानसीं ॥ १ ॥ ओळखिलें तुज ॥ आतां कळलासी मज ॥ २ ॥ धर्म स्थापावया ॥ येथें येसी देवराया ॥ ३ ॥ आलिंगितां दोहीं बाहीं ॥ नामा ह्मणे डोई पायीं ॥ ४ ॥

॥ १५१४ ॥ सोडी सोडी मिठी ॥ लपवा लपवा जगजेठी ॥ १ ॥ झणीं कंसासीं कळेल ॥ माझ्या बाळासी मारील ॥ २ ॥ वसुदेवा चिंता मनीं ॥ तेज न माये गगनीं ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे आलें हासें ॥ देव तेव्हां सांगतसे ॥ ४ ॥

॥ १५१५ ॥ नंदाच्या घराला ॥ मज नेई गोकुळाला ॥ १ ॥ माया उपजली तेथें ॥ ठेवी मज आणि येथें ॥ २ ॥ ह्मणसी असे रक्षपाळ ॥ ते म्यां मोहीले सकळ ॥ ३ ॥ आच्छादित रूप ॥ नामा ह्मणे माझा बाप ॥ ४ ॥

॥ १५१६ ॥ उचलिला कमळापती ॥ पायींचीं बंधनें गळती ॥ १ ॥ त्रैलोक्यांत जो न माय ॥ त्यासी बंधन करील काय ॥ २ ॥ कवाडें

उघडती ॥ देखवांची देवाप्रती ॥ ३ ॥ मंद मंद पडे पाऊस ॥ शिरीं छाया करी शेष ॥ ४ ॥ पूर चढला अचाट ॥ त्यासी लावीला अंगुष्ट ॥ ५ ॥ त्वरें आला नंदा घरीं ॥ निद्रिस्थ त्या नरनारी ॥ ६ ॥ ठेवी तेथें कृष्णजीला ॥ माया घेऊनी निघाला ॥ ७ ॥ रडे माया करी आक्रांत ॥ नामा ह्मणे उठवी दूत ॥ ८ ॥

॥ १५१७ ॥ पूर्णब्रह्म मानी कंसाच्या भयासी ॥ वाटेल मानसी कोणाचीया ॥ १ ॥ इच्छामात्रें करी सृष्टीचा प्रलय ॥ त्यासी असे भय कवणाचें ॥ २ ॥ नंदाचें सुकृत झालें अगणीत ॥ ह्मणोनी भगवंत आला तेथें ॥ ३ ॥ सर्वां होय सूख तरतील लोक ॥ नामा ह्मणे शुक सांगतसे ॥ ४ ॥

॥ १५१८ ॥ तांतडीनें जाती ॥ कंसा सेवक सांगती ॥ १ ॥ उपजला वैरी ॥ त्यासी तूं रे त्वरें मारी ॥ २ ॥ त्वरें धांव घाली ॥ पाहे कन्या उपजली ॥ ३ ॥ ज्याचा धाक तूज ॥ नव्हे कन्या द्यावी मज ॥ ४ ॥ मारायाशीं खड्ग घाली ॥ हातिंची निष्टूनियां गली ॥ ५ ॥ तुजलागी वधी ॥ उपजला मज आधीं ॥ ६ ॥ सांगे ब्रह्मज्ञान ॥ देवकीचें समाधान ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे तये वेळीं ॥ त्यांचीं बंधनें काढिलीं ॥ ८ ॥

॥ १५१९ ॥ बोलावूनी अवघीयातें ॥ कंस पाहे विचारातें ॥ १ ॥ कोणीएक रे बोलती ॥ आह्मां ठावी देववस्ती ॥ २ ॥ जेथें पुराण कीर्तन गाई ब्राह्मण करिती यज्ञ ॥ ३ ॥ तेथें असे नारायण ॥ वधूं तयासी जाऊन ॥ ४ ॥ वैरी सहजची मरेल ॥ ऐसे बोलताती बोल ॥ ५ ॥ कंसा मानवलें जाण ॥ करा मजसाठीं यत्न ॥ ६ ॥ नामयाच्या छंदें ॥ नंद करितो आनंद ॥ ७ ॥

॥ १५२० ॥ शुक ह्मणे राया ऐक परिक्षीती ॥ श्रवण करितां तृप्ति नाहीं तुज ॥ १ ॥ माया जातां मथुरे सावध निद्रिस्थ ॥ देखीला भगवंत यशोदेनें ॥ २ ॥ अनंत ब्रह्मांडें उदरीं न कळे कोणाला ॥ वाजवीती थाळा जन्मकाळीं ॥ ३ ॥ यज्ञभोक्ता कृष्ण त्यासी देती बोळा ॥ ध्यानीं ध्याय भोळा सदाशीव ॥ ४ ॥ गौळणी वाहाती नंदालागीं तेव्हां ॥ मुखमुख पाहा नामा ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १५२१ ॥ विश्वाचा जो बाप हातीं ज्याच्या सूत्र ॥ ह्मणवितो पुत्र नंदजीचा ॥ १ ॥ तीर्थें ज्याच्या चरणीं करीताती न्हाणीं ॥ यशोदा जननी ह्मणताती ॥ २ ॥ वेढावला शेष शिणले वेद चारी ॥ निजे मांडीवरी यशोदेच्या ॥ ३ ॥ शरणांगता देत क्षीरसिंधू जाण ॥ चोखीतसे स्तन आवडीनें ॥ ४ ॥ त्रैलोक्याचा राजा वर्णू काय रंक ॥ ऐकावें जातक नामा ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १५२२ ॥ करूनीयां स्नान वस्त्रें घेतलीं नूतन ॥ १ ॥ पाचारा ब्राह्मण श्रृंगारावें देवसदन ॥ २ ॥ बाहा बाहा दशग्रंथी ॥ सांसी सांगा आणा पोथी ॥ ३ ॥ त्वरें बाहारे ज्योतिषी ॥ नंद करी जातकासी ॥ ४ ॥ केलें देवतार्चन ॥ सांगती तर्पण ॥ ५ ॥ फार झाला सुख ॥ पाहे कृष्णाजीचें मुख ॥ ६ ॥ करी पुण्याहवाचन ॥ नामा ह्मणे आनंदानें ॥ ७ ॥

॥ १५२३ ॥ आला जगदोद्धार ॥ त्याचें भरलें भांडार ॥ १ ॥ सुशोभीत दिसे मही ॥ दोन लक्ष्य दिधल्या गायी ॥ २ ॥ तिळ तांदूळ पर्वत ॥ द्रव्यें वाटी अगणीत ॥ ३ ॥ एक जाती एक येती ॥ ओझें उचलीतां कुंथती ॥ ४ ॥ भाट वर्णिताती ॥ नामा ह्मणे ज्याची कीर्ती ॥ ५ ॥

॥ १५२४ ॥ ब्राह्मण आशिर्वाद देती ॥ नंदा पुसोनी निघती ॥ १ ॥ चलाचला ह्मणती लोक ॥ पाहूं नंदाचें बालक ॥ २ ॥ नरनारी हो अलंकार ॥ श्रृंगारील हें नगर ॥ ३ ॥ दैन्य दारिद्र अपेश ॥ पळती मानूनियां त्रास ॥ ४ ॥ आणिताति बाळा लेणें ॥ स्त्रिया पाहताती कृष्णे ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे पाहतां मुख ॥ हारपली ताहानभूक ॥ ६ ॥

॥ १५२५ ॥ पाटावरी बैसवीती ॥ गोपी अक्षवाणें करिती ॥ १ ॥ ब्रह्मादिक न देखती माथा ॥ त्यासीं लावीती अक्षता ॥ २ ॥ नव्हे प्राकृत बालक ॥ परस्परें ह्मणती लोक ॥ ३ ॥ ध्वज वज्रांकुश चिन्ह ॥ आला वैकुंठीचा राणा ॥ ४ ॥ येती वेळोवेळां ॥ नामा ह्मणे पाहाती डोळां ॥ ५ ॥

॥ १५२६ ॥ द्रव्य द्यावयासी ॥ नंद गेला मथुरेसी ॥ १ ॥ तेथें भेटे वसुदेव ॥ सांगितलें गुह्य सर्व ॥ २ ॥ कंसाचे मानसीं ॥ बाळकृष्णी गोकुळासी ॥ ३ ॥ जाई जाई त्वरित ॥ होती गोकुळीं आघात ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे ऐसें सांगे ॥ नंद तेथुनीया निघे ॥ ५ ॥

॥ १५२७ ॥ कैसी पाठविली मायावी पूतना ॥ देवोनियां स्तना बाळें मारी ॥ १ ॥ दीन दुर्बळांचीं मारीत बाळकें ॥ करीताती शोक मायबाप ॥ २ ॥ गांहिवरोनी तेव्हां पुसे परीक्षीती ॥ भगवंताची मूर्ती बाळरूप ॥ ३ ॥ अभय देतसे बापा नको रडूं ॥ तें काय घुंगर्डू मारूं शके ॥ ४ ॥ जेथें पुराणें ही वर्णिताती कृष्ण ॥ पळती तेथून असुरादी ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे आली नंदाचीये घरीं ॥ स्वरूप सुंदरी देवांगना ॥ ६ ॥

॥ १५२८ ॥ कृष्णा लावितसे स्तनीं ॥ तिसीं मारी चक्रपाणी ॥ १ ॥ भयाभीत भेल ॥ जन विस्मय करीत ॥ २ ॥ रडे तेव्हां माया ॥ वांचलासी बा तान्हया ॥ ३ ॥ मिळोनियां समस्त ॥ भाळीं आंगारा लावीत ॥ ४ ॥ वसुदेवें सांगितलें ॥ नंद ह्मणे तैसें झालें ॥ ५ ॥ कुऱ्हाडी आणिती ॥ शस्त्रें करूनी तोडिती ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे दिल्हा अग्नी ॥ वास न माये गगनीं ॥ ७ ॥

॥ १५२९ ॥ पुण्यवंता दावी बाळलीला देव ॥ पालथा केशव पडे तेव्हां ॥ १ ॥ नंदें उत्साहासीं केलें तेव्हां फार ॥ दिधलें अपार द्रव्य द्विजां ॥ २ ॥ यशोदा घेतसे देवाचें चुंबन ॥ तुजला न्हाणीन तान्ह्या माझ्या ॥ ३ ॥ चोंगड्या मुका घेताती गौळणी ॥ हांसे चक्रपाणी आनंदानें ॥ ४ ॥ नामयाचा स्वामी मंदमंद हांसे ॥ यशोदा करितसे निंबलोण ॥ ५ ॥

॥ १५३० ॥ करावया वनभोजन ॥ जाती गोकुळीचे जन ॥ १ ॥ भोजन करिती ॥ कोणी देवा खेळविती ॥ २ ॥ डोळे झांकीत श्रीपती ॥ दावी निद्रेची आकृती ॥ ३ ॥ बहुत खेळलासे खेळा ॥ आतां निजवागे बाळा ॥ ४ ॥ वस्त्रें घालूनी शकटातळीं ॥ निजविती वनमाळी ॥ ५ ॥ क्षणएक निजला देव ॥ रडे उठे वासुदेव ॥ ६ ॥ मुलालागीं ह्मणे तेव्हां ॥ माझा कान्होबा खेळवा ॥ ७ ॥ रागेंरागें झाडी लात ॥ गाडा मोडोनी पडत ॥ ८ ॥ नामा ह्मणे वाटी धन ॥ नंद वांचला नंदन ॥ ९ ॥

॥ १५३१ ॥ तूंची माझा माय तूं माझी माउली ॥ तूं माझी बहिणुली कान्हाबाई ॥ १ ॥ गणगोत भाऊ तूंची माझा सखा ॥ संसार सखिया सुखवीच ॥ २ ॥ मांडीवरी घेत यशोदा सुंदरी ॥ [illegible] श्रीहरि नाना युक्ती ॥ ३ ॥ तूंचि माझा धनी तूंची माझें जीवन ॥ चुंबीत

वदन वेळोवेळां ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे भार घाली मांडीवरी ॥ ठेवी भूमीवरी कृष्णजीला ॥ ५ ॥

॥ १५३२ ॥ कौंसें पाठवीला तेव्हां तृणावर्त ॥ धुळीनें समस्त व्यापियेलें ॥ १ ॥ दुष्टबुद्धि तेव्हां उचली देवासी ॥ धरीयेलें त्यासी कंठीं देवें ॥ २ ॥ यशोदा पाहात न दिसे श्रीकृष्ण ॥ ऊर बडवून शोक करी ॥ ३ ॥ गौळणींचा मेळा मिळाला समस्त ॥ कोणी कृष्णनाथ नेला सयें ॥ ४ ॥ न लगे घरदार बुडाला संसार ॥ दावा गे श्रीधर तान्हें माझें ॥ ५ ॥ ठावें असतें ऐसें बांधीतें पोटासीं ॥ कोठें गुंतलासी बाळा माझ्या ॥ ६ ॥ धांवा गे धांवण्या पाहा गे लेंकरूं ॥ शोक अनिवारू करीतसे ॥ ७ ॥ शिणल्या भागल्या येतों तुह्मां घरीं ॥ मुख हें उदारा दावी कृष्णा ॥ ८ ॥ सांडूं पाहे प्राण यशोदा सुंदरी ॥ हंबरडा मारी कृष्णालागी ॥ ९ ॥ चेपोनी नरडें गतप्राण केला ॥ भूमीसीं मिळाला दैत्य तेव्हां ॥ १० ॥ नामा ह्मणे वरी खेळत गोविंद ॥ पाहोनी आनंद सकळांसी ॥ ११ ॥

॥ १५३३ ॥ आला गोकुळासी ॥ हर्ष न माये गगनासी ॥ १ ॥ नंदें गर्गातें देखिलें ॥ पूजा स्तवनीं तोषवीलें ॥ २ ॥ भूतभविष्यवर्तमान ॥ तुह्मां कळे हो संपूर्ण ॥ ३ ॥ पाहा सामुद्रिक लक्षण ॥ याचें काय सांगा चिन्ह ॥ ४ ॥ बोले तेव्हां गर्गऋषी ॥ झणीं कळेल कंसासी ॥ ५ ॥ रोहिणीनंदादि बैसती ॥ गर्ग घेऊनी एकांतीं ॥ ६ ॥ घालूनियां मंगलस्नान ॥ आरंभीं पुण्याहवाचन ॥ ७ ॥ ऐसी वदे शुकवाणी ॥ नामा ह्मणे ऐका कानीं ॥ ८ ॥

॥ १५३४ ॥ जन्मजन्मांतरीं झाला तुज श्रम ॥ ह्मणोनियां ब्रह्म आलें येथें ॥ १ ॥ राखतील गाई मारीतील दुष्ट ॥ न करी बोभाट जनामध्यें ॥ २ ॥ द्वादश गांव अग्नि करील प्राशन ॥ वांचवील प्राण सकळांचे ॥ ३ ॥ चोरोनीयां गायी नेईल सौंगडे ॥ लावील हा वेड ब्रह्मयासी ॥ ४ ॥ उचलील हा पर्वत हरील हा गर्व ॥ तारील हा सर्व नाममात्रें ॥ ५ ॥ समुद्रीं हा नगरी रचील क्षणांत ॥ चरित्र अद्भुत करील हा ॥ ६ ॥ सोळा सहस्र शत अष्ट नायीका ॥ करील बाईका तुह्मा कृष्ण ॥ ७ ॥ त्रैलोक्यांत हाची उदाराचा राणा ॥ देईल ब्राह्मणां हेमपुरी ॥ ८ ॥ सांगे ऐसें आशीर्वाद त्या देऊन ॥ नामा ह्मणे मुनि जाता झाला ॥ ९ ॥

॥ १५३५ ॥ श्रीकृष्ण जन्मला वार्ता ही ऐकोनी ॥ चिंता कंसा मनीं प्रवर्तली ॥ १ ॥ उद्विग्न मानसीं कंस तो बैसला ॥ सन्मुख देखीला महाबळ ॥ २ ॥ गौरवोनी त्यासी सांगे वर्तमान ॥ शत्रूसी जाऊनी कोण मारी ॥ ३ ॥ महाबळ दैत्य प्रतिज्ञा बोलत ॥ शत्रूसी त्वरीत मारीन मी ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे ऐसा बोलुनी निघाला ॥ वेष धरीला तेणें कपट ॥ ५ ॥

॥ १५३६ ॥ विप्र वेष तेव्हां घेऊनी निघाला ॥ गोकुळासी आला लागवेगें ॥ १ ॥ पुत्रोत्साव कोठें लोकांला पुसत ॥ भावीत सांगत नंदा घरीं ॥ २ ॥ ऐकोनीयां ऐसें आला अकस्मात ॥ येशोदा देखत सन्मुख त्या ॥ ३ ॥ श्रीकृष्णासीं तेव्हां वोसांगीं घेतलें ॥ दंडवत केलें ब्राह्मणासीं ॥ ४ ॥ सन्मूख बैसोनी वर्तमान पूसे ॥ बाळाचें या कैसें चिन्ह सांगा ॥ ५ ॥ पंचांग त्यावेळीं टाकिलें कपटासी ॥ मान तुकावोनी पाहातसे ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे मैंदें पंचांग पाहून ॥ यशोदा लाऊन बोलतसे ॥ ७ ॥

॥ १५३७ ॥ तुझीया पुत्रासी लागलेंसें मूळ ॥ करील निर्मूळ सर्वत्रांचें ॥ १ ॥ बालकाचे अंगीं अवचिन्हें बहूत ॥ नेऊनी गर्तेत टाका यासी ॥ २ ॥ लोभ धरूनीयां ठेवाल बाळाशीं ॥ ग्रासील सर्वांसीं एकदांची ॥ ३ ॥ ऐकोनी यशोदा गहिवरोनी बोले ॥ गर्गानीं कथियेले उत्तम गुण ॥ ४ ॥ अमंगळ वाणी पुनरपी बोलिला ॥ गर्ग तो चुकला गणीतासी ॥ ५ ॥ स्तनपान करीत असतां श्रीकृष्ण ॥ मांडीलें विंदान नामा ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ १५३८ ॥ ठाईंहूनी जांतीं उखळें उडताती ॥ मस्तकीं पडताती येवोनीयां ॥ १ ॥ पाटे वरवंटे वसुपात्रालागीं ॥ जीव त्या प्रसंगीं येता झाला ॥ २ ॥ घाबरे दुर्जन पळाया पाहत ॥ आडव्या ठाकत बाजा पुढें ॥ ३ ॥ जानवें तुटलें पंचांग फाटलें ॥ धोतरही गळालें ढुंगणाचें ॥ ४ ॥ पृष्ठीवरी होती बदबदां मार ॥ तेथून सत्वर पळता झाला ॥ ५ ॥ आयुष्याची बाकी कांहीं उरली होती ॥ ह्मणोनी श्रीपति सोडी त्यातें ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे जीव घेऊनी पळाला ॥ मथूरेसी आला कंसापाशीं ॥ ७ ॥

॥ १५३९ ॥ परिक्षीती राया सांगतसे शुक ॥ वैकुंठनायक रांगतसे ॥ १ ॥ दुडदुडा पळती मुखीं लावी माती ॥ शेणांत लोळती दोघे-

जण ॥ २ ॥ नंदाच्या पुढील ओढीताती ताट ॥ मिटक्या मटमट वाजवीती ॥ ३ ॥ कटीं कडदोरा वांकी घुंघुरवाळा ॥ पिंपळवण माळा शोभतसे ॥ ४ ॥ देवातें झोंकीती वर्जील्या रडती ॥ घडोघडीं येती विदीमाजीं ॥ ५ ॥ वत्साचीये पुच्छें बळें ओढीताती ॥ सोडी न सोडीती दोघेजण ॥ ६ ॥ विमानांची दाटी येताती सुरवर ॥ नाम्याचा दातार पाहावया ॥ ७ ॥

॥ १५४० ॥ मृगाचीये श्रृंगें धरोनी नाचती ॥ जन हांसताती खदखदां ॥ १ ॥ भोजना बैसती घांस घेती हातीं ॥ मांजरें देखती दुरोनीया ॥ २ ॥ गळां त्यांच्या तेव्हां धरी मेघःश्याम ॥ पुच्छ बळिराम ओढीतसे ॥ ३ ॥ यशोदा धांवत खदखदां हांसत ॥ गौळणी समस्त पाहताती ॥ ४ ॥ पुसताची मामा चोंगई दाविती ॥ मर्कटाचे धरिती दोन्ही कान ॥ ५ ॥ रोहीणीसी ह्मणे डसतील बाळा ॥ किती म्यां याजला सांभाळावें ॥ ६ ॥ पाणी उडविती प्रतिबिंब पाहाती ॥ गोरस सांडिती भूमीवरी ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे स्वामी सर्वांचा जो साक्षी ॥ धरीतसे पक्षी चंचूवातें ॥ ८ ॥

॥ १५४१ ॥ मुतूनीयां हातें भूमी सारवीती ॥ पोटासी पुसती दोघेजण ॥ १ ॥ घेऊनिया काष्ठ घाशीताती दांत ॥ वाकुल्या दावीत नंदालागीं ॥ २ ॥ जेवितां जेवितां बाहेर पळती ॥ श्वानासी बाहाती यूयू करुनी ॥ ३ ॥ तयापुढें दोघे ठेवुनीयां वाटी ॥ घालिताती मिठी गळां साच्या ॥ ४ ॥ देखोनिया जन खदखदां हांसती ॥ येशोदे सांगती कौतुकानें ॥ ५ ॥ भिंती धरूनियां उभे राहाताती ॥ आधार जगतीं ज्यांचा असे ॥ ६ ॥ उभयतां जाती विदीं खेळावया ॥ कुरवंडी काया नामयाची ॥ ७ ॥

॥ १५४२ ॥ मिळवुनी सौंगडे सांगतो तयासी ॥ चला गोरसासी देतों तुह्मां ॥ १ ॥ गेली असे एक गौळीण जळाला ॥ संगे गोपाळाला तेथें जाऊं ॥ २ ॥ न पुरेची हात दूध शिक्यावरी ॥ करावें मुरारी कैसें येथें ॥ ३ ॥ पाटावरी पाट रची वनमाळी ॥ पाडीतसे डूळी मोहोरीनें ॥ ४ ॥ बडवोनी टीरी नाचतसे पेंदा ॥ भलीले गोविंदा युक्ती केली ॥ ५ ॥ वदताले येते करुं नका गडबड ॥ थांबालीलो गोला लोनीयाचा ॥ ६ ॥ कोणी पिती दूध कोणी

खाती दहीं ॥ आली लवलाही गौळण ते ॥ ७ ॥ अहर्निशीं धरूं जपतसे तुज ॥ जासी कैसा आज चोरटीया ॥ ८ ॥ मुखींहूनी पय टाकी तिच्या डोळां ॥ नामा ह्मणे पळा सांगतसे ॥ ९ ॥

॥ १५४३ ॥ गाऱ्हाणें सांगाया ॥ आल्या गोकुळींच्या स्त्रिया ॥ १ ॥ यशोदा ऐकत ॥ पळे बाहेरी भगवंत ॥ २ ॥ एक ह्मणे लोणी ॥ माझें भक्षी चक्रपाणी ॥ ३ ॥ फोडीतसे भांडें ॥ वर्जिल्या ह्मणे रांडे ॥ ४ ॥ गाई वांसरें सोडितो ॥ येऊन आह्मासीं सांगतो ॥ ५ ॥ अष्टदळ काढिलें अंगणीं ॥ वरी मुते चक्रपाणी ॥ ६ ॥ घेऊनियां आला अग्न ॥ तुझ्या घरासीं लावीन ॥ ७ ॥ देईन मी तोंडावर ॥ तुझ्या बापाचें हें घर ॥ ८ ॥ घेतसे वरखडे ॥ शिव्या देऊनियां रडे ॥ ९ ॥ देखूनियां गरोदर ॥ ह्मणे केवढें उदर ॥ १० ॥ सांगती गाऱ्हाणीं ॥ नामा ह्मणे ऐका कानीं ॥ ११ ॥

॥ १५४४ ॥ एक ह्मणे धरी स्तन ॥ याचे उपटील कान ॥ १ ॥ तुला येईल गे राग ॥ आपल्या पोरा कांहीं सांग ॥ २ ॥ अंधारीं लपत ॥ पोरें करिती आकांत ॥ ३ ॥ सांगतसे शिकवण ॥ खोडी नको करूं कान्हा ॥ ४ ॥ तोंड धरूनी वांकडें ॥ मुला ह्मणे येथें रडे ॥ ५ ॥ देव पोरां शिकवीत ॥ गोरस आणारे समस्त ॥ ६ ॥ आह्मीं निजलों समस्त ॥ काजळ मुखासीं लावीत ॥ ७ ॥ मेले आणूनियां सर्प ॥ माझ्या पोरा दावी दर्प ॥ ८ ॥ योगीयांचे नये लक्षा ॥ त्यासी लावूं ह्मणती शिक्षा ॥ ९ ॥ अनंत गाऱ्हाणीं ॥ नामा ह्मणे कीर्ति वर्णी ॥ १० ॥

॥ १५४५ ॥ मुलें सांगताती ॥ माती खातो गे श्रीपती ॥ १ ॥ लांकूड घेऊनि हातांत ॥ माती खातोसी पुसत ॥ २ ॥ भावा भुललासे खरा ॥ कांपतसे थरथरा ॥ ३ ॥ मुख दाखवी उघडोनी ॥ दावी तेव्हां चक्रपाणी ॥ ४ ॥ ब्रह्मांडें देखिलीं ॥ नामा ह्मणे वेडी झाली ॥ ५ ॥

॥ १५४६ ॥ यशोदा घुसळीत ॥ स्तन मागे भगवंत ॥ १ ॥ घालोनी पदर ॥ पाजीतसे जगदीश्वर ॥ २ ॥ दूध जातसे उतोन ॥ उठे कृष्णासी टाकून ॥ ३ ॥ मंथन पात्रातें फोडीत ॥ पळे तेथूनि त्वरित ॥ ४ ॥ मागें धांवली यशोदा ॥ धरावया त्या गोविंदा ॥ ५ ॥ हातीं न लागे जगजेठी ॥ नामा ह्मणे होय कष्टी ॥ ६ ॥

॥ १५४७ ॥ कृपा उपजली ॥ उभा राहे वनमाळी ॥ १ ॥ धरूनी आणीला ॥ आजीं बांधीन मी तुला ॥ २ ॥ दावें सोडूनीयां ॥ बांधितसे देवराया ॥ ३ ॥ फार करितोसी खोड्या ॥ गोपी दावीती वांकुड्या ॥ ४ ॥ दावीं अनंत लावीत ॥ दोन बोटें उणें येत ॥ ५ ॥ करिताती चोज ॥ परी नव्हेची ऊमज ॥ ६ ॥ श्रमतसे वारंवार ॥ पुरती करी जगदोद्धार ॥ ७ ॥ विष्णुदास नामा पुढें ॥ आला जेथें उभी झाडें ॥ ८ ॥

॥ १५४८ ॥ कुबेराचे पुत्र मदोन्मत्त झाले ॥ ह्मणूनी शापिलें नारदानें ॥ १ ॥ व्हाल तुह्मीं वृक्ष ऐकोनी सावध ॥ झाला अपराध ऋषिराया ॥ २ ॥ यमलार्जून वृक्ष व्हाल गोकुळांत ॥ उश्शाप वदत कृपाळूवा ॥ ३ ॥ कृष्णाचा चरण लागेल तुह्मांसीं ॥ आपुल्या स्थळासीं याल वेगीं ॥ ४ ॥ मोडीतसे तेव्हां लक्ष्मीचा पती ॥ दोघे निघताती दिव्य पुरुष ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे तेव्हां करिताती स्तुती ॥ पापें दग्ध होती ऐकतांची ॥ ६ ॥

॥ १५४९ ॥ दामोदरा केशवा वामना देवा कृष्णा ॥ परंज्योती नारायणा तुज नमो ॥ १ ॥ विश्वव्यापका जनार्दना वासुदेवा निर्गुणा ॥ अव्यया जगजीवना तुज नमो ॥ २ ॥ अनंत अवतार घेसी भक्तांसाठीं ॥ कृपाळू जगजेठी तुज नमो ॥ ३ ॥ यज्ञेशा सर्वेशा दयानिधि हृषीकेशा ॥ पुराण पुरुषा तुज नमो ॥ ४ ॥ धन्य हा दिवस देखीले तुझे पाय ॥ कृपादृष्टी पाहे आह्मांकडे ॥ ५ ॥ जोडोनियां हात करीतो विनंती ॥ देई तुझी भक्ति जन्मोजन्मीं ॥ ६ ॥ करुनी नमस्कार हळूहळू चालती ॥ वेळोवेळां पाहाती कृष्णाकडे ॥ ७ ॥ मोडतांची वृक्ष धांवोनीयां येती ॥ मग पहाताती नामा ह्मणे ॥ ८ ॥

॥ १५५० ॥ समस्ता सांगती लहानाली मुलें ॥ नवल देखीलें आह्मीं आतां ॥ १ ॥ वृक्ष मूळींहुनी दोघे निघताती ॥ पायासीं लागती कान्होबाच्या ॥ २ ॥ यशोदेचे मनीं झालासे विवेक ॥ वैकुंठनायक येथें आला ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे त्यासीं घालीतसे माया ॥ अपराध तया काय असे ॥ ४ ॥

॥ १५५१ ॥ नंदें सोडविलें तेव्हां त्या कृष्णासीं ॥ नाखं देगे याशी दहींदूध ॥ १ ॥ मजला लेंकरें नाहींत गे फार ॥ विश्रांतीसी थार एवढेंची ॥ २ ॥ निवारीलें विघ्न देवें हें केवढें ॥ पडती गे झाडें याजवरी

॥ ३ ॥ आजपूनी यास बोलसी कठीण ॥ देईन मी प्राण तुजवरी ॥ ४ ॥ स्फुंदस्फुंद रडे तेव्हां नारायण ॥ देई यासीं स्तन भुकेलासे ॥ ५ ॥ यशोदा बाहात नये वनमाळी ॥ धांवोनी कुरवाळी वदन त्याचें ॥ ६ ॥ समजावोनी देवा पाजीतसे स्तन ॥ घालीत भोजन नामा ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ १५५२ ॥ एक गोप तेव्हां स्त्रियेसीं सांगत ॥ सांठवी समस्त नवनीत ॥ १ ॥ देवाचा नवस आहे पुरवणें ॥ धरावें येथून अनकुट ॥ २ ॥ सांगोनीयां ऐसें राहीला तो स्वस्थ ॥ मागें स्त्रीनें कृत्य काय केलें ॥ ३ ॥ चोरोनीयां घृत भरोनी घागरीं ॥ नेवोनी शेजारीं ठेवियेल्या ॥ ४ ॥ गौळीयानें तेव्हां संकल्प सोडिला ॥ नवस फेडीला नामा ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १५५३ ॥ गोपीनें घृतासीं चोरोनी ठेवीलें ॥ देवासीं कळलें अंतर्यामीं ॥ १ ॥ सेजे घरीं होतें ठेविलें चोरून ॥ सौंगडे घेऊन गेला तेथें ॥ २ ॥ आज्य घेऊनियां गोपाळांसीं देत ॥ आपण भक्षीत प्रेमानंदें ॥ ३ ॥ तृप्त होवोनीयां गेला क्रीडायासीं ॥ पूर्ण नवसासी केलें त्याच्या ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे ऐसा वैकुंठनायक ॥ दावीत कौतुक नानापरी ॥ ५ ॥

॥ १५५४ ॥ कांहीं एक दिवस लोटलीया वरी ॥ गोपी तीचे घरीं प्रवेशली ॥ १ ॥ ह्मणे माझा कुंभ देईवो आणून ॥ येरीनें सदन धुंडाळीलें ॥ २ ॥ ह्मणे सये येथें नाहीं माझें घृत ॥ ऐकोनियां मात क्रोधावली ॥ ३ ॥ चोरी नवनीत तुझें नाहीं गेलें ॥ माझें काय झालें पुसतसे ॥ ४ ॥ नष्टे अभिलाष केला सांग सत्य ॥ बोलोनी निवांत राहीली ते ॥ ५ ॥ कलह करावा भ्रतारा कळेल ॥ तो शिक्षा करील यथास्थीत ॥ ६ ॥ न मिळे जाणोन ह्मणे कृष्णार्पण ॥ आलीसे बोलोन मंदिरासीं ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे शूक सांगे परीक्षिती ॥ ऐशा किती ख्याति तुज सांगों ॥ ८ ॥

॥ १५५५ ॥ एकदां श्रीकृष्ण खेळत असतां ॥ प्रवेशे अवचिता गोपीगृहीं ॥ १ ॥ दोहीं करीं तेव्हां नेत्र चोळीतसे ॥ गोपी पुसते काय झालें ॥ २ ॥ कृष्ण ह्मणे माझे दुखताती डोळे ॥ उपाय न कळे करूं काय ॥ ३ ॥ पुत्राची जननी तिचें दूध मीळे ॥ घालीतांची डोळे बरे होती ॥ ४ ॥ गोपी ह्मणे दूध देतें मी काढून ॥ तें नेमी घालून बरें करी ॥ ५ ॥ देव ह्मणे दूध तूं काढून देसी ॥ कैसा गुण त्यासीं येईल सांग ॥ ६ ॥ माझीया करानें

पिळून देसी स्तन ॥ तरी येईल गुण लवकरी ॥ ७ ॥ ऐकतांची गोपी धांवे मारावया ॥ पळे उठोनीयां नामा ह्मणे ॥ ८ ॥

॥ १५५६ ॥ यशोदे भोंवत्या मिळाल्या गौळणी ॥ सांगती गाऱ्हाणीं नानापरी ॥ १ ॥ गोरस भक्षोमी फोडीतो भाजन ॥ गोकुळा सोडोनी जाऊं सये ॥ २ ॥ एक गोपी ह्मणे माझ्या घरां येसी ॥ बांधीन खांबासी तुजलागीं ॥ ३ ॥ यशोदेसी ऐसी सांगोनी गाऱ्हाणीं ॥ चालिल्या कामिनी गृहाप्रती ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे गोपी बोलिली बांधीन ॥ तिजवरी विघ्न करी देव ॥ ५ ॥

॥ १५५७ ॥ निशी प्राप्त होतां भ्रताराचे शेजे ॥ गोपिका ती निजे आनंदानें ॥ १ ॥ संधीं पाहोनियां प्रवेशला देव ॥ करीत लाघव काय तेव्हां ॥ २ ॥ भ्रताराचे दाढी कांतेची ते वेणी ॥ एकत्र करोनी ग्रंथी देत ॥ ३ ॥ करूनी कौतूक निघोनियां गेला ॥ अरुणोदय झाला तयेवेळीं ॥ ४ ॥ गोदोहनालागीं गोपी ते उठत ॥ वेणी आंसडीत दाढीसंगें ॥ ५ ॥ भ्रतारासीं तेव्हां बोले ते कामिनी ॥ न धाय अजूनी मन कैसें ॥ ६ ॥ भ्रताराची दाढी ओढीताची जाण ॥ सक्रोध होऊन बोलतसे ॥ ७ ॥ मस्त होवोनीयां माजली धांगडी ॥ करिसी ओढाओढी मजलागी ॥ ८ ॥ नामा ह्मणे तेव्हां उठोनी बैसती ॥ आश्चर्य करिती मनामाजी ॥ ९ ॥

॥ १५५८ ॥ उभयतां तेव्हां कलह करिताती ॥ आण वाहाताती परस्परें ॥ १ ॥ सोडूं जों पाहती सत्वर ग्रंथिका ॥ न सुटे ब्रह्मादिकां कदाकाळीं ॥ २ ॥ सोडितां सुटेना जाळीतां जळेना ॥ कापीतां कापेना कांहीं केल्या ॥ ३ ॥ स्त्रियेलागीं तेव्हां भ्रतार बोलत ॥ तुजसंगें मृत्यु मज आला ॥ ४ ॥ दोघेंही रडत विदीमाजी येती ॥ कोल्हाळ करीती तयेवेळीं ॥ ५ ॥ गोकुळींचे जन डोळां पहाताती ॥ जाऊन सांगती नंदालागीं ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे नंद बैसला चावडी ॥ घेऊन आवडी कृष्णजीला ॥ ७ ॥

॥ १५५९ ॥ गोपीगोप तेथें पातली त्वरीत ॥ हांसती समस्त देखोनीयां ॥ १ ॥ कृष्ण ह्मणे कैसी बांधीसी मजला ॥ बांधीलें तुजला भगवंतें ॥ २ ॥ पायां पडती रडोनी बोलती ॥ सोडवा ह्मणती आह्मांलागीं ॥ ३ ॥ पाहोनी किवें त्यांची दया आली चित्ता ॥ कृपेनें पाहातां मुक्त झाली ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे तेव्हां वंदोनी देवासीं ॥ गेलीं निजधामासी आनंदानें ॥ ५ ॥

॥ १५६० ॥ नंदाचीये घरीं चंपाषष्ठी नेम ॥ कुळीं कुळधर्म मार्तंडाचा ॥ १ ॥ पक्वान्नेंही नाना रोटीया भरीत ॥ केलीं अपरमित यशोदेनें ॥ २ ॥ बाघीयामुरळी सांगितलीं दोन्हीं ॥ आला चक्रपाणी खेळतांची ॥ ३ ॥ मातेलागीं ह्मणे लागलीसे क्षुधा ॥ थांबरे गोविंदा ह्मणे माता ॥ ४ ॥ घेतलीसे आळी करी लगबग ॥ विस्तारिलें सांग नैवेद्यासी ॥ ५ ॥ नेवोनीयां पुढें देवांच्या ठेवीले ॥ बोलवा वहीलें आमंत्रिकां ॥ ६ ॥ तोंवरी मागें तो भक्षी नारायण ॥ यशोदा आपण रागावली ॥ ७ ॥ दुरळ हा देव होय आतां कैसें ॥ मार्तंडाचें पीसें लागे तुज ॥ ८ ॥ करी क्षणामाजी वांकडेंची मूख ॥ हरी खात वीख कालवलें ॥ ९ ॥ जाणीतला भाव मायेचें अंतर ॥ करूनीयां खरें दावी देव ॥ १० ॥ वांकडिया हातें ग्रास घाली मुखें ॥ मुख तेंहि सुखें तैसें दावी ॥ ११ ॥ पिसाळल्यापरी करी वेडेचार ॥ भय वाटे फार मायेलागीं ॥ १२ ॥ पूर्वी म्यां सांगतां नायकसी कैसा ॥ पुढें हा वोळसा वोढावला ॥ १३ ॥ पाचारीले देवऋषि हालवीती सूपें ॥ त्याचीया न भियें देव नीघे ॥ १४ ॥ वासोनियां डोळे तयाकडे पाहे ॥ कांपे तया भयें थरथरां ॥ १५ ॥ मंत्रुनियां पाणी आणिला अंगारा ॥ तयाचा मातेरा केला देवें ॥ १६ ॥ नवसा न पावती गोकुळीच्या देवता ॥ उपाय मागूता राहीलासे ॥ १७ ॥ चिंतावली माय मूर्च्छा आली तीसीं ॥ झालीं पोरपिसीं मोहजाळें ॥ १८ ॥ जाणोनी अंतर ह्मणे कृष्णार्पण ॥ तेव्हां आलें विघ्न दूर होय ॥ १९ ॥ नामा ह्मणे देव पाहे कृपादृष्टी ॥ जाणवलें पोटीं हाचि देव ॥ २० ॥

॥ १५६१ ॥ गोपीका ह्मणती यशोदा सुंदरी ॥ करीतो मुरारी खोडी बहू ॥ १ ॥ यशोदेप्रती त्या गौळणी बोलती ॥ संकष्ट चतुर्थी व्रत घेई ॥ २ ॥ गणेश देईल यासीं उत्तम गुण ॥ वचन प्रमाण मानावें हें ॥ ३ ॥ गजवदनासी तेव्हां ह्मणत यशोदा ॥ माझीया मुकुंदा गुण देई ॥ ४ ॥ ऐसें हें वचन ऐकून कृष्णनाथें ॥ सत्य गणेशातें केलें तेव्हां ॥ ५ ॥ एक मास खोडी देवें नाहीं केली ॥ प्रचीत ते आली यशोदेसीं ॥ ६ ॥ धन्य धन्य देव गणपती पाहे ॥ यशोदा ती राहे उपवासी ॥ ७ ॥ इंदिरा बंधूचा उदय होऊं पाहत ॥ यशोदा करीत पूजनासीं ॥ ८ ॥ शर्करामिश्रित लाडू येकवीस ॥ आणीक बहुवस मोदक ते ॥ ९ ॥ ऐसा नैवेद्याचा हारा तो भरूनी ॥ देव्हारा नेऊनी ठेवी माता ॥ १० ॥ मातेसीं ह्मणत तेव्हां हृषी-

केशी ॥ लाडू केव्हां देसी मजलागीं ॥ ११ ॥ यशोदा ह्मणत पूजीन गजवदना ॥ नैवेद्य दाऊन देईन तुज ॥ १२ ॥ ऐसें ह्मणूनियां माता बाहेर गेली ॥ देव्हाऱ्याजवळी हरि होता ॥ १३ ॥ एकांत देखोनी हारा उचलीला ॥ सर्व स्वाहा केला एकदांची ॥ १४ ॥ घेऊनियां ग्रास उगाची बैसला ॥ भक्तालागीं लीला दावीतसे ॥ १५ ॥ धूप घेवोनीयां आली सदनातें ॥ रीता हारा तेथें देखीयेला ॥ १६ ॥ विस्मय बहुत मातेसीं वाटला ॥ नैवेद्य हरीला पुसतसे ॥ १७ ॥ कृष्ण ह्मणे सत्यवचन मानी माते ॥ एक सहस्त्र उंदीर आले येथें ॥ १८ ॥ त्यांत एक थोर होता तो मूषक ॥ वरी विनायक बैसलासे ॥ १९ ॥ सकळीक लाडू सोंडेनें उचलीले ॥ सर्व आकर्षीलें एकदांची ॥ २० ॥ सर्वांगासीं त्याणें चर्चिला शेंदूर ॥ सोंड भयंकर हालवीतसे ॥ २१ ॥ उंदीर भ्यासूर भ्यालों मी देखून ॥ वळली वदनीं बोबडी ते ॥ २२ ॥ न बोलवे कांहीं माझेनी जननी ॥ क्षुधा मजलागोनी लागलीसे ॥ २३ ॥ लाडू मज देई ह्मणे जनार्दन ॥ माता क्रोधें करून बोलतसे ॥ २४ ॥ माता ह्मणे कृष्णा पाहूं तुझें वदन ॥ लाडू त्वांचि पूर्ण भक्षीयले ॥ २५ ॥ हरि ह्मणे माते लाडू ते बहूत ॥ मातील मुखांत कैसे माझ्या ॥ २६ ॥ गणपति सर्व लाडू गेलासे घेऊन ॥ आलें विहरण मजवरी ॥ २७ ॥ हरी ह्मणे मज मारूं नको माते ॥ तुज वदनातें दावीतों मी ॥ २८ ॥ कृष्णनाथें तेव्हां मुख पसरीलें ॥ ब्रह्मांडें देखीलीं मुखामाजी ॥ २९ ॥ असंख्य गणपती दिसती वदनीं ॥ पाहातसे नयनीं यशोदा ते ॥ ३० ॥ मुखांत गणपति मातेसीं बोलत ॥ पूजावें त्वरित हरीलागीं ॥ ३१ ॥ ऐसें देखोनीयां समाधिस्थ होत ॥ चहूंकडे पाहात तटस्थ ते ॥ ३२ ॥ योगमाया तेव्हां हरीनें घालून ॥ मातेपुढें जाण ऊभा असे ॥ ३३ ॥ यशोदा हरी कडेवरी घेत ॥ मुखाते चुंबीत आवडीनें ॥ ३४ ॥ हरि घेऊनीयां घरासीं ती गेली ॥ भोजना बसली नामा ह्मणे ॥ ३५ ॥

॥ १५६२ ॥ कोणी एके दिवशीं श्रीकृष्ण अंगणीं ॥ विलोकी नयनीं प्रतिबिंब ॥ १ ॥ मातेप्रती तेव्हां ह्मणतसे हरी ॥ काढोनी झडकरी देई मज ॥ २ ॥ माता ह्मणे बाळा नये तें काढीतां ॥ आणीक अनंता माग कांहीं ॥ ३ ॥ ऐसें ऐकोनीयां मागतसे हरी ॥ त्यासीं नानापरी समजावीत ॥ ४ ॥ बहुत खेळणीं पुढें ठेवी मातर ॥ परी तो रडतां न राहेची ॥ ५ ॥ पाळणीं नेऊनी हरीसी निजवीत ॥ यशोदा ते जात स्वकार्यासी ॥ ६ ॥ तेच समयीं

राधा आलीसे मंदिरीं ॥ देखीला श्रीहरी रडता तीनें ॥ ७ ॥ पालखा जवळी जाऊनी सत्वर ॥ घेत कडेवर हरीलागीं ॥ ८ ॥ राधा ह्मणे कां तूं रडतोसी चाटा ॥ गोष्टी सा अचाटा सांगतोसी ॥ ९ ॥ ऐसें ऐकोनियां उगाची राहीला ॥ खेळवी हरीला प्रेमें राधा ॥ १० ॥ मागुती नेउनी पालखां घातला ॥ रडाया लागला हरी तेव्हां ॥ ११ ॥ राधेसी ह्मणत यशोदा सुंदरी ॥ यासी क्षणभरी नेई आतां ॥ १२ ॥ आपले मंदीरा घेऊन जाय यासीं ॥ ऐकोनी मानसीं संतोषली ॥ १३ ॥ नामा ह्मणे राधा घेऊन हरीसीं ॥ गेली मंदिरासीं आपूलीया ॥ १४ ॥

॥ १५६३ ॥ मंदिरा नेवोनी पलंगीं बैसविला ॥ ह्मणत हरीला तये-वेळीं ॥ १ ॥ ऐसीया समयीं थोर तूं अससी ॥ तरी हृषीकेशी बरें होतें ॥ २ ॥ देखोनी भाव तिचा थोर झाला हरी ॥ पाहूनि सुंदरी आनंदली ॥ ३ ॥ सुखशयनीं राधा एकांतीं असतां ॥ अनया अवचिता आला तेथें ॥ ४ ॥ सक्रोध होऊनी बोलला राधेसीं ॥ कोणासी बोलसी गुजगोष्टी ॥ ५ ॥ भ्रताराचा शब्द ऐकतां श्रवणीं ॥ दचकली मनीं राधीका ते ॥ ६ ॥ हात जोडोनीयां विनवीत हरीसीं ॥ होई हृषीकेशी सान आतां ॥ ७ ॥ ऐकोनी करुणा बाळ झाला हरी ॥ दहिंभात झडकरी ठेवी पुढें ॥ ८ ॥ कवाड उघडून बोलत अनयासीं ॥ घरांत हृषीकेशी जेवीतसे ॥ ९ ॥ कावड ठेऊनी घरांत तो आला ॥ जेवीतां देखीला कृष्णनाथ ॥ १० ॥ नामा ह्मणे अनया आनंदला मनीं ॥ हृदयीं चक्रपाणी धरीयेला ॥ ११ ॥

॥ १५६४ ॥ राधेप्रती अनया बोले तयेवेळीं ॥ घरांत एकली असती तूं ॥ १ ॥ एकले हें तुज करमेना मंदिरीं ॥ खेळावया हरि आणीत जाई ॥ २ ॥ भ्रतार वचन राधेनें ऐकोनी ॥ आनंद तो मनीं थोर तिच्या ॥ ३ ॥ स्वामी तुमची आज्ञा मजलागीं प्रमाण ॥ ह्मणोनी चरण वंदीयेले ॥ ४ ॥ सुखशयनीं राधा भोगीत अनंता ॥ गोकुळांत वार्ता प्रगटली ॥ ५ ॥ राधेचीया घरीं थोर होतो हरी ॥ गोकुळीच्या नारी गुजगुजती ॥ ६ ॥ यशोदे मातेसीं सांगती सुंदरी ॥ आवरी मुरारी आपुला हा ॥ ७ ॥ तैसीच जाऊन राधेच्या गृहासीं ॥ सांगती सासूसीं तिच्या तेव्हां ॥ ८ ॥ राधे-लागीं वृद्धा ह्मणे तयेवेळीं ॥ घरासीं वनमाळी आणूं नको ॥ ९ ॥ नामा ह्मणे लोकीं पडीयेली तूटी ॥ तीसीं जगजेठी अंतरला ॥ १० ॥

॥ १५६५ ॥ प्रातःकाळीं राधा उठोनिया जाण ॥ नंदसदनावरून पाण्या जात ॥ १ ॥ इकडे गोदोहन करीतसे हरी ॥ पाहे उभी द्वारीं राधिका ते ॥ २ ॥ विसरे गोदोहन वृषभाखालीं बैसत ॥ कृष्णजीचें चित्त वेधीयेलें ॥ ३ ॥ भरणा रीचवोनी बाहेर आली माता ॥ वृषभ दोहतां हरि देखे ॥ ४ ॥ माता ह्मणे काय करीसी घननीळा ॥ प्रत्युत्तर त्यावेळां हरि देत ॥ ५ ॥ द्वाराकडे पाहे राधेसीं न्याहाळून ॥ मातेसी वचन बोलतसे ॥ ६ ॥ भरणा भरला आतां जाई तूं घेऊन ॥ माता क्रोधायमान झाली तेव्हां ॥ ७ ॥ कृष्णासीं यशोदा ह्मणे खालीं पाहे ॥ वृषभ कीं गाय दोहतसे ॥ ८ ॥ कृष्ण खालीं पाहे वृषभ देखीला ॥ ह्मणे यशोदेला ऐक एक ॥ ९ ॥ देवाचा नवस चुकली बहुतेक ॥ चौ थानाचे थान एक झालें ॥ १० ॥ वचन ऐकोनी हांसत यशोदा ॥ द्वारीं उभी राधा देखीयेली ॥ ११ ॥ कांगे येथें उभी घेउनी घागर ॥ जातसे सत्वर राधा तेव्हां ॥ १२ ॥ नामा ह्मणे ऐसें झालें ॥ मुख प्रक्षाळून हरि जेविले ॥ १३ ॥

॥ १५६६ ॥ मंथना आरंभ करीतसे राधा ॥ आठवी गोविंदा मनामाजीं ॥ १ ॥ मेळवोनी मुलें खेळे तिचे द्वारीं ॥ देखीला श्रीहरी राधिकेनें ॥ २ ॥ विसरोनी मंथन रीत्या डेरीयांत ॥ रवी फिरवीत गरगरां ॥ ३ ॥ डेरा खडबडां वाजतां ऐकोन ॥ वृद्धा तें धांवोन बाहेर आली ॥ ४ ॥ सासू ह्मणे काय गेले तुझे नेत्र ॥ देतसे उत्तर राधा तीसीं ॥ ५ ॥ डेरा धड किंवा फूटका ह्मणूनी ॥ रवी घुसळोनी पाहातसे ॥ ६ ॥ वृद्धा ह्मणे तुझें चित्त नाहीं स्थीर ॥ द्वारीं हो श्रीधर देखीयेला ॥ ७ ॥ रागें भरोनियां बोलत ह्मातारी ॥ येथें कांरे हरी खेळसी तूं ॥ ८ ॥ कृष्ण ह्मणे आह्मीं खेळतों बिदेशीं ॥ तूं कां दटाविसी थेरडीये ॥ ९ ॥ ऐसें बोलोनियां श्रीहरी पळाला ॥ घरासीं तो गेला नामा ह्मणे ॥ १० ॥

॥ १५६७ ॥ मध्यान्ह काळीं मग हरीसीं घेऊनी ॥ करीतसे भोजन यशोदा तें ॥ १ ॥ भोजन करूनि पलंगीं निजत ॥ श्रीकृष्णासीं घेत पुढें तेव्हां ॥ २ ॥ यशोदेसीं सुखनिद्रा हो लागली ॥ राधिका ते गेली यमूनेसीं ॥ ३ ॥ नेत्रासीं पदर लावोनी रडत ॥ अंतरीं अनंत आठवोनी ॥ ४ ॥ करुणा शब्द तिचा ऐकोनी श्रवणीं ॥ उठला चक्रपाणी तेथोनीयां ॥ ५ ॥ जावोनियां राधा धरीली पदरीं ॥ तिजलागीं हरि समजावीत ॥ ६ ॥

संसारासी माझ्या पडीयेलें पाणी ॥ ऐसें चक्रपाणी तुवां केलें ॥ ७ ॥
इकडे यशोदा ती जागी जंव होत ॥ हरीसी धुंडीत तयेवेळीं ॥ ८ ॥
एखादी हा कळी घेऊन येइल आतां ॥ पाहातसे माता चहूंकडे ॥ ९ ॥
पाऊलाचा माग चालीली काढीत ॥ पावलीं त्वरित यमुनातीरा ॥ १० ॥
राधा तयेवेळीं ह्मणे रे अनंता ॥ पैल तुझी माता येत असे ॥ ११ ॥
मातेसी देखूनी गडबडा लोळत ॥ यशोदा ते घेत कडेवरी ॥ १२ ॥
मातेसी ह्मणत चोरोनी कंदूक ॥ घेऊनियां देख आली येथें ॥ १३ ॥
माता ह्मणे कां वो यासी रडवीसी ॥ चेंडू तूं हरीसी देई वेगीं ॥ १४ ॥
मामी हा मजवरी घेई गे तुफान ॥ मजपाशीं जाण चेंडू नाहीं ॥ १५ ॥
कृष्ण ह्मणे माते झाडा घेई आतां ॥ कंदूक तत्वतां निघेल पैं ॥ १६ ॥
वस्त्र जंव झाडीत राधा तये वेळीं ॥ पाडीला भूतळीं कंदूक तो ॥ १७ ॥
ऐसें देखोनीयां लज्जित जहाली ॥ हांसत वनमाळी नामा ह्मणे ॥ १८ ॥

॥ १५६८ ॥ चेंडू देखोनीयां यशोदा कोपली ॥ ह्मणे तयेवेळीं राधिकेसी ॥ १ ॥ महा नष्ट तुझी अवघिया गवळणी ॥ माझा चक्रपाणी ब्रह्मचारी ॥ २ ॥ इतुकें ऐकोनी राधा ते चालीली ॥ स्वगृहासी गेली आपुलीया ॥ ३ ॥ राधेचिया मनीं समजलें पूर्ण ॥ ब्रह्मसनातन श्रीकृष्ण हा ॥ ४ ॥ इकडे यशोदा घेउनी हरीसी ॥ गेली मंदिरासी नामा ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १५६९ ॥ गोकुळीं अनर्थ होताती बहुत ॥ मिळोनी समस्त विचारीती ॥ १ ॥ वृद्ध ते ह्मणती येतें आपुल्या मना ॥ जाऊं वृंदावना सकळीक ॥ २ ॥ समस्तां मानला तयाचा विचार ॥ निघती नारीनर शीघ्र तेव्हां ॥ ३ ॥ अहिर्निशीं देवा करिती जतन ॥ नामा ह्मणे मन गोविंदा पैं ॥ ४ ॥

॥ १५७० ॥ विचारीत हो श्रीपती ॥ गे मी जातों वनाप्रती ॥ १ ॥ राखावया गायी ॥ भार उतरावया मही ॥ २ ॥ एके दिनीं सायंकाळीं ॥ नंदा पुसे वनमाळी ॥ ३ ॥ उद्यां जाईन मी राना ॥ वारे घेऊनी गोधना ॥ ४ ॥ बुद्धीचा चालक ॥ नामा ह्मणे हाचि एक ॥ ५ ॥

॥ १५७१ ॥ प्रातःकाळीं मुलें येताती सकळ ॥ उठवीं गोपाळ ह्मणताती ॥ १ ॥ आळस देवोनी उठे देवराणा ॥ बळिराम गोधना

सोडीतसे ॥ २ ॥ देऊनियां स्तन काकूळती येत ॥ सांभाळा भगवंत वनामध्यें ॥ ३ ॥ जवळीच खेळा जाऊं नका दूरी ॥ सांभाळा मुरारि प्राण माझा ॥ ४ ॥ होताती उत्पात याजवरी मोठे ॥ मोडतील कांटे सांभाळावें ॥ ५ ॥ आसनीं शयनीं भोजनीं जतन करा ॥ नामया दातारा केशीराजा ॥ ६ ॥

॥ १५७२ ॥ चालीयेले तेव्हां गडी आणि देव ॥ खेळताती सर्व आनंदानें ॥ १ ॥ वत्साचिया रूपें वत्सासूर आला ॥ माराया कृष्णाला परीक्षिती ॥ २ ॥ पाहोनियां ऐसें तयासी मारीलें ॥ झोंकोनियां दिल्हें आकाशातें ॥ ३ ॥ चला आतां जेवूं बसूं एके ठायीं ॥ काढा लवलाहीं शिदोरीया ॥ ४ ॥ गोपाळ मिळोनी आनंदें जेविले ॥ ब्रह्मरस घाले कृष्णासंगें ॥ ५ ॥ उदक प्राशन करावया आले ॥ बकानें देखीलें कृष्णजीला ॥ ६ ॥ दुष्टबुद्धि तेव्हां देवासी गिळीत ॥ हृदय जाळीत उगाळीला ॥ ७ ॥ धरूनियां हातें उभाची चिरीला ॥ आनंद देवाला न समाये ॥ ८ ॥ नामा ह्मणे आले घरासी सकळ ॥ सांगताती सकळ वर्तमान ॥ ९ ॥

॥ १५७३ ॥ उठोनी प्रातःकाळीं गौळणी बोलती ॥ जाईल श्रीपति वना आतां ॥ १ ॥ चला जाऊं आतां पाहूं गे श्रीमुख ॥ हरेल ही भूक डोळीयांची ॥ २ ॥ तांतडीनें येती नंदाचिया घरा ॥ पाहती उदारा कृष्णराया ॥ ३ ॥ कुरळे हे केश सुहास्य वदन ॥ आकर्ण नयन शोभताती ॥ ४ ॥ अरुणोदय प्रभा अधरीं दिसती ॥ हिरे झळकती दंत तुझे ॥ ५ ॥ भोंवया व्यंकटा सरळ नासीक ॥ पाहोनीयां मुख सुख होय ॥ ६ ॥ ललाटीं शोभत केशराचा टीळा ॥ वर बिंदु रेखिला कस्तूरीचा ॥ ७ ॥ वैजयंती माळा किरीट कुंडलें ॥ नामयानें केलें निंबलोण ॥ ८ ॥

॥ १५७४ ॥ उठोनियां प्रातःकाळीं ॥ देवें मुरली वाजविली ॥ १ ॥ गडी मिळोनी समस्त ॥ घ्यारे शिदोऱ्या सांगात ॥ २ ॥ अलंकार घालिताती ॥ दिसे सुशोभित मूर्ति ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे स्वामी आला ॥ आला भक्ताचिये काजा ॥ ४ ॥

॥ १५७५ ॥ अनेक पुष्पांच्या साजताती माळा ॥ गुंजाहार गळां शोभताती ॥ १ ॥ रक्त पितांबर आरक्त अधर ॥ चरण सुंदर चालताती ॥ २ ॥ रक्त चंदनाची घेतलीसे उटी ॥ मयूरपत्रवेंटी शोभताहे ॥ ३ ॥

शिंगें रंगवीती देऊनियां रंग ॥ चालत श्रीरंग मार्गे पुढें ॥ ४ ॥ चित्तीं सर्वकाळ राहे ऐसें ध्यान ॥ नामा ह्मणे धन्य तोची एक ॥ ५ ॥

॥ १५७६ ॥ शिवादिक ज्याचे वंदी पाय वर्नीं ॥ पायांवरी न्हाणी यशोदा ते ॥ १ ॥ नंद पुण्य लेखा नव्हे आह्मांमती ॥ शुक परीक्षिती सांगतसे ॥ २ ॥ सनकादिक ज्याचे ध्यानीं झाले पीसे ॥ गायी चारीत असे गोकुळांत ॥ ३ ॥ गडीयांसी काला वांटीत श्रीधर ॥ कौतुक सुरवर पाहताती ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे सुख देईल भक्तांसी ॥ वधील दुष्टांसी स्वामी माझा ॥ ५ ॥

॥ १५७७ ॥ कंस धाडी अघासुर ॥ मारी नंदाचा कुमर ॥ १ ॥ एक ओंठ खालीं ॥ दुजा मेघाच्या मंडळीं ॥ २ ॥ गाई गोपाळ उदरीं ॥ देवा कळलें अंतरीं ॥ ३ ॥ आंत प्रवेशला कृष्ण ॥ रूप धरीत वामन ॥ ४ ॥ क्षणार्धेंची मारी ॥ भक्तजनाचा कैवारी ॥ ५ ॥ भेणें गोपाळ पडियेले ॥ कृपा दृष्टि उठविले ॥ ६ ॥ तेज अद्भुत निघालें ॥ कृष्णमुखीं प्रवेशलें ॥ ७ ॥ भक्तासी रक्षीत ॥ नामा ह्मणे कृष्णनाथ ॥ ८ ॥

॥ १५७८ ॥ गडी आणि रमापती ॥ तेन्हां आनंदें जेविती ॥ १ ॥ कोणी मांडीताती पानें ॥ वरी ठेवीताती अन्नें ॥ २ ॥ कोणी ठेवी मांडीवरी ॥ कोणी जेवी भूमीवरी ॥ ३ ॥ कोणी पसरीती चवाळें ॥ कोणी पसरिताती जाळें ॥ ४ ॥ गोळे घेऊनियां हातीं ॥ येरयेराते हाणीती ॥ ५ ॥ पाहताती देव ॥ धन्य धन्य त्यांचा भाव ॥ ६ ॥ मिटकीया देती ॥ देवा वांकुल्या दाविती ॥ ७ ॥ माया मोही ब्रह्मादिकां ॥ नामा ह्मणे तेंची ऐका ॥ ८ ॥

॥ १५७९ ॥ गौळीयाचीं पोरें वांकुल्या दावीती ॥ क्रोधावला चित्तीं ब्रह्मदेव ॥ १ ॥ चोरोनियां नेत गोवत्स गोपाळ ॥ पाहूं याचें बळ किती आहे ॥ २ ॥ जाणोनी अंतर देव हांसतसे ॥ सामर्थ्य पाहातसे पुत्र माझा ॥ ३ ॥ तेथून आणावीं नव्हे हें उचीत ॥ ह्मणेल किंचित पराक्रम ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे ऐसें विचारिलें चित्तीं ॥ करीतसे श्रीपति काय तेन्हां ॥ ५ ॥

॥ १५८० ॥ गायीवत्सगोपाळ केलींसे निर्माण ॥ न लगतां क्षण परीक्षिती ॥ १ ॥ पूर्ववत सर्व न्यून कांहीं नोहे ॥ न करी आश्चर्य ब्रह्मा- माजीं ॥ २ ॥ इच्छामात्रें करी ब्रह्मांडाच्या कोटी ॥ त्यासी काय मोठी

अपूर्व हे ॥ ३ ॥ सायंकाळीं गेले गोकुळाभीतरीं ॥ आपुलाल्या परी घरीं सर्व ॥ ४ ॥ ब्रह्मादिकां ज्याचा नकळेची पार ॥ मानवा विचार न कळे कांहीं ॥ ५ ॥ ऐसा हा समर्थ नामयाचा धनी ॥ वंदी पाय वनीं सदाशीव ॥ ६ ॥

॥ १५८१ ॥ एक संवत्सर सकळ जाहला ॥ पाहावया आला ब्रह्मदेव ॥ १ ॥ पूर्ववत गायी गोपाळ देखीले ॥ आश्चर्य वाटलें तेव्हां त्यासी ॥ २ ॥ ब्रह्मांडांत ब्रह्मा दूजा असे कोण ॥ केलेंसे उत्पन्न याजलागीं ॥ ३ ॥ घेवोनीयां गेलों तेची आले येथें ॥ जावोनियां तेथें पाहातसे ॥ ४ ॥ भ्रांतीनें व्यापीलें तयाचें तें मन ॥ देखतों मी स्वप्न किंवा सत्य ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे एके ठायीं उभा राहे ॥ न्याहाळून पाहे सकळांसी ॥ ६ ॥

॥ १५८२ ॥ चतुर्भुज दिसे शंखचक्र हातीं ॥ मुकूट शोभती सर्वांलागीं ॥ १ ॥ कर्णीचीं कुंडलें वैजयंती माळा ॥ देखतसे डोळां ब्रह्मा तेव्हां ॥ २ ॥ कौस्तुभ हृदयीं श्रीवत्सलांछन ॥ बाहूचीं भूषणें पाहातसे ॥ ३ ॥ चरणीं तोडर पीतपीतांबर ॥ तेजें दिवाकर लोपतसे ॥ ४ ॥ अपादपर्यंत तुळसीच्या माळा ॥ मुद्रिका दशांगुळा रत्नाचीया ॥ ५ ॥ केंशराचे टीळे नेत्र कमळाकार ॥ दंतीं इंदुकर बैसलेती ॥ ६ ॥ कोटीशा हे मूर्ती कोटि ब्रह्में दिसती ॥ स्तवन करीती सुरवर ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे ऐसें दावीत गोविंद ॥ झालासे सावध ब्रह्मा तेव्हां ॥ ८ ॥

॥ १५८३ ॥ ओळखे बापाला ॥ ब्रह्मा तेव्हां धाविन्नला ॥ १ ॥ नेत्रीं अश्रूचीया धारा ॥ कांपतसे थरथरा ॥ २ ॥ घालीतसे नमस्कार ॥ ह्मणे अपराधी मी थोर ॥ ३ ॥ जोडोनियां हात ॥ नामा ह्मणे स्तुति गात ॥ ४ ॥

॥ १५८४ ॥ श्रवणीं जळती पापाचे पर्वत ॥ ऐकें ब्रह्मगीत शूक ह्मणे ॥ १ ॥ धरी जो विश्वास करी जो पठण ॥ तरेल तो जाण भवसिंधू ॥ २ ॥ आपण तरेल नव्हे हें नवल ॥ कुळें उद्धरतील सकळांचीं ॥ ३ ॥ एकेक अक्षर टाळी महा पाप ॥ करा याचा जप सात्वीक हो ॥ ४ ॥ नाम घेतां धांवे अनवाणी पाय ॥ कोमळ हृदय कृष्णजीचें ॥ ५ ॥ न विचारितां याति कुळें अमंगळ ॥ न पाहे काळवेळ धांव घेई ॥ ६ ॥ शरणांगता नेदी काळाचिये हातीं ॥ नामा ह्मणे चित्तीं दृढ धरा ॥ ७ ॥

॥ १५८५ ॥ मेघःशाम वर्ण झालासी सगुण ॥ कार्य आणि कारण तुज नमों ॥ १ ॥ गुंजाहार गळां मयुरपुच्छे वेंटी ॥ कृपाळु जगजेठी तुज नमों ॥ २ ॥ वनपुष्पमाळा अपाद शोभती ॥ लक्षुमीच्या पति तुज नमों ॥ ३ ॥ वेणू वाजवीसी गायी त्या चारीसी ॥ न कळे कोणासी तुझी लीला ॥ ४ ॥ हातीं तुझ्या कवळ शोभे पीतांबर ॥ चरण सुंदर तुज नमों ॥ ५ ॥ घेवोनी अवतार दुष्टासी मारीसी ॥ भक्तांसी राक्षिसी निरंतर ॥ ६ ॥ रावण कुंभकर्ण मारीसी आत्मारामा ॥ सोडवीलें आह्मां बंदीहुनी ॥ ७ ॥ तुझें मी बालक वेडें अविचारी ॥ नामा ह्मणे करी कृपा आतां ॥ ८ ॥

॥ १५८६ ॥ भवसिंधु तराया एकची उपाय ॥ ध्यावे तुझे पाय वासुदेवा ॥ १ ॥ गोविंद गोपाळ वाचेसी निखळ ॥ उद्धरे तात्काळ कलीमाजीं ॥ २ ॥ नारायण नारायण करी जो पारायण ॥ तो उद्धरे जाण इहलोकीं ॥ ३ ॥ तुटती यातना कर्माच्या भावना ॥ जडजीवा उद्धरणा नाम स्मरा ॥ ४ ॥ अहर्निशीं कीर्ती गाती भाविक भोळे ॥ त्यांनीं तुज जिंकीलें ब्रह्मा ह्मणे ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे ऐसें दावीलें सुगम ॥ न लगे तुह्मा नेम नाना कोटी ॥ ६ ॥

॥ १५८७ ॥ कृष्णभक्तीवीण तरला आहे कोण ॥ द्यावा हा निवडून एक तरी ॥ १ ॥ कार्य आणि कारण लटकाची क्षीण ॥ वर्म न कळोन वायां गेलें ॥ २ ॥ नामा ह्मणे माझी खेचर माउली ॥ कृपेनें दाविली वाट मज ॥ ३ ॥

॥ १५८८ ॥ धन्य त्या गोपीका धन्य त्यांच्या गायी ॥ धन्य हेची मही ब्रह्मा ह्मणे ॥ १ ॥ विश्वात्मा जो हरी क्रीडे या वनांत ॥ तृणादि समस्त धन्य धन्य ॥ २ ॥ धन्य हें गोवर्धन धन्य वृंदावन ॥ वृक्षादि पाषाण धन्य धन्य ॥ ३ ॥ धन्य हें गोकुळ धन्य हे गोपाळ ॥ व्रजवासी सकळ धन्य धन्य ॥ ४ ॥ धन्य ही यशोदा स्तन दे मुकुंदा ॥ धन्य तूंची नंदा त्रैलोक्यांत ॥ ५ ॥ ब्रह्मसनातन वेदासी नकळे ॥ गड्या संगें खेळे अरण्यांत ॥ ६ ॥ विश्वाचा जो बाप नंद त्याचा पिता ॥ यशोदेसी माता ह्मणवसे ॥ ७ ॥ सद्गदित कंठ नेत्रीं जळ वाहे ॥ नामा ह्मणे काय मागतसे ॥ ८ ॥

॥ १५८९ ॥ इतुकें मागतसें तुज ॥ वनीं जन्म देई मज ॥ १ ॥ सुखें करुनी राहीन ॥ तुझे पाहीन चरण ॥ २ ॥ बहुत शीणलों ॥ आतां तुज-

पाशीं आलों ॥ ३ ॥ न करी अव्हेर ॥ दास तुझा मी किंकर ॥ ४ ॥ येतों काकूळती ॥ नामा ह्मणे देवाप्रती ॥ ५ ॥

॥ १५९० ॥ काय देशील यांजला ॥ ब्रह्मा ह्मणे न कळे मला ॥ १ ॥ ह्मणसी देईन मी मुक्ति ॥ तरी ऐक रमापति ॥ २ ॥ मारायासी आले ॥ त्यांसी स्वरूपीं मिळविलें ॥ ३ ॥ न फिटे याचें पुण्य ॥ तुजवरी झालें ऋण ॥ ४ ॥ येथोनियां नवजासी ॥ मज कळलें मानसीं ॥ ५ ॥ आणोनियां देत ॥ गायी गोपाळ समस्त ॥ ६ ॥ घाली पोटामध्यें डोई ॥ क्षमा करी माझे आई ॥ ७ ॥ आज्ञा घेवोनियां गेला ॥ नामा ह्मणे स्वस्थ झाला ॥ ८ ॥

॥ १५९१ ॥ आनंदें खेळत ॥ राम गडी कृष्णनाथ ॥ १ ॥ गडी ह्मणती रामा ॥ ताडफळें देई आह्मां ॥ २ ॥ सकळ मिळोनी ॥ आले धेनूकांचे वनीं ॥ ३ ॥ वृक्ष हालवोनी ॥ फळें पाडिलीं मेदिनी ॥ ४ ॥ येत धांवोनी असुर ॥ करी तयाचा संहार ॥ ५ ॥ भक्तांचा अंकित ॥ नामा ह्मणे कृष्णनाथ ॥ ६ ॥

॥ १५९२ ॥ कालिंदीचे डोहीं कालियाची वस्ती ॥ ऐक परिक्षीती चरित्र हें ॥ १ ॥ पक्षी श्वापदांनीं सोडीयेलें स्थळा ॥ निघताती ज्वाळा तया डोहीं ॥ २ ॥ विषाचियायोगें झाडें जळताती ॥ जीवन न घेती कोणी त्याचें ॥ ३ ॥ वैकुंठनायक तया वनीं आला ॥ गोपाळाचा मेळा बरोबरी ॥ ४ ॥ हुतुतु हमामा खेळ खेळताती ॥ देवासी ह्मणती लपें आतां ॥ ५ ॥ तृषाक्रांत गायी झाले ते गोपाळ ॥ पीती तेव्हां जळ कालीयाचें ॥ ६ ॥ लहानालीं मूलें नाहीं तया ज्ञान ॥ झाले गतप्राण सकळांचे ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे तेव्हां कृपादृष्टी पाहात ॥ उठवी समस्त गायी गडी ॥ ८ ॥

॥ १५९३ ॥ जगजेठी तेव्हां क्रोधावला चित्तीं ॥ करीन मी शांति तुझी आतां ॥ १ ॥ माझिया लेंकरा दिधलासे त्रास ॥ करीन मी नाश आतां तुझा ॥ २ ॥ त्रैलोक्यांत कोण ऐसा हो समर्थ ॥ माझे शरणागत मारील तो ॥ ३ ॥ माझिया भक्तांसी जो कां दुःखदायक ॥ करीन मळ्य मस्तक त्याजवरी ॥ ४ ॥ स्फुरताती दंड कांपताती अधर ॥ उठला सत्वर जगदीश ॥ ५ ॥ कळंबाचे वृक्षीं देव चढतसे ॥ पीतांबर सोगे खोंवीतसे ॥ ६ ॥

जगद्गुरु तेव्हां पुष्पमाळा काढी ॥ टाकीतसे उडी जळामध्यें ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे शोकें व्यापिलें समग्र ॥ करूनि एकाग्र मन ऐका ॥ ८ ॥

॥ १५९४ ॥ घालीतसे वेढे दिसतसे जळीं ॥ आकांत सकळीं मांडियेला ॥ १ ॥ गाई रडताती वत्स पडताती ॥ कपाळ पिटीती सकळीक ॥ २ ॥ तुजवांचोनियां रक्षी कोण आह्मां ॥ काय सांगूं रामा सकळीक ॥ ३ ॥ रुसल्या आमुचें करी समाधान ॥ तुजवीण वन ओस वाटे ॥ ४ ॥ आह्मासाठीं तुवां दुष्टासी मारिलें ॥ कोण आतां लळे पुरवील ॥ ५ ॥ तुजवांचोनिया आह्मी सर्व दीन ॥ न जाऊं येथून गोकुळासी ॥ ६ ॥ वियोगानें तेव्हां पक्षी रडताती ॥ आतां कृष्णमूर्ती कैंची आह्मां ॥ ७ ॥ बोलोनियां ऐसें निस्तेज पडती ॥ नदी वाहात होती स्थीरावली ॥ ८ ॥ नामा ह्मणे होती दुःश्चिन्हें बहुत ॥ गोकुळीं सर्वत्र विचारिती ॥ ९ ॥

॥ १५९५ ॥ यशोदा व्याकूळ जाहालीसे प्राणें ॥ सुखें असो तान्हें वनामाजीं ॥ १ ॥ उठती तिडका स्तनीं माझ्या फार ॥ लवतसे नेत्र वेळोवेळां ॥ २ ॥ जीव तळमळी दाटे माझा घसा ॥ पाहीन पाडसा केव्हां माझ्या ॥ ३ ॥ गोकुळींचे जन निघाले सकळ ॥ पहाती गोपाळ वनामध्यें ॥ ४ ॥ कालिंदीच्या तीरीं पडले सकळ ॥ पाहोनी कोल्हाळ करीताती ॥ ५ ॥ कपाळ पीटीती यशोदा रोहिणी ॥ आतां चक्रपाणी कैंचा आह्मां ॥ ६ ॥ धांव धांव कृष्णा दावीरे वदना ॥ पाजूं आतां पान्हा कोणालागीं ॥ ७ ॥ तुझीया कौतुकें कंठीं मी संसार ॥ जळतें अंतर तुजसाठीं ॥ ८ ॥ कोणावरी आतां घालूं अलंकार ॥ बुडालें हें घर माझें आतां ॥ ९ ॥ नामा ह्मणे शोकें जाऊं पाहे प्राण ॥ संकटाचें जीवन कृष्णनाथ ॥ १० ॥

॥ १५९६ ॥ नंद ह्मणे माझें बुडालें जहाज ॥ अभाग्यासीं मज कृष्ण कैंचा ॥ १ ॥ काय माझें तप संपूर्ण सरलें ॥ ह्मणोनी बुडालें तान्हें माझें ॥ २ ॥ चिंतेनें व्याकूळ पिटी वक्षस्थळा ॥ दावरे सांवळा प्राण माझा ॥ ३ ॥ आलीया अतीता त्रासें दवडीलें ॥ ह्मणोनी बुडालें बाळ माझें ॥ ४ ॥ प्रातःकाळीं पाहूं कोणाचें मी मूख ॥ येथुनीयां सुख नाहीं नाहीं ॥ ५ ॥ समस्तांची दृष्टी करी तुज कष्टी ॥ ह्मणोनी जगजेठी टाकीयलें ॥ ६ ॥ गोकुळींचे जन देऊं पाहाती प्राण ॥ वांचाया कारण काय आतां ॥ ७ ॥ अभय देतसे बळिभद्र सर्वांसी ॥ मारून दुष्टांसी येईल आतां ॥ ८ ॥ अंतर्यामीं जाणे जन झाले वेडे ॥ नामा ह्मणे वेडे काढीतसे ॥ ९ ॥

॥ १५९७ ॥ तयाचे मस्तकीं नाचे नारायण ॥ आरंभी गायन जगदीश ॥ १ ॥ त्रैलोक्याचा भार घाली हृषीकेशी ॥ दमीत दुष्टासीं स्वामी माझा ॥ २ ॥ होता एक क्षण झाला तेव्हां क्षीण ॥ जाऊं पाहे प्राण काळीयाचा ॥ ३ ॥ तेव्हां त्याच्या स्त्रीया येती काकूळती ॥ लक्ष्मीच्या पति कृपाळूवा ॥ ४ ॥ यज्ञेशा अच्युता गोविंदा माधवा ॥ दयानिधि केशवा कृष्णनाथा ॥ ५ ॥ श्रीधरा वामना अगा वासुदेवा ॥ ऐकावी ही देवा विज्ञापना ॥ ६ ॥ आह्मालागीं आतां देई चुडेदान ॥ धरीती चरण कृष्णजीचे ॥ ७ ॥ दीनाचा दयाळ दासाचा कैवारी ॥ नामा ह्मणे हरि उतरला ॥ ८ ॥

॥ १५९८ ॥ राहूं नका येथें जावें समुद्रासीं ॥ सांगे हृषिकेशी सकळिकां ॥ १ ॥ तुझीया मस्तकीं असती चरण ॥ न भक्षीच जाण पक्षीराज ॥ २ ॥ दिव्य सुमनाच्या घालीताती माळा ॥ पूजिती सांवळा बाप माझा ॥ ३ ॥ अनर्घ्य रत्नांचे देती अलंकार ॥ श्रीमुख सुंदर पहाताती ॥ ४ ॥ जांबूनदातटीं घालीती भोजन ॥ निघती तेथून सकळिक ॥ ५ ॥ आला भगवान आनंदले गडी ॥ उभारीती गुडी जन तेव्हां ॥ ६ ॥ काळीया आख्यान स्मरे जो मानसीं ॥ न खंडी तयासी सर्पकूळ ॥ ७ ॥ अहर्निशीं याचें करी जो पठण ॥ नामा ह्मणे विघ्न नाहीं तेथें ॥ ८ ॥

॥ १५९९ ॥ आला वनमाळी ॥ मग भेटती सकळी ॥ १ ॥ यशोदा रोहिणी ॥ पोटीं धरिती चक्रपाणी ॥ २ ॥ गायी धांवताती ॥ कृष्ण अंगातें चाटिती ॥ ३ ॥ उड्या मारिताती ॥ गडी आनंदें नांचती ॥ ४ ॥ न वर्णवे तो आनंद ॥ नामयाची बुद्धि मंद ॥ ५ ॥

॥ १६०० ॥ झाला अस्तमान तेथेंची रहाती ॥ ऐके परीक्षिती अद्भुत तें ॥ १ ॥ निद्रेनें व्यापीलें असे तेव्हां सर्वा ॥ लागला वणवा तया वनीं ॥ २ ॥ गायी पळताती पक्षी उडताती ॥ पिलें पळताती कृष्णापुढें ॥ ३ ॥ हाहाःकार झाला धांव धांव कृष्णा ॥ वांचवी रे प्राणा सकळांच्या ॥ ४ ॥ तुझीं आह्मी बाळें वांचवीरे आह्मां ॥ धांव धांव रामा ह्मणताती ॥ ५ ॥ आक्रोशें रडती मारिताती हांका ॥ वैकुंठनायका रक्षी आह्मां ॥ ६ ॥ दीनाचा दयाळ मनाचा कोमळ ॥ घाली अग्निज्वाळ मुखामाजीं ॥ ७ ॥ होतां प्रातःकाळ सकळ उठले ॥ नामा ह्मणे आले गोकुळांत ॥ ८ ॥

॥ १६०१ ॥ दुष्ट दुराचारी ॥ गोपाळाचा वेषधारी ॥ १ ॥ दैत्य ओळखीला ॥ रामें प्रलंब मारिला ॥ २ ॥ देव करिती जयजयकार ॥ पुष्पें वर्षती अपार ॥ ३ ॥ सूर्य आलासे माध्यान्हा ॥ देवा बाहाती भोजना ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे पंचारती ॥ गडी एकत्र बैसती ॥ ५ ॥

॥ १६०२ ॥ एके ठायीं करुनी अन्न ॥ हातें वाढी नारायण ॥ १ ॥ हें पाहोनी सुरवर ॥ चित्तीं करिती विचार ॥ २ ॥ धन्य पुण्य गौळीयांचें ॥ आह्मां अन्न मिळे कैचें ॥ ३ ॥ एक असे युक्ति ॥ हात धुवील श्रीपति ॥ ४ ॥ उच्छिष्टाचे मिषें ॥ देव जळीं होती मासे ॥ ५ ॥ हें कळलें घननीळा ॥ सांगतसे हें गोपाळा ॥ ६ ॥ चला वृंदावना जाऊं ॥ नामा ह्मणे उदक घेऊं ॥ ७ ॥

॥ १६०३ ॥ तृणाचीया लोभें गायी गेल्या दुरी ॥ पाचारी मुरारि नामें त्यांचीं ॥ १ ॥ चंद्रभागे गंगे भागीरथी यमूने ॥ येई ताम्रपर्णे धांवोनिया ॥ २ ॥ सरस्वती प्रवरे कालिंदी नर्मदे ॥ येई तुंगभद्रे धांवोनिया ॥ ३ ॥ देवाजीचा शब्द ऐकोनिया कानीं ॥ येताती धांवोनी नामा ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ १६०४ ॥ त्रिभंगी देहुडे उभे वृंदावनीं ॥ वेणू चक्रपाणी वाजवीतो ॥ १ ॥ तयावरी गायी टाकिताती माना ॥ बाळें स्तनपाना विसरती ॥ २ ॥ सर्प आणी नाग मुंगूसें बैसती ॥ जळेंही वाहाती विसरलीं ॥ ३ ॥ हस्ती सिंह एके ठायीं बैसताती ॥ भ्रमर भूलती वेणुनादें ॥ ४ ॥ विचरितां वेणी तेथें राहे फणी ॥ करितां भोजनीं ग्रास मुखीं ॥ ५ ॥ उदकाचे कुंभ गोपिकांचे शीरीं ॥ यमुनेचे तीरीं वेडावल्या ॥ ६ ॥ जाहाले तटस्थ त्रिलोकींचे जीव ॥ विसरला शीव देहभावा ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे व्योमीं उभ्या देवांगना ॥ पाहोनिया कृष्णा भुलताती ॥ ८ ॥

॥ १६०५ ॥ मार्गशीर्ष मासीं व्रत कात्यायन ॥ कुमारी समस्त मिळून आचरती ॥ १ ॥ अरुणोदयीं येती कालिंदीचे तीरीं ॥ गाती त्या सुंदरी कृष्णजीला ॥ २ ॥ सिकतेची मूर्ती करुनी देवीची ॥ पूजाअर्चा तिची करीताती ॥ ३ ॥ जोडोनिया कर करिताती स्तवना ॥ ऐके विज्ञापना [illegible]चे ॥ ४ ॥ नंदाचा नंदन देई आह्मां पती ॥ नामा ह्मणे [illegible] स्वस्थकाळीं ॥ ५ ॥

॥ १६०६ ॥ कालिंदीचे तीरीं वस्त्रें ठेविताती ॥ जळांत रीघती सकळीक ॥ १ ॥ गड्यांसमवेत आला तेथें कृष्ण ॥ करावया पूर्ण व्रत त्यांचें ॥ २ ॥ वस्त्रें घेवोनिया चढे वृक्षावरी ॥ घाबरल्या नारी पाहोनिया ॥ ३ ॥ वस्त्रें देयी आतां आमुचीं मुकुंदा ॥ जाउनीया नंदा सांगूं आतां ॥ ४ ॥ अच्युता अनंता कृष्णा गरुडध्वजा ॥ दासी आह्मी तुझ्या सकळिका ॥ ५ ॥ वाजतसे सीत जाऊं पाहे प्राण ॥ यशोदेची आण तुज असे ॥ ६ ॥ ऐकोनिया ऐसें नामा ह्मणे हांसे ॥ धर्म सांगतसे तयालागीं ॥ ७ ॥

॥ १६०७ ॥ नग्न होवोनिया स्नान जे करीती ॥ त्यांचीं व्रतें होती निरर्थक ॥ १ ॥ त्वरें करूनिया या गे मजपाशीं ॥ सांगतों तुह्मांसी प्रायश्चित्त ॥ २ ॥ एकीं आड एक गुह्यस्थानीं हात ॥ आनंद बहुत मनामध्यें ॥ ३ ॥ करा नमस्कार सांगे वनमाळी ॥ एक हस्त भाळीं लावीताती ॥ ४ ॥ देवां द्विजां ऐसा करितां नमस्कार ॥ पाप याचें फार धर्मशास्त्रीं ॥ ५ ॥ ऐकोनिया ऐसें लज्जा सोडोनिया ॥ पडताती पायां आदित्याच्या ॥ ६ ॥ वस्त्रें देत तेव्हां तया जगज्जीवन ॥ मनोरथ पूर्ण करीन मी ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे येती गोकुळासी नारी ॥ चालीला श्रीहरि तेथूनिया ॥ ८ ॥

॥ १६०८ ॥ प्रातःकाळीं सांगे सकळांसी कृष्ण ॥ नका घेऊं अन्न आज कोणी ॥ १ ॥ सोडोनिया गायी चालीले वनासी ॥ गडी हृषीकेशी खेळताती ॥ २ ॥ वर्जीयलें आह्मां नका घेऊं अन्न ॥ खावें काय कृष्णा आजी आतां ॥ ३ ॥ गडीयांसी सांगे वैकुंठीचा राणा ॥ सांगावें ब्राह्मणा जावोनिया ॥ ४ ॥ वनीं उपवासी आहे रामकृष्ण ॥ द्यावें त्यासी अन्न कृपा करोनी ॥ ५ ॥ गोपाळासी तेव्हां धाडी वासुदेव ॥ पाहावया भाव याज्ञिकांचा ॥ ६ ॥ जोडोनिया हात वंदिती द्विजांसी ॥ धाडीलें आह्मांसी कृष्णनाथें ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे ऐसें सांगती गोपाळ ॥ याज्ञिकांस बळ अभिमान ॥ ८ ॥

॥ १६०९ ॥ पडे प्रायश्चित्त बोलूं नका कोणी ॥ ऐकूं नये कानीं शब्द यांचा ॥ १ ॥ स्वर्गसुखासाठीं करिताती यज्ञ ॥ टाकीती अवदान अग्निमुखीं ॥ २ ॥ भोक्ता वनीं आला न कळेची त्यांला ॥ पूर्णब्रह्म याला

न जाणती ॥ ३ ॥ कृपाळू बहुत परीक्षिती राया ॥ उद्धार कराया पाठवीलें ॥ ४ ॥ इच्छामात्रें पाडी अन्नाचे पर्वत ॥ काकूळती येते अन्नासाठीं ॥ ५ ॥ गडीयांसी कळे तेथील आकार ॥ निघती सत्वर तेथूनिया ॥ ६ ॥ येवोनिया कृष्णा सांगीतलें त्यांनीं ॥ हांसे चक्रपाणी नामा ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ १६१० ॥ कृष्णा पांचा खाणी उथळ दिसती ॥ लाहानाल्या भिंती त्याजवरी ॥ १ ॥ विस्तू घालितातीं गवत आंथरती ॥ बडबड करीती अवघेजण ॥ २ ॥ घालूनिया तूप हातीं घेती चाटू ॥ करीती ॐ फट्‌ अस्कवळ ॥ ३ ॥ लांकडाचें पाळें घेउनी बैसला ॥ मिळालासे मेळा त्याजपुढें ॥ ४ ॥ एवढेंसें भांडें तांदूळ शिजवीती ॥ तुजला काय देती त्यांतूनिया ॥ ५ ॥ घडिघडी उठती घडिघडी बैसती ॥ तें काय श्रीपति आह्मां सांग ॥ ६ ॥ काय चतुराई असे त्या गोपाळा ॥ भावासी भुलला नामा ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ १६११ ॥ गडीयांसी तेव्हां सांगीतलें देवें ॥ स्त्रियांसी सांगावें जाऊनिया ॥ १ ॥ नको कृष्णा द्वीज आह्मांसी मारीती ॥ अभय श्रीपति त्यांसी देत ॥ २ ॥ त्वरें करोनिया गेले स्त्रियांपाशीं ॥ सांगीतलें त्यांसी वर्तमान ॥ ३ ॥ ऐकोनिया ऐसें उठील्या सत्वर ॥ वर्जिती भ्रतार तेव्हां त्यांचे ॥ ४ ॥ एका ब्राह्मणानें स्त्रियेसी बांधीलें ॥ प्राणासी सोडिलें परीक्षिती ॥ ५ ॥ सकुमार सांवळा राजीवलोचन ॥ पहातातीं कृष्णमुख तेव्हां ॥ ६ ॥ आनंदानें नेत्रीं वाहातें जीवन ॥ पुसे वर्तमान नामा ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ १६१२ ॥ घरा जावें ऐसें सांगे पुरुषोत्तम ॥ ऐकोनिया श्रम फार होय ॥ १ ॥ दयानिधि ऐके अगा मेघश्यामा ॥ धाडूं नको आह्मां येथूनिया ॥ २ ॥ तुजसाठीं आह्मीं सोडिलें भ्रतारां ॥ चरणीं देयी थारा देवराया ॥ ३ ॥ देव ना संसार आह्मां झालें कृष्णा ॥ सांगावें हें कोणां दुःख आर्ता ॥ ४ ॥ तुमचे भ्रतार वंदिती आह्मांसी ॥ सांगे हृषिकेशी भिऊं नका ॥ ५ ॥ सांगताची ऐसें चालिल्या त्या सर्व ॥ पाहाती केशव वेळोवेळां ॥ ६ ॥ द्विजाचे मानसीं होय अनुताप ॥ निंदिती आपआपणातें ॥ ७ ॥ भोजन करूनी गडी रामकृष्ण ॥ निघती तेथून नामा ह्मणे ॥ ८ ॥

॥ १६१३ ॥ इंद्राचा विभाग भक्षी चक्रपाणी ॥ रूप गोवर्धनी धरूनिया ॥ १ ॥ क्रोधावला इंद्र गौळियां निंदीत ॥ दावीन सामर्थ्य तुह्मां

आतां ॥ २ ॥ पोराच्या बुद्धीनें वर्तताती सर्व ॥ धरूनिया गर्व तेची करी ॥ ३ ॥ प्रलय मेघाच्या काढिल्या श्रृंखला ॥ वर्षावे गोकुळा जाऊनिया ॥ ४ ॥ आज्ञा ह्मणोनिया वंदियेला इंद्रा ॥ कोपे जैसा रुद्र प्रलयींचा ॥ ५ ॥ मुसळाच्या धारा मेघ वर्षताती ॥ गारा पडताती शिळा ऐशा ॥ ६ ॥ मरताती पक्षी श्वापदें अपार ॥ हिंवें नारीनर कांपताती ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे गायी हंबरडी हाणीती ॥ येऊनी पडती कृष्णापुढें ॥ ८ ॥

॥ १६१४ ॥ काकुळती येती सकळिक लोक ॥ पाहासी कौतुक काय आतां ॥ १ ॥ मागें बहुतांपरी रक्षियेलें आह्मां ॥ अगा पुरुषोत्तमा दीनबंधू ॥ २ ॥ कोण तुजवीण आह्मांसी रक्षीता ॥ उदारा अनंता जगजेठी ॥ ३ ॥ शरण शरण अगा वासुदेवा ॥ अच्युता माधवा दीनबंधु ॥ ४ ॥ विलंब करितां जातील रे प्राण ॥ धरिती चरण नामा ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १६१५ ॥ सकळीकां तेव्हां देवें अश्वासीलें ॥ इंद्रें हें मांडिलें विघ्न येथें ॥ १ ॥ महेंद्राचा रंक करीन क्षणांत ॥ पाहा पुरुषार्थ दावीन मी ॥ २ ॥ रक्षिणार यांसी आहें मी गोविंद ॥ उतरीन मद तुझा आतां ॥ ३ ॥ शरणांगता मारी ऐसा कोण थोर ॥ मशक पामर पाहूं आतां ॥ ४ ॥ यासाठीं करीन सृष्टीचा उभारा ॥ लागों नेदीं वारा दुःखाचा मी ॥ ५ ॥ गोवर्धना तुह्मीं चलारे सकळ ॥ दावितों मी बळ इंद्रा आतां ॥ ६ ॥ उचलीला गिरी प्रथम अंगुळीं ॥ नामा ह्मणे बळी बाप माझा ॥ ७ ॥

॥ १६१६ ॥ राहा याचे तळीं आनंदें करूनी ॥ मानूं नका मनीं भय याचें ॥ १ ॥ पाहूं किती दिवस पडतो पाऊस ॥ धरीन निःशेष प्रलयांत ॥ २ ॥ सांगतांचि ऐसें राहाती सकळ ॥ वर्णिताती बळ परस्परें ॥ ३ ॥ सौंगडे ह्मणती पडेल अवचीत ॥ लावा कीरे हात सकळीक ॥ ४ ॥ उगेंची श्रमती बाळकें अज्ञान ॥ ह्मणे नारायण काढा हात ॥ ५ ॥ सप्त दीन होती सांगतो योगींद्र ॥ पाहावया इंद्र येता झाला ॥ ६ ॥ अद्भूत चरित्र पाहून गेली भ्रांत ॥ मेघासी सांगत पुरे [illegible] ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे इंद्र मनीं तो शंकला ॥ अपराध घडला समर्थाचा ॥ ८ ॥

॥ १६१७ ॥ राहिला पाऊस निघावें बाहेर ॥ सांगे विश्वंभर सकळांसी ॥ १ ॥ दीनबंधू तेव्हां ठेवी पर्वतासी ॥ भेटती देवासी सकळीक ॥ २ ॥

आयुष्य बहुत तुज होवो कृष्णा ॥ वांचविले प्राणा सकळांच्या ॥ ३ ॥ विष्णुदासनामा ओंवाळून जाय ॥ येगे माझे माय भेटी देयी ॥ ४ ॥

॥ १६१८ ॥ वाहातसे नेत्रीं इंद्राचीये नीर ॥ अपराधी फार देव-राया ॥ १ ॥ क्षमा करी आतां अच्युता अनंता ॥ अगा कृष्णनाथा दीन-बंधू ॥ २ ॥ तुझीया दासासी दुःख म्यां दीधलें ॥ भ्रांतीनें मोहिलें मन माझें ॥ ३ ॥ दावी तुज थोरी न करीच सेवा ॥ करा दंड देवा मज-लार्गी ॥ ४ ॥ तूंची माझा बाप तूंची माझी आई ॥ क्षमा कृष्णाबाई करी आतां ॥ ५ ॥ दैत्य मारावया भूतळीं आलासी ॥ भक्तांला रक्षीसी निरं-तर ॥ ६ ॥ जगद्गुरु माझा धनी वनमाळी ॥ जोडोनी आंजुळी उभा असे ॥ ७ ॥ चतुर्भुज गळां वैजयंती माळा ॥ पाहातसे डोळा नामा ह्मणे ॥ ८ ॥

॥ १६१९ ॥ गोविंदा माधवा केशवा वामना ॥ मायातीता कृष्णा तुज नमों ॥ १ ॥ गोवर्द्धनोद्धारा देवा विश्वंभरा ॥ निर्गुण निराकारा तुज नमों ॥ २ ॥ जनार्दना हरि कृपाळू हृषिकेशा ॥ पुराणपुरुषा तुज नमों ॥ ३ ॥ अव्यक्ता क्षेत्रज्ञ अचिंता कुटस्था भुवनैकनाथा तुज नमों ॥ ४ ॥ अनंत ब्रह्मांडें तुझिये उदरीं ॥ घनश्यामा हरि तुज नमों ॥ ५ ॥ देवराया तुझें कोमळ हृदय ॥ कृपादृष्टी पाहे मजकडे ॥ ६ ॥ तुझा मी किंकर आहें वासुदेवा ॥ अभय या जीवा देयी आतां ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे घाली चर-णासी मिठी ॥ बोले जगजेठी स्वामी माझा ॥ ८ ॥

॥ १६२० ॥ तुझा मोडिला म्यां यज्ञ ॥ ऐके तयाचें कारण ॥ १ ॥ न करी मी स्मरण ॥ सुखारूढ तुझें मन ॥ २ ॥ विसरलासी मज ॥ अनु-ग्रह केला तुज ॥ ३ ॥ ऐसें सांगे नारायण ॥ नामा ह्मणे समाधान ॥ ४ ॥

॥ १६२१ ॥ आणूनी सुरभी करी अभिषेक ॥ येती सकळीक मरुद्गण ॥ १ ॥ सुरवरांची दाटी करिती नमस्कार ॥ होतसे अपार पुष्पवृष्टी ॥ २ ॥ वेदमंत्रघोष ऋषि करिताती ॥ अप्सरा नाचती थयथयां ॥ ३ ॥ नारद तुंबर गंधर्व गायन ॥ वर्णिताती गुण कृष्णजीचे ॥ ४ ॥ यथाविधि इंद्र पूजी विश्वंभरा ॥ जोडोनिया कर उभा राहे ॥ ५ ॥ आज्ञा घेवोनिया जाय स्वस्थळासी ॥ येती गोकुळासी सकळीक ॥ ६ ॥ चरित्र जो कोणी उच्चा-रील वाचे ॥ जळती पापाचे पर्वत तेथें ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे ऐसें सांगतसे शूक ॥ सूत पुराणिक शौनकासी ॥ ८ ॥

॥ १६२२ ॥ अहर्निशीं कंस बसे चिंताक्रांत ॥ विचार पुसत प्रधानासी ॥ १ ॥ प्रतिज्ञा करुनी शत्रुवधा जाती ॥ ते मार्गे न येती परतोनी ॥ २ ॥ आतां पुरुषार्थी कोण पाठवावा ॥ तो मज सांगावा निवडोनी ॥ ३ ॥ सांगती प्रधान धाडा असुरासुर ॥ तंव तो असूर उभा राहे ॥ ४ ॥ ह्मणे मृत्यु नसे मज कोणा हातीं ॥ द्वापारीं मारुती गुप्त झाला ॥ ५ ॥ ऐकोनिया ऐसें आनंद मानसीं ॥ गौरविलें त्यासी नानापरी ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे काळें बोलविलें त्यासी ॥ सत्वर वनासी येता झाला ॥ ७ ॥

॥ १६२३ ॥ आनंदें वनांत खेळताती गोप ॥ गायींचे कळप चरताती ॥ १ ॥ अकस्मात दैत्य देखती दुरोनी ॥ ह्मणती विघ्न थोर आलें कृष्णीं ॥ २ ॥ लपे तूं कान्होबा ह्मणताती गडी ॥ घालितों घोंगडी तुजवरी ॥ ३ ॥ घाबरले तेव्हां समस्त गोपाळ ॥ पाहोनी घननीळ बोलतसे ॥ ४ ॥ तुह्मीं कांहीं चिंता न करा मानसीं ॥ मारितों मी यासी क्षणामाजीं ॥ ५ ॥ राहोनिया उभा पाहात अंतरीं ॥ यासी मृत्यु करीं कोणाचीया ॥ ६ ॥ वातात्मजा हातीं मरण असे यासी ॥ कळलें देवासी नामा ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ १६२४ ॥ गायी गोप तेव्हां लपवोनी क्षणेक ॥ जानकी नायक झाला देव ॥ १ ॥ आकर्ण नयन हातीं धनुष्यबाण ॥ करीतसे ध्यान मारुतीचें ॥ २ ॥ स्वामींचा तो धांवा ऐकोनिया कानीं ॥ हडबडीला मनीं कपींद्र तो ॥ ३ ॥ निघोनी त्वरीत वनामाजीं आला ॥ चरणासी लागला प्रेमभावें ॥ ४ ॥ ह्मणे स्वामी कांहीं सेवकासी आज्ञा ॥ करावी सर्वज्ञा दयानिधी ॥ ५ ॥ देव ह्मणे बारे काय सांगूं फार ॥ पैल तो असूर येत आहे ॥ ६ ॥ तुझ्या हातें आहे तयासी मरण ॥ ह्मणोनी स्मरण केलें तुझें ॥ ७ ॥ तयासी जावोनी मारी त्वां आतां ॥ चरणीं ठेवुनी माथा निघाला तो ॥ ८ ॥ दुर्जनें तेवेळीं मारुती पाहीला ॥ ह्मणे काळ आला कोठोनिया ॥ ९ ॥ धरूनिया नर्डी केला गतप्राण ॥ पुनरपी येऊन वंदीतसे ॥ १० ॥ नामा ह्मणे दोन्ही जोडोनिया कर ॥ बोलिला उत्तर काय आतां ॥ ११ ॥

॥ १६२५ ॥ त्रेतायुगीं ख्याती करोनिया थोर ॥ वधीले असूर रावणादी ॥ १ ॥ कोण्या हेतूस्तव पुन्हा आगमन ॥ सांगा कृपाकरून

दासालागीं ॥ २ ॥ ऐकोनिया वचन बोले सर्वेश्वर ॥ द्वापारीं अवतार आठवा हा ॥ ३ ॥ तुझे हे भेटीस्तव रूप हें धरीलें ॥ दावी तें वहीलें कपी ह्मणे ॥ ४ ॥ कृष्णलीला पाहूं हेत आहे चित्ता ॥ दावी सीताकांता दीनालागीं ॥ ५ ॥ चतुर्भुज रूप दाविलें प्रगट ॥ शिरीं मोरमुगुट शोभतसे ॥ ६ ॥ गुंजाहार गळां वैजयंती माळा ॥ कांसेसी पींवळा पीतांबर ॥ ७ ॥ नवलक्ष गायी गोपही तितुके ॥ खेळती कौतुकें करोनिया ॥ ८ ॥ नामा ह्मणे तेव्हां स्तुति ते करीत ॥ न कळे तुझा अंत ब्रह्मादिका ॥ ९ ॥

॥ १६२६ ॥ द्वापारींची टेव संपूर्ण पाहून ॥ विनवी जोडून करालागीं ॥ १ ॥ रामरूप धरून मज बोळवावें ॥ तें रूप राहावें हृदयामाजीं ॥ २ ॥ मनोरथ त्याचा ऐकोनी श्रवणीं ॥ झाला चापपाणी तात्कालीक ॥ ३ ॥ पाहोनीया ध्यान करुनी नमन ॥ निघाला तेथून वायुसूत ॥ ४ ॥ घेवोनिया आज्ञा सेतुबंधा गेला ॥ ध्यानस्थ बैसला नामा ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १६२७ ॥ गौळी ह्मणती हृषीकेशी ॥ दावी आपुल्या स्थळासी ॥ १ ॥ सखा तूंची कृष्णा ॥ आमुची पुरवावी वासना ॥ २ ॥ दावी वैकुंठ सकळां ॥ क्षणएक पाहूं डोळा ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे तेथील रहिवासी ॥ आला स्थापाया भक्तासी ॥ ४ ॥

॥ १६२८ ॥ लोपतां आदित्य पडे चंद्रप्रभा ॥ वृंदावनीं उभा सुशोभित ॥ १ ॥ देहूडा पाउली उभा तयेवेळीं ॥ वेणू वेळोवेळीं वाजवीतो ॥ २ ॥ ऐकतांची नाद गोकुळींच्या नारी ॥ पाहावया हरि निघताती ॥ ३ ॥ भ्रतारसेजेसी टाकुनी उठती ॥ वाढीतां पंगती निघताती ॥ ४ ॥ स्तन देतां बाळें टाकीलीं भूमीसी ॥ मोकळीया केशी निघताती ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे ऐशा गेल्या देवापाशीं ॥ आनंद मानसीं न समाये ॥ ६ ॥

॥ १६२९ ॥ वनामध्यें कांगे आलाती सकळ ॥ विनोदें गोपाळ ह्मणतसे ॥ १ ॥ निशिमाजीं व्याघ्र फिरताती रानीं ॥ जावें सकळांनीं घरां आतां ॥ २ ॥ ऐकोनिया ऐसें कठीण वचन ॥ चालीलें जीवन नेत्रींहूनी ॥ ३ ॥ वेणुनाद दूत धाडिला आह्मांसी ॥ आलीया ह्मणसी जावें आतां ॥ ४ ॥ शहाणा चतुर आहेसी नेटका ॥ वैकुंठनायका विचारावें ॥ ५ ॥ कामाग्नीनें कृष्णा पिडीलों सकळ ॥ मांडीयेला खेळ मन्मथाचा

॥ ६ ॥ एकएक रानीं एकएक कृष्ण ॥ करावया पूर्ण इच्छा त्यांची ॥ ७ ॥ भक्तीसी ऐसा भुलला गोविंद ॥ करीती आनंद नामा ह्मणे ॥ ८ ॥

॥ १६३० ॥ झाला अभिमान धन्य आह्मीं आतां ॥ लक्षुमीच्या कांता भोगीतसों ॥ १ ॥ गुप्त झाला तेव्हां वैकुंठनायक ॥ करीताती शोक सकळीक ॥ २ ॥ निघाल्या तेथूनी फिरताती वनें ॥ यशोदेचें तान्हें धुंडावया ॥ ३ ॥ वृक्ष आदि पक्षी पुसती तयांसी ॥ तुह्मी हृषीकेशी देखीयेला ॥ ४ ॥ मृगासी पुसती देखीयेला डोळा ॥ सांगाना सांवळा कोणीतरी ॥ ५ ॥ आह्मांवरी तुह्मीं काय रे कोपतां ॥ सांगा रे भगवंता पुसतसों ॥ ६ ॥ कुरवंडी करूं सकळांचे प्राण ॥ देऊं त्या भूषण अंगावरील ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे जेथें असे अभिमान ॥ तेथें नारायण नाहीं नाहीं ॥ ८ ॥

॥ १६३१ ॥ ऐकावें चरित्र परीक्षितीराया ॥ बरोबरी जाया एक असे ॥ १ ॥ तोडोनिया पुष्पें करी अलंकार ॥ घालीत श्रीधर तिजवरी ॥ २ ॥ नये क्षणएक योगीयांचे ध्यानीं ॥ घालितसे वेणी आवडीनें ॥ ३ ॥ वंदीयेली शीवें चरणींची गंगा ॥ करीतसे भांगा नीट तीच्या ॥ ४ ॥ गोपीकांच्या वेषें प्रगटल्या श्रुती ॥ गुह्य तुजप्रती सांगीतलें ॥ ५ ॥ घेवोनिया तिसी गेला कुंजवना ॥ वज्रांकुश चिन्हा उमटती ॥ ६ ॥ गोपीकांचा मेळा येतसे तांतडी ॥ युगा ऐसी घडी झाली तया ॥ ७ ॥ नलगेची शोध शीणले सकळ ॥ न जाती गोकुळा नामा ह्मणे ॥ ८ ॥

॥ १६३२ ॥ चंद्राच्या प्रभेनें चमकती पाउलें ॥ दुरोनी देखिलें गोपीकांनीं ॥ १ ॥ कृपणाचें धन होतें तें चळलें ॥ तयांसी लाधलें अवचिता ॥ २ ॥ एकीमागें एक धांवताती नारी ॥ आहे येथें हरि ऐसें वाटे ॥ ३ ॥ घेवोनीया रज लाविताती भाळा ॥ पाहाती सकळा न्याहाळुनी ॥ ४ ॥ बरोबरी नारी कोणीतरी असे ॥ पाऊलाचे ठसे उमटले ॥ ५ ॥ पापिणीगे तुह्मी आह्मी सकळीका ॥ पुण्याची अधिका ह्मणुन भोगी ॥ ६ ॥ बरोबरी तीसी होय अभिमान ॥ झालासे स्वाधीन माझ्या देवा ॥ ७ ॥ कडे घेसी तरी येते बरोबरी ॥ चालवेना हरि मज आतां ॥ ८ ॥ जाणोनी अंतर ठकविलें भगवंतें ॥ नामा ह्मणे तेथें रडतसे ॥ ९ ॥

॥ १६३३ ॥ मागोनिया गोपी आल्या तिजपाशीं ॥ कोठें हृषीकेशी सांग आह्मा ॥ १ ॥ टाकोनिया गेला मज धूतमारी ॥ येथेंची मुरारि गुप्त

झाला ॥ २ ॥ वैकुंठनायका अगा नारायणा ॥ दावीरे वदना एक वेळां ॥ ३ ॥ कृष्णाचें चरित्र सकळ करिती ॥ मज रंजवीती नामा ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ १६३४ ॥ जोडोनिया हात येतों काकूळती ॥ पाव कृपामूर्ती आह्मांलागीं ॥ १ ॥ अवतार घेसी दुष्ट वधायासी ॥ येती गोकुळासी ह्मणोनिया ॥ २ ॥ पाहोनिया तुला लक्षुमी पातली ॥ दारिद्रें पळाली येथोनीया ॥ ३ ॥ सकळांसी सुख द्यावया आलासी ॥ आह्मीं वनवासी दुःखी होतों ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे कंठीं धरीयेला प्राण ॥ दाखवी चरण दयानिधी ॥ ५ ॥

॥ १६३५ ॥ सरोवरीं कमळें तैसे तुझे नेत्र ॥ त्याहूनी विचित्र दिसताती ॥ १ ॥ कृपाळू वा ऐके अगा हृषीकेशी ॥ आह्मी तुझ्या दासी मोलावीण ॥ २ ॥ कामरूपदैत्य मारीतो आह्मांसी ॥ भक्तांसी रक्षिसी कीर्ति जगीं ॥ ३ ॥ दीनासी रक्षिसी दुष्टांसी मारीसी ॥ धर्माला स्थापिसी निरंतर ॥ ४ ॥ घेवोनिया शस्त्र मारावें सकळां ॥ आलासे कंटाळा नामा ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १६३६ ॥ सुकुमार सांवळे जैसीं रातोत्पळें ॥ दावी तीं पाउलें कृष्णराया ॥ १ ॥ ध्वजवज्रांकुश पद्म तें शोभलें ॥ दावीं तीं पाउलें कृष्णराया ॥ २ ॥ दमोनिया दुष्टां बाहेर काढीलें ॥ दावीं तीं पाउलें कृष्णराया ॥ ३ ॥ रांगता रांगता विमलार्जुन मोडिले ॥ दावीं तीं पाउलें कृष्णराया ॥ ४ ॥ अघासुरा हृदयीं उभे जी राहिले ॥ दावीं तीं पाउलें कृष्णराया ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे ज्यांतें वरुणानें पूजिलें ॥ दावीं तीं पाऊलें कृष्णराया ॥ ६ ॥

॥ १६३७ ॥ सकळांचें तुझ्या हातीं असे सूत्र ॥ यशोदेचा पुत्र न होशील ॥ १ ॥ नंदाचीया ऋणा फेडाया आलासी ॥ कळलें आह्मांसी तुझ्या कृपें ॥ २ ॥ तेहेतीस कोटी देव ब्रह्मा सदाशीव ॥ प्रार्थिताती सर्व तुजलागीं ॥ ३ ॥ यादवकुळटिळका वैकुंठनायका ॥ विधीच्या जनका भेट आतां ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे मुख दावी कृष्णनाथा ॥ हरेल ही व्यथा वियोगाची ॥ ५ ॥

॥ १६३८ ॥ शरणांगता तारी भवसिंधु त्वरीत ॥ ठेवावा तो हात शिरावरी ॥ १ ॥ अरण्यांत दुष्ट दैत्यांसी मारील ॥ ठेवावा तो हात शिरा-

वरी ॥ २ ॥ वेणू पांवा जया हातांत शोभत ॥ ठेवावा तो हात शिरावरी ॥ ३ ॥ घेवोनी शिदोऱ्या गव्यासी वांटीत ॥ ठेवावा तो हात शिरावरी ॥ ४ ॥ रक्षावया व्रजा उचलीला पर्वत ॥ ठेवावा तो हात शिरावरी ॥ ५ ॥ सुवर्णाचीं कडीं भूषणें अमूप ॥ पाहतां निष्पाप नामा ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ १६३९ ॥ अभिमानें घाला घातला आह्मांसी ॥ ह्मणूनी लपलासी देवराया ॥ १ ॥ तुजवांचोनीया जाऊं पाहे प्राण ॥ दाखवी वदन एक वेळा ॥ २ ॥ मुकूट कुंडलें श्रीमूख सांवळें ॥ केशरी लावीलें गंध भाळीं ॥ ३ ॥ पाहोनीया जीवीं होय फार सुख ॥ हरेल ही भूक डोळीयांची ॥ ४ ॥ तुजवांचोनीया आह्मां नाहीं कोणी ॥ तिहीं त्रिभूवनीं नामा ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १६४० ॥ चरणासी शरण तुझीया जे येती ॥ तेची उतरती भव-सिंधू ॥ १ ॥ लक्षूमीनें ज्यातें असे आराधीलें ॥ ठेवी तीं पाउलें स्तना-वरी ॥ २ ॥ आवडीनें शेषीं मस्तकीं वंदीलें ॥ ठेवी तीं पाउलें स्तना-वरी ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे ऐशी करितातीं स्तुती ॥ शिंपीयेली क्षिती अश्रु-पातें ॥ ४ ॥

॥ १६४१ ॥ आह्मांवरी कां रे धरीयेला राग ॥ काय तुझें सांग आह्मीं केलें ॥ १ ॥ रडतसों आह्मीं मारीतसों हांका ॥ विश्वाच्या जनका नायी-कसी ॥ २ ॥ कामाग्नीनें आह्मीं जळतों सकळ ॥ करावें शीतळ अधरामृतें ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे देई एक वेळ भेटी ॥ तुजसाठीं कष्टी फार होतों ॥ ४ ॥

॥ १६४२ ॥ वाजवोनी वेणू पसरीलें जाळें ॥ आह्मांसी न कळे कपटीया तूं ॥ १ ॥ दुखवोनी सर्वां टाकीयेलें वनीं ॥ गेलासी वधुनी पारधीया ॥ २ ॥ धरूनिया धीर राहूं एक क्षण ॥ देऊं मग प्राण सकळीक ॥ ३ ॥ सकळांच्या हत्या येती तुजवरी ॥ नामा ह्मणे हरि भेट आतां ॥ ४ ॥

॥ १६४३ ॥ त्रिविधतापें जे होतातीं संतप्त ॥ शीतळ करीत कथामृतें ॥ १ ॥ अमृतापरीस कथा ते अधीक ॥ सांगतसे ऐक देवराया ॥ २ ॥ स्वर्गीं जे अमृत प्राशन करीती ॥ पुण्य सरल्या येती मृत्युलोकां ॥ ३ ॥ तुझी कथा देत अच्युत पदासी ॥ न विचारीसी मानसीं याती कांहीं

॥ ४ ॥ नाहीं चतुराई बोबडे हे बोल ॥ लिहीत विठ्ठल नामा ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १६४४ ॥ गायी घेवोनीया जासी जेव्हां राना ॥ आमुचिया मना दुःख वाटे ॥ १ ॥ सुकुमार सांवळीं जैसीं रातोत्पळें ॥ साहूनी कोंवळे पाय तूझे ॥ २ ॥ खडे कांटे बहू कठिण तृण मूळें ॥ ठेवीसी पाउलें तयावरी ॥ ३ ॥ पावतोसी क्लेश अगा वासुदेवा ॥ ह्मणोनीया जीवा दुःख वाटे ॥ ४ ॥ सांगतसों आह्मीं नित्य यशोदेसी ॥ धाडूं नको यासी वनामध्यें ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे होय सकळांचा उद्धार ॥ ह्मणोनी श्रीधर वना जाय ॥ ६ ॥

॥ १६४५ ॥ तुजवांचोनिया वैकुंठनायका ॥ आह्मांसी घटीका युग होय ॥ १ ॥ अस्तमान होतां येसी तूं गोकुळीं ॥ मुखावरी धूळी गोरजांची ॥ २ ॥ कुरळ हे केश सुंदर नासिक ॥ पाहोनिया मुख फार होय ॥ ३ ॥ लवती पांपण्या न सोसती आह्मां ॥ अहिर्निशीं नामा हेंची गाय ॥ ४ ॥

॥ १६४६ ॥ टाकीयेलें आह्मीं पतिबंधूसूतां ॥ आलोंत अच्युता तुजपाशीं ॥ १ ॥ आमुचीही इच्छा करिशील पूर्ण ॥ आहेसी कठीण ठावें नाहीं ॥ २ ॥ घालोनीया कूपीं कापियेला दोरा ॥ साधीयेलें वैरा आपुलीया ॥ ३ ॥ वरोनीया टाकी मोठासा पर्वत ॥ ह्मणती समस्त नामा ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ १६४७ ॥ तुझे भेटीवीण ॥ जाती सकळांचे प्राण ॥ १ ॥ दया तुझिया मना ॥ कां रे नये नारायणा ॥ २ ॥ बोलवेना आतां ॥ कंठ शोकला अनंता ॥ ३ ॥ ऐसें पाहोनीया ॥ नामा ह्मणे आली दया ॥ ४ ॥

॥ १६४८ ॥ देतसे दर्शन ॥ सकळांसी नारायण ॥ १ ॥ झाला सकळां आनंद ॥ हृदयीं धरीला गोविंद ॥ २ ॥ टाकोनीया आह्मां ॥ कां गेलासी पुरुषोत्तमा ॥ ३ ॥ तुह्मां झाला अभिमान ॥ नामा ह्मणे सांगे खूण ॥ ४ ॥

॥ १६४९ ॥ सकळांची इच्छा करीतसे पूर्ण ॥ भूलला श्रीकृष्ण त्यांच्या भावा ॥ १ ॥ विमानीं बैसोनी सुरवर पाहाती ॥ गंधर्व गाताती सप्तस्वरें ॥ २ ॥ विणे वाजताती मृदंगाचे घोष ॥ वाचे तो उल्हास वर्णवेना ॥ ३ ॥ न जाय चंद्रमा न जाती नक्षत्रें ॥ पाहाती सर्वत्र रासक्रीडा ॥ ४ ॥ जलक्रीडा करी लक्षुमीचा पती ॥ लाळ घोंटीताती देवस्त्रीया ॥ ५ ॥

धन्य त्या गोपीका धन्य त्यांचें पुण्य ॥ भोगिताती कृष्ण पूर्णब्रह्म ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे होय कामाची ते पूर्ती ॥ नव्हे वीर्यच्यूती गोविंदाची ॥ ७ ॥

॥ १६५० ॥ होतां प्रातःकाळ सांगतसे तया ॥ जावें येथोनिया शीघ्र आतां ॥ १ ॥ क्षणोक्षणा पाहाती देवाजीचें मुख ॥ येती सकळीक गोकुळासी ॥ २ ॥ परीक्षिती ऐके एका कौतुकासी ॥ होत्या त्यांजपाशीं त्याच्या स्त्रीया ॥ ३ ॥ ह्मणोनिया कोणी नाहीं विचारीलें ॥ अंतरीं न कळे दुजीयाला ॥ ४ ॥ यथामती रास वर्णिला देवाचा ॥ संपूर्ण हे वाचा काय करी ॥ ५ ॥ चरित्र श्रवण करील जो कोणी ॥ धन्य तोची प्राणी नामा ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ १६५१ ॥ सरस्वती तीरीं अंबिकेचें स्थान ॥ गोकुळींचे जन जाती तेथें ॥ १ ॥ करोनी पूजन करिती प्रार्थना ॥ नंदाच्या नंदना सुखी राखी ॥ २ ॥ सारितां भोजन लपाला आदित्य ॥ नामा ह्मणे तेथें राहाताती ॥ ३ ॥

॥ १६५२ ॥ निद्रिस्थ सकळ तये वनीं व्याळ ॥ गिळितसे बळें नंदालागीं ॥ १ ॥ कृष्णा धांव वेगीं गिळीतसे सर्प ॥ काळावरी दर्प तुझा देवा ॥ २ ॥ माझिया पाडसा येई बा धांवोन ॥ दाखवी वदन अंतकाळीं ॥ ३ ॥ आली काय तूज निद्रा रे कान्हया ॥ माझिया तान्हया ऊठ वेगीं ॥ ४ ॥ ऐकोनीया ऐसें पाहाती सकळ ॥ घालीती मूसळ सर्पावरी ॥ ५ ॥ श्रमले सकळ सोडीना नंदाला ॥ पिटी वक्षस्थळा नंदपत्नी ॥ ६ ॥ उठे जगद्गुरु काय झालें माय ॥ लावीतसे पाय तयालागीं ॥ ७ ॥ टाकीयेलें, तेव्हां सर्पं कलेवर ॥ पुरुष सुंदर निघतसे ॥ ८ ॥ नामा ह्मणे वाचे स्तवी विश्वंभरा ॥ करुनी नमस्कारा जाता झाला ॥ ९ ॥

॥ १६५३ ॥ करीती गायन रामकृष्णहरी ॥ गोकुळींच्या नारी जाती तेथें ॥ १ ॥ शंख नामा तेथें आलासे गुह्यक ॥ नाहीं त्या विवेक पापीयासी ॥ २ ॥ उपजला काम तयाचीया मना ॥ घालोनी विमाना स्त्रिया नेत ॥ ३ ॥ धांव धांव रामा नेतसे हा आह्मां ॥ अगा मेघश्यामा कृष्णनाथा ॥ ४ ॥ नेतो स्त्रीया काय न कळेची देवा ॥ यासी करूं यावा अपराध ॥ ५ ॥ हातीं वृक्ष घेवे ऐसें पाहोनीया ॥ टाकोनी तो स्त्रिया पळतसे ॥ ६ ॥ घालीतांची वृक्ष प्राणासी मुकला ॥ मणी त्याचा दिल्हा बळी-

भद्रा ॥ ७ ॥ भक्तांसाठीं मारी दुष्टां जगजेठी ॥ नामा ह्मणे तुटी विस-
रेना ॥ ८ ॥

॥ १६५४ ॥ गोपिकांचा मेळा आला गृहाप्रती ॥ काय त्या ह्मणती नंदालागीं ॥ १ ॥ परब्रह्म साक्षात् क्षीरसागरवासी ॥ त्या कैसा धाडसी वनामध्यें ॥ २ ॥ ब्रह्मा आणि इंद्र आले गोकुळासी ॥ वर्णिती कृष्णासी तुह्मीं देखा ॥ ३ ॥ तेहेतीस कोटी देव ज्या प्रार्थिताती ॥ त्यासी अरण्याप्रती रुपती कांटे ॥ ४ ॥ दैत्यांचा हा भार जाहला पृथ्वीसी ॥ वधाया कंसासी आला येथें ॥ ५ ॥ ज्याजसाठीं फार श्रमताती योगी ॥ कैलासाचा योगी ध्यान करी ॥ ६ ॥ भ्रांती कां रे तुज पडे वेळोवेळां ॥ पाहातोसी डोळां चरित्रास ॥ ७ ॥ नामया सुकृत झालें असे फार ॥ ह्मणोनी विचार नाठवेची ॥ ८ ॥

॥ १६५५ ॥ वृषभाच्या रूपें आला रिठासूर ॥ इंद्रादि सुरवर भीती जया ॥ १ ॥ बहू देतो त्रास गोकुळींच्या जना ॥ धांवधांव कृष्णा मारी याला ॥ २ ॥ जगजेठी तेव्हां धरीतसे शिंगें ॥ सारीतसे मागें भुजाबळें ॥ ३ ॥ पाडोनिया खालीं दिल्हा पाय वर ॥ मारिला असूर नामा ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ १६५६ ॥ कंसाचीया घरा आला नारदमूनी ॥ एकांतीं बैसोनी सांगतसे ॥ १ ॥ सातवा जो गर्भ जिराला ह्मणती ॥ रोहिणी प्रसवे ती बळीराम ॥ २ ॥ आठवा जो पुत्र देवकीसी झाला ॥ वसुदेवें नेला नंदाघरीं ॥ ३ ॥ यशोदेची कन्या घेऊनिया येत ॥ गेली आकाशांत मारीतां जे ॥ ४ ॥ तुह्मीया मानसीं अशंका येईल ॥ होते रक्षपाळ माझे तेथें ॥ ५ ॥ ईश्वराची माव न कळे कोणाला ॥ कळलें मजला त्याच्या कृपें ॥ ६ ॥ घेऊनिया शस्त्र उठला त्वरीत ॥ करितों मी घात वसुदेवाचा ॥ ७ ॥ तयेवेळीं ह्मणे ब्रह्मयाचा सुत ॥ एक तुज मात सांगतों मी ॥ ८ ॥ शत्रु वधी आधीं मग मारी यासी ॥ आहे तुजपाशीं कारागृहीं ॥ ९ ॥ सांगोनिया ऐसें शांतविलें त्यासी ॥ गेला गोकुळासी नामा ह्मणे ॥ १० ॥

॥ १६५७ ॥ गोकुळा येवोनी भेटे नंदादिका ॥ वैकुंठनायका सांगतसे ॥ १ ॥ कंसानें मांडीला अधर्म बहुत ॥ मारावें त्वरीत तयालागीं ॥ २ ॥ लावोनिया आग आपण विझविली ॥ तेची परी केली नारदानें ॥ ३ ॥ सांगोनिया ऐसें विणा सांवरोन ॥ निघाला तेथून नामा ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ १६५८ ॥ माराया कृष्णासी ॥ कंसें पाठविला केशी ॥ १ ॥ बहु असे तो प्रतापी ॥ आला अश्वाचिये रूपीं ॥ २ ॥ देवा डसाया धांवला ॥ धरुनी पायीं झुगारेला ॥ ३ ॥ मुखीं देउनीया हात ॥ श्वास कोंडी जगन्नाथ ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे पडलें प्रेत ॥ हर्ष सुरवरां बहुत ॥ ५ ॥

॥ १६५९ ॥ शेळ्या मेंढीयांचा खेळ ॥ आतां खेळूं रे सकळ ॥ १ ॥ कोणी मेंढया होती ॥ कोणी चोर ह्मणताती ॥ २ ॥ ह्मणती रात्र झाली ॥ आतां निज वनमाळी ॥ ३ ॥ कोणी श्वान होती ॥ चोरा डसाया धांवती ॥ ४ ॥ तेथें व्योमासुर येत ॥ गोपाळाचा वेष धरित ॥ ५ ॥ करोनिया चोरी ॥ नेउन ठेवी पर्वतदरी ॥ ६ ॥ हें तो देवासी कळलें ॥ नामा ह्मणे संहारिलें ॥ ७ ॥

॥ १६६० ॥ कंसासुर सारे करोनी विचार ॥ धाडती अक्रूर गोकुळासी ॥ १ ॥ अक्रूरा आनंद झाला असे फार ॥ पाहीन श्रीधर डोळेभरी ॥ २ ॥ आजी होईल माझ्या जन्माचें सार्थक ॥ वैकुंठनायक पाहीन मी ॥ ३ ॥ उजवे जाती काक वाम जाती मृग ॥ पाहीन श्रीरंग स्वामी माझा ॥ ४ ॥ शुभ हे शकून मार्गीं हे होताती ॥ पाहीन भूपती वैकुंठीचा ॥ ५ ॥ येथूनिया माझी सरली येरझार ॥ कंसानें उपकार केला मोठा ॥ ६ ॥ आजी माझे पितर उद्धरती सकळ ॥ पाहीन गोपाळ कृपासिंधु ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे आला गोकुळासन्निध ॥ हृदयीं आनंद नसमाये ॥ ८ ॥

॥ १६६१ ॥ चौदाजणें ज्याच्या चरणातें पूजिती ॥ त्याची घेईन माती आपुल्या शिरीं ॥ १ ॥ एकांतीं अर्चन करिती धूर्जटी ॥ त्यांसी बोलेन गोष्टी आवडीनें ॥ २ ॥ सप्तऋषि ज्याचे वर्णिताती गुण ॥ करीतसे ध्यान ब्रह्मा ज्याचें ॥ ३ ॥ चारी वेद ज्याची वर्णिताती कीर्ती ॥ करिताती स्तुति साहीजण ॥ ४ ॥ तेहेतीस कोटी देव जयातें पूजिती ॥ श्रुति वर्णिताती गुण ज्याचे ॥ ५ ॥ लक्ष्मीचा पति ध्याती सनकादिक ॥ पाहीन श्रीमुख वेळोवेळां ॥ ६ ॥ पृथ्वीचा हा भार करावया दूर ॥ ह्मणोनी अवतार घेत असे ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे आला यमुने जवळी ॥ उतरला खालीं रथाचिया ॥ ८ ॥

॥ १६६२ ॥ धन्य ही यमुना धन्य हें गोकुळ ॥ वृक्षादि सकळ धन्यधन्य ॥ १ ॥ धन्य हा गोपिका धन्य हे गोपाळ ॥ पक्षादि सकळ धन्य-

धन्य ॥ २ ॥ धन्य गोवर्धन धन्य वृंदावन ॥ नंदाचा नंदन क्रीडतसे ॥ ३ ॥ धन्य ती यशोदा धन्य तिचा पति ॥ अखंड पाहाती मुख ज्याचें ॥ ४ ॥ गाया घेवोनीया देव गेला राना ॥ ध्वजवज्रांकुश चिन्हां उमटती ॥ ५ ॥ नेत्रीं अश्रुपात उतरे रथाखालीं ॥ गडबडोनी लोळे तयावरी ॥ ६ ॥ ब्रह्मादिकां दुर्लभ येथील ही माती ॥ घेवोनिया हातीं मुखीं घाली ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे पुढें चालीला त्वरित ॥ देखे गडीयांत परब्रह्म ॥ ८ ॥

॥ १६६३ ॥ तनु हें आकाश चंद्रमा तें मुख ॥ ऐकें निष्कलंक परीक्षिती ॥ १ ॥ पूर्णिमेचा चंद्र त्याहूनी अधीक ॥ शोभत श्रीमुख कृष्णजीचें ॥ २ ॥ भोंवता हा शोभे नक्षत्रांचा मेळा ॥ खेळत सांवळा जगद्गुरु ॥ ३ ॥ वैजयंती माळा किरीट कुंडलें ॥ अक्रूरें देखिले दोघेजण ॥ ४ ॥ जोडोनिया हात घाली नमस्कार ॥ वाहतसे नीर क्षणोक्षणीं ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे त्वरें धांवे हृषीकेशी ॥ धरीत पोटाशी अक्रूरातें ॥ ६ ॥

॥ १६६४ ॥ भेट देई मज ह्मणे बळीराम ॥ न वर्णवे प्रेम अक्रूराचें ॥ १ ॥ पेंद्यासी पुसती अवघे गडी तेव्हां ॥ कोणरे हा बावा आला येथें ॥ २ ॥ आपुल्या कान्होबाच्या पायां कां पडतो ॥ काय हा मागतो सांग आह्मां ॥ ३ ॥ अक्रूर बळिराम घरीं आले गोपाळ ॥ नंदादि सकळ भेटीयेले ॥ ४ ॥ मधुपर्कविधि करीती पूजन ॥ ह्मणे धन्य दीन आजीचा हा ॥ ५ ॥ अक्रूराबरोबरी करिती भोजन ॥ पुसे वर्तमान मग त्यासी ॥ ६ ॥ भक्त माझें दैवत जगा दावी मात ॥ कृपाळु बहुत नामा ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ १६६५ ॥ प्रातःकाळीं मात झाली गोकुळांत ॥ जातो भगवंत मथुरेसी ॥ १ ॥ गौळणींचा मेळा मिळाला सकळ ॥ पिटीती कपाळ आपुले हातें ॥ २ ॥ एकी त्या घालीती केंसामध्यें माती ॥ एक त्या लोळती भूमीवर ॥ ३ ॥ आह्मां सोडूनिया तूं रे कैसा जासी ॥ तुजवीण पीशी आह्मीं सर्व ॥ ४ ॥ कोणी रथापुढें जाउनी पडती ॥ अक्रोशें रडती सकळीक ॥ ५ ॥ अक्रूर नव्हे बाई मोठा असे क्रूर ॥ नामीं निरंतर क्रीया वसे ॥ ६ ॥ अक्रूरा आह्मी सर्व पसरीतों पदर ॥ नेऊं नको श्रीधर मथुरेसी ॥ [illegible] ॥ नामा ह्मणे शोक न वर्णवे आतां ॥ झाला तो हाकिता रथ त्वरें ॥ [illegible]

॥ १६६६ ॥ ब्रह्मनिष्ठ तेव्हां स्थिरावला चित्तीं ॥ अक्रूराचे [illegible] दोन्ही नेत्र ॥ १ ॥ दहींदूधतूपें भरिल्या कावडी ॥ चालती तांतडी सक-

ळीक ॥ २ ॥ चिंतेनें व्यापिलें अक्रूराचें मन ॥ काय वर्तमान होईल नेणें ॥ ३ ॥ नरनारी शोक करिती सकळ ॥ दुराचारी खळ कंस आहे ॥ ४ ॥ मारगीं स्नानासी उतरे अक्रूर ॥ रथावरी किशोर नंदजीचे ॥ ५ ॥ सोडोनिया घोडीं चालिला तांतडी ॥ दिल्ही असे बुडी जळामध्यें ॥ ६ ॥ दावोनी कौतुक निरसी साचा धाक ॥ सांगतसे शुक परीक्षीती ॥ ७ ॥ जुंपोनिया घोडीं चालिला सत्वर ॥ लपे दीनकर नामा ह्मणे ॥ ८ ॥

॥ १६६७ ॥ जोडोनिया कर विनवी विश्वंभरा ॥ चलावें मंदिरा सकाळिकीं ॥ १ ॥ अनाथाच्या वरा कृपा करा कृष्णनाथा ॥ ठेवीतसे माथा पायांवरी ॥ २ ॥ मारूनिया कंस येईन तुझ्या घरा ॥ आग्रह अक्रूरा करूं नको ॥ ३ ॥ सकळ समुदाय मथुरेचे वनीं ॥ साह्य चक्रपाणी ह्मणे नामा ॥ ४ ॥

॥ १६६८ ॥ प्रातःकाळीं गडी उठे कृष्णराम ॥ पाहावया ग्राम चालीयेले ॥ १ ॥ मागती रजका देईना तो वस्त्रें ॥ वधी नख शस्त्रें पापीयासी ॥ २ ॥ ती ठायीं वांकडी नीट केली तीसी ॥ तीनें चंदनासी लावीयेले ॥ ३ ॥ जोडोनीया हात विनवी सुदामा ॥ चला मेघःश्यामा घरा माझ्या ॥ ४ ॥ वस्त्रें देती तेव्हां मथुरेचे लोक ॥ नरनारी मुख पाहातातीं ॥ ५ ॥ मोडितां धनुष्य येती रक्षपाळ ॥ नामा ह्मणे खळ वधीयेले ॥ ६ ॥

॥ १६६९ ॥ इच्छामात्रें मोडी ब्रह्मांडाच्या कोटी ॥ चालिला जगजेठी कंसद्वारा ॥ १ ॥ मदोन्मत्त हस्ती देखोनीया हांसे ॥ पीतांबर कांसे खोंवीयेला ॥ २ ॥ सांवरोनी हातें केंसा देत गांठ ॥ खोंवीतसे नीट वैजयंती ॥ ३ ॥ खंब ठोकोनिया राहे पुढें उभा ॥ सांवळी सुप्रभा अंगकांती ॥ ४ ॥ पाहोनीया शूक झाला समाधिस्थ ॥ ऋषिमुनी समस्त वेडावले ॥ ५ ॥ दुष्ट पाही हत्ती घाली आंगावरी ॥ क्षणार्धेंची मारी गजालागीं ॥ ६ ॥ उपडोनिया दांत घेतसे श्रीधर ॥ जाहाला उद्धार कुवलयाचा ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे पुढें चालिला गोविंद ॥ सावध सावध परीक्षिती ॥ ८ ॥

॥ १६७० ॥ चवदा भूवनें वसे ज्याचे पोटीं ॥ त्यासी आणी केठी मारावया ॥ १ ॥ इंद्रादि सुरवर जयाचे किंकर ॥ त्यासी आणी पामर

शोंबीसाठीं ॥ २ ॥ अतुर्बळी तेव्हां दिसे नारायण ॥ जळताती मनें वैरि-यांची ॥ ३ ॥ कंसाचे अंगणीं उभा असे देव ॥ जैसा ज्याचा भाव तैसा भासे ॥ ४ ॥ कृष्णातें देखोनी कल्पना करिती ॥ चोळिताती माती दंडा-लागीं ॥ ५ ॥ बळिभद्रासी खूण दावियेली तेव्हां ॥ उशीर न लावा मारा-यासी ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे एक उरला असे कंस ॥ वधती सकळांस दोघेजण ॥ ७ ॥

॥ १६७१ ॥ रमेच्या वल्लभें देखियेलें कंसा ॥ धरोनी आवेशा बैस-लासे ॥ १ ॥ त्वरें जाऊनिया धरीयेला केंशीं ॥ पाडीयेला भूमिसी दुष्टबुद्धी ॥ २ ॥ वज्रप्राय मुष्टी वोपी नारायण॥ सांडीयेला प्राण कंसें तेव्हां ॥ ३ ॥ देव वर्षताती सुमनाचे भार ॥ भक्त जयजयकार गर्जताती ॥ ४ ॥ गाऱ्हाणीं सांगती ऋषिमुनी सर्व ॥ गाताती गंधर्व सप्तस्वरें ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे पुढें अप्सरा नाचती ॥ वर्णिताती कीर्ति कृष्णजीची ॥ ६ ॥

॥ १६७२ ॥ राज्यीं स्थापियेला उग्रसेन तेव्हां ॥ देवकी वसुदेवा सोडवीलें ॥ १ ॥ देवकीच्या स्तनीं फुटलासे पान्हा ॥ वसुदेव दर्शना करीतसे ॥ २ ॥ वासुदेवें केलें त्याचें समाधान ॥ गायी दिल्या दान ब्राह्मणांसी ॥ ३ ॥ समस्तांची क्रिया करी उग्रसेन ॥ झालासे दिवाण देव त्याचा ॥ ४ ॥ पळोनिया गेले होते जे यादव ॥ आणियेले सर्व रामकृष्णें ॥ ५ ॥ आनंद न माये सकळ लोकांला ॥ मथुरेंत राहीला नामा ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ १६७३ ॥ नंदालागीं तेव्हां ह्मणे चक्रपाणी ॥ जावें तुह्मीं सक-ळांनीं गोकुळासी ॥ १ ॥ अहर्निशीं माझें करावें चिंतना ॥ दुःख सांडी मना नंदराया ॥ २ ॥ ऐसें ऐकोनिया निराश वचन ॥ जाईल माझा प्राण तुजवीण ॥ ३ ॥ गडी ह्मणती देवा आह्मांसी टाकीलें ॥ काय आमुचें सरलें पुण्य देवा ॥ ४ ॥ कोणासवें आह्मी खेळूं यमूनेंत ॥ रक्षील आह्मांतें कोण आतां ॥ ५ ॥ ब्रह्मादिक तुझ्या वंदिताती पायां ॥ दिल्या आह्मी शिव्या क्षमा करी ॥ ६ ॥ यशोदेशी सांगा माझा नमस्कार ॥ देईन सत्वर भेटी सर्वां ॥ ७ ॥ कंठ सद्गदीत नेत्रीं अश्रुपात ॥ निघती समस्त नामा ह्मणे ॥ ८ ॥

॥ १६७४ ॥ चारी वेदा ज्याचा नयेची उमज ॥ करीती [illegible] वसुदेव ॥ १ ॥ कर्दळीचे स्तंभें वाडे शृंगारिले ॥ मर्गासी घाडीलें आणा-

बया ॥ २ ॥ देशोदेशीं चिठ्या लिहिल्या वसुदेवें ॥ मुंजीसाठीं यावें कृष्णजीच्या ॥ ३ ॥ मथुरेचे लोक आणिती आहेर ॥ होतसे गजर वाजं-त्रांचा ॥ ४ ॥ उग्रसेनें तेव्हां फोडीलें भांडार ॥ द्विजांसी अपार द्रव्य दिल्हें ॥ ५ ॥ विष्णुदास नामा वांटीतो सुपारी ॥ झाले ब्रह्मचारी रामकृष्ण ॥ ६ ॥

॥ १६७५ ॥ घालीतसे पंथ तरावया जना ॥ गेले संदीपना घरीं दोघे ॥ १ ॥ गुरुसेवा करिती वंदिती चरणा ॥ जाहली संपूर्ण विद्या तेव्हां ॥ २ ॥ जोडोनीया हात करिती प्रार्थना ॥ मागावी दक्षणा गुरु-राया ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे द्विज ह्मणत स्त्रीयेसी ॥ असे जें मानसीं इच्छा तुझ्या ॥ ४ ॥

॥ १६७६ ॥ समुद्रांत पुत्र बुडाला रे माझा ॥ पराक्रम तुझा ठावा असे ॥ १ ॥ अवश्य ह्मणोनी तेथोनी निघाले ॥ समुद्रांत आले राम-कृष्ण ॥ २ ॥ करोनिया पूजा पुसे वर्तमान ॥ देईं रे आणून गुरुपुत्र ॥ ३ ॥ पांचजन्य दैत्य येथें बळी राहे ॥ बंधु तेथें पाहे कृष्णनाथा ॥ ४ ॥ टाकोनीया उडी वधीलें तयासी ॥ पाहे हृषीकेशी उदरांत ॥ ५ ॥ नाहीं ऐसें कळों आलें तें ईश्वरा ॥ घेवोनी शरीरा आला वरी ॥ ६ ॥ परीक्षिती काय न कळे तयाला ॥ दावीतसे लीला नामा ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ १६७७ ॥ यमाचीया घरीं दोघेजण गेले ॥ शंखातें स्फुरीलें कृष्णनाथें ॥ १ ॥ ऐकोनीया नाद कांपतसे काळ ॥ उठीले सकळ पाहा-वया ॥ २ ॥ जोडोनीया हात आणी अधोक्षजा ॥ करोनिया पूजा पुस-तसे ॥ ३ ॥ संदीपनपुत्र आहे तुजपाशीं ॥ आणी रे तयासी शीघ्र आतां ॥ ४ ॥ तुमचा मी किंकर निरोप हो द्यावा ॥ रामा वासुदेवा पुसतसे ॥ ५ ॥ घेवोनीया पुत्र तेथोनी चालीले ॥ नामा ह्मणे आले गुरु-गृहीं ॥ ६ ॥

॥ १६७८ ॥ काढीतसे दृष्टी संदीपनपत्नी ॥ न वर्णवे वाणी हर्ष तीचा ॥ १ ॥ असे कांहीं इच्छा मागावें आणीक ॥ दिल्हें हें बाळक ह्मणती दोघे ॥ २ ॥ अहर्निशीं तुह्मां असावें कल्याण ॥ आले रामकृष्ण मथुरेसी ॥ ३ ॥ कृतांतासी धाक नामा ह्मणे त्याचा ॥ आहें मी तयाचा शरणांगत ॥ ४ ॥

॥ १६७९ ॥ युगाबरोबरी जाताती घटिका ॥ गोकुळींच्या लोकां तैसें झालें ॥ १ ॥ उदास दिसती वनें दाही दिशा ॥ काय रे जगदीशा आम्हां केलें ॥ २ ॥ वेडावल्या गायी करिताती खंती ॥ वत्स न करिती स्तनपान ॥ ३ ॥ अन्नपाणी तेव्हां वर्जिती गौळणी ॥ आतां चक्रपाणी कैंचा आम्हां ॥ ४ ॥ यमुनेचे तीरीं वृक्ष ते सुकले ॥ पाषाण उरले तया दुःखें ॥ ५ ॥ प्रातःकाळीं गडी अवघेचि बोलती ॥ मारूनी श्रीपति गेला नाहीं ॥ ६ ॥ जीवनावीण मत्स्य जैसे तळमळती ॥ नामा ह्मणे चिर्त्ती धन्य प्रेमा ॥ ७ ॥

॥ १६८० ॥ अंतरयामीं जाणे सर्वांचा जो साक्षी ॥ रडताती पक्षी मजसाठीं ॥ १ ॥ पाहूनियां प्रेमा भुलला गोविंद ॥ रडतसे मंदमंद कृष्ण तेव्हां ॥ २ ॥ उच्चारितां नामें तरताती पापी ॥ न विसरती गोपी कांहीं केल्या ॥ ३ ॥ विश्वाचा जो आत्मा शोक तया नाहीं ॥ भुललासे तोही भक्तीप्रेमें ॥ ४ ॥ चिंतेनें व्यापीला तेव्हां ऋषिकेशी ॥ पाठवूं कोणासी गोकुळांत ॥ ५ ॥ तयेवेळीं पुढें देखीलें उद्धवा ॥ बाहातसे तेव्हां तया लागीं ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे आतां करील एकांत ॥ सावधान चित्त अवधारा ॥ ७ ॥

॥ १६८१ ॥ शुकादिक ज्याची वर्णिताती कीर्ति ॥ तो ये काकुळती उद्धवासीं ॥ १ ॥ दयेचा सागर बोले तयेवेळा ॥ मजसाठीं गोकुळा तुवां जावें ॥ २ ॥ मजवरी त्यांनीं ठेवियेला प्राण ॥ संसाराचें भान नाहीं कोणा ॥ ३ ॥ यशोदा आणि नंद झालेती तटस्थ ॥ गडी माझे समस्त पिसे झाले ॥ ४ ॥ गाई मजवीण न घेती तृण ॥ बाळे स्तनपान विसरलीं ॥ ५ ॥ चालतांना पंथ चुकती नारीनर ॥ पक्ष्यांनीं आहार सांडीयेला ॥ ६ ॥ शाहाणा चतूर आहेशी नेटका ॥ बोधाव्या गोपिका ब्रह्मज्ञानें ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे ठेवी चरणावरी माथा ॥ जुंपूनियां रथा निघतसे ॥ ८ ॥

॥ १६८२ ॥ सारथ्यासीं सांगे हांकी हा रथवर ॥ पाहीयेलें तीर यमुनेचें ॥ १ ॥ उभा राहोनीयां पाहे चहूंकडे ॥ बोलताती कोडें पक्षीराज ॥ २ ॥ व्याघ्र आणि गायी एकत्र बैसती ॥ कोकिळा बोलती कृष्ण कृष्ण ॥ ३ ॥ मुंगुस आणि नाग निस्तेज पडती ॥ चिमण्या बोलती कृष्ण कृष्ण ॥ ४ ॥ वियोगानें तेव्हां मयूरें रडती ॥ शुक बोलताती कृष्ण कृष्ण ॥ ५ ॥ कृष्णाच्या कृपेनें कळलें उद्धवासीं ॥ धन्य धन्य

त्यासीं ह्मणे तेव्हां ॥ ६ ॥ ब्रह्मज्ञान सांगों देवें पाठविला ॥ तो रडूं लागला तयेवेळीं ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे आला नंदाचिया घरा ॥ पुढले अवधारा निरोपण ॥ ८ ॥

॥ १६८३ ॥ धांवोनियां नंदें धरीले चरण ॥ घालूनि आसन बैसवीला ॥ १ ॥ सकुमार सांवळा राजीवलोचन ॥ सुखी आहे कृष्ण मथुरेंत ॥ २ ॥ रोहिणीचा पुत्र सुखी आहे राम ॥ स्मरे पुरुषोत्तम कधीं आह्मां ॥ ३ ॥ गोकुळांत गौळी आहे एक नंद ॥ आठवी गोविंद कधीं तरी ॥ ४ ॥ काय माझें पुण्य उद्धवा सरलें ॥ ह्मणोनी टाकीलें कृष्णनाथें ॥ ५ ॥ परब्रह्म पूर्ण धाडी मी वनासी ॥ ह्मणोनी हृषिकेशी कोपलासे ॥ ६ ॥ मेघःशाम मूर्ति सकुमार पाऊलें ॥ न देखती डोळे आतां माझे ॥ ७ ॥ ऊठ नंदा जेऊं कोण ह्मणे आतां ॥ दुःख माझ्या चित्ता फार वाटे ॥ ८ ॥ नेत्रीं अश्रुधारा कंठ सद्गदीत ॥ पडीला मूर्च्छित नामा ह्मणे ॥ ९ ॥

॥ १६८४ ॥ पडीयेली जेव्हां यशोदेसीं भ्रांती ॥ ऐके परीक्षीती प्रेम तीचें ॥ १ ॥ खोडी नको करूं ह्मणे दटावीलें ॥ ह्मणोनी रुसलें तान्हें माझें ॥ २ ॥ नंदासी ह्मणत पाहूं कोठें कृष्णा ॥ दाटलासे पान्हा स्तनीं माझ्या ॥ ३ ॥ उद्धव चित्तांत करीतसे खेद ॥ यशोदे सावध होई माते ॥ ४ ॥ निर्दय पापीण बांधी मी उखळासी ॥ ह्मणोनी रुसलासी देवराया ॥ ५ ॥ माती खातां वेळे तुज मी मारीलें ॥ ह्मणोनी टाकीलें मजलागी ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे त्यांचें करी समाधान ॥ सांगे ब्रह्मज्ञान दोघांजणा ॥ ७ ॥

॥ १६८५ ॥ प्रातःकाळीं उद्धव स्नानासी चालीला ॥ मिळालासे मेळा गोपीकांचा ॥ १ ॥ परस्परे ह्मणती कोण आतां आला ॥ न्यावया नंदाला पाठवीलें ॥ २ ॥ सकळांच्या प्राणा घेऊनिया येई ॥ ह्मणोनियां पाही धाडी यासी ॥ ३ ॥ भ्रमरासी स्त्रीया कुशब्दे ताडिती ॥ आवडीनें बोलती नाना शब्द ॥ ४ ॥ धावून उद्धवाचे धरीती चरण ॥ आमुचें स्मरण करीतसे ॥ ५ ॥ स्वरूप हीन आह्मी सुंदर कुब्जासी ॥ ह्मणोनी तुजसी पुसतसो ॥ ६ ॥ आह्मासाठीं तेथें आळवितां ह्मणे ॥ एकदां चरण दावी सर्वां ॥ ७ ॥ मेल्या त्या गोपिका त्यांची राख झाली ॥ आणवी

मुरली तथा जागा ॥ ८ ॥ नामा ह्मणे त्यांसी सांगे ब्रह्मज्ञान ॥ श्रीकृष्ण कृपेनें स्थिरावल्या ॥ ९ ॥

॥ १६८६ ॥ समस्तांचें त्यानें केलें समाधान ॥ सारिलें भोजन सकळिकीं ॥ १ ॥ यशोदा आणि नंद देती अलंकार ॥ कृपा दीनावर असों द्यावी ॥ २ ॥ गोपाळ गौळणी पुसत उद्धव ॥ मिळोनिया सर्व बोळवीती ॥ ३ ॥ पक्षी श्वापदांसी सांगत उद्धव ॥ असों द्यावा भाव कृष्णापायीं ॥ ४ ॥ आला मथुरेसी सांगे वर्तमान ॥ नामा ह्मणे धन्य श्रोते वक्ते ॥ ५ ॥

॥ १६८७ ॥ अक्रुराच्या घरा आले रामकृष्ण ॥ संतोषलें मन फार त्याचें ॥ १ ॥ घालोनी आसन प्रक्षाळी चरण ॥ ह्मणे धन्य दीन आजीचा हा ॥ २ ॥ जोडोनिया हात घाली नमस्कार ॥ जाहला उद्धार पूर्वजांचा ॥ ३ ॥ हस्तनापुरासी अक्रुरा त्वां जावें ॥ सांगितलें देवें नामा ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ १६८८ ॥ अवश्य ह्मणोनी चालिला अक्रुर ॥ पाहीयेलें पूर कौरवांचें ॥ १ ॥ धृतराष्ट्रा सांगे विवेकाच्या गोष्टी ॥ फार तुझ्या पोटीं दुष्टबुद्धी ॥ २ ॥ बंधूचिया पुत्रा धरीतोसी दूर ॥ होसी लोभापर पुत्रावरी ॥ ३ ॥ करीतोसी द्वेष पंडूच्या पुत्रांचा ॥ होशील नरकाचा अधिकारी ॥ ४ ॥ स्वर्गींचे पूर्वज हांसतील तुज ॥ धरावा उमज येथोनीया ॥ ५ ॥ सांगोनिया ऐसें येथूनी उठला ॥ कुंतीसी भेटला नामा ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ १६८९ ॥ देवकी रोहीणी बळीराम वसुदेव ॥ सुखेंसुखीं सर्व आहेत कीं ॥ १ ॥ पाहोनी तुज झालें समाधान ॥ सुखीं आहे कृष्ण मथुरेंत ॥ २ ॥ आमुची एक कुंती आहे हस्तनापुरीं ॥ स्मरे तो अंतरीं किंवा नाहीं ॥ ३ ॥ बहुता दिवसा तुज धाडिलें अक्रुरा ॥ ह्मणोनी अंतरा सुख वाटे ॥ ४ ॥ माझीया बाळासी फार देती दुःख ॥ नाहीं मज सुख क्षणभरी ॥ ५ ॥ राजा पंडु आह्मां टाकुनीया गेला ॥ रक्षी बाळकाला कोण आतां ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे ऐसें सांगतसे कुंती ॥ शिंपीयेली क्षिती आश्रुपातें ॥ ७ ॥

॥ १६९० ॥ निरोप हा माझा सांग रे कृष्णाला ॥ भरंवसा मजला आहे तुझा ॥ १ ॥ अच्युता अनंता श्रीधरा वामना ॥ अगा नारायणा शरण तुज ॥ २ ॥ जनार्दन हरि त्रिविक्रम केशवा ॥ अगा माधवा शरण तुज ॥ ३ ॥ गोविंदा माधवा अगा मेघःशामा ॥ अगा पुरुषोत्तमा

शरण तुज ॥ ४ ॥ चक्रपाणी अगा वैकुंठनायका ॥ रक्षी या बाळका दासा तुझ्या ॥ ५ ॥ त्रिविधतापें माझी जळतसे काया ॥ दावी मज पायां एक वेळा ॥ ६ ॥ विदुर अक्रूर करिती समाधान ॥ करावें श्रवण नामा ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ १६९१ ॥ परब्रह्मपूर्ण तुझा आहे सखा ॥ मानिसी कां दुःखा जननीये ॥ १ ॥ इंद्राचा अवतार आहे हा अर्जुन ॥ घेईल हा प्राण कौरवांचा ॥ २ ॥ करील गे युद्ध धरोनिया धीर ॥ न देखे मी वीर त्रैलोक्यांत ॥ ३ ॥ सांगूनिया ऐसें पुसोनी सर्वांसी ॥ आला मथुरेसी नामा ह्मणे ॥ ४ ॥

कृष्णलीला.

॥ १६९२ ॥ अवतरले हरि नंदाचे मंदिरीं ॥ जाणोनिया सुरीं तोषिजेत ॥ १ ॥ आतां गेली सर्व आमची स्वचिंता ॥ भूभार सर्वथा उतरील ॥ ध्रु० ॥ यज्ञ दान तप होतील अपार ॥ आमुचा आहार आह्मांलागीं दुष्ट दुराचारी मातले राक्षस ॥ यांचा करिल नाश क्षणामाजीं ॥ २ ॥ नीति न्यायधर्म वाढेल अपार ॥ भावीकासी पार उतरील ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे ऐशा आनंदानें सुर ॥ वर्षताती भार सुमनाचे ॥ ४ ॥

॥ १६९३ ॥ वाढों लागे हरि नंदाचे मंदिरीं ॥ नाना क्रीडा करी नित्य नवी ॥ १ ॥ देखोनिया चोज भुलल्या नरनारी ॥ देहभावें वरी वोंवाळीती ॥ ध्रु० ॥ सांवळें गोजिरें दिसे नेत्रालागीं ॥ ह्मणोनी वोसंगी सदां घेती ॥ २ ॥ नाचे उडे बोले मंजुळ बोबडे ॥ तेणें वेदां पडे मौन्य सदां ॥ ३ ॥ नित्य नवी लीला दाखवी अपार ॥ मन तेथें स्थिर लोकांचा झालें ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे गोप त्यासंगें रतले ॥ प्रेमानें मातले एकसरें ॥ ५ ॥

॥ १६९४ ॥ देव सांगे तुह्मीं सामोग्री हे करा ॥ सांगेन प्रकारा जाणोनीया ॥ १ ॥ तेणें सर्व काज साधेल तुमचें ॥ ठेवीलें ठायींचे ठायीं पडे ॥ ध्रु० ॥ घ्यारे आतां वरी मृत्तिका गाळुनी ॥ सराटे वेंचुनी वोटी भरा ॥ २ ॥ जा जा एक आणा वेंचुनीया खडे ॥ निघावें रोकडे एकसरा ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे ऐसें ऐकतां गोपाळ ॥ नाचती सकळ कृष्णापुढें ॥ ४ ॥

॥ १६९५ ॥ पहुडा पहुडा जी कान्हा कमलदळलोचना ॥ श्रमलेती शयना करा वेगीं ॥ १ ॥ पहुडावें आतां दीनानाथा ॥ सुखशयना करावें जी ॥ ध्रु० ॥ लक्ष्मीसहित देवा निद्रा करावी ॥ राधीकेसहित देवा निद्रा करावी ॥ २ ॥ जाइजुई शेवती मोगरा मालती ॥ कोमाइल्या पुष्पजाती जी ॥ ३ ॥ ब्रह्मादिक उभे सनकादिक उभे ॥ आज्ञा द्यावी त्यांसी जावयासी ॥ ४ ॥ गोपाळ गेले निजमंदिरा गोविंद गेले निजमंदिरा ॥ सेवा गाणवितो नामया जी ॥ ५ ॥

॥ १६९६ ॥ दोंदील दोंदील टमकत चाले ॥ गोजिरीं पाउलें घालोनीया ॥ १ ॥ पायीं रुणझुण रुणझुणीती वाळे ॥ गोपी पाहतां डोळे मन नीवे ॥ २ ॥ सांवळे सगुण मानसमोहन ॥ गोपीमनरंजन ह्मणे नामा ॥ ३ ॥

॥ १६९७ ॥ एकेकाळीं मोठा आनंद दाटला ॥ नभीं उगवला पूर्ण चंद्र ॥ १ ॥ तेव्हां गोपाळें विनविती गोपाळा ॥ आतां जाऊं चला चोरीलागीं ॥ धृ० ॥ कोठें काय असें आह्मां ठाउकें ॥ जाऊं एकमेकें मिळोनिया ॥ २ ॥ तुझिये संगती वाटतसे आनंद ॥ दाविसी विनोद ब्रह्मादिका ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे ऐसें गोपाळ बोलिले ॥ ऐकोनिया झालें देवा गोड ॥ ४ ॥

॥ १६९८ ॥ कृष्णाप्रती गोपाळ ॥ ह्मणताती सकळ ॥ न कळसी अकळ ॥ अततत ॥ १ ॥ कान्होबाची संगती ॥ ब्रह्मादिक इच्छिती ॥ धन्य आह्मां ह्मणती ॥ अललल ॥ धृ० ॥ अजगर मारीला ॥ वणवा गिळीला ॥ गिरी थोर उचलिला ॥ अबबब ॥ २ ॥ केशियासी भंगिले दैत्यकुळ मारीयेलें ॥ दोन्हीं वृक्ष उन्मळीले ॥ अममम ॥ ३ ॥ मामा मारूं गेलासी ॥ उपटिलें गजदंतासी ॥ मल्लयुद्धें खेळसी ॥ हुतुतुतु ॥ ४ ॥ सद्गुरुकृपें आपण ॥ वस्तु झाला परिपूर्ण ॥ जना होई सावधान ॥ अरेरेरे ॥ ५ ॥ सद्गुरु बोले निवाडे ॥ कृष्णा करुनि पवाडे ॥ वर्णिताती तुझे वाडेकोडे ॥ नामा ह्मणे आहाहा ॥ ६ ॥

॥ १६९९ ॥ गड्यानो राजा कीरे झाला ॥ कृष्ण सिंव्हासनी बैसला ॥ ध्रु० ॥ पांवा मोहरी घोंगडी ॥ आह्मीं खेळु यमुने थडी ॥ नाचों पा[illegible] देहुडी ॥ कृष्ण आमुचा किरे गडी ॥ १ ॥ खेळुं हुतुतु हुंबरी ॥ धडक ह्मणो टीरीवरी ॥ आतां चाळीला दळभारी ॥ आमचे यशोदेचा हरी ॥ २ ॥ कुस्ती खेळता कासाविसी ॥ शेंबुड खरकटें नाकासी ॥ कडे घेऊं साव-

कासी ॥ आतां बहु भितो यासी ॥ ३ ॥ आह्मी तुह्मी सर्वे जाऊं ॥ गाई वळावया जाऊं ॥ त्याचे मानेंत बुक्या देऊं ॥ जवळी जावयासी भेऊं ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे चला जाऊं ॥ हात जोडोनी उभे राहूं ॥ पाया पडून मागून घेऊं ॥ जनींवनीं तोचि कृष्णजी ध्याऊं ॥ ५ ॥

॥ १७०० ॥ हातीं घेवोनिया काठी ॥ शिकविते श्रीपति ॥ यमुनेची माती ॥ खासी कां कां कां कां ॥ १ ॥ तूं खोडी नको करूं माझ्या बा बा बा बा ॥ ध्रु० ॥ धरिला यमुनेचे तिरीं ॥ बैसविला मांडीवरी ॥ मुख पसरोनि करी आ आ आ आ ॥ २ ॥ विष्णुदास नामा ह्मणे ॥ मरोनियां जन्मा येणें ॥ कृष्ण सनातन ॥ पाहूं या या या या ॥ ३ ॥

॥ १७०१ ॥ कृष्णातें चैतन्य गौळिया गोपाळा ॥ जिवींचा जिव्हाळा कृष्ण एक ॥ १ ॥ न गमेचि तया कृष्ण संगाविणे ॥ कृष्णीं चरणीं मन सर्वकाळ ॥ २ ॥ कृष्ण सुख जिवीं कोंदलें सर्वांसी ॥ उभे कृष्णपाशी मागेंपुढें ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे कृष्ण भक्तांचें जीवन ॥ कृष्णीं समाधान भक्तालागीं ॥ ४ ॥

॥ १७०२ ॥ मोर पिसा कुंचे ढळताती अपार ॥ येताती कुमर यशोदेचे ॥ १ ॥ शिंगें पावे मोहऱ्या वाजती कुसरी ॥ हुंबर आखरी गगन गर्जे ॥ २ ॥ मोतियांचे घोंस चांदवे झळकती ॥ कनक दंड ढाळिती रामकृष्ण ॥ ३ ॥ गौरज डौरला पीतांबर भिनला ॥ स्वेद जो दाटला मुखकमळीं ॥ ४ ॥ रुळती वनमाळा कंठीं गुंजाहार ॥ तरू घोंस अपार खोंविले शिरीं ॥ ५ ॥ गजगती पाऊलें ठेविती भुमीवरी ॥ धन्य ते संसारी डोळ देती ॥ ६ ॥ कुंकुम केशर रंगलें रातोत्पळ ॥ ध्वज वज्रांकुश कमळ ऊर्ध्व रेखा ॥ ७ ॥ विमानें आकाशीं झाली पैं सकमळ ॥ धन्य तें गोकुळ ह्मणती देवा ॥ ८ ॥ देव पुष्पवृष्टि करिती कृष्णावरी ॥ अंबर जयजयकारीं गर्जतसे ॥ ९ ॥ माडिया गोपुरीं पाहती सुंदरी ॥ यशोदेच्या करीं लिंबलोण ॥ १० ॥ ओंवाळिला शिंप्या नाम्याचा दातार ॥ रखुमादेवीवर श्रीविठ्ठला ॥ ११ ॥

॥ १७०३ ॥ आणा उचित उचित ॥ भाणा भात आईतें ॥ १ ॥ भात सारा भ्रात सारा ॥ हरिहरस्मरणीं ॥ २ ॥ गाई गोपाळांचे हरी ॥ आणा तरी शिदोऱ्या ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे काळ मिसें ॥ श्री निवास स्मरावा ॥ ४ ॥

॥ १७०४ ॥ लांचावलें ब्रह्म भक्तीचे न सुखें ॥ गोकुळीं गोपाळवेषें गाई राखे ॥ १ ॥ त्रिभुवनीं नसमाये ब्रह्मादिका लक्षा नये ॥ तो दास्यत्व करिताहे गौळीयांचें ॥ २ ॥ नवलाव गे माये देखीयला ॥ तें सुख काय सांगो तुला ॥ कैसें गोवळेपणाची बुंथी घेऊनियां साजिरा ॥ परब्रह्म जालेंसे पिसें गे माये ॥ ३ ॥ निगमा निर्धारितां दुसरी अमरा दर्शनाची आस ॥ मुनिजनां ध्यानीं आभास तोही नाहीं ॥ ४ ॥ तें हें नित्य पूर्ण लाडें कोडें खेळविती गौळणी ॥ मा मुख चुंबन देऊनी गौळिणी हृदईं आळंगिती ॥ ५ ॥ क्षीरसागरीचें सुख सांडुनी अशेष ॥ रुक्मिणीं सेजेचें विलास तेही नावडती ॥ ६ ॥ तें हें गोधना गोठणीं लोळे शुद्ध चैतन्य सावळें ॥ तें सुखही नकळे साचे चतुरानना ॥ ७ ॥ भक्ती प्रेम भाव देखे आहे जेथें ॥ हरि वोरसला जाये तेथें कैचे नैश्वरत्व ॥ ८ ॥ न विचारी जातीकुळ शुची अथवा चांडाळ ॥ हृदय देखुनी निर्मळ प्रीति धरी तेथें ॥ ९ ॥ ऐसें त्रिभुवन सुखाचें सार कीं अनाथाचें माहेर ॥ अव्यक्त परि साकार जालें असें तें ॥ १० ॥ भक्ताचेनी वियोगें श्रमलें ह्मणोनी गोकुळासी आलें ॥ तेणें प्रेम सुख दिधलें नामयासी ॥ ११ ॥

॥ १७०५ ॥ गोपाळासी खेळत ब्रह्मानंदीं डुल्लत ॥ धन्य आह्मा ह्मणत आबाबाबाबा ॥ १ ॥ कान्होबाची संगाती ब्रह्मादिक वांच्छिती ॥ कृष्ण आमुचा सांगाती डोडोडोडो ॥ २ ॥ गवळ्यांच्या घरा जासी दहीं दुध लोणी खाशी ॥ त्यांच्या सुनासंगें जासी छी छी छी छी ॥ ३ ॥ कंसास मारिसी गजेंद्रासी उद्धरिसी ॥ मल्लयुध्यें खेळसी हुतुतुतु ॥ ४ ॥ अजगर मारिला दावाग्नि गीळिला ॥ गोवर्धन उचलिला आबाबाबाबा ॥ ५ ॥ आजामेळा उद्धरिलें गणिकेसी तारिलें ॥ नारदासी ठकविलें कुलुलुलु ॥ ६ ॥ ऐसे तुझे पवाडे वर्णितां निवाडे ॥ विष्णुदास नामा वेडें आयोयोयोयो ॥ ७ ॥

॥ १७०६ ॥ हुंबरीच्या मिषें हुतुतु खेळती ॥ गड्यांसी श्रीपति सर्वकाळ ॥ १ ॥ कळंबाचे खालीं कुंकुमाचे सडे ॥ गोपाळा पवाडे दावीतसे ॥ २ ॥ काय काय सोंग घेसी नानापरी ॥ गोपिकांचे घरीं काम सारीं ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे ऐसी अगाध जे कीर्ति ॥ भोळ्या भक्तांप्रति दावीतसे ॥ ४ ॥

॥ १७०७ ॥ गोवळे म्हणती कांहो आह्मा भितो ॥ ब्रह्मादि वंदिती पायधुळी ॥ १ ॥ गाई तृप्त करी कळंबाच्या तळीं ॥ सोडिल्या शिदोरी

दावितसे ॥ २ ॥ हमामा घालितां नव्हती माघारें ॥ नाहीं भीत पोरें येत संगें ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे काय भिउनी राहिलें ॥ निर्वातची ठेले ब्रह्मा- दिक ॥ ४ ॥

॥ १७०८ ॥ त्रिभुवनीचें जीवन कीं अमरांचें ठेवणें ॥ कैसें भाग्य लहाणें लक्ष्मीचें ॥ १ ॥ धन्य गौळियांचें धन्य धन्य जिणें ॥ ज्या घरीं खेवणें परब्रह्म ॥ २ ॥ अंगें खेळवणें परब्रह्म गोळुजणें ॥ लीला सामावणें रोमरंध्रीं ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे तें दैवचि कारण ॥ झालें खेळवणें परब्रह्म ॥ ४ ॥

॥ १७०९ ॥ आई मज ह्मणसील अवगुणांचें ॥ तरी मी काय करितों कोणाचें ॥ जें जें होणार जयाचें ॥ तें कां मजवरी घालिसी ॥ १ ॥ भट आलासे माभळ ॥ तेणें वर्णिला जन्मकाळ ॥ तो चुकला ग्रहमूळ ॥ तेणें त्यासी पीडिलें ॥ ध्रु० ॥ माये तीच मावशी ॥ तिनें मज घेतलें वोसं- गासी ॥ तिचे अंगीं होती विवशी ॥ तिनें तिसी ग्रासिलें ॥ २ ॥ दहीं भात रत्नताटीं ॥ कालवूनी लावी माझे ओंठीं ॥ जेवितां काग घाली मिठी ॥ धरुनी मुष्टी रगडीला ॥ ३ ॥ कैसी पाठविली रिठागांठी ॥ ती घातली माझे कंठीं ॥ तेणें माझ्या गळां मिठी ॥ मग म्यां दाढे रग- डिली ॥ ४ ॥ खेळत होतों यमुनेतटीं ॥ बक लागला माझे पाठी ॥ मग मी धरुनी चंचु उपटी ॥ धरणीवरी आपटिला ॥ ५ ॥ आई म्यां तुझें काय केलें ॥ त्वां मज उखळासी बांधिलें ॥ रांगत रांगत अंगणीं आलों ॥ तेणें वृक्ष उन्मळिले ॥ ६ ॥ ऐसा नाटकी हृषीकेशी ॥ परब्रह्म दावी यशोदेसी ॥ विष्णुदास नामा अहर्निशीं ॥ हृदय कमळीं पहातसे ॥ ७ ॥

॥ १७१० ॥ कृष्णराम लीला सर्वे त्या गोपाळां ॥ जन्मासी सांवळा कैसा आला ॥ १ ॥ विस्तार बोलाया बैस तूं अंतरा ॥ करी तूं पामरा कृपादान ॥ २ ॥ ह्मणोनि विनवी पायां पैं निगुती ॥ ऐकावें श्रीपति नामा ह्मणे ॥ ३ ॥

॥ १७११ ॥ भूमिभार झाला चालली उदकांत ॥ धरूनिया रूप गाईचें हो ॥ १ ॥ विधीपासी गेली रडूं ते लागली ॥ समग्र वहिली कथा सांगे ॥ २ ॥ नको भिऊं ह्मणोनी अश्वासिलें विधिनें ॥ सर्वे तीस घेऊन गेला ठायां ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे तेचि आधार सर्वांसी ॥ रूप नाम त्यासी कांहीं नाहीं ॥ ४ ॥

॥ १७१२ ॥ देव क्षिराब्धिसी आले हो सकळ ॥ करुनी निश्चळ मनामाजीं ॥ १ ॥ प्राणायाम मुद्रा लावुनी अंतरीं ॥ इंद्रादि श्रीहरि चिंतूनिया ॥ २ ॥ विराट जें पाही संस्कृतें वर्णियेलें ॥ तेंचि चिंतियेलें नामा ह्मणे ॥ ३ ॥

॥ १७१३ ॥ अकस्मात तेथें उठली ते वाणी ॥ नका भिऊं ह्मणोनी मेघरूपा ॥ १ ॥ ऐकतांचि कानीं हरुषले मनीं ॥ देवाचिया श्रेणी नामा ह्मणे ॥ २ ॥

॥ १७१४ ॥ गौळियाचे घरीं रहिवास गोकुळीं ॥ तेथें तुह्मी सकळीं वास कीजे ॥ १ ॥ वसुदेव देवकी उदरीं जन्मेन ॥ कंसभयें राहीन गोकुळीं हो ॥ २ ॥ तेथें आहे काज कळेल सकळां ॥ आनंद सोहळा पुरवीन ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे ऐसें देव बोलियेले ॥ आपण ते गेले निजधामा ॥ ४ ॥

॥ १७१५ ॥ तयेकाळीं देव गोकुळीं भरले ॥ अगोचर रूप झालें ठायीं ठायीं ॥ १ ॥ सकळ संपत्ती भरूनी उरल्या ॥ दिगंतरीं गेल्या विपत्ति त्या ॥ २ ॥ नामदेवा तेव्हां आनंद तो झाला ॥ गोकुळीं भरला पांडुरंग ॥ ३ ॥

॥ १७१६ ॥ शेषशायी हरी उठोनी लवकरी ॥ ह्मणे सख्या धरी मनुष्यरूप ॥ १ ॥ तुजविण मज न गमे घटिका ॥ ह्मणोनी नेटका रूप धरी ॥ २ ॥ देवकी उदरा जाउनी रिघावें ॥ अंतरीं वसावें रोहिणीच्या ॥ ३ ॥ तुझियेचि सेवें येतों मी माघारा ॥ नामया दातारा कळों आलें ॥ ४ ॥

॥ १७१७ ॥ देवकी कवण वसुदेव कवण ॥ सांगावी हे खूण नागवळा ॥ १ ॥ ऐकोनी उत्तर देव मनीं पाही ॥ बोलतो लवलाही चित्त देई ॥ २ ॥ सुतपा प्रती ते अनुष्ठानी दोघे ॥ करुनिया तपें वर मागे ॥ ३ ॥ तया दिल्हा वर पुत्र मी होईन ॥ यालागीं कारण आहे तेथें ॥ ४ ॥ तींचि दोघें झालीं वसुदेव देवकी ॥ ह्मणोनी यादवी जन्म घेणें ॥ ५ ॥ तयाचा वृत्तांत आतां कोठें आहे ॥ सांगेन लवलाहें नामा ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ १७१८ ॥ माझें सगुण गुणाचें तान्हें ॥ मज दिसतें गोजीरवाणें ॥ काय सांगतां गाऱ्हाणें गे ॥ गोकुळीच्या नारी ॥ १ ॥ माझें पांच वर्षांचें

बाळ॥ अंगणीं माझ्या खेळ ॥ कां लटकीच घेतां आळ॥ ग गोकुळींच्या नारी ॥ २ ॥ सांवळा गे चिमणा माझा ॥ गवळणींमध्यें खेळतो यादवराजा ॥ तुह्मी मोठ्या ढालगजागे ॥ गोकुळींच्या नारी ॥ ३ ॥ तुह्मी खाऊन लोण्याचा गोळा ॥ आळ घेतां या गोपाळा ॥ तुह्मी ठाईच्या वोढाळा ॥ गोकुळींच्या नारी ॥ ४ ॥ तुह्मी लपवुनी याची गोटी ॥ लागतां गे याचे पाठीं ॥ ही एव्हढीच रीत खोटी गे ॥ गोकुळींच्या नारी ॥ ५ ॥ तुह्मी लपवून याचा भवरा ॥ धरूं पाहतां सारंगधरा ॥ तुह्मी बारा घरींच्या बारा गे ॥ गोकुळींच्या नारी ॥ ६ ॥ हा ब्रह्मविधीचा जनीता ॥ तुह्मी याला धरूं पाहतां ॥ हा कैसा येईल हातां गे ॥ गोकुळींच्या नारी ॥ ७ ॥ श्रीरंग माझा बछडा ॥ याला दुजा नाहीं जोडा ॥ तुह्मी याचा संग सोडागे ॥ गोकुळींच्या नारी ॥ ८ ॥ नामा ह्मणे यशोदेसी ॥ हा तुझा हृषिकेशी ॥ कां छळीतो आह्मासी गे ॥ गोकुळींच्या नारी ॥ ९ ॥

॥ १७१९ ॥ आकाश गडगडी विद्युल्लता तळपती ॥ अनिवार मेघ सणसणा वरुषती ॥ १ ॥ राखियलें येणें देवकीनंदनें ॥ गोपाळ ह्मणती आमुचें कान्हे ॥ २ ॥ गोवर्धन गिरी उचलोनी निजकरीं ॥ राखिलें यापरी नामा ह्मणे ॥ ३ ॥

॥ १७२० ॥ डोहामाजीं वास होता बहुत दिवस ॥ आतां कासावीस काय सांगूं ॥ १ ॥ त्रिकाळ होऊनी आला चक्रपाणी ॥ काळिया निर्वाणीं ध्यान करी ॥ २ ॥ नको करूं मज उदका बाहेरी ॥ दंडवत करी काळिया तो ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे ऐसा काढिला विखरी ॥ कीर्ति वानूं तरी किती देवा ॥ ४ ॥

॥ १७२१ ॥ बरवें बरवें बाळ कोडीसवाणेरे ॥ यशोदा ह्मणे दृष्टी होईल बारे ॥ १ ॥ बरवी बरवी डोळस सांवळी ॥ कोण उतरोनी हरीची पाउली ॥ २ ॥ चंदन पोटाळा कासें सोनसळा ॥ विष्णुदास नामा चरणाजवळी ॥ ३ ॥

॥ १७२२ ॥ ब्रह्मादिकां पाहतां ठक पडियलें ॥ पहाहो कैवल्य गौळिया जोडलें ॥ १ ॥ कोण्या ऋणें या केला नकळे ॥ परब्रह्म आमुचें आहे सोंवळें ॥ २ ॥ या गोकुळाचेनी पाडे पाहतां ॥ सुख वैकुंठीं नादिसे सर्वथा ॥ ३ ॥ ऐसा अभिनव आनंदु जाणतो ॥ गोकुळींचे तृण तरुवर

तरी होतों ॥ ४ ॥ काम लोभ लावियेला येणें निवे ॥ तेणें सुखें शुद्ध लागलीसे सवें ॥ ५ ॥ नामया स्वामी हृदयींचा विसांवा ॥ आपुलें सर्वस्व देऊनिया जोडावा ॥ ६ ॥

॥ १७२३ ॥ श्रीमुख सुंदर वाटोळें ॥ कैसें नीलोत्पल सांवळें ॥ १ ॥ पैं सेंडी गडी धाकुटा ॥ होय वोंगडें खांदा मोठा ॥ २ ॥ थिरू वांसरें होकरी ॥ पुढें वाहती पावे मोहरी ॥ ३ ॥ हातीं घेउनी वेताटी ॥ कैसा लागे वासुरा पाठीं ॥ ४ ॥ बाळा गोपाळांसहित मुरारी ॥ खेळू खेळे नानापरी ॥ ५ ॥ विष्णुदास नामयाचा दातारू ॥ ब्रह्मादिका साचा नकळे पारू ॥ ६ ॥

॥ १७२४ ॥ जन्म गेलें याचे राखतां गाई ॥ याचिया बोला विश्वासकाई ॥ १ ॥ गोधनें राखितो आपण पेंढारा ॥ तुझ्यानी मिळती पाणियाचा थारा ॥ २ ॥ हातीं डांगा खांदीं कांबळा ॥ तुझ्या गाई आह्मी राखों गोपाळा ॥ ३ ॥ आठ कोटी नव बहात्रि गाई ॥ गोधनें बैसलीं आपुले ठायीं ॥ ४ ॥ घालीं गोधनें बैसलीं वाडां ॥ संत पाहो आले तंव झोंपा उघडा ॥ ५ ॥ गोधनें चरती बाराही रानें ॥ माझें मन तुझें वांसरूं तान्हें ॥ ६ ॥ गोधनें चारितां कृष्ण सांगाती ॥ विष्णुदास नामा देतुसे वळती ॥ ७ ॥

॥ १७२५ ॥ कंसा हातीं विडा पाहे चहुंकडा ॥ पूतना त्या पुढां काय बोले ॥ १ ॥ जाईन गोकुळा वधीन त्या बाळा ॥ ऐसी त्या चांडाळा बोलतसे ॥ २ ॥ विष भरुनी स्तन निघाली पूतना ॥ तीतें देखुनी कान्हा दूध मागे ॥ ३ ॥ येउनी द्वारीं थोकली तंव यशोदा देखिली ॥ कृष्णा आली माउली राहे उगा ॥ ४ ॥ तंव अधिकची आळी करी वनमाळी ॥ येरी ह्मणे दे जवळी पाजीन दूध ॥ ५ ॥ पूतने वोसंगा दिधलासे कान्हा ॥ घटघट पय पाना करीतसे ॥ ६ ॥ शोषीयलें विख नधायची भूक ॥ नामया स्वामी न राखे प्राण तिचा ॥ ७ ॥

सुदामचरित्र.

॥ १७२६ ॥ सुदामा ब्राह्मण होता तो दुर्बळ ॥ परि चित्तीं गोपाळ दृढ धरिला ॥ १ ॥ तयाचें चरित्र ऐका सावधान ॥ तेणें जन्ममरण दूर होती

॥ धृ० ॥ सत्वाचा सागर धैर्याचा मांदार ॥ भक्तीचा निर्धार तयापाशीं ॥ २ ॥ हालेना चालेना चळेना ढळेना ॥ आणिक कल्पीना इच्छा कांहीं ॥ ३ ॥ सदा सर्वकाळ समाधी लागला ॥ प्रपंच सांडिला छेदूनिया ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे तोची योगियांचा राजा ॥ ज्ञान्याचीया पूजा पुजतसे ॥ ५ ॥

॥ १७२७ ॥ प्रारब्धाच्या बळें देहाचें वर्तनें ॥ काळचक्र भोवने जैसें कांहीं ॥ १ ॥ तैसाची तो साधु जाणावा प्रसिद्ध ॥ देहाचा संबंधु नेणें कांहीं ॥ धृ० ॥ वारे वाजुनीया जातां वृक्ष डोले ॥ मर्यादेवेगळें होत जाय ॥ २ ॥ नामा ह्मणे होणें जाणें नाहीं तयां ॥ संचिता साराया लागोनीया ॥ ३ ॥

॥ १७२८ ॥ ऐसा तो ब्राह्मण दरिद्रें पीडिला ॥ सदां स्वरुपीं झाला अखंडीत ॥ १ ॥ नकरीच खंती कांहीं तो अंतरीं ॥ वाचे तो उच्चारी रामकृष्ण ॥ धृ० ॥ नाहीं धड घर केवळ जर्जर ॥ चंद्र प्रभाकर उगवती ॥ २ ॥ बाळें पांच सात बाहाती झोंबती ॥ भुकें तळमळीती सर्वकाळ ॥ ३ ॥ उष्णें पोळे वारा येतसे भरारा ॥ मेघाचिया धारा घरामाजीं ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे त्यानें प्रपंच सांडिला ॥ परमार्थ मांडिला अखंडीत ॥ ५ ॥

॥ १७२९ ॥ तयाची सुंदरा शांतीची बाहुली ॥ आणिक जीभली बोलो नेणें ॥ १ ॥ सेवेसी सादर होऊनिया राहे ॥ भुकची ते खाये भुकेलीया ॥ धृ० ॥ नित्य नैमितिक कांहींच न ह्मणे ॥ अंतरींची खूण जाणोनिया ॥ २ ॥ नामा ह्मणे न्यून पूर्ण सर्व हरि ॥ आणिक विचारी गुंतेचीना ॥ ३ ॥

॥ १७३० ॥ एके दिनीं भार्या भावें तें मानवी ॥ भ्रतारा विनवी नम्रतेनें ॥ १ ॥ तुमचा सोइरा आहे नारायण ॥ अखंडित ध्यान करितां त्याचें ॥ धृ० ॥ तयाचिये भेटी जावें लवकरी ॥ तो आहे कैवारी दीनालागीं ॥ २ ॥ भेटताची नासे अज्ञान दरिद्र ॥ सुखाचा समुद्र पांडुरंग ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे देव भक्ता साहाकारी ॥ सर्व सिद्धि घरीं बोळगती ॥ ४ ॥

॥ १७३१ ॥ ऐकतां वचन मानलें तयासी ॥ पुढें कल्पनेसी ठाव नाहीं ॥ १ ॥ तेथें म्यां मागावें हें कांहीं नकळें ॥ निवतील डोळे दर्शनें ॥ धृ० ॥ परी तया भेटी न्यावें कांहींबाहीं ॥ परंतु तें नाहीं लेश घरीं ॥ २ ॥ नामा ह्मणे द्विज वांच्छी दरूशण ॥ रिकाम्या हातानें जातां लाजे ॥ ३ ॥

॥ १७३२ ॥ जाणवला भाव तया सुंदरीसी ॥ ह्मणते पतीसी नम्र-तेनें ॥ १ ॥ जावें आतां तुह्मीं देवाचे भेटीसी ॥ उठली वेगेसी सन्मानानें ॥ धृ० ॥ आणितें मागुनी भक्तीचें भातुकें ॥ जेणें यदुनायक तोष पावे ॥ २ ॥ नामा ह्मणे घरीं पदार्थ तो नाहीं ॥ प्रेमच तो पाहीं उगवला ॥ ३ ॥

॥ १७३३ ॥ पाहे चहूंकडे धुंडोनी सुंदरी ॥ देखे मुष्टी च्यारी तंदु-ळिका ॥ १ ॥ तोची शुद्धभाव उगवला पुढें ॥ सर्वही तें कोडें देवालागीं ॥ धृ० ॥ अहं सोहं वृत्ति तेथें एक झाली ॥ दृष्टीनें देखिली पोह्याकडे ॥ २ ॥ नामा ह्मणे सर्वरूपीं नारायण ॥ बोलाया कारण नाहीं तेथें ॥ ३ ॥

॥ १७३४ ॥ तेची भक्तिभावें पतीपुढें ठेवी ॥ पाहोनी गौरवी ब्रह्म-निष्ठा ॥ १ ॥ तया योग्य नव्हेचि गे हा पदार्थ ॥ आमुचिया आर्त तुळसी-दळ ॥ धृ० ॥ द्रौपदीच्यासाठीं भाजीपान खाये ॥ तेणें त्याची काय भूक गेली ॥ २ ॥ नामा ह्मणे हें तो कोड कौतुक ॥ थोडेंही अधिक देव करी ॥ ३ ॥

॥ १७३५ ॥ शुद्ध भावार्थाचे पाहोनिया पोहे ॥ आनंदला भाव योगि-याचा ॥ १ ॥ ह्मणे आतां भेटू बाळमित्र हरि ॥ भक्ताचा कैवारी कृष्ण-नाथ ॥ धृ० ॥ बांधावया वस्त्र केवळ जर्जर ॥ त्यामाजीं न थरे गुंडाळीतां ॥ २ ॥ नामा ह्मणे द्वीज आनंद पावला ॥ मुहूर्त नेमियेला प्रयाणासी ॥ ३ ॥

॥ १७३६ ॥ वाचे नाम गात चालिला तो द्वीज ॥ एकाचें तें चोज शुद्ध भावें ॥ १ ॥ जीवशीव एकाकार झाली वृत्ति ॥ नाहीं कांहीं चित्तीं शमदम ॥ धृ० ॥ हात पाय नळ्या वळती फेंगड्या ॥ भावार्थाच्या गुड्या उभारीत ॥ २ ॥ नामा ह्मणे वाट चालतां समाधि ॥ सोहं स्वरुपीं बुद्धि ठसावली ॥ ३ ॥

॥ १७३७ ॥ शुभसूचाचिन्हें होताती शकुन ॥ तेणें तो ब्राह्मण आनं-दला ॥ १ ॥ ह्मणे थोर लाभ आजिचा दिसतो ॥ आनंद वाटतो मनामाजीं ॥ धृ० ॥ उडती उजवे काग ते जोड्यानें ॥ भरल्यां कुंभानें नारी देखे ॥ २ ॥ तास भारद्वाज वामभागीं जाती ॥ मयूर नाचती उत्साहानें ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे सर्व प्रश्नांचाही प्रश्न ॥ वाचे नारायण नाम गातो ॥ ४ ॥

॥ १७३८ ॥ द्विज ह्मणे जातां मनीं ॥ कैसा भेटे चक्रपाणी ॥ १ ॥ काय होईल नकळे ॥ ह्मणोनि हृदयीं कळवळे ॥ धृ० ॥ येवढा ज्याचा राज्यभार ॥ मी तो केवळ फकीर ॥ २ ॥ कोठें तयाला आठव ॥ बाळपणीचें माझें नांव ॥ ३ ॥ तैं तो होता गौळ्याघरीं ॥ आतां त्रैलोक्याधिकारी ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे ऐसें ॥ करितची निजध्यास ॥ ५ ॥

॥ १७३९ ॥ दुरोनी देखिले द्वारकानगर ॥ आवघे कनकाकार वोतियेले ॥ १ ॥ जेथें देवराणा नांदतो तो ठाव ॥ काय म्यां वर्णावें मंदमति ॥ धृ० ॥ हिरे चिरे रत्न झगमग दिसती ॥ घोंस ते लोंबती मोतीयांचे ॥ २ ॥ वैकुंठीचें सर्व वैभव आणिलें ॥ शोभेसी शोभले आपेआप ॥ ३ ॥ गुडीया गोपुरें झळकती पताका ॥ वाजताहे डंका चौवेदांचा ॥ ४ ॥ साहाजण भाट उभे महाद्वारीं ॥ अठरा वारकरी मोकाशांचे ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे रिद्धिसिद्धीचे भांडार ॥ देखिलें नगर ब्राह्मणानें ॥ ६ ॥

॥ १७४० ॥ झांकावले डोळे शंका करी मनीं ॥ दिवस किं यामिनी हें नकळे ॥ १ ॥ महा तेजःपुंज फांकती सकळ ॥ सिंधूचा झळाळ भोंवताला ॥ धृ० ॥ गोमती ते नदी निर्मळ वाहात ॥ बहु घुमघुमीत सुमनें भार ॥ २ ॥ जाईजुई आणि कमल कल्हारी ॥ भ्रमर झुंकारी गुंजारव॥ ३ ॥ नामा ह्मणे मुनि पातला पूर्वद्वारा ॥ पुढील्या विचारा चित्तधावें ॥ ४ ॥

॥ १७४१ ॥ चहूंकडे स्वर गाताती गायनें ॥ आणिक पुराणें ठाईठाईं ॥ १ ॥ गीतनृत्य नाना करिती तनाना ॥ होतसे झणाणा टाळघोळ ॥ २ ॥ श्रवणाचें सुख घेतसे ब्राह्मण ॥ नामाही गर्जना करीतसे ॥ ३ ॥

॥ १७४२ ॥ नारायण नाम तारक सर्वांसी ॥ तें मुनी मानसीं धरिलें असें ॥ १ ॥ कापुराची राशी अग्नीचाहो कण ॥ तैसें नाम जाण पातकासी ॥ धृ० ॥ अंतरी ते क्षुधा लागली द्विजासी ॥ पाहीना नगरासी सावचीत ॥ २ ॥ नामा ह्मणे द्विज उभा महाद्वारीं ॥ केवळ भीकारी राजयोगी ॥ ३ ॥

॥ १७४३ ॥ नाहीं देवाचिये द्वारीं आडकाठी ॥ हे तो आहे गोष्टी सिद्धांताची ॥ १ ॥ भावाविरहीत मार्गची न फुटे ॥ फुटल्या न सुटे मागुता तो ॥ २ ॥ नामा ह्मणे ऐसा लौकिक वेव्हार ॥ तेथें तों निर्धार कांहीं नाहीं ॥ ३ ॥

॥ १७४४ ॥ चालिला देवाचे भेटीला सन्मुख ॥ ब्राह्मणाचा हरिख नसमाये ॥ १ ॥ पाहातां लोचनी राजीव लोचन ॥ भावाचे मोचन तेची काळीं ॥ धृ० ॥ सभा ते साजिरी रत्न सिंहासनीं ॥ देव चूडामणी शोभतसे ॥ २ ॥ राईरखुमाई चामरें ढाळिती ॥ राधा उभी हातीं घेउनी छत्र ॥ ३ ॥ समारंभें पुढें गरुड तो उभा ॥ शोभतसे शोभा दीव्य कांहीं ॥ ४ ॥ यादवांची सभा दाटलीसे भारी ॥ नाना उपच्यारी रिद्धी सिद्धी ॥ ५ ॥ उद्धव अक्रूर उभें पायांपासीं ॥ देवादिदेवासी विडे देत ॥ ६ ॥ नामदेव तेथें उभा होता निका ॥ घेउनी पादुका दोन्हीं हातीं ॥ ७ ॥

॥ १७४५ ॥ पुढें तो भिकारी जातां झाला वेगें ॥ आपुलीया रंगें रंगुनिया ॥ १ ॥ येकाकार करी चित्त आणि वृत्ति ॥ पाहे लक्ष्मिपति दुरोनियां ॥ धृ० ॥ तटस्थ जाहाला चालला त्वरित ॥ मुखीं नाम गात गोविंदाचें ॥ २ ॥ नामा ह्मणे नीर पाझरे लोचनीं ॥ समाधी लागुनी मुनी ठेला ॥ ३ ॥

॥ १७४६ ॥ देखिला सांवळा राजा द्वारकेचा ॥ सर्व ही सुखाचा ठेवा दिसे ॥ १ ॥ माथां तो मुगुट कुंडलें श्रवणीं ॥ प्रभा दिनमणी तुच्छ जेथें ॥ धृ० ॥ कोटी मन्मथांची झाडणी करावी ॥ ऐसी ते बरवी अंगकांती ॥ २ ॥ श्रीमुख शोभलें पूर्ण चंद्रा ऐसे ॥ देखतांची दोष सर्व जाती ॥ ३ ॥ केशराची उटी कस्तुरी मळवटी ॥ माळ रुळे कंठीं वैजयंती ॥ ४ ॥ श्रीवच्छलांछन मुद्रिका भूषण ॥ झळकती आन भुजादंड ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे ऐसा देखियेला देव ॥ तयाचा अनुभव काय वानु ॥ ६ ॥

॥ १७४७ ॥ देखिला सुदामा आपुल्या नयनीं ॥ मग चक्रपाणी उठे त्वरें ॥ १ ॥ सिंहासना खाली टाकोनियां उडी ॥ कर द्वय जोडी नमना लागीं ॥ धृ० ॥ भेटूनियां तेव्हां धरिला हस्तकीं ॥ बैसवी मंचकीं वैडुर्याच्या ॥ २ ॥ ह्मणे रुक्मिणीसी आणी उदकाला ॥ पुजूं या द्वीजाला सन्मानेसी ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे देवें चरण प्रक्षाळीले ॥ आंचळीं पुसीले आपुलीया ॥ ४ ॥

॥ १७४८ ॥ स्नानालागीं उठा ह्मणे नारायण ॥ आणवीलें उष्ण पाणी तेव्हां ॥ १ ॥ सोळा सहस्र स्त्रिया उटणीं लावीती ॥ अक्षवाणें आरती करिताती ॥ धृ० ॥ करविलें स्नान पीतांबर परिधान ॥ अलंकार

भूषणें दिल्हीं त्यासीं ॥ २ ॥ स्वइच्छा भोजन वाढीलें तयासी ॥ नामाही पंक्तिसी बैसवीला ॥ ३ ॥

॥ १७४९ ॥ सोळा सहस्र ताटें द्विजालागीं आलीं ॥ अमृताची गेली चवी तेव्हां ॥ १ ॥ पक्कान्नांचा तरी वाढवूं विस्तार ॥ होईल उशीर कथेलागीं ॥ धृ० ॥ हरिरुचि जेवण सुदामा जेवीला ॥ वेगीं आंचवला संसारासी ॥ २ ॥ नामा ह्मणे त्यासी देवें दिल्हा वीडा ॥ रंगला तो जोडा वैराग्याचा ॥ ३ ॥

॥ १७५० ॥ काय वहीनीनें दीधलें आह्मांसी ॥ दाखवा वेगेसी कृष्ण ह्मणे ॥ १ ॥ सोडीयेली तेव्हां मुष्टी तंदुळींका ॥ रुक्मीणी नाइका पुढें ठेवी ॥ धृ० ॥ घेउनी ते पोहे मुखामाजीं टाकी ॥ मागे ते भीमकी धरोनी हात ॥ २ ॥ ब्रह्मादिक देव उभे पोह्यासाटीं ॥ नाहीं त्या लल्लाटीं नामा ह्मणे ॥ ३ ॥

॥ १७५१ ॥ भक्षुनीयां पोहे संतुष्ट जाहला ॥ मग आनंदला नारायण ॥ १ ॥ विश्वकर्म्यालागीं तेव्हां आज्ञा केली ॥ क्षणांत रचिली सुदामपुरी ॥ धृ० ॥ सर्व सुवर्णाची द्वारकेप्रमाणें ॥ ब्राह्मणासी दान गुप्त दिल्हें ॥ २ ॥ नामा ह्मणे दुजा नाहीं देवावीण ॥ देतांघेतां जाण पांडुरंग ॥ ३ ॥

॥ १७५२ ॥ सुदामा ह्मणे अनंता ॥ आह्मां आज्ञा द्यावी आतां ॥ १ ॥ जाऊं घरामीं सत्वर ॥ येउनी दीवस झाले चार ॥ ध्रु० ॥ सर्व ठेउनी जातां बरें ॥ वाटें मारीती तस्कर ॥ २ ॥ ऐसीं ऐकोनी वचनें ॥ सर्व काढीलीं भूषणें ॥ ३ ॥ आज्ञा घेउनी चालिला ॥ देव बोळवीत आला ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे चोर ॥ याचा उफाराटा व्यापार ॥ ५ ॥

॥ १७५३ ॥ नाहीं आमुचे दैवीं त्याणें कोठोनी द्यावें ॥ व्यर्थ कां रुसावें देवावरीं ॥ १ ॥ नकरितां खेद पुढें वाट चाले ॥ गौरक्षक भेटले तयालागीं ॥ ध्रु० ॥ पुसतसे त्यासीं कोणाचें नगर ॥ ते ह्मणती घर सुदाम्याचें ॥ २ ॥ सुदाम्याची तुह्मी हेळणा करीता ॥ तयाच्या संचीता प्राप्त कैंचें ॥ ३ ॥ मानुनी असार नगरद्वारा गेला ॥ प्रचीती तयाला नयेचि ते ॥ ४ ॥ जेव्हां यंत्रधारी मुजरा करीती ॥ चरणासी लागती सुदाम्याच्या ॥ ५ ॥ सुदामदेव तेव्हां मंदिरासी गेला ॥ मग ओंवाळीला सुंदरीनें ॥ ६ ॥ समाधानी झाला सुदामा ब्राह्मण ॥ करारे कीर्तन नामा ह्मणे ॥ ७ ॥

उपमन्युचें चरित्र.

---:o:---

ओव्या.

॥ १७५४ ॥ ऐका श्रोते सावधानता ॥ सांगेन उपमन्युची कथा ॥ एक्या भावें परिसतां ॥ सायुज्यता पाविजे ॥ १ ॥ बाळ तो लडिवाळ तान्हा ॥ वाढे मातेचिया स्तन पान्हा ॥ परि ते असे दुर्बळपणा ॥ उपमन्यु नांव तयेचें ॥ २ ॥ उपमन्यें मागीतलें ॥ कृष्णें तयासी काय दिधलें ॥ तें सांगेन वहिलें ॥ चित्त देउनी परियेसा ॥ ३ ॥ ब्राह्मणासी एक पुत्र झाला ॥ पितयानें संतोष मानिला ॥ थोर कष्टें वाढविला ॥ तयाचें पुत्रपण फिटलें ॥ ४ ॥ बाळ जाहला जाणता ॥ पितयासी उपजली दूधाची चिंता ॥ दूधच ऐकिलें बोलतां ॥ तेंचि मातेसी मागत ॥ ५ ॥ मग कर्डी कांडोनी जनकजननी ॥ त्याचें केलें शुभ्रपाणी ॥ बाहेर दूध ह्मणउनी ॥ वाटींत भात कालविला ॥ ६ ॥ तंव शेजारी ब्राह्मणानें श्राद्ध केलें ॥ त्यानें त्या बाळकास जेवावयास नेलें ॥ षड्रस पक्वान्ना वाढिलें ॥ दूध क्षीर नाना परीचे ॥ ७ ॥ तयासी वाढिली दूध क्षीरी ॥ बाळक जेविलें पोटभरी ॥ पुसोनियां तये घरीं ॥ माते मागूं जेवावया ॥ ८ ॥ गेला आपुलिया घरा प्रती ॥ बाळ तो निद्रा करी रातीं ॥ प्रातःकाळीं भूक लागे मागुती ॥ मागे दूधभात जेवावया ॥ ९ ॥ पुढती कर्डी वाटुनी जननी ॥ त्याचें काढिलें शुभ्र पाणी ॥ येरे टाकिलें थुंकोनी ॥ माते दूध कालचें नव्हें ॥ १० ॥ बारे त्या समर्थाचे घरीं ॥ देवें दिधलें दूध क्षीरी ॥ आह्मां दुर्बळांचे घरीं ॥ तें दूध कोठुनी मिळेल ॥ ११ ॥ कोठें आहे तो श्रीहरी ॥ तो मज दावी वो झडकरी ॥ दूध मागेन निर्धारीं ॥ क्षुधा अंतरीं बहु पीडी ॥ १२ ॥ देव्हारा श्रीहरिची मूर्ती ॥ नेउनी दाखविली बाळामती ॥ बारे हा लक्ष्मीपति ॥ दूध या प्रती मागावें ॥ १३ ॥ बाळ खळ घेऊनी बैसला तेथें ॥ देवा दूध पोटभर दे मातें ॥ मी कोठें जाऊं नेदी तूंतें ॥ दूध घेतल्यावांचोनी ॥ १४ ॥ ऐसें तिघां तीन उपवास पडती ॥ माता पिता चिंता करिती ॥ लोकीं मिळोनी बहुतीं ॥ उठवूं पाहती बाळकातें ॥ १५ ॥ बाळा तुज कारणें ॥ एक गाय देतों आणून ॥ येरु न मानी त्यांचें वचन ॥ ह्मणे देईल लक्ष्मीरमण मजलागी ॥ १६ ॥ माता समजावी बहुता वचनीं ॥ या ब्राह्मणाचें दूध देते आणुनी ॥ हें पाहे पा चाखोनी ॥ दूध कालचें होय कीं नव्हें

॥ १७ ॥ दूध आणिलें भीक मागुनी ॥ संतोष न वाटे माझे मनीं ॥ देव देईल मज लागुनी ॥ तरी दूध सेवीन ॥ १८ ॥ देवें ध्रुवासी अढळ पद दिलें ॥ तैसेंच दूध देई मज संचलें ॥ न देतां अव्हेरिलें ॥ तरी प्राण देईन निर्धारीं ॥ १९ ॥ देवा दुधाची शिंधोरी ॥ कां मज न देसी श्रीहरी ॥ आळ पुरवी बा मुरारी ॥ दूध पोटभरी मज देई ॥ २० ॥ मज बहू लागलीसे क्षुधा ॥ अझुनी कां न पावसी गोविंदा ॥ तुज मागत नाहीं धनसंपदा ॥ एका दूधा वांचोनी ॥ २१ ॥ देवा नको पाहूं निर्वाण ॥ देह करवतीं घालीन ॥ प्राण तुज समर्पीन ॥ सत्य वचन पाहे माझें ॥ २२ ॥ देखोनी बाळकाचें अंतःकरण ॥ कळवळिला नारायण ॥ सांडोनी क्षीरसागर शेषशयन ॥ येत धांवून बाळकाप्रतीं ॥ २३ ॥ सुदर्शन घेऊनी हातीं ॥ पावला उपमन्यु आकांतीं ॥ प्रगट झाली विष्णुमूर्ती ॥ निजरूप दाविलें ॥ २४ ॥ बाळ येऊनी लागला चरणीं ॥ देवें हृदयीं धरिला आलिंगुनी ॥ वरदहस्तें कुरवाळुनी ॥ कृपादृष्टी अवलोकी ॥ २५ ॥ सांग बाळा प्रसन्न झालों तूंतें ॥ काय संकल्प तो माग मातें ॥ येरू ह्मणे दूध द्यावें कृपावंतें ॥ जें कल्पांतींही न सरेची ॥ २६ ॥ हांसून बोले वैकुंठरमण ॥ पहावो बाळ केवळ अज्ञान ॥ ह्मणे मी झालों आतां प्रसन्न ॥ काय दूध तुंवा मागावें ॥ २७ ॥ देवा या दुधाचि कारणें ॥ एवढें केलें म्यां निर्वाण ॥ सहित माता पिता तिघेजण ॥ क्षीर भोजन मज द्यावें ॥ २८ ॥ मातापिता उपमन्य ॥ तिघे गरूड पृष्ठीं वाहवून ॥ क्षीरसागरीं ठेवी नेऊन ॥ दूध प्राशन सुखें करा ॥ २९ ॥ राज्य देऊनी क्षीरसागरीचें ॥ अमर शरीर केलें त्यांचें ॥ अखंड दर्शन श्रीहरीचें ॥ सायुज्यपद त्या दीधलें ॥ ३० ॥ यालागीं काया वाचा मनें ॥ जावें विठोबासी शरण ॥ आर्त मनोरथ पूर्ण ॥ निजभक्ताचें करीतसे ॥ ३१ ॥ विष्णुदास नाम्याचा स्वामी ॥ तो श्रीहरि बोळगा तुह्मी ॥ जें जें इच्छिलें अंतर्यामीं ॥ इच्छा दानीं पुरवील ॥ ३२ ॥

प्रल्हाद चरित्र.

—:o:—

॥ १७५५ ॥ दैत्य राजा थोर महा बळिवंत ॥ जगीं तो विख्यात हिरण्यकश्यप ॥ १ ॥ करूनियां तप तोषवी ब्रह्मया ॥ मागे वर तया दैत्यराव ॥ २ ॥ वरदान मागे नसावा तो मृत्यु ॥ कवणाचे हातु देवसुरां ॥ ३ ॥

गंधर्व मानव सकळांचें भय ॥ नसावें तिळप्राय कवणे काळीं ॥ ४ ॥ दिव सां ना रात्रीं तिथी हो नक्षत्रीं ॥ अंतरिक्ष क्षिती मरण नसो ॥ ५ ॥ घरीं राजधानीं चोहाटा मंदिरीं ॥ कवणे ते स्थळीं मृत्यु नसो ॥ ६ ॥ ऐसा वर मागे दिला ब्रह्म देवें ॥ तपाचे स्वभावें तयेकाळीं ॥ ७ ॥ वर मागूनियां हरियलें पद ॥ देवांसहित इंद्र स्थानभ्रष्ट ॥ ८ ॥ तयेकाळीं देव लपोनियां हरी ॥ स्तविती अंतरीं पाहि पाही ॥ ९ ॥ देवराया आली कृपा ते समयीं ॥ ह्मणे सर्व होई काळयोगें ॥ १० ॥ तयाचे उदरीं भक्तराजराणा ॥ प्रल्हाद सुजाणा होईल तो ॥ ११ ॥ तयासी छळितां पावेल शासन ॥ हाचि भरवसेन नेम आहे ॥ १२ ॥ नामा ह्मणे देवें केलें समाधान ॥ आनंदें निमग्न आले स्थाना ॥ १३ ॥

॥ १७५६ ॥ ऐसें हो असतां देव खेळे मेळा ॥ सहित गोपाळा चाल केली ॥ १ ॥ भय तें मानुनी स्त्री पाठवी माहेरा ॥ होता तो उदरा भक्तराज ॥ २ ॥ अकस्मात वाटें नारद भेटला ॥ उपदेश केला दैत्यपत्नी ॥ ३ ॥ हरिमंत्र शुद्ध पडतां श्रवणीं ॥ गर्भस्थ ते क्षणीं स्वहित मानी ॥ ४ ॥ आठवीत नाम हृदय गुंफेंत ॥ काळें तो प्रसूत होता झाला ॥ ५ ॥ आनंदें भरित मेदिनी भरली ॥ राजा मात आली पुत्र झाला ॥ ६ ॥ भिकाऱ्यासी दान सभाग्यें करूनी ॥ संतोषला मनीं दैत्यभूप ॥ ७ ॥ देव होते करीत अनुष्ठान सिद्धी ॥ झाला भक्तनिधी महाराज ॥ ८ ॥ स्वर्गी ध्वज केलें उभें देवें सर्व ॥ आनंद वैभव संतोषोनी ॥ ९ ॥ ऐशापरी बाळ पावतां वृद्धीसी ॥ पंच कर्म त्यासी संस्कार ॥ १० ॥ मग करवी त्याला विद्या अभ्यासाला ॥ गुरु शुक्र झाला सांगावया ॥ ११ ॥ शंडामर्क नामें शिक्षेसी ठेविला ॥ पढूं तो घातला कुमरवर ॥ १२ ॥ समस्त ते बाळ पढती जें कांहीं ॥ गुरूचे ते ठायीं भावयुक्त ॥ १३ ॥ प्रल्हादासी पूर्वी गर्भवास झाला ॥ उपदेश फळला नारदाचा ॥ १४ ॥ त्याचि छंदें गात हरिनाम अंतरीं ॥ वाचे माजी हरि आठवीत ॥ १५ ॥ गुरु वैरभाव सांगत हरीचा ॥ न मानी तयाचा उपदेश ॥ १६ ॥ समस्तां बाळकां सांगे हरिनाम ॥ प्रेमें तो आपण वाखाणीतो ॥ १७ ॥ तेणें तीं लेंकुरें हरिरूप जपतांची ॥ हरिरूप साचीं झालीं पाहा हो ॥ १८ ॥ गुरु करी चिंता काय रायामनीं ॥ जाउनी निगुती सांगों आतां ॥ १९ ॥ आपण तो कांहीं न शिके बोलिलें ॥ समस्त लेंकुरें नाशियेलीं ॥ २० ॥ जाउनी हे मात रायासी

निवेदी ॥ कोप करुनी आधीं राजा बोले ॥ २१ ॥ मग ह्मणे आणा अधमासी येथें ॥ गुरुराज पंथें नेत जात ॥ २२ ॥ नाहीं कांहीं भय चिंतनीं हरीचे ॥ आनंद करीत साचें चालिला तो ॥ २३ ॥ नामा ह्मणे ऐसा भक्तराज बळी ॥ स्मरें वनमाळी हृदयांत ॥ २४ ॥

॥ १७५७ ॥ घेऊनियां गुरु आले राजसभे ॥ वंदुनीयां उभे सन्मुख तो ॥ १ ॥ राजा ह्मणे काय पढसी तूं सांग ॥ ह्मणे लाग वेगें हरी हरी ॥ २ ॥ ऐकतां वचन बोले क्रोधावोनी ॥ पापीयासी ह्मणी नका येथें ॥ ३ ॥ माझा जो वैरी तया आठवितो ॥ कुळाघात होतो ऐशानेंचि ॥ ४ ॥ ह्मणुनी समुद्रीं नेउनीयां टाका ॥ अग्नींत लोटा कां दुराचारी ॥ ५ ॥ शस्त्रघाय वरी मारारे अधम ॥ काळाग्नीते सम विष पाजा ॥ ६ ॥ पर्वतावरी नेउनियां टाका ॥ प्राण याचा घ्याका अवघे दूत ॥ ७ ॥ राजआज्ञा होतां संकोचित दूत ॥ राजा बोले त्यांतें काय पाहतां ॥ ८ ॥ दूतीं राजाज्ञेनें धरूनी हो नेतां ॥ मुखीं त्या अनंता आठवितो ॥ ९ ॥ तयेकाळीं भक्त उभा निर्भय चित्त ॥ काय हो करीत हरि माझा ॥ १० ॥ नेउनीयां तीरा समुद्राचे पाहीं ॥ ह्मणती आतांही ऐक बापा ॥ ११ ॥ येरू ह्मणे हारि असे नारायण ॥ तो मजलागून तारील हो ॥ १२ ॥ टाकितां उदकीं वरतीच राहे ॥ ह्मणती हा पाहे पोहतसे ॥ १३ ॥ तेथुनी काढितां अग्नींत टाकीला ॥ शीतळ हो झाला अग्नी स्पर्शे ॥ १४ ॥ हरिदासा काय शक्ति हो जाळाया ॥ ह्मणोनियां पायां वंदितसे ॥ १५ ॥ मुखीं हारि हरि उच्चार नामाचा ॥ गर्जे भक्त साचा सर्वा ठायीं ॥ १६ ॥ अग्नि तो शीतळ होतां मात राया ॥ ह्मणे जादु केली या दुर्जनानें ॥ १७ ॥ विष हळाहळ करुनीयां वाटी ॥ नेऊनियां होटीं लाविताती ॥ १८ ॥ भोक्ता नारायण ह्मणोनियां प्याला ॥ अमृत तो झाला प्रल्हादासी ॥ १९ ॥ पर्वत शिखरीं बैसउनी खालें ॥ लोटीतां हो बोले सर्व सत्ता ॥ २० ॥ जळीं स्थळीं व्यापि आहे नारायण ॥ तेथें काय होणें भय दुःख ॥ २१ ॥ पडतांचि खालीं उठोनियां उभा ॥ पाहतां हो सभा भय मानी ॥ २२ ॥ ह्मणे मारा याला शस्त्रघाय वरी ॥ धांवोनियां चिरी महाबळें ॥ २३ ॥ हाणितां शस्त्रानें न लागती कांहीं ॥ मुखीं हरि पाहीं आठवीत ॥ २४ ॥ ह्मणे गजपायीं बांधोनियां मारा ॥ कुंजर ते आणा बोले राजा ॥ २५ ॥ आणोनियां हत्ती घालीत हो वर ॥ पाहे तो समोर विक्राळ सिंह ॥ २६ ॥ दाहि दिगंतर उलंघुनी गेलें ॥ उपाय न चाले

कांहीं त्यासी ॥ २७ ॥ श्रमयुक्त झाला राजा कांहीं केल्या ॥ भक्तराजा भला न ढळेचि ॥ २८ ॥ नामा ह्मणे भक्त निर्भय सर्वांसी ॥ काय हो तयासी उपेक्षी हरी ॥ २९ ॥

॥ १७५८ ॥ आघात नचले आणवी जवळीं ॥ ह्मणे कोण बळी साह्यकर्ता ॥ १ ॥ कोठें राहतो कैसा कोण सांग ॥ येरू ह्मणे वेग नाहीं कोठें ॥ २ ॥ सर्वां ठायीं आहे व्यापुनी सकळा ॥ नाहीं तो निराळा कोठें पहातां ॥ ३ ॥ जळीं काष्ठीं आहे माझें अंतरंग ॥ सखा पांडुरंग मायबाप ॥ ४ ॥ ऐकतांची बोल राजा कोपावत ॥ ह्मणे तो निश्चीत काष्ठीं आहे ॥ ५ ॥ सभास्तंभीं आहे संदेह तो काय ॥ ऐकतां स्वयमेव उठीयला ॥ ६ ॥ काढूनि खड्गासी मारीत स्तंभासी ॥ करीत नादासी हरिरूप ॥ ७ ॥ भक्ताच्यावचना कोरडिया काष्ठीं ॥ सत्य करी गोष्टी नारायण ॥ ८ ॥ महानाद झाला त्रिभुवन भ्याला ॥ गर्भपात झाला स्वर्गलोकीं ॥ ९ ॥ फुटो पाहे अंड बुडो पाहे क्षिती ॥ ऐसी होती गति तये काळीं ॥ १० ॥ स्तंभ तो चिरला नरहरी देखिला ॥ भयाभीत झाला राजा तेव्हां ॥ ११ ॥ परी शूर क्षेत्रीं न टाकी धैर्यासी ॥ घेउनी खड्गासी धांवियला ॥ १२ ॥ धांवोनियां जातां धरिला तात्काळ ॥ चिरीतां ते वेळ मांडीवरीं ॥ १३ ॥ नखें घाय केला हृदयीं चिरीला ॥ काढी अंत्रमाळा पोटांतुनी ॥ १४ ॥ रुधिर जिव्हेनें चाटी करी शोष ॥ भय बहु त्रासें उग्ररुपी ॥ १५ ॥ मानव शरीर सिंहवदन हरी ॥ गुरगुर तो करी देवराव ॥ १६ ॥ अवतार वेळा वैशाख मासीं ॥ चतुर्दशी संधीसी अर्धबिंबीं ॥ १७ ॥ दिवा रात्रीं स्वाती नक्षत्रासी ॥ प्रगटला ज्योतीसी दैत्यहर्ता ॥ १८ ॥ घरीं ना मंदिरीं सभे ना बाहेरी ॥ उंबरीयावरीं मारीयेला ॥ १९ ॥ शस्त्रानें न मरे ऐसा वर होता ॥ ह्मणोनी नखें त्याचा अंत केला असे ॥ २० ॥ वर राखोनियां केला वध पाही ॥ दासाची नवाई वाढवीत ॥ २१ ॥ शब्द जो कां झाला प्रकटतां रूप ॥ तेणें अंतराळीं अमुप नाद भरे ॥ २२ ॥ नक्षत्रें पडती भूमी रिचवती ॥ भयेंचि खालती आघात ते ॥ २३ ॥ ब्रह्मादिकां भय त्रास उपजला ॥ धांउनीयां आला दर्शनासी ॥ २४ ॥ सहित देवगण करीत स्तुतीसी ॥ न होय शांतीसी कांहीं केल्या ॥ २५ ॥ रमा पूर्ण माये आली ते समयीं ॥ तिसी ते वैभवी साहवेना ॥ २६ ॥ तये काळीं देवीं प्रल्हाद प्रार्थीला ॥ सन्मुख गेला उग्ररूप ॥ २७ ॥ प्रेत टाकि-

येलें शांतरूप झाला ॥ प्रल्हाद पावला आनंदातें ॥ २८ ॥ पाहतांचि बाळ वोसंगा घेतला ॥ हातें कुर्वाळीला भक्तराज ॥ २९ ॥ देव सुर राज्यीं बैसउनी हरी ॥ स्वरूप संहरी उग्रभाव ॥ ३० ॥ राज्यीं बैसविला प्रल्हाद निजभक्त ॥ केली जगीं ख्यात नामा ह्मणे ॥ ३१ ॥

॥ १७५९ ॥ वर्णावया रूप कांहीं स्फुर्ती देई ॥ नरसिंह तूं होई साह्यभूत ॥ १ ॥ मुख तें सिंहाचें शरीर मानवाचें ॥ भयंकर देवाचें रूप असे ॥ २ ॥ अनंत भूषणें जडित बाहूचीं ॥ गळां पदकाची थाटी बहू ॥ ३ ॥ केशर चंदन लावियले अंगा ॥ अखंड श्रीरंगा देवाजीचे ॥ ४ ॥ नवनीत तुळशीचीं सुगंधित फुलें ॥ माळा गुंफियले चंपकानें ॥ ५ ॥ कासे पीतांबर जडित सुंदर ॥ कडदोरा अपार शोभिवंत ॥ ६ ॥ तोडर ब्रीदाचा विराजत भारी ॥ आनंदला हरि नामा ह्मणे ॥ ७ ॥

ध्रुवचरित्र.

॥ १७६० ॥ राजयासी सर्व वृत्तांत ठाउका ॥ असोनी बाळका पाहीनातो ॥ १ ॥ कामीक जनासी कामची आवडे ॥ स्त्रीमोहानें वेडे झाले बहु ॥ धृ० ॥ रावणानें वेदां ऋचा पदें केलीं ॥ सीते लागीं आली भ्रांती कैसी ॥ २ ॥ पाराशरा ऐसा दासीसी शमन ॥ हें नव्हे बोलणें आश्चर्याचें ॥ ३ ॥ विश्वामित्र झाला रंभेपाठी श्वान ॥ सांडोनी अभिमान तपाचाही ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे कोण तयासी टाळील ॥ प्रारब्ध करील तेंची खरें ॥ ५ ॥

॥ १७६१ ॥ पतीव्रता मोठी सुमती सुंदरी ॥ वाचेनें उच्चारी गुणदोष ॥ १ ॥ संचित क्रियमान वाहोनीयां सकळ ॥ प्रारब्ध केवळ सारीतसें ॥ धृ० ॥ गातें हरिनाम अखंड अंतरीं ॥ प्राणेश्वरावरी भाव निका ॥ २ ॥ बाळकाची कळा ठाउकी तियेसी ॥ जीवें प्राण पोसी निरंतरा ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे काळ कल्याणाचा तिला ॥ ह्मणोनी जाहला हरिभक्त ॥ ४ ॥

॥ १७६२ ॥ लागलें वरुष पांचवें बाळासी ॥ खेळेतो मुलांसी नेटें पाटें ॥ १ ॥ पाहाती ते लोक विस्मय पावती ॥ त्याची अंगकांती कोण वाणी ॥ धृ० ॥ चंद्रा ऐसें मुख पंकजलोचन ॥ धैर्यासी मंडण तोचि एक ॥ २ ॥

सांवळा सुकुमार उद्धर गोजिरा ॥ बुद्धीचा अंतरा बोधवीत ॥ ३ ॥ वीर्य-धैर्य पाइक जयाचा ॥ नामा ह्मणे वाचा वर्णवेना ॥ ४ ॥

॥ १७६३ ॥ मातेलागी पुसे पिता माझा कोण ॥ ते ह्मणे वचन ऐक बाळा ॥ १ ॥ क्षिराब्धीपासोनी चंद्रमा कां जैसा ॥ होसी तूंही तैसा राजपुत्र ॥ धृ० ॥ तरी कां आह्मां त्यानें टाकीलें निवडोन ॥ संचित ते ह्मणे पूर्वकर्म ॥ २ ॥ जाऊं भेटूं त्याला बोलवूं कां मागें ॥ नको बा तुज काय उणें असे ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे ऐसा दोघांचा संवाद ॥ झाला मनीं खेद सुमतीसी ॥ ४ ॥

॥ १७६४ ॥ कोणे एके दिवशीं खेळत खेळत ॥ गेला सभेआंत राजयाच्या ॥ १ ॥ पाहीलें राजानें ओळखीला पुत्र ॥ झळंबलें गात्र आवडीनें ॥ धृ० ॥ गोजीरा गोमटा शाहाणा चपळ ॥ नेत्र ते विशाळ पुंजाळले ॥ २ ॥ नामा ह्मणे चंद्र पूर्णमेचा पाहातें ॥ समुद्रा ये भरतें तैसें झाले ॥ ३ ॥

॥ १७६५ ॥ पाचारीलें ध्रुवा जवळी त्या रायानें ॥ जाणोनी सन्मानें आला पाशीं ॥ १ ॥ संतोष तो कांहीं बोलवेना वाचे ॥ उदार प्रेमाचें झळंबती ॥ धृ० ॥ अंकीं बैसवितां कैसा तो शोभला ॥ कोंदण रत्नाला जयापरी ॥ २ ॥ चुंबोनिया मुख पुसतो मंजुळ ॥ मी कोण तें नकळे तुज कांहीं ॥ ३ ॥ तो ह्मणे आहेसी तात तूं निष्ठुर ॥ आह्मांसी बाहेर ठेवीयेलें ॥ ४ ॥ राजा ह्मणे काय जाहालें तयासी ॥ होसी तूं राज्यासी अधिकारी ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे ऐसा दोघांचा उद्गार ॥ लोटो आला पूर आनंदाचा ॥ ६ ॥

॥ १७६६ ॥ सापत्न माउली होती वोंवरींत ॥ ऐकीला भावार्थ दोघांचाही ॥ १ ॥ बुद्धीचा कांतर बुद्बुदला मोठा ॥ चावीतसे ओंठा निष्ठुर ते ॥ धृ० ॥ साहवेना ऐसा कोप उपजला ॥ चित्तासी वाटला खेद बहु ॥ २ ॥ निघुनी ते वेगीं आली रायापाशीं ॥ ह्मणे या पोरासी कां घेतलें ॥ ३ ॥ मांडी बैसवीसी लाडानें बोलवीसी ॥ पाहूं आतां कैसी लोचनीं मी ॥ ४ ॥ शरीर त्यागावें कीं त्यासी मारावें ॥ हेंची जीवेंभावें वाटे मना ॥ ५ ॥ मागेंपुढें कांहीं न पाहे दृष्टीस ॥ लोटीलें बाळक पायें तिनें ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे राजा तियेचा अंकिला ॥ झाला चाकाटला आपुल्या ठायीं ॥ ७ ॥

॥ १७६७ ॥ बाईल आधीन होती जे कां नर ॥ ते ह्मणो पामर श्वानरूपें ॥ १ ॥ नेणती स्वहित कामाचिया वृत्ती ॥ प्रवृत्ति निवृत्ति सोडोनिया ॥ धृ० ॥ इष्ट मित्र गुरु ऐसा कैसा भाव ॥ सर्वेही निर्वाह तेची एक ॥ २ ॥ नाचविले तिणें तैसे ते नाचती ॥ माकडाच्या गति गारुड्याच्या ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे राजा गुंतला तियेसी ॥ शेंबुडातें माशी हालूं नेणें ॥ ४ ॥

॥ १७६८ ॥ उठवितां बाळ आक्रंदलें पोटीं ॥ निघे उठाउठीं चमत्कारें ॥ १ ॥ आवसेंचा शशी तैसा राजा झाला ॥ येरु हा निघाला कळावंत ॥ धृ० ॥ आळवावा तरी धाक बाईलेचा ॥ तेणें त्याची वाचा चाकाटली ॥ २ ॥ हृदय फुटलें प्रेमही दाटलें ॥ तरी काय चाले तियेपुढें ॥ ३ ॥ सूर्यासी पडेल निधनासी भूत ॥ तैसी झाली मात राजयासी ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे मोह खोटा हा दुर्धर ॥ त्यागावा निर्धार वेदांतीच्या ॥ ५ ॥

॥ १७६९ ॥ चालीलें बाळक रुदन करीत ॥ देखोनी गांवांत हाहाःकार ॥ १ ॥ पाहा हें रायानें मांडीलें अनुचित ॥ कासया तो भ्रांत झाला नेणों ॥ धृ० ॥ देवोनीया रत्न घेतला चिचोका ॥ दिल्हा कवडी एका चिंतामणी ॥ २ ॥ कामधेनु नेघे पोशीले बोकड ॥ अस्पदे माकड पाळावया ॥ ३ ॥ कल्पतरु मोडी शेतां कुंपण करी ॥ तैसी झाली परी आजीची हे ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे तिचा मोह हा दारुण ॥ राजा ती आधीन झाला तैसा ॥ ५ ॥

॥ १७७० ॥ घरा येतां बाळ देखीलें मातेनें ॥ दाटली दुःखानें बोलवेना ॥ १ ॥ आक्रंदोनी पुढें मोकळोनी धाये ॥ नेणों कैसें काय झालें यासी ॥ धृ० ॥ घालोनीयां कव घेतां कडेवरी ॥ दोन्ही नेत्र करीं पुसीतसे ॥ २ ॥ काय झालें बाळा सांग बा वृत्तांत ॥ बा कोण तूतें पाहो नेणें ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे असो प्रेमा तो अपार ॥ पुढील विचार बोलीजेला ॥ ४ ॥

॥ १७७१ ॥ नकळतां मुलांसंगें मी खेळत ॥ गेलों सभेआंत राजयाच्या ॥ १ ॥ काय सांगो माये जाहला अपमान ॥ तेणें माझें मन दुखावलें ॥ धृ० ॥ मातें प्रेमभावें रायें आळवीलें ॥ मांडी बैसवीलें सन्मानेशीं ॥ २ ॥ आली अकस्मात दुर्धर कोपोन ॥ ह्मांस कीं ते कोण मी तों नेणें ॥ ३ ॥ ताडोनीयां पायीं मज उठविलें ॥ निघालों मी सहजे तत्क्षणीं ॥ ४ ॥

कोणी नुढवी ऐशा ठायीं म्यां बैसावें ॥ तें कोण्या मागावें सांग माये ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे दीसे पाहातां बाळक ॥ ज्ञानची निष्टंक मुसावलें ॥ ६ ॥

॥ १७७२ ॥ ऐकोनीया वाणी पातली ते रमा ॥ बोलली विश्रामा जीवाचीया ॥ १ ॥ दुर्जनाचा भाव ऐसाची वोखटा ॥ दर्प त्याचा मोठा आवरेना ॥ धृ० ॥ दुसऱ्याचें बरें तें कैसें सोशीती ॥ बळें निखंदीती साटोपानें ॥ २ ॥ दीपाचा प्रकाश सोसीना पतंग ॥ जळताही अंग झेंप घाली ॥ ३ ॥ चंद्रोदया आधी फुटतील डोळे ॥ ते काय कावळे पाहतील चंद्र ॥ ४ ॥ आधींच सावत्र संबंधी पापीण ॥ राजाही आधीन जिच्या झाला ॥ ५ ॥ सिंहासनीं याच्या मांडीये बैससी ॥ हें ते कैसें सोसी निसंगळ ॥ ६ ॥ दैवहीन आह्मीं देवची कोपला ॥ आपुला तो झाला परावा कीं ॥ ७ ॥ देवें द्यावें तेव्हां भोगावें सकळ ॥ नचले कदां बळ दुसऱ्याचें ॥ ८ ॥ कासया तूं बाळा स्फुंदसी दुःखानें ॥ देवाहून कोण सखें आह्मां ॥ ९ ॥ नामा ह्मणे हित ऐकतां मायेचें ॥ चित्त त्या बाळाचें उठावलें ॥ १० ॥

॥ १७७३ ॥ पूर्वजन्मीं त्यानें साधियेला योग ॥ कांहींसा वियोग झाला होता ॥ १ ॥ केसा नेटे पाटे उन्मेख फुटला ॥ बाळपणीं त्याला ज्ञान झालें ॥ धृ० ॥ विरक्ती वोळगे पाइक होउनी ॥ शांती पुढारानी माळ घाली ॥ २ ॥ शमदम अंकित पुढारले बळें ॥ योग तो अढळ सदां तेथें ॥ ३ ॥ मान गर्व मनाचा खुंटला विचार ॥ थिता अहंकार तोही गेला ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे बाळ बोलिलें जाणोनी ॥ माउली हांसोनी काय बोले ॥ ५ ॥

॥ १७७४ ॥ संकल्पाचा मळु नेत्रीं नीडारला ॥ त्यालागीं तो डोळा काय दिसे ॥ १ ॥ जेथें देखों तेथें तोचि तो कोंदला ॥ विश्वामाजीं भरला विश्वंभर ॥ धृ० ॥ मोठे थोर थोर तापसी नाडीले ॥ कामानें वोढिले माघौतेची ॥ २ ॥ वेदाचें पुनीत यज्ञशीळ सारें ॥ झकवती बारे वास नेणें ॥ ३ ॥ दांभीक मगरी गीळिले सर्वांसीही ॥ त्यालागीं तो नाहीं ऐसा भासे ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे ऐसी बोलली जननी ॥ बाळ मोठा ज्ञानी जाणवला ॥ ५ ॥

॥ १७७५ ॥ केला नमस्कार मातेला उठोनी ॥ निघाला तेथुनी लागवेगें ॥ १ ॥ वनीं बैसोनीया धरोनी विश्वास ॥ आळवावा ईश ऐसें

चित्तीं ॥ धृ० ॥ हाक मारीत मागें माउली चालली ॥ तियेसवें बोली करीना ते ॥ २ ॥ एकाकी तो नीट चालीला त्वरेनें ॥ पाहोनिया जन स्तब्ध झाले ॥ ३ ॥ बोलवीतां कांहीं बोलेना कोणासी ॥ अघोर स्थळासी प्रवेशला ॥ ४ ॥ मातेसी ठाऊकें तयाचें अंतर ॥ ह्मणोनी ते स्थिर झाली ठाई ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे पूर्व पुण्याचिया बळें ॥ मन त्याचें झालें स्थीर तेथें ॥ ६ ॥

॥ १७७६ ॥ नगरीं नरनारी समस्तही ॥ ह्मणती झालें कांहीं राजयाला ॥ १ ॥ बाळ तें केवढें धाडीलें वनासी ॥ याचीया धैर्यासी दुजा नाहीं ॥ धृ० ॥ मागें बहु झालें नाहीं हें देखिलें ॥ हें तों नव्हें भलें विचारीतां ॥ २ ॥ सर्वांदिकीं त्यासीं सांगितली वृत्त ॥ कां रे तूं निवांत बैसलासी ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे राजा ध्रुवापाठीं गेला ॥ काय तो बोलीला ऐका त्यासी ॥ ४ ॥

॥ १७७७ ॥ ह्मणे बा आतां करिशील कायी ॥ एकला ये ठायीं येउनीया ॥ १ ॥ वय हें केवढें बुद्धि हे केवढी ॥ वायां काढाकाढी तपाचीकां ॥ धृ० ॥ व्याघ्र आणि सिंह जंबुक विखार ॥ नांदती या घोर वनामाजीं ॥ २ ॥ म्हैषा मसको भूतें वसती रानीं ॥ तुज माये रानीं झोंबतील ॥ ३ ॥ नकोबा या ठाईं राहूं चाल घराप्रती ॥ जाऊं जोकां प्रीति तेची देऊं ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे ध्रुव पाहेना बोलेना ॥ आपुलीया ध्यानामाजीं मग्न ॥ ५ ॥

॥ १७७८ ॥ मधुवन चांगलें लोचनीं देखीलें ॥ तेथें मन रंगलें बाळकाचें ॥ १ ॥ राहूं येथें करूं देवाची प्रार्थना ॥ ह्मणोनीया मना बोधवीत ॥ धृ० ॥ सरोवर दिव्य त्यामाजीं कल्हारें ॥ भोंवताले मयुर नाचताती ॥ २ ॥ साउली सुंदर सुमनें मनोहर ॥ देवाचा विहार तयेठायीं ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे ऐसा निश्चय नेमून ॥ ध्रुव तये वनीं स्थिरावला ॥ ४ ॥

॥ १७७९ ॥ राजा ह्मणे बाळा देतों पंच ग्राम ॥ तो ह्मणे आत्माराम देता आहे ॥ १ ॥ आशा सांडोनीया निराश जाहला ॥ शरण देवाला जावयासी ॥ धृ० ॥ चतुर्थ भागानें राज्य घे वांटोनी ॥ ह्मणे चक्रपाणि देता आहे ॥ २ ॥ अर्धें भूमंडळ घेईरे उदारा ॥ ह्मणे विश्वंभरा लाज माझी ॥ ३ ॥ संपूर्ण हे महि तुजची वोपीन ॥ ह्मणे नारायण सोभा-

ळील ॥ ४ ॥ नामा ह्मणे ऐसा गणीना भूपातें ॥ निश्चय चित्तांत एक झाला ॥ ५ ॥

॥ १७८० ॥ बाळकाच्या बोला राजा भांबावला ॥ ह्मणे झालें याला ज्ञान गम्य ॥ १ ॥ शांती याचे अंगीं बाणलीसे नीट ॥ तेणें नेटेपाटे पुढारला ॥ धृ० ॥ मी तों झालों वाया कामाचा किंकर ॥ केला म्यां अन्हेर बाळकाचा ॥ २ ॥ कीर्ति हे त्यागोनी दुर्दशा आणिली ॥ ऐसी होऊं सरली बुद्धि फिकी ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे राजा लाजला चित्तांत ॥ प्राणावीण प्रेत तयापरी ॥ ४ ॥

॥ १७८१ ॥ ठेवुनी भोंवताले रक्षणाला दूत ॥ सांगतो तयातें सत्तारूपें ॥ १ ॥ तुह्मी आतां याचें करावें रक्षण ॥ व्याघ्र सिंह येणें बाधा नव्हे ॥ धृ० ॥ क्षणक्षणा मातें सांगावा वृत्तांत ॥ वनीं भूत प्रेत हिंडताती ॥ २ ॥ चोर हेर खळ रात्रिचीये वेळे ॥ रहावें भोंवताले सावधान ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे ऐसें सांगे त्या दूतांसी ॥ आपण घरासी येता झाला ॥ ४ ॥

॥ १७८२ ॥ येरु तो निवांत होउनी त्याठायीं ॥ राहोनीया कांहीं करिता झाला ॥ १ ॥ नकळे भक्तिभाव ध्यावें कैसें त्यासी ॥ देव कोण त्यासी ठावें नाहीं ॥ धृ० ॥ भावार्थानें सर्व इंद्रियें खुंटलीं ॥ प्रारब्धानें दिल्ही वाट तया ॥ २ ॥ साध्यसाधनाचा उपाव कळेना ॥ ध्यानतो धारणा कैंची तेथें ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे गुरु करावा तें नेणें ॥ अद्भुत विंदान मांडीयेलें ॥ ४ ॥

॥ १७८३ ॥ वाचितां अध्यात्म जाणीतांही अर्थ ॥ गुरुवीण व्यर्थ सर्व कांहीं ॥ १ ॥ करावा तो आधीं सद्गुरु प्रसन्न ॥ त्याचीये कृपेनें सर्व साधे ॥ धृ० ॥ योग याग तपें चित्त शुद्ध होय ॥ गुरुवीण नये मोक्ष हातां ॥ २ ॥ निर्मळ जीवन तीर्थावीण पावन ॥ तैसा गुरु जाण साधकांसी ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे गुरु कृपेचीया बळें ॥ मूर्खही तरेल भाक माझी ॥ ४ ॥

॥ १७८४ ॥ एकाएकीं दैव उदेलें ध्रुवाचें ॥ येणें नारदाचें झालें तेथें ॥ १ ॥ देखीयेलें पोर टाकलेसें वनीं ॥ भावना धरोनी अपसया ॥ धृ० ॥ साधूचा भाव उदकाचीया परी ॥ लव तेथें भरी उणें नाहीं ॥ २ ॥ आर्तांचा हे आर्त पुरवावा हा नेम ॥ साधूचा निःसीम स्वभाव कीं ॥ ३ ॥

गिरी देखे मेघ मग तो कैसा थोर ॥ तैसे ते उदार साधुसंत ॥ ४ ॥ आतां या बाळाचा योग क्षेम कैसा ॥ पुसावया धींवसा नामा ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १७८५ ॥ धन्य धन्य साधु वर्तति भूतळीं ॥ जे कां भाळीभोळी तारावया ॥ १ ॥ जयाच्या दर्शनें पातकाची धुणी ॥ होय तो सज्जनीं मान्य सदां ॥ धृ० ॥ विश्वीं विश्वंभर दाखवीती पूर्ण ॥ भवाचें बंधन तोडोनीया ॥ २ ॥ जाती विजाती व्हावया प्रज्ञानहो ॥ एक मग मोहो सोडवीती ॥ ३ ॥ नामा ह्मणे सदां साधुसी वाणीतां ॥ वाचे पवित्रता अखंडित ॥ ४ ॥

॥ १७८६ ॥ नारदें पाहीली बाळकाची स्थिती ॥ त्याच्या चित्तीं शांती भरली दीसे ॥ १ ॥ कल्पनेचा दाणा ह्मणे तयालागीं ॥ बाळा कवणालागीं आठवीसी ॥ धृ० ॥ वय तरी थोडें भावना उदंड ॥ काय तुज चाड सांग आतां ॥ २ ॥ न बोलसी तरी साधेना हें काज ॥ अंतरींचें नीज मज कळे ॥ ३ ॥ आला लाभ काळ फळलीसे भावना ॥ उघडोनी लोचना पाही मज ॥ ४ ॥ ऐकोनी ध्रुवानें सज्जनाची वाणी ॥ नेत्र विकासोनी पाहे तदां ॥ ५ ॥ पुढें उभा मुनि लावण्याचा गाभा ॥ आपुलीया लाभालागी नाचे ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे ध्रुवें वंदीले चरण ॥ बोलीलें वचन ऐका आतां ॥ ७ ॥

॥ १७८७ ॥ बैसायासी गेलों पितीयाचे अंकीं ॥ उठवीलें एकी माउलीनें ॥ १ ॥ सरेना सरेना कोणी उठवीना ॥ ऐसा ठाव जाणा वांछीतसे ॥ धृ० ॥ उपाय नकळे मागावें कोणासी ॥ भावना आपैसी उठावली ॥ २ ॥ नामा ह्मणे शब्द ऐके देवऋषी ॥ मग त्या बाळकासी आश्वासीते ॥ ३ ॥

॥ १७८८ ॥ ब्रह्मांड जयाच्या पोटीं सांठवलें ॥ तेंची साकारलें ध्रुवापाशीं ॥ १ ॥ कैसें तें बोलावें कैसें तें वानावें ॥ वेदासही ठावें नोहे जेकां ॥ धृ० ॥ निलोत्पल रवि गगनाही हिनावी ॥ ऐसी शोभा दावी इंद्रनीळ ॥ २ ॥ मरगजालागीं जोडलें सौरभ्यें ॥ आनंदाचे कोंब चारी भुजा ॥ ३ ॥ मुगुट कुंडलें सर्वांगीं भूषण ॥ लेणीयासी लेणें अंगाचीया ॥ ४ ॥ इंद्रधनुष्याची मांडणी मेघाची ॥ माळ वैजयंतीची गळा रुळे

॥ ५ ॥ कस्तुरी कपाळीं रेखलीसे भाळीं ॥ उटी ते पिंवळी सर्वांगासी ॥ ६ ॥ सायुध सुंदर शोभताती कर ॥ प्रभा ते अपार कोंदाटली ॥ ७ ॥ अभय हस्त एक पुढें तुकावला ॥ आपुल्या भक्ताला सांभाळाया ॥ ८ ॥ गोजिरी गोमटी ध्यानीं उभी ठेली ॥ नामया पाउली माथा ठेवी ॥ ९ ॥

॥ १७८९ ॥ ऐसें कांहीं एक अपूर्व देखीलें ॥ हृदयीं कोंदाटलें मूर्तिरूप ॥ १ ॥ परी तें कांहीं तैसें न राहे निश्चळ ॥ चित्त तें चंचळ माघारलें ॥ धृ० ॥ पुढती सायास करी नानापरी ॥ न राहे अंतरीं साचोकारें ॥ २ ॥ आवडीनें जीव झाला कासावीस ॥ तंव त्या परेशास कृपा आली ॥ ३ ॥ ब्राह्मणाचें रूप उभा ठेला पुढें ॥ निज भक्तांचें कोडें पुरवावया ॥ ४ ॥ कपोलासी शंख लावीला स्वहातें ॥ तेव्हांची तयातें ज्ञान झालें ॥ ५ ॥ वैकुंठ पीठीचें अधिष्ठान साचें ॥ तें रूप तयाचें दृष्टी पडे ॥ ६ ॥ नामा ह्मणे काय सांगावा नवलावो ॥ भक्तांलागीं देवो साहकारी ॥ ७ ॥

॥ १७९० ॥ स्तवीतसे वाचें जोडोनीया कर ॥ वेदा अगोचर ऐसें कांहीं ॥ १ ॥ धन्य धन्य आतां उद्धरलों स्वभावें ॥ माझें मज ठावें झालें निज ॥ धृ० ॥ विश्वाच्या विसांव्या जीवाचीया जीवा ॥ देवाचीया देवा दीनानाथा ॥ २ ॥ तूंची सर्वा आदीमायेची अवधी ॥ तुजवीण कधीं दुजे नाहीं ॥ ३ ॥ एक तूं अनेक अनेकी तूं एक ॥ येणेंही साशंक बोलवेना ॥ ४ ॥ दातृत्वाची आदी कल्याणाची निधी ॥ चित्त मन बुद्धि सर्व तूंची ॥ ५ ॥ तुझीये कृपेनें गेले भावाभाव ॥ आणीक मागावें ऐसें नाहीं ॥ ६ ॥ कधींही कोणता चळेना ढळेना ॥ मातें ऐशा स्थाना बैसवावें ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे ऐसी करीत प्रार्थना ॥ घाली लोटांगणा पायांवरी ॥ ८ ॥

॥ १७९१ ॥ आश्वासोनी देव बोलिले ध्रुवासी ॥ इच्छा तुझी जैशी तैसें करूं ॥ १ ॥ सहज सत्तेनें ऐसें कांहीं जहालें ॥ अढळ दिधलें बैसावया ॥ धृ० ॥ चंद्र सूर्य तारा शशि ऋषी थोर ॥ हे ज्या आधारें हिंडताती ॥ २ ॥ ब्रह्मलोक साचे परी ते न नासे ॥ ऐशा परी त्यास बैसवीलें ॥ ३ ॥ क्षतेचा दिवस योजनें उन्नती ॥ बैसवी श्रीपति ध्रुवालागीं ॥ ४ ॥ सर्वां सर्वांच्या लोचना गोचर ॥ रमणीये अपार वर्णवेना ॥ ५ ॥ नामा ह्मणे दुजें वैकुंठ केवळ ॥ भक्तालागीं केलें देवरायें ॥ ६ ॥

॥ १७९२ ॥ ऐसें झालें पूर्ण ध्रुवाचें आख्यान ॥ ऐकती जर जन एका भावें ॥ १ ॥ तयावरी कृपा देवाची होईल ॥ केलें तें लाभेल सर्व काज ॥ धृ० ॥ पुत्राभिष्ट पुत्र धनाभिष्ट धन ॥ जैसें ज्याचें मन तैसें होय ॥ २ ॥ नामा ह्मणे तया कल्याण सर्वदां ॥ चिंतितां गोविंदा काम पुरे ॥ ३ ॥

मिराबाई चरित्र.

॥ १७९३ ॥ राजियाची कन्या नाम मिराबाई ॥ विठोबाचे पायीं रत सदां ॥ १ ॥ मायबाप तिचे करिती कृष्णसेवा ॥ आवडीनें देवा पूजिताती ॥ २ ॥ सवें मिराबाई जात असे नित्य ॥ वेधलेसें चित्त कृष्णपायीं ॥ ३ ॥ मिरा गुणवंती लावण्याची खाणी ॥ आवडे ती मनीं मायबापां ॥ ४ ॥ ह्मणतीं देवा इचा करावा सांभाळ ॥ हांसे ते वेल्हाळ मिराबाई ॥ ५ ॥ मायबापें मज केलें कृष्णार्पण ॥ हरूषलें मन फार तिचें ॥ ६ ॥ वरिला म्यां आतां द्वारकेचा नाथ ॥ समाधान चित्त झालें माझें ॥ ७ ॥ आनंदानें करी देवाचें पूजन ॥ नाचे उल्हासानें प्रेमें डोले ॥ ८ ॥ संत आणि साधु येती कीर्त्तनासी ॥ आनंद मानसीं होय तिच्या ॥ ९ ॥ संताचिया पायीं मिरा असे लीन ॥ अहोरात्र ध्यान देवाजीचें ॥ १० ॥ समारंभ ऐसा होतां नित्यानित्य ॥ आनंदभरित मायबाप ॥ ११ ॥ धन्य मिराबाई भक्तीची आवडी ॥ लागलीसे गोडी देवाजीची ॥ १२ ॥ सज्जन अंतरीं संतोष मानिती ॥ निंदक निंदिती तिजलागीं ॥ १३ ॥ राजियानें कन्या देखोनी उपवर ॥ द्यावें इशी घर करोनियां ॥ १४ ॥ बोले मिराबाई ऐका तुह्मी ताता ॥ वरिला म्यां आतां चक्रपाणी ॥ १५ ॥ उभयतां तुह्मीं केलें कृष्णार्पण ॥ तें कां हो स्मरण विसरले ॥ १६ ॥ त्यानें केला असे माझा अंगिकार ॥ नका पाहूं वर दुजा आतां ॥ १७ ॥ देवावीण मज नावडे आणीक ॥ मोठें आहे सुख देवापायीं ॥ १८ ॥ फार गोडी त्यांतें वर्णितांचि नये ॥ बोलूं आतां काय एक मुखें ॥ १९ ॥ तेव्हां मातापिता करिती उत्तर ॥ बौद्ध अवतार देव झाले ॥ २० ॥ नामीं रूपीं त्याच्या असों द्यावें चित्त ॥ असे सर्व हित प्रपंचाचें ॥ २१ ॥ ओळखूनी रूप करावा संसार ॥ सर्व व्यवहार असे त्याचा ॥ २२ ॥ ऐकोनीयां ऐसें स्वहिताचे ठायीं ॥ बोले मिराबाई पितयासी ॥ २३ ॥ आधीं ज्यानें केलें

अमृत माशन ॥ नाकडे त्या धुण करी काळीं ॥ २४ ॥ मुंगिये लागली साखरेची गोडी ॥ आवडीनें उडी घालीतसे ॥ २५ ॥ राजहंस पक्षी मोतियांचा चारा ॥ आणिक इतरा न सेविती ॥ २६ ॥ तैसा म्यां वरिला असे हा गोविंद ॥ नका करूं शोध आणिकांचा ॥ २७ ॥ हरिविणें कांहीं नेणें मी आणीक ॥ सर्वही जन लोक माझे बाप ॥ २८ ॥ तुह्मी ह्मणा बौद्ध झाले चक्रपाणी ॥ संशय हा मनीं न धरावा ॥ २९ ॥ भाविकासी दृश्य अभाविका बौद्ध ॥ मोठा हा सावध नारायण ॥ ३० ॥ लक्ष असे ज्याचें देवाजीचे पायीं ॥ येउनीया राही हृदयांत ॥ ३१ ॥ त्याचा सर्व धंदा करी चक्रपाणी ॥ बोलिले पुराणीं व्यासादिक ॥ ३२ ॥ संशय चित्तांत नका धरूं आतां ॥ सर्वहा जाणता पांडुरंग ॥ ३३ ॥ नाम्यासंगें जेवी आवडी हा जाणा ॥ कैसें त्या ह्मणा बौद्ध आतां ॥ ३४ ॥ एकनाथा घरीं वाहातसे पाणी ॥ कैसा चक्रपाणी बौद्ध झाला ॥ ३५ ॥ कबीराचे मार्गी विणितसे शेले ॥ जाटाचें राखिलें शेत तेणें ॥ ३६ ॥ आणिकही कामें भक्ताघरीं करी ॥ काय त्याची थोरी वर्णू आतां ॥ ३७ ॥ राजा ह्मणे मिरा समजली पूर्ण ॥ परी जग दूषण ठेविताती ॥ ३८ ॥ ह्मणोनिया त्यानें केली बंदोबस्ती ॥ प्रवेश तो संतीं न होयची ॥ ३९ ॥ मिराबाई ह्मणे अहो पांडुरंगा ॥ कांहो संतसंगा अंतरलें ॥ ४० ॥ संताचे संगतीं आनंद सोहळा ॥ दाखवाल डोळा केव्हां देवा ॥ ४१ ॥ कनवाळु मोठी सांवळी विठाई ॥ नेइ मिराबाई कीर्त्तनासी ॥ ४२ ॥ श्रुत झाली वार्त्ता तेव्हां राजियासी ॥ जाते कीर्त्तनासी मिराबाई ॥ ४३ ॥ क्रोधावून नृप बोले त्या कांतेला ॥ देई विष प्याला मिरालागीं ॥ ४४ ॥ लौकिकाची लाज सांडियेली तिणें ॥ उपाय करणें हाचि आतां ॥ ४५ ॥ तेचि वेळीं प्याला भरोनिया विष ॥ आली मंदिरास तेव्हां तिच्या ॥ ४६ ॥ येई मिराबाई लाविलें दूषण ॥ ऐसें सर्व जन बोलताती ॥ ४७ ॥ ह्मणोनियां नृपें दिला विषप्याला ॥ कुळासी लाविला डाग तुवां ॥ ४८ ॥ बोले मिराबाई सांवळ्या अनंता ॥ तूं एक जाणता पांडुरंगा ॥ ४९ ॥ गेला तरी जावो सुखें माझा प्राण ॥ निवारी दूषण राजियाचें ॥ ५० ॥ ह्मणोनिया नृपें दिला विषप्याला ॥ ही लाज तुजला देवराया ॥ ५१ ॥ मिरा त्याचे पोटीं झाली अपवित्र ॥ बोलती सर्वत्र जन ऐसें ॥ ५२ ॥ कळेल हो तैसी राखी याची लाज ॥ वारंवार तुज काय सांगूं ॥ ५३ ॥ करूनिया तेव्हां कृष्णाचें चिंतन ॥ प्याली आवडीनें

विषप्याला ॥ ५४ ॥ नाहीं बाधा झाली तयाची तेवेळीं ॥ मूर्ति झाली काळी देवाजीची ॥ ५५ ॥ येउनीया नृपें विलोकिलें डोळां ॥ आणिक सकळा जनानीं ते ॥ ५६ ॥ धन्य मिराबाई वंदिती चरण ॥ जन्मलें निधान वंशामाजीं ॥ ५७ ॥ मिरा वनमाळी नव्हेची वेगळी ॥ निश्चय सकळीं संतीं केला ॥ ५८ ॥ बोले मिराबाई अहो चक्रपाणी ॥ कां तुह्मी जाचणी सोसिलसा ॥ ५९ ॥ प्रेमें अश्रुनीर वाहे तिचे डोळां ॥ माझा कळवळा तुह्मां आला ॥ ६० ॥ सांवळे सकुमार गोजिरे चरण ॥ इच्छितसे मन पहावया ॥ ६१ ॥ भक्तांची आवडी पुरवी केशव ॥ पूर्ववत देव झाला तेव्हां ॥ ६२ ॥ निळी रेषा असे अद्याप ते कंठीं ॥ देतां प्रीति मिठी पाहती लोक ॥ ६३ ॥ धन्य मिराबाई धन्य तिची भक्ति ॥ करिताती स्तुति साधुसंत ॥ ६४ ॥ संताचा तो दास बोले शिंपिनामा ॥ त्यानें दिला प्रेमा सदा मज ॥ ६५ ॥

श्रीकबीरभक्त चरित्र.

———:0:———

ओव्या.

॥ १७९४ ॥ आतां ऐका कवित कबीरा ॥ राम सेवेसी तत्परा ॥ संत साधु आलिया घरा ॥ कदां पाठमोरा नव्हेची ॥ १ ॥ कोणी एके अवसरीं ॥ आहे जी माध्यान रात्रीं ॥ मिळोनी संतमांदी बरी ॥ आले घरीं कबीराचे ॥ २ ॥ तंव स्त्रीसहित उठोनी लागे संताचे चरणीं ॥ आमुचें परम भाग्य ह्मणोनी ॥ जाली भेटी स्वामींची ॥ ३ ॥ मोडकें खोपट जर्जर ॥ तेथें कैचें भिंती आवार ॥ वस्त्रविण उपवासी पोर ॥ नांदणुक थोर कबीराची ॥ ४ ॥ तंव बैसावया करण ॥ संतांसी घातलें आसन ॥ कढिला बोऱ्या मुलें उठवून ॥ सर्वेचि आपण उभा ठेला ॥ ५ ॥ कबीर ह्मणे स्त्रियेसी ॥ कांहीं नैवेद्य करावा देवासी ॥ अवश्य ह्मणोनी त्वरेसी ॥ अंगिकारिती पैं जाली ॥ ६ ॥ बहुत संकट पडलें नारी ॥ पाहातां धन न दिसे घरीं ॥ दोन प्रहर लोटली रात्री ॥ बाजारीं कोणी असेना ॥ ७ ॥ मेघ वर्षती दारुण ॥ काळोखी पडली अति कठीण ॥ अंतरीं स्मरे राम निधान ॥ मग झडकरी जाण निघाली ॥ ८ ॥ सत्वर येउनी वाणीया आळीसी ॥ तंव कुलुपें जालीं दुकानांसी ॥ कोणी न बोलती कोणासी ॥ जन निद्रेसी प्रवर्तके ॥ ९ ॥ मग झाली हृदयीं चिंताक्रांत ॥ नामस्मरण करीत ॥ एका दुकाना अंत ॥

काय ह्मणत परीयेसा ॥ १० ॥ मग जाउनी दुकानाजवळी ॥ उघडी होती एक फळी ॥ वाणी जागत तये वेळीं ॥ अकस्मात बाळी तेथें आली ॥ ११ ॥ वाणी पुसे तूं कवणाची कवण ॥ कां आलीस रात्र करून ॥ कवण कृत्य असे तें निरोपण ॥ श्रुत करणें आह्मालागीं ॥ १२ ॥ ऐक वाणीया देउनी चित्त ॥ कबीर जाणिजे माझा कांत ॥ घरीं पाहुणे आले साधुसंत ॥ ह्मणोनी त्वरित पाठवीलें ॥ १३ ॥ पाहिजे सामुग्री आह्मांसी ॥ विलंब न करावा द्यावयासी ॥ लेख होईल ते आह्मांसी ॥ तंव दुकानासी नेलें तें ॥ १४ ॥ तंव तो नष्ट दुराचारी ॥ जाला असे कामातुर भारी ॥ कुवासना धरिली अंतरीं ॥ ह्मणे ऐक सुंदरी वचन माझें ॥ १५ ॥ जें सांगेन तें अंगिकारावें ॥ मग लागेल तितुकें न्यावें ॥ मनीं कांहीं न धरावें ॥ नाहीं तरी जावें आले वाटे ॥ १६ ॥ तंव ते सत्वधैर्याची पेटी ॥ देखुनी त्याची चंचळ दृष्टी ॥ मग ह्मणे बरवेगा सेटी ॥ वेगीं उठी देई सवदा ॥ १७ ॥ आधीं सामग्री देई आह्मांसीं ॥ कार्य संपादुन येईन त्वरेसी ॥ हें बोलणें माझें सत्य परियेसी ॥ [illegible] वचनासी नटळे गा ॥ १८ ॥ तंव तो अविश्वासी नर ॥ तयास कैसी बुद्धि विचार ॥ ह्मणे मज भाक देई वो सत्वर ॥ तरीच खरें वा[illegible]गे आह्मालागीं ॥ १९ ॥ मग भाक देऊनिया नारी ॥ सर्व सामग्री घेतली पदरीं ॥ तेथून निघाली झडकरी ॥ आली घरीं तात्काळ ॥ २० ॥ मग उभय वर्ग मिळून ॥ केलें संतचरण क्षाळण ॥ घेतलीं तीर्थें समाधान ॥ पूजाविधान आरंभिलें ॥ २१ ॥ केल्या गंधाक्षता समस्तासी ॥ धूप दीप ओवाळिले संतांसी ॥ झाला नैवेद्य अवघीयासी ॥ मग नमस्कारासी प्रवर्तले ॥ २२ ॥ केले नमस्कार एकंदर ॥ मनीं आनंदला कबीर ॥ ह्मणे धन्य भाग्य आजी थोर ॥ करून नमस्कार प्रवर्तले ॥ २३ ॥ सर्व सांग विधी झाली ॥ आनंदाची घंडी लोटली ॥ संतवृंदें संतोषलीं ॥ समाधिस्थ झालीं सुखें ॥ २४ ॥ ऐसा संत सत्कार सांभाळिला ॥ मग कबीर स्त्रियेनें खुणविला ॥ आतां पाहिजे निरोप दिधला ॥ शब्द गुंतला आजी माझा ॥ २५ ॥ तुह्मी आसीजे संतांपासीं ॥ मज सत्य करणें वचनासी ॥ भाक देऊनिया वाणीयासी ॥ सामुग्रीसी आणिलें ॥ २६ ॥ त्याचे मनोरथ पूर्ण करणें ॥ ह्मणोनी लागे मज जाणें ॥ उशीर होतां उगवेल दिन ॥ शिणतील नयन वाणीयाचे ॥ २७ ॥ कबीर ह्मणे वो कांते ॥ मी येईन तुज संगातें ॥ मेघ वर्षती अपरमित ॥ निशी बहुत झाली असे ॥ २८ ॥ त्या वाणीयाचा उपकार ॥ आह्मांवरी झाला थोर ॥

मग स्कंदीं वाहोन सुंदर ॥ वेगें सत्वर निघाला ॥ २९ ॥ उभयतां करताती स्मरण ॥ हृदयीं आठविला रघुनंदन ॥ घरीं समाचार न घेतां जाण ॥ कोपती सज्जन आम्हांवरी ॥ ३० ॥ मग येऊनि दुकानापासी ॥ आणोनी सोडिलें स्त्रियेसी ॥ ह्मणे सत्य करावें भाकेसी ॥ वाणीयासी सुख द्यावें ॥ ३१ ॥ वाणी पाहात होता वाट ॥ ह्मणे रात्रीं येऊनिया भेट ॥ कैसी ठकून गेली नष्ट ॥ तंव अवचट आली पुढें ॥ ३२ ॥ मग हर्ष झाला वाणीयासी ॥ भीतरीं येई वो गुणरासी ॥ तंव आशंका झाली मानसीं ॥ नवल तुजपासी दिसतसे ॥ ३३ ॥ बैसली स्वस्थानीं दोघेजणें ॥ उपरी आरंभिलें बोलणें ॥ कोरडी आलीस कवण्या गुणें ॥ मृत्तिका चरणीं न लागेची ॥ ३४ ॥ वरुनी वर्षताती मेघ ॥ जाला कर्दम वाहाती वोघ ॥ कैसें कौतुक झालें तें सांग ॥ आतां वेगें करूनिया ॥ ३५ ॥ ऐकगा शेटीया धर्मवंता ॥ बोलती झालीगा कबीर कांता ॥ तुझा उपकार नये सांगतां ॥ साधुसंता तृप्त केलें ॥ ३६ ॥ झालें संतसमाधान ॥ हें तव तुझेंची पुण्य ॥ मी नव्हें उपकारा उत्तीर्ण ॥ सत्वरक्षण तुझेनी ॥ ३७ ॥ कबीर जीवाचा जीवलग ॥ मज स्कंधीं वाहुनी चांग ॥ वरुनी झांकिलें सर्वांग ॥ आणिलें वेगें तुजपासी ॥ ३८ ॥ आपण गेले हो त्वरित ॥ घरीं एकले साधुसंत ॥ आतां सांडीगा चित्ताची भ्रांत ॥ पुरवी मनोरथ आपले ॥ ३९ ॥ ऐसें बोलतांच सुंदरा ॥ तंव वाणी कांपतसे थरथरा ॥ धिक् माझें जन्म दातारा ॥ विषय व्याभिचारा प्रवर्तलें ॥ ४० ॥ मी मतीहीन अज्ञान भारी ॥ कुबुद्धि अमंगल शरीरीं ॥ व्यर्थ भूमीभार संसारीं ॥ मग अंतरीं पस्तावला ॥ ४१ ॥ होतांविषयभाव मनीं ॥ तो गळीत झाला तत्क्षणीं ॥ मग धावुनी लागला चरणीं ॥ मजलागुनी उद्धरावें ॥ ४२ ॥ अन्याय झाला माते ॥ सर्व शब्द क्षमा करी वो दुरिते ॥ हे माते पुण्य पवित्रे धैर्यवंते ॥ मी मोहीत मूढमति ह्मणोनिया ॥ ४३ ॥ आतां मज आणि कबीरासी ॥ भेट करवी दोघांसी ॥ मज उद्धरावें त्वरेसी ॥ ह्मणोनी चरणामिठी घाली ॥ ४४ ॥ मग ह्मणे भला भला गा शेटी ॥ बरवा भाव धरिला पोटीं ॥ आतां चला उठाउठी ॥ करीन भेटी कबीरासी ॥ ४५ ॥ मग उठोनी दोघेजण ॥ त्वरें आटोपिलें दुकान ॥ वेगें चालिले टाकिलें भुवन ॥ देखिले चरण कबीराचे ॥ ४६ ॥ घातलें दिर्घ दंडवत नमस्कार ॥ ह्मणे मी अपराधी थोर ॥ माझा करावा जी उद्धार ॥ अभयकर ठेवुनीया ॥ ४७ ॥ कबीर अंतरज्ञानी पूर्ण ॥ ओळखिलें तयाचें

चिन्ह ॥ मग स्वकरें कुरवाळून ॥ दिधलें दान अक्षयीं ॥ ४८ ॥ कबीरभक्त ज्ञान विश्वासी ॥ सदां संतुष्ट आणि उदासी ॥ झाला रूप स्वयंप्रकाशी ॥ उडाला भाव द्वैताचा ॥ ४९ ॥ येथूनी कथा रसाळ पुढती ॥ एकाग्र होवोनी परिसिजे श्रोतीं ॥ नामा सांगे भक्तांची विभूति ॥ होय सुखप्राप्ति स्वानंदें ॥ ५० ॥ इती श्री ग्रंथ नामावळी ॥ जे प्रार्थना करती प्रातःकाळीं ॥ तयाच्या पापाची होय होळी ॥ होय अक्षयीं दास रामाचा ॥ ५१ ॥

कमाल चरित्र.

॥ १७९९ ॥ कबीराचे घरीं आले संतजन ॥ रात्र झाली जाण प्रहर एक ॥ १ ॥ उठोनी कबीर संतां नमन केलें ॥ बैसावया दिलें तृणासन ॥ २ ॥ कांतेसी ह्मणत संत उपवासी ॥ यांसी भोजनासी घालावें हो ॥ ३ ॥ अवश्य ह्मणे कांता एक युक्ति करा ॥ कमाल दुसरा घेउनी संगें ॥ ४ ॥ ऐशा समयांत वाणी ते निद्रिस्थ ॥ जाऊं चला तेथें चोरीलागीं ॥ ५ ॥ चोरूनिया धान्य घेउनीया यावें ॥ संतांसी घालावें भोजनासी ॥ ६ ॥ घेऊनिया शस्त्र उभयतां निघाले ॥ घर तें फोडिलें वाणियाचें ॥ ७ ॥ प्रथम देखिली द्रव्याची ते रासी ॥ नये उपयोगासी आमुचिया ॥ ८ ॥ पुढें तें देखिलें डाळ आणि पीठ ॥ आनंदलें मोठें मन त्यांचें ॥ ९ ॥ सर्वेही साहित्य होतें वाण्या घरीं ॥ कमाल अंतरीं संतोषला ॥ १० ॥ संतांचे पुरती सामोग्री घेतली ॥ मोट ते बांधिली वरी तेणें ॥ ११ ॥ घेउनिया मोट गवाक्षद्वारें ॥ कबीराचे करें दिली तेणें ॥ १२ ॥ मोकळ्या पडल्या द्रव्याचिया रासी ॥ सावध वाण्यासी करुनी येतों ॥ १३ ॥ येवोनी कमाल वाणियासी बोले ॥ सांभाळ आपुलें द्रव्य आतां ॥ १४ ॥ आइकोनी शब्द वाणी जागा झाला ॥ कमाल चालिला तेथूनिया ॥ १५ ॥ तांतडीनें निघतां गवाक्षाचे द्वारें ॥ अर्ध तें शरीर गुंतलेंसें ॥ १६ ॥ त्वरें करोनिया वाणी तो धांवला ॥ कमाल धरिला पायीं तेणें ॥ १७ ॥ तेव्हां तो कमाल ह्मणे कबीरासी ॥ न सोडी मजसी वाणी आतां ॥ १८ ॥ आतां तात तुह्मी कापा माझें शीर ॥ जावें हो सत्वर घेवोनिया ॥ १९ ॥ न कापितां शीर होईल फजिती ॥ घरासी न येती संत कोणी ॥ २० ॥

खर मारूनिया काढियेलें शस्त्र ॥ कापियेलें शीर कमालाचें ॥ २१ ॥ त्वरें करोनिया कबीर चालिला ॥ आश्रमासी गेला आपुलिया ॥ २२ ॥ झाला जो वृत्तांत सांगे कांतेलागीं ॥ येरी ह्मणे वागीं बरें केलें ॥ २३ ॥ धन्य तो कमाल धन्य त्याची भक्ति ॥ देह संताप्रती अर्पियेला ॥ २४ ॥ याचा खेद स्वामी न धरावा चित्ता ॥ सामोग्री हे संतां अर्पा तुह्मी ॥ २५ ॥ देवोनी सामोग्री संतांसी तो ह्मणे ॥ करावें भोजन स्वामी आतां ॥ २६ ॥ घेवोनी सामोग्री केलेंसे भोजन ॥ करिती कीर्तन नामघोष ॥ २७ ॥ इकडे वाणीयानें केलासे गलबला ॥ चोर धरियेला धांवा धांवा ॥ २८ ॥ धांवोनिया आले नगरीचे लोक ॥ पाहती अनेक तयालागीं ॥ २९ ॥ रुंड असे तेथें त्यासी नाहीं शीर ॥ करिती विचार एकमेक ॥ ३० ॥ ह्मणती वाण्यासी काय तुझें नेलें ॥ शोधोनी पाहिलें मग त्यानें ॥ ३१ ॥ सर्वस्वही आहे नेलें डाळ पीठ ॥ साहित्य तें मिष्ट भोजनाचें ॥ ३२ ॥ श्रुत झाली वार्ता गांवीच्या राजाला ॥ ह्मणे त्या चोराला शूळीं घाला ॥ ३३ ॥ राजदूत तेव्हां आले धांवोनिया ॥ रुंड घेवोनिया चालीले ते ॥ ३४ ॥ शूळ तो रोंविला भागीरथी तीरीं ॥ रुंड तयावरी घातलें तें ॥ ३५ ॥ पाहाती ते जन सर्व नागरीक ॥ करील कवतुक पांडुरंग ॥ ३६ ॥ कबीरासी संत आशीर्वाद देत ॥ कृपा सदोदित असो द्यावी ॥ ३७ ॥ वैष्णवांचा मेळा पुसोनी चालिला ॥ कबीर निघाला बोळवीत ॥ ३८ ॥ करिती गजर हरीच्या नामाचा ॥ पंथ भागिरथीचा धरिला त्यांनीं ॥ ३९ ॥ भागिरथी तीरीं रोंविलासे शूळ ॥ नयनीं सकळ पाहाती संत ॥ ४० ॥ शूळावरी रुंड देखिलें नयनीं ॥ हात जोडुनी दोन्ही नमस्कारी ॥ ४१ ॥ सर्वत्रीं देखिलें आपुलिया डोळां ॥ जीव निर्जिवाला आला कैसा ॥ ४२ ॥ वैष्णव पुसती कबीरालागोनी ॥ विपरीत करणी कैसी झाली ॥ ४३ ॥ तेव्हां तो कबीर बोलतसे संतां ॥ चोर हा देखीला हरिभक्त ॥ ४४ ॥ तुह्मांपाशीं याचें गुंतलें संचित ॥ ह्मणुनी दंडवत केलें यानें ॥ ४५ ॥ तंव त्या संतांनीं घेतलीसे आळी ॥ उठवी वनमाळी यासी आतां ॥ ४६ ॥ तंव या कबीरें श्रुत केली वार्ता ॥ तेव्हां त्या हो संतां समजलें ॥ ४७ ॥ तेव्हां ते वैष्णव बोलती सकळ ॥ आणा शिरकमळ तुह्मी येथें ॥ ४८ ॥ इकडे मातन कमालाचें शीर ॥ घेवोनी धणीवर पाहे दृष्टीं ॥ ४९ ॥ ह्मणे धन्य बाळा येउनी पोटासी ॥ उभय कुळांसी उद्धरिलें ॥ ५० ॥ संतांचिया काजा वेंचलासी प्राण ॥ जगीं तूंचि धन्य ह्मणविलें ॥ ५१ ॥

वैकुंठींचा वासी झालासी मिराशी ॥ आम्हा पतितांसी सोडियेलें ॥ ५२ ॥ तुजसवें मज जावें बा ... ॥ करी विनवणी पांडुरंगा ॥ ५३ ॥ तुज-विण मज न रमे सखया ॥ येई तूं तान्हया धांवोनिया ॥ ५४ ॥ हरणी चुकली जैसी कां पाडसा ॥ दश दिशा ओसा तिजलागीं ॥ ५५ ॥ तैसें मज झालें न गमेचि कांहीं ॥ भेट माझे आई कमाला तूं ॥ ५६ ॥ काय तुझे गुण आठवूं मी आतां ॥ सत्वधारी सुता कबीराच्या ॥ ५७ ॥ नाश-वंत देह त्याचा केला त्याग ॥ धन्य हें वैराग्य तुझें बापा ॥ ५८ ॥ ऐसी तेही माया करितसे शोक ॥ अकस्मात देखे कबीराला ॥ ५९ ॥ झालें वर्तमान सांगितलें तिसी ॥ चिंता हे मानसीं करूं नको ॥ ६० ॥ वेगीं देई शीर उठला कमाल ॥ संतांचा हा बोल सत्य असे ॥ ६१ ॥ सभाळित शीर घेउनी कबीर ॥ संतांचिया करें दिलें तेव्हां ॥ ६२ ॥ उतरुनी रुंड वैष्णवांनीं शीर ॥ ठेविलें झडकरी नामघोषें ॥ ६३ ॥ भावाचा तो देव भक्तांचा अंकिला ॥ कमाल उठीला तेंचि वेळीं ॥ ६४ ॥ हरि नामघोष करुनी गजर ॥ संतां नमस्कार केला तेणें ॥ ६५ ॥ ऐसें सकळ जनीं पाहिलें कौतुक ॥ संतांचा अधिक महिमा असे ॥ ६६ ॥ नामा म्हणे त्याचा होईन मी दास ॥ शरण तयांस वारंवार ॥ ६७ ॥

नरसी मेहतांचें चरित्र.

॥ १७९६ ॥ नरसी मेहता होता सावकार ॥ जुनागडीं घर महा भक्त ॥ १ ॥ वडील तयाचे करिती व्यापार ॥ गजी सावकार द्रव्य धान्यां ॥ २ ॥ तया कुळीं झाला भक्तराज पाही ॥ धन तें सर्वही धर्म केलें ॥ ३ ॥ अकस्मात नगरींत यात्रेकरी आले ॥ द्वारके चालिले देवकाजा ॥ ४ ॥ मार्गी बहु कष्ट चोरीव आगळी ॥ म्हणोनी मंडळी भयाभीत ॥ ५ ॥ समागमें द्रव्य निभावे कैसेनी ॥ यालागीं चिंतनीं हुंडियेचे ॥ ६ ॥ ग्रामाचे भीतरीं हिंडती घरोघरीं ॥ हुंडी द्यावी बरी द्रव्य घेई ॥ ७ ॥ ऐसें ऐकतां ते लबाड छळक ॥ उत्तर हो देख देते झाले ॥ ८ ॥ नरसी मेहता परम भक्त थोर ॥ आहे सावकार हुंडीवाला ॥ ९ ॥ तयाचे निकटी जावें बहु त्वरें ॥ तुम्हांसी तो खरे वाटे लावी ॥ १० ॥ म्हणोनी प्रेमाचे यात्रेकरी साचे ॥ पुसत मेहताचे घरा आले ॥ ११ ॥ देखतांचि मेहता समोरा

उठोन ॥ येऊनी नमन करिता झाला ॥ १२ ॥ करूनी पूजन धूपदीप सारे ॥ समर्पण बरे उपचार ॥ १३ ॥ मग करी प्रश्न काय काज बोला ॥ आज्ञा योगें भला असे तोचि ॥ १४ ॥ यात्रेकरी ह्मणे जाणें द्वारकेसी ॥ ह्मणोनी हुंडीसी करणें असे ॥ १५ ॥ तीन शतें साठ रुपये टाकीले ॥ येरु ह्मणे भलें देई हुंडी ॥ १६ ॥ तयेकाळीं हुंडी लिहिली द्वारकेसी ॥ नामा ह्मणे साची पेठ खरी ॥ १७ ॥

॥ १७९७ ॥ स्वस्ति श्रीनगर द्वारकापुरीचे ॥ श्रीरणछोडजीचे सेवे-मध्यें ॥ १ ॥ दासानुदास चरणरज साचार ॥ विनंती अपार लिहितसे ॥ २ ॥ यात्रेकरी यानें राखिले रुपये ॥ तीनशतें साठ द्यावे यासी ॥ ३ ॥ ऐसें पत्र दिलें हुंडी ते लिहून ॥ नगरीचे ब्राह्मण पाचारिले ॥ ४ ॥ बोला-वुनी त्यांसी वांटी दक्षणेसी ॥ यात्रेकरी पासी विस्मय वाटे ॥ ५ ॥ ह्मणती धर्मात्मा सुशील मेहता ॥ दानशूर दाता जगीं खरा ॥ ६ ॥ घेवोनी द्रव्यातें दिलें ब्राह्मणासी ॥ लिहुनी हुंडीसी दिधलें तेणें ॥ ७ ॥ नामा ह्मणे धन्य नरसी मेहता ॥ ऋणी देव होता हुंडी भरी ॥ ८ ॥

॥ १७९८ ॥ चालली ते यात्रा गेली द्वारकेसी ॥ करूनी स्नानासी नगरामध्यें ॥ १ ॥ पहावया घर दुकान हुंडीचें ॥ न दिसे हो साचें तत्क्षणी ॥ २ ॥ सायंकाळ पडला सांपडेना कोठें ॥ प्राणासी संकट देणें आलें ॥ ३ ॥ देश दूर झाला नसे खर्ची कांहीं ॥ देहपात पाही करीन आतां ॥ ४ ॥ करूनी नेमासी प्राण ते द्यायासी ॥ समीप तीर्थासी केलें असे ॥ ५ ॥ ऐसा भाव देव पाहुनी त्वरित ॥ आला हुडकीत तीर्थाजवळीं ॥ ६ ॥ हुंडी कोठें आहे नरसी मेहत्याची ॥ रुपये साठींची तीनशें वरी ॥ ७ ॥ रणछोड आहे नाम माझें पाही ॥ रुपये ते घेई देतों तुज ॥ ८ ॥ ऐकतां वचन संतोषला मनीं ॥ धरिले चरणीं प्रेमभावें ॥ ९ ॥ धन्य धन्य तूं रे पाहतां मजला ॥ घेऊनी द्रव्याला आलासी रे ॥ १० ॥ देऊनी रुपये दर्शन दाविलें ॥ जगविख्यात केलें मेहत्यासी ॥ ११ ॥ करूनि यात्रेसी जुनागडा आला ॥ भावें हो वंदिला मेहता तो ॥ १२ ॥ ह्मणे तुमचोगें झालें मज पाही ॥ दर्शन तें ठायीं रणछोडा ॥ १३ ॥ ऐकतांच वाणी प्रेम मनीं भरे ॥ धरिले चरण त्वरें तयाचे हो ॥ १४ ॥ नामा ऐसा देव करुणी भक्तां पुरवित होता सर्व ठायीं ॥ १५ ॥

जनाबाईचें चरित्र.

॥ १७९९ ॥ नामयाचे घरीं असे दासी जनी ॥ तिनें चक्रपाणी वश केला ॥ १ ॥ करितां कामधंदा ध्यानीं नारायण ॥ करीत चिंतन अहोरात्र ॥ २ ॥ देखोनीया भाव तिचा पांडुरंग ॥ काम करूं लागे जनीलागीं ॥ ३ ॥ रात्रीं येउनीया जनीचिया घरीं ॥ दळूं लागे हरी तिजलागीं ॥ ४ ॥ दळीतां काढिली माळ वैजयंती ॥ ठेविली परती शालजोडी ॥ ५ ॥ जनीचें आवडे देवाजीस नाणें ॥ झालासे तल्लिन पांडुरंग ॥ ६ ॥ प्रातःकाळ झाला तेव्हां त्या समयासी ॥ जात हृषीकेशी तातडीनें ॥ ७ ॥ घेऊनिया गेले जनीची वाकळ ॥ विसरले माळ शालजोडी ॥ ८ ॥ तेव्हां पुजाऱ्यानें उघडिलें द्वार ॥ पाहिला तों वर रुक्मिणीचा ॥ ९ ॥ देवाच्या अंगावर देखिली वाकळ ॥ नाहीं गळां माळ शालजोडी ॥ १० ॥ एकमेकां तेव्हां पुसती पुजारी ॥ कोणें केली चोरी देवाजीची ॥ ११ ॥ शोध करितांना जनीची वाकळ ॥ आले ते सकळ तिच्या घरीं ॥ १२ ॥ शालजोडी माळ होती तिचे घरीं ॥ दाविती पुजारी सर्वांलागीं ॥ १३ ॥ बांधियेली तेव्हां त्यांनीं दासी जनी ॥ नामया लागुनी श्रुत केलें ॥ १४ ॥ नामा ह्मणे जने कांगे केली चोरी ॥ बोलतसे खरें जनी त्यासी ॥ १५ ॥ रात्रीं माझ्या घरां आले पांडुरंग ॥ दळीतां श्रीरंगा घाम आला ॥ १६ ॥ काढियेली माळ तेव्हां शालजोडी ॥ गातसे आवडी मजसवें ॥ १७ ॥ प्रातःकाळीं देव गेले ते उठोनी ॥ नकळे करणी कैसी केली ॥ १८ ॥ बाबा मी सांगतें हेंचि हो प्रमाण ॥ पुसावें जाऊन पांडुरंगा ॥ १९ ॥ नामा ह्मणे तुह्मा कळेल तैसें करा ॥ नका या विचारा पुसों मज ॥ २० ॥ नामा ह्मणे जने केलें असें कर्म ॥ जाणे एक वर्म पांडुरंग ॥ २१ ॥ धमकावुनी नेली त्यांणीं दासी जनी ॥ सकळ ब्राह्मणीं मिळोनिया ॥ २२ ॥ श्रुत केली वार्ता गांवींच्या राजाला ॥ ते ह्मणे जनीला शूळीं द्यावें ॥ २३ ॥ शूळ तो रोंविला चंद्रभागेतीरीं ॥ पाहती नरनारी दृष्टी तेव्हां ॥ २४ ॥ जनी आठवीत तेव्हां पांडुरंगा ॥ कांगा तूं श्रीरंगा मोकलिसी ॥ २५ ॥ घडी घडी येत होतासी तूं देवा ॥ आज कां केशवा निद्रा आली ॥ २६ ॥ कोठें गुंतलासी भक्तीचिया काजा ॥ धांवें महाराजा येई आतां ॥ २७ ॥ प्रल्हादाकारणें नृसिंह झालासी ॥ स्तंभीं प्रकटसी क्षणमात्रें ॥ २८ ॥ दीनांचा दयाळू तुझें नांव बापा ॥ कांहो अवकृपा केली

मज ॥ २९ ॥ द्रौपदीनें केला जेव्हां तुझा धांवा ॥ आलासी केशवा क्षणामाजीं ॥ ३० ॥ माझा तुज देवा आला हो कंटाळा ॥ आळ हा घातला मजवरी ॥ ३१ ॥ समजलें मज होतें तुझे मनीं ॥ नसावी हे जनी पांडुरंगा ॥ ३२ ॥ करितां कामधंदा तुज आला शीण ॥ कंटाळलें मन देवा तुझें ॥ ३३ ॥ कासयासी बोल ठेवूं तुज देवा ॥ प्रारब्धाचा ठेवा फळा आला ॥ ३४ ॥ आतां ऐक माझी हेच विनवणी ॥ भेट चक्रपाणी एक वेळां ॥ ३५ ॥ न मागें मी कांहीं देवा तुज आतां ॥ पायांपैं अनंता ठाव देईं ॥ ३६ ॥ ऐकुनीया ऐसी जनीची विनवणी ॥ आले चक्रपाणी धांवोनिया ॥ ३७ ॥ जनीच्या सांगातें होते राजदूत ॥ नेली गे त्वरित शूळापाशीं ॥ ३८ ॥ जनीनें तो शूळ पाहतां नयनीं ॥ अकस्मात पाणी झालें साचें ॥ ३९ ॥ शस्त्रें जीं कां होतीं राजदूतां करीं ॥ विरालीं तीं सारीं पाणी झालें ॥ ४० ॥ विठोबानें तेव्हां आलिंगिली जनी ॥ ह्मणे माय बहिणी श्रमलीसी ॥ ४१ ॥ जनी ह्मणे देवा तूं पाठीसी असतां ॥ नाहीं भय चिंता आह्मालागीं ॥ ४२ ॥ श्रुत झाली वार्ता राजया लागोनी ॥ शूळासुद्धां पाणी शस्त्रें झालीं ॥ ४३ ॥ समजलें तेव्हां तयाचे अंतरीं ॥ जनीला श्रीहरि सांभाळीतो ॥ ४४ ॥ चला जाऊं आतां जनीच्या दर्शना ॥ सिद्ध झाली सेना पाय चाली ॥ ४५ ॥ क्षमा करी माते आमुचे अन्याय ॥ कृपा दृष्टी पाहे आह्मांकडे ॥ ४६ ॥ देऊनिया वस्त्रें भूषणें जनीसी ॥ गेला आश्रमासी राजा तेव्हां ॥ ४७ ॥ समजलें तेव्हां पंढरीच्या लोकां ॥ जनीचा हा सखा पांडुरंग ॥ ४८ ॥ जनीचे अभंग लिहीत नारायण ॥ करिती श्रवण साधुसंत ॥ ४९ ॥ धन्य तेचि जनी धन्य तिची भक्ति ॥ नामदेव स्तुति करीतसे ॥ ५० ॥

चोखामेळ्याचें चरित्र.

:o:

॥ १८०० ॥ चोखामेळियानें पाजियेलें दहीं ॥ पडों दिलें नाहीं उणें साचें ॥ १ ॥ तयाचें चरित्र परिसावें सादर ॥ करितों नमस्कार संतजना ॥ २ ॥ तयाची जे कांता तयाच सारिखी ॥ भावार्थ नेटकी [illegible] ३ ॥ [illegible] आली एके काळीं ॥ उठोनी प्रातःकाळीं काय बाल ॥ ४ ॥ उठीं उठा कांते स्वयंपाक करी ॥ आतां येतील हरि

पारण्यासी ॥ ५ ॥ तंव एक्या ब्राह्मणें आइकिली मात ॥ तेणें दिवाणांत सांगितलें ॥ ६ ॥ दिवाणानें दूत पाठविले त्यासी ॥ चोखामेळियासी धरुनी आणा ॥ ७ ॥ दूतीं जाऊनिया धरुनी आणिलें ॥ ह्मणे काय झालें चोखामेळा ॥ ८ ॥ विठोबासी दहीं पाजीत असतां ॥ कांहो माझ्या हाता आसडीलें ॥ ९ ॥ रडतो हा कां रे सभेसी पुसती ॥ तो ह्मणे वृत्तांत ऐसा झाला ॥ १० ॥ रुसूनिया विठो गेला ह्मणउनी ॥ रडे दीर्घध्वनी करूनिया ॥ ११ ॥ ह्मणती या महारानें देव बाटविला ॥ जिवें मारायाला बैल जुंपा ॥ १२ ॥ बांधोनिया पाय हांकियले बैल ॥ धरुनी शिवळ विठो उभा ॥ १३ ॥ उडती आसुड बइलांचे पाठी ॥ मारितां हिंपुटी थोर झाली ॥ १४ ॥ तयाची ते कांता उभी राहूनिया ॥ ह्मणे देवराया हात काढी ॥ १५ ॥ खाइलें जेविलें त्याचा हा उपकार ॥ दुबळीचा भ्रतार मारूं पाहसी ॥ १६ ॥ पाळिलें पोसिलें माझिया धन्याशी ॥ उतराई झालासी ओढावया ॥ १७ ॥ अन्नाची त्वां क्रिया नाहीं रे राखिली ॥ रांडकी त्वां केली चोखियाची ॥ १८ ॥ काढी हात आतां जाय प्रस्ता उसण्या ॥ जाय पोट पोसण्या येथूनिया ॥ १९ ॥ चोखा ह्मणे रांडे विश्वाचा पोसणा ॥ संतांचा देखणा विठो माझा ॥ २० ॥ जन लोक पुसती कोणा बोलतीस ॥ ते ह्मणे तुह्मास काय दिसे ॥ २१ ॥ अनंत ब्रह्मांडें जयाचे उदरीं ॥ त्यानें चहुंकरीं धरियलें ॥ २२ ॥ पीतांबरधारी घनःशाम मूर्ती ॥ रखुमाईचा पति विठ्ठल हा ॥ २३ ॥ समस्तांसी तेव्हां दिलें दरुशन ॥ केलें समाधान नामा ह्मणे ॥ २४ ॥

चोखोबाचे स्त्रीचें बाळंतपण.

॥ १८०१ ॥ चोखोबाची कांता असे ती गर्भिण ॥ झाले तीस पूर्ण नव मास ॥ १ ॥ करुनी विनंति पतिसी बोलत ॥ असावें साहित्य घरामाजीं ॥ २ ॥ ऐकुनीया चोखा करीत विचार ॥ कोणें ऐसा घोर वागवावा ॥ ३ ॥ न पुसतां गेला बहिणीच्या गांवा ॥ आनंदें केशवा आळवीत ॥ ४ ॥ दोन प्रहर झाले न येती भोजना ॥ कांता विचारणा करीतसे ॥ ५ ॥ शोध करितांना संध्याकाळ झाला ॥ पति माझा गेला कोणीकडे

॥ ६ ॥ विरक्तासी मी तो सांगितलें काम ॥ कैसा झाला भ्रम माझे बुद्धि ॥ ७ ॥ अहो पांडुरंगा आणा त्यासी आतां ॥ न सांगें मी वार्ता संसाराची ॥ ८ ॥ झाली तेव्हां श्रमी प्रसूत वेळा आली ॥ विठाई धांवली तेचिवेळीं ॥ ९ ॥ चोखोबाची बहिण झाला सारंगधर ॥ वहिनी उघडा द्वार हाका मारी ॥ १० ॥ दोघीही भेटल्या तेव्हां आनंदानें ॥ आलें तें रुदन चोख्या-कांते ॥ ११ ॥ बरें बाई तुझ्मां देवानें धाडिलें ॥ पती माझा गेला कोणीकडे ॥ १२ ॥ चाणाक्ष बायका तुह्मी अनिवार ॥ अज्ञान भ्रतार तुमचे गांवीं ॥ १३ ॥ ह्मणोनियां तुह्मी सांगतां त्या काम ॥ विरक्तासी श्रम वाटतसे ॥ १४ ॥ दादा माझा सुज्ञ आधींच हें श्रुत ॥ होयाचें तें होत आपणची ॥ १५ ॥ केली त्वां सूचना आला माझ्या घरा ॥ त्यानें केली त्वरा मजलागीं ॥ १६ ॥ सर्वही साहित्य दिलें ह्मणे आतां ॥ नका करूं चिंता वहिनी कांहीं ॥ १७ ॥ सर्वही साहित्य होतें तिजपाशीं ॥ रिद्धीसिद्धि दासी तयाचिया ॥ १८ ॥ प्रसूत ते झाली पुत्र झाला तिला ॥ आनंद वाटला पांडुरंगा ॥ १९ ॥ वाटिली शर्करा सर्वत्र यातीसी ॥ माझ्या चोखोबासी पुत्र झाला ॥ २० ॥ लावूनी उटणें न्हाणियेलें तिला ॥ श्रम तिचा गेला सर्वांगाचा ॥ २१ ॥ पांचवीही केली तिनें आनंदानें ॥ घातलें भोजन यातीलागीं ॥ २२ ॥ तेरावे दिवशी बाळ तें पाळणा ॥ घालितसे राणा वैकुंठींचा ॥ २३ ॥ साडी आणि चोळी आंगडें टोपरें ॥ आणीयलें कोणें रखमाईनें ॥ २४ ॥ बोलावूनी सुवासिनी पाळणा घातलें ॥ नाम तें ठेविलें कर्मामेळा ॥ २५ ॥ बारसेंही केलें तिनें आनंदानें ॥ घातलें भोजन सर्व याती ॥ २६ ॥ चोखो-बासी मास झाला वहिणी घरीं ॥ विचारी अंतरीं चोखा तेव्हां ॥ २७ ॥ सोडोनिया आलों प्रपंचाचे भयें ॥ अंतरले पाय देवाजीचे ॥ २८ ॥ सद्ग-दित झालें तयाचें अंतर ॥ प्रेम अश्रुनीर वाहे डोळां ॥ २९ ॥ येतों बाई आतां कृपा असों द्यावी ॥ मांगोन पाठवी आपल्या हातें ॥ ३० ॥ आतां जातें वहिनी आपुल्या गांवाला ॥ रागें भरतील मला धनी माझे ॥ ३१ ॥ ऐकुनीया बोले चोखोबाची कांता ॥ नका जाऊं आतां बाई तुह्मी ॥ ३२ ॥ येऊंद्या घरधनी करतील बोळवण ॥ काय मी उत्तीर्ण होऊं आतां ॥ ३३ ॥ काय काय आठवूं तुमचे उपकार ॥ न पडे विसर जन्मोजन्मीं ॥ ३४ ॥ दादा माझा असे पांडुरंग भक्त ॥ सदां त्याचें चित्त देवावरी ॥ ३५ ॥ मान्य करी वहिनी तयाचें वचन ॥ तेणेंचि कल्याण असे तुमचें ॥ ३६ ॥ सद्गदित झालें दोघींचें अंतर ॥ प्रेम अश्रुनीर वाहे डोळां ॥ ३७ ॥

सांभाळी हा आतां माझा कर्ममेळा ॥ येईल चोखामेळा घरीं आतां ॥ ३८ ॥ थांबा बाई आतां शिवितें मी चोळी ॥ नलगे वनमाळी बोलतसे ॥ ३९ ॥ पुसोनी सर्वांसी गेला तो सांवळा ॥ आला चोखामेळा घरा-लागीं ॥ ४० ॥ येवोनिया कांता वंदीत चरण ॥ दिलें उचलोन बाळ हातीं ॥ ४१ ॥ बाई आतां गेल्या भेटल्या वाटेसी ॥ खंती या जिवासी वाटे त्याची ॥ ४२ ॥ सांगीतला त्यासी सकळ वृत्तांत ॥ सद्गदित चित्त चोखा झाला ॥ ४३ ॥ कैची बाई येथें आले पांडुरंग ॥ धन्य तुझें भाग्य भेटी झाली ॥ ४४ ॥ सद्गदित झालें दोघांचें अंतर ॥ प्रेम अश्रुनीर वाहे डोळां ॥ ४५ ॥ भक्तांसी संकट पडों नेदी देव ॥ घालीतसे धांव त्यांच्या काजा ॥ ४६ ॥ विष्णुदास नामा वंदी त्याचे चरण ॥ वर्णितसे गुण वारंवार ॥ ४७ ॥

जनजसवंत याचें चरित्र.

॥ १८०२ ॥ जनजसवंत भला ॥ देव त्याचे घरा गेला ॥ १ ॥ येऊन राहातो चाकरी ॥ पोटा मागतो भाकरी ॥ २ ॥ स्त्री वाढावया गेली ॥ वरचेवर विठ्ठल झेली ॥ ३ ॥ काम सांगा सहज कांहीं ॥ करितो मी लवलाहीं ॥ ४ ॥ मागें उरो नेदी कांहीं ॥ कशाला गे माणुस बाई ॥ ५ ॥ दुबळ्याचे घरची नागवण ॥ भाग्या घरची सांठवण ॥ ६ ॥ शेतांतील काम करी ॥ विठो माझा नांगर धरी ॥ ७ ॥ खुटें पालख्या तोडी ॥ साठ चाहुर पाणा झोडी ॥ ८ ॥ देव लाकडासी गेला ॥ परत घेवुनीया आला ॥ ९ ॥ पांचा साता गांवा गेला ॥ लेंकी सुना घेऊन आला ॥ १० ॥ खांद्यावरी आणिल्या पाही ॥ नवल याचें सांगो काई ॥ ११ ॥ मायलेंकी केल्या भेटी ॥ ऐशा विठोबाच्या गोष्टी ॥ १२ ॥ कैसा प्रगट रे झाला ॥ विठो माझा निघोन गेला ॥ १३ ॥ आठवा आठवा माझा सखा ॥ नामा सांगे सर्व लोका ॥ १४ ॥

श्रीज्ञानदेवाची आदि.

॥ १८०३ ॥ जगत्रय जीवन अंतरनिष्ठ ज्ञान ॥ तरी संतांसी शरण रिघीजे भावें ॥ १ ॥ हेंचि भक्तिज्ञान वैराग्याची निधि ॥ विवेकेसी बुद्धि नांदे माझी ॥ २ ॥ श्रवणाचें श्रवण मननाचें मनन ॥ हेंचि निजध्यासन वैराग्याचें ॥ ३ ॥ म्हणोनी बैसलों संतांचे संगती ॥ गोविंदा विश्रांति गहिनीनाथ ॥ ४ ॥

॥ १८०४ ॥ बैसोनि एकांतीं गुरुगम्य गोष्टी ॥ वेदांत परिपाठी शास्त्र-बोध ॥ १ ॥ नित्य शुद्धबुद्ध निर्विकार पूर्ण ॥ उमेसी जें ज्ञान शिव सांगे ॥ २ ॥ तेंचि सच्चिदानंद साकार जीव प्राण ॥ शरीर जाय क्षीण जयपारी ॥ ३ ॥ तेंचि हें सर्वत्र विठोबाचें नाम ॥ निराईस प्रेम गहिनीनाथीं ॥ ४ ॥

॥ १८०५ ॥ बैसलीं दोघें भ्रतार वल्लभें ॥ उदरींच्या गर्भें सेवी ध्यान ॥ १ ॥ भक्ति नवमास भरले पूर्ण दिवस ॥ आलें वैराग्य डोळस मूर्तिमंत ॥ २ ॥ विठ्ठल आवडी ठेवियेलें नाम ॥ निराईस प्रेम गहिनीनाथीं ॥ ३ ॥

॥ १८०६ ॥ व्रतबंध दीक्षा उपदेश गायत्री ॥ ॐ कोर मूळ मंत्री स्वर सोळा ॥ १ ॥ केलें वेदपठण काव्य आणि व्याकरण ॥ झालासे निपुण शास्त्रवक्ता ॥ २ ॥ मग पुष्करादि तीर्थें पाहावीं समस्तें ॥ अनुताप चित्तें धरियेला ॥ ३ ॥ वैराग्य पुतळा ज्ञानगम्य मूर्ति ॥ निघालासे भक्ति तीर्थाटणा ॥ ४ ॥ विठ्ठल वंदूनी मातापिता दोन्ही ॥ संग तीर्थाटणीं मुहूर्त केला ॥ ५ ॥

॥ १८०७ ॥ आला द्वारावती पाहिली कृष्णमूर्ती ॥ जे मोक्ष विश्रांति मुमुक्षूंची ॥ १ ॥ धरी मत्स्यावतार केला शंखोद्धार ॥ देव मुक्त माहेर पांथिकाचें ॥ २ ॥ तेथून सत्वर आला पिंडारका ॥ मंगळवेढ्याहुनी द्वारका देखीयेली ॥ ३ ॥ सुवर्णाची नगरी ब्राह्मणा दिधली ॥ ते पुरी पाहिली सुदामयाची ॥ ४ ॥ मंडपाकार तो माधव ॥ रुक्मिणी विवाह झाला जेथें ॥ ५ ॥ संपादुनी गेला अवनारकुस ॥ तें भालुका तीर्थ देखि-येलें ॥ ६ ॥ पश्चिमे प्रभास तीर्थ देखियेलें ॥ सोरटी देखिलें सोमनाथ ॥ ७ ॥ मुचकुंदादि गुंफा काळयवन उभा ॥ विश्रांती पद्मनाभा धवलपुरी ॥ ८ ॥ मार्गींचीं तीर्थें करूनी समस्तें ॥ आला शक्ति जेथें सप्तश्रृंगा ॥ ९ ॥ अरुणा वरुणा प्राची गोदावरी ॥ ते कपालेश्वरी पूजा केली ॥ १० ॥ पुढें ज्योतिर्लिंग देखिलें त्र्यंबक ॥ कुशावर्तीं उदक स्विकारिलें ॥ ११ ॥ वंदुनीया गंगाद्वार सव्य ब्रह्मगिरी ॥ मग भीमाशंकरीं आनंदला ॥ १२ ॥ देखोनिया भीमा आठवे पंढरी ॥ विठ्ठला अंतरीं पांडुरंग ॥ १३ ॥

॥ १८०८ ॥ ऐसा नित्यानित्य चालतां सुपंथीं ॥ पदोपदीं कीर्ति नाम घोषे ॥ १ ॥ आला अलकापुरीं इंद्रायणी तीरीं ॥ स्नानसंध्या करी आणि देवपूजा ॥ २ ॥ देखोनी सुब्राह्मण केलेंसे नमन ॥ वंदिले चरण शिदोपंतीं

॥ ३ ॥ कोण तुमचा गांव आलेति कोठुनी ॥ काय अभिधानी गमन कोठें ॥ ४ ॥ विठ्ठलाचें नाम रामेश्वरीं भाव ॥ वृत्ति आपेगांव गोदातीरीं ॥ ५ ॥ मातापिता वृद्धें वसताती तेथें ॥ द्वारकादि तीर्थें करूनी आलों ॥ ६ ॥ आजि धन्य भाग्य स्वामीचें आगमन ॥ आश्रय पावन कीजे माझा ॥ ७ ॥ आणुनी मंदिरीं सारूनी भोजन ॥ निद्रा करविली पूर्ण तया हातीं ॥ ८ ॥ तंव स्वप्नावस्थेमाजीं येउनी पंढरिनाथें ॥ ह्मणे कन्या सालंकृत द्यावी यासी ॥ ९ ॥ प्रातःकाळ झाला नित्य नेम सारिला ॥ मग नमस्कार केला शिदोपंतीं ॥ १० ॥ वंदोनिया चरणा सांगितलें स्वप्न ॥ कन्या पाणिग्रहण कीजे तुह्मीं ॥ ११ ॥ हांसोनी उत्तरें बोले सारांश ॥ आज्ञा श्रीनिवासें केली नाहीं ॥ १२ ॥ आजिचा सुदीन स्वस्थ करुनी मन ॥ वंदिले चरण शिदोपंती ॥ १३ ॥ संकल्प हेलावती मनीं ॥ तुळसी वृंदावनीं निद्रा केली ॥ १४ ॥ मग विश्वीं विश्वंभरें व्यापुनीया स्थानीं ॥ येऊनिया स्वप्नी काय बोले ॥ १५ ॥ भक्ति आणि ज्ञान वैराग्य आवडी ॥ वसती उघडी तुझ्या अंगीं ॥ १६ ॥ मूर्तिमंत चारी जन्म इच्या उदरीं ॥ ह्मणोनी स्विकारी आज्ञा माझी ॥ १७ ॥ उठोनी विठ्ठलें स्वप्न सांगितलें ॥ हरुषें वंदिलें शिदोपंतीं ॥ १८ ॥ पाचारोनी जोशी घटितार्थ पाहिला ॥ गुण उतरला छत्तीस ही ॥ १९ ॥ निर्धारिलें लग्न मिळाले ब्राह्मण ॥ निर्विघ्न पूजन केलें आधीं ॥ २० ॥ देवकप्रतिष्ठा ब्राह्मण भोजन ॥ घटिका झाली पूर्ण ह्मणती द्विज ॥ २१ ॥ कुळदेवस्मरण ह्मणती सावधान ॥ उभयतांचें मन पांडुरंगीं ॥ २२ ॥ झालें पाणिग्रहण विधीसी अर्पण ॥ वंदिले चरण शिदोपंती ॥ २३ ॥ पंढरिये क्षेत्रा मिळालीसे यात्रा ॥ आले पंढरपुरा भक्तराज ॥ २४ ॥ गरुडटके पताका मृदंग वाजती ॥ वैष्णव गर्जती जयजयकारें ॥ २५ ॥ गरुडपारीं उभे दाटी वैष्णवांची ॥ उपमा वैकुंठींची पंढरीये ॥ २६ ॥ राउळाभीतरीं प्रवेशलीं दोघें ॥ देखीयेले उभे पांडुरंग ॥ २७ ॥ कायावाचामनीं पारूशले नयनीं ॥ मस्तक चरणीं ठेवियेला ॥ २८ ॥ विठ्ठलासी ध्यान रामकृष्ण माळा ॥ हृदयीं जिव्हाळा श्रीमूर्ति राया ॥ २९ ॥

॥ १८०९ ॥ आश्रमविधि करावें पालन ॥ परी विठ्ठलाचें मन तीर्थाटणीं ॥ १ ॥ जाणोनी अंतर ह्मणे शिदोपंत ॥ आपुले मनींचा हा हेत पुरता कीजे ॥ २ ॥ जावें हो सत्वर यावें स्वस्ति क्षेम ॥ पावलें आश्रम शिदोपंत ॥ ३ ॥ गमन केलें तेणें तीर्थाटणा ॥ मुख्य मुख्य स्थाना अनुक्रमें ॥ ४ ॥

॥ १८१० ॥ पाहिलें श्रीशैल्य निवृत्ती संगम ॥ पापराशी भस्म देख-तांच ॥ १ ॥ चालतां सुपंथीं हृदयीं विठ्ठलमूर्ती ॥ मुखीं नाम कीर्ति गात चाले ॥ २ ॥ अभोळ नरसिंह श्रीवासुदेव ॥ सकळदेव राव व्यंकटाद्री ॥ ३ ॥ गेला अरुणाचळा करुनी नमन ॥ चिदांबरा दक्षिणमथुरा कावेरी ॥ ४ ॥ वंदुनी जनार्दन गेला रामेश्वरा ॥ हेत झाला पुरा विठ्ठलाचा ॥ ५ ॥

॥ १८११ ॥ जानकीची शुद्धी करावया गेला ॥ हनुमंत उडाला जेथुनिया ॥ १ ॥ आनंद भरीत चालतसे मार्गीं ॥ हृदयीं अनुरागी आवडीचा ॥ २ ॥ तें स्थान वंदुनी पावला गोकर्ण ॥ हटकेश्वरीं स्नान करूनिया ॥ ३ ॥ आला कोल्हापुरीं लक्षुमी दर्शन ॥ पंचगंगे स्नान करूनिया ॥ ४ ॥ प्रीतीचा संगम देखिला कऱ्हाटकी ॥ थोर झाला सुखी अंतरींच ॥ ५ ॥ कृष्णेचिया स्नानें कृतकृत्य झाला ॥ माहुली देखिला संगम डोळां ॥ ६ ॥ आला अळकावती हर्षयुक्त चित्तीं ॥ दिधलें शिदोपंतीं आलिंगन ॥ ७ ॥ विठ्ठल अंतरीं मातापिता पाहावीं ॥ आज्ञा ह्मणे द्यावी शिदोपंता ॥ ८ ॥

॥ १८१२ ॥ कुटुंबासहित जावें जी दर्शना ॥ केलीसे प्रार्थना शिदोपंतीं ॥ १ ॥ सहज बोळवण संतांचें दर्शन ॥ ह्मणे केलें मान्य शीघ्र चला ॥ २ ॥ मग विठ्ठलानें मातापिता वंदिलीं ॥ स्थिति सांगितली शिदोपंतीं ॥ ३ ॥ चिरंजीव नांदा ह्मणतीं मातापिता ॥ सुख आमुच्या चित्ता थोर झालें ॥ ४ ॥ वस्त्रें अलंकार शिदोपंता दिधले ॥ मग नमन केलें शिदोपंतीं ॥ ५ ॥

॥ १८१३ ॥ असतां सुखरूप मातापिता वृद्ध ॥ वैकुंठा स्वानंदें निघोनी गेलीं ॥ १ ॥ संसाराची चिंता नाहीं विठ्ठलासी ॥ अखंड वृत्तीसी समाधान ॥ २ ॥ झालें वर्तमान ऐकिलें शिदोपंतीं ॥ परम तेणें चित्तीं खेद केला ॥ ३ ॥ येउनी परामर्ष घेतला दोघांचा ॥ ह्मणे सांभाळ तुमचा करितो देव ॥ ४ ॥ उदासीन वृत्ती तुमची सर्वकाळ ॥ पदार्थ सकळ पाहिजे तो ॥ ५ ॥ दया करोनी मज आतां सांभाळावें ॥ अळकापुरीं राहावें सुखरूप ॥ ६ ॥ पुत्रसंतती कांहीं होईल तुह्मासी ॥ मग येईल चित्तासी तें करा सुखें ॥ ७ ॥ मानुनी विठ्ठलें वचन तयाचें ॥ ह्मणे हें देवाचें करणें हो ॥ ८ ॥

॥ १८१४ ॥ येउनी अळंकावती केला क्षेत्रवास ॥ देउनी चित्तास समाधान ॥ १ ॥ नित्य हरिकथा नामसंकीर्तन ॥ संतांचें दरुशन सर्वकाळ ॥ २ ॥ पंढरीची वारी आषाढी कार्तिकी ॥ विठ्ठल एकाएकी सुखरूप ॥ ३ ॥ ऐसा बहुत काळ क्रमिलियावरी ॥ पुत्र अपत्य उदरीं होतां न दिसे ॥ ४ ॥ मग विठ्ठल ह्मणे ऐकतेसी कांते ॥ मज ऐसें वाटलें सन्यास घ्यावा ॥ ५ ॥ देसी आज्ञा तरी जाईन वाराणसी ॥ ऐसें रखुमाईसी ह्मणितलें ॥ ६ ॥

॥ १८१५ ॥ रखुमाई ह्मणे ऐकतांजी ताता ॥ सन्यास घ्यावा आतां ह्मणताती ॥ १ ॥ संतती वाचुनी न घ्यावा हा सन्यास ॥ ऐसें सांगा त्यांस ह्मणितलें ॥ २ ॥ निरोपाची वाट पाहे भलत्या मिषें ॥ रखुमाई असें सावधान ॥ ३ ॥ असतां दुश्चितपणें निरोप पुसीला ॥ जाजा ह्मणे दिधला अवसरू ॥ ४ ॥ जाउनी विठ्ठलें घेतला सन्यास ॥ चिंता रखुमाईस पडली भारी ॥ ५ ॥

॥ १८१६ ॥ करावें सार्थक रखुमाईनें तेव्हां ॥ आरंभिली सेवा अश्वत्थाची ॥ १ ॥ उग्र अनुष्ठान जाणोनी देवें ॥ तेथें झालें येणें श्रीपादाचें ॥ २ ॥ देखोनी सत्पात्र केला नमस्कार ॥ सारांश उत्तर बोलियेलें ॥ ३ ॥ पुत्रवंती होई दिधला आशिर्वाद ॥ रखुमाइसी विनोद वाटिन्नला ॥ ४ ॥ माते तूं हांससी श्रीपाद पुसती ॥ स्वामी पुत्र कैसे होती पतीवीण ॥ ५ ॥ भ्रतारें जाउनी घेतला सन्यास ॥ स्वामीच्या वचनास नलगे बोल ॥ ६ ॥ पुसतां खाणखूण निश्चय बाणला ॥ श्रीपाद बोलिला सत्य सत्य ॥ ७ ॥ रखुमाइसी पुसे असे तुझें कोणी ॥ येरी कर जोडुनी बोलियेली ॥ ८ ॥

॥ १८१७ ॥ मातापिता घरीं आहेती समस्तें ॥ वर्तमान तयातें श्रुत केलें ॥ १ ॥ कृपा करुनी यावें तुह्मी आश्रमासी ॥ सनाथ करावयासी कृपादृष्टी ॥ २ ॥ नेउनी आश्रमा दिधलें आसन ॥ केलें श्रुत वर्तमान शिदोपंतीं ॥ ३ ॥ अर्घ्यपाद्यपूजा भोजन सारीलें ॥ मग वर्तमान पुसीलें शिदोपंतीं ॥ ४ ॥ श्रीपाद ह्मणती रामेश्वरीं भाव ॥ येथें हा अभिप्राय झाला ऐसा ॥ ५ ॥ आतां फिरोनिया जाणें वाराणसी ॥ घेउनी रखुमाईसी तुह्मी यावें ॥ ६ ॥

॥ १८१८ ॥ श्रीपाद ह्मणती इच्या दोषास्तव ॥ माझें पुण्य सर्व लया जातें ॥ १ ॥ शिदोपंत ह्मणे तुह्मी दयावंत ॥ शीघ्र गमनार्थ कीजे स्वामि

॥ २ ॥ जाउनी वाराणसी मठीं प्रवेशले ॥ मग पाचारिलें चैतन्यासी ॥ ३ ॥ तुझे कोणी होते सत्य सांग आतां ॥ अन्यत्र बोलतां उरी नाहीं ॥ ४ ॥ चैतन्यें चरणीं ठेवियेला माथा ॥ ह्मणे त्यागुनी कांता आलों स्वामी ॥ ५ ॥ उठवुनी श्रीपादें दिधलें अश्वासन ॥ ह्मणती करी ग्रहण इचें आतां ॥ ६ ॥ अविधी कर्माचें न धरावें भय ॥ यासी आहे साक्ष जगदीश ॥ ७ ॥ स्वदेशा जाउनी करावा आश्रम ॥ सुखरूप स्वधर्म चालवावा ॥ ८ ॥ श्रीपादें मस्तकीं हात ठेवियेला ॥ निरोप दिधला चैतन्यासी ॥ ९ ॥

॥ १८१९ ॥ चैतन्याश्रम सन्यासी झाले गृहवासी ॥ मुळींच्या भक्तीसी ऐक्य केलें ॥ १ ॥ हासिन्नले लोक बरवा हा सन्यास ॥ करिती उपहास दर्शनाचा ॥ २ ॥ द्विजीं वाळियेलें जगीं सांडियेलें ॥ शेवीं उपेक्षिलें आप्तवर्गी ॥ ३ ॥ ऐसीं बारा वर्षें क्रमिलीं निगुती ॥ झालीसे संतती चौघे जण ॥ ४ ॥ निवृत्ती ज्ञानेश्वर सोपान मुक्ताबाई ॥ हांसती सकळही ऐकुनी नांवें ॥ ५ ॥ झालीं उपवर व्रतबंधा योग्य ॥ उभयतां उद्वेग चिंतातुरें ॥ ६ ॥ जाती कुळावेगळीं पडियेलीं निराळीं ॥ माझी वंशावळी प्रायश्चित्त ॥ ७ ॥ मेळविले द्विज केली ब्रह्मसभा ॥ क्षमा अपराधा करा दीना ॥ ८ ॥ निबंधीं निर्णय पाहती धर्मशास्त्रीं ॥ तुह्मी अति श्रोत्रीं पारायण ॥ ९ ॥ सांगाल तें मान्य ह्मणती साहीजणें ॥ शुची हें करणें पतितांसी ॥ १० ॥ निवृत्ति ह्मणे तुह्मी भूदेव प्रत्यक्ष ॥ दर्शनेंची मोक्ष जडमूढां ॥ ११ ॥

॥ १८२० ॥ पाहतील ग्रंथ सभाश्रेष्ठ महाजन ॥ वैदिक शास्त्रज्ञ पुण्यश्लोक ॥ १ ॥ देहांत प्रायश्चित्त असे या बोलीलें ॥ विचारुनी भलें हित करा ॥ २ ॥ ह्मणती द्विजवर आणीक नाहीं उपाव ॥ संस्कारें वैश्वदेव केला शुद्ध ॥ ३ ॥ श्रीपाद ह्मणती अवश्य करीन ॥ देह हे दंडीन अनुतापें ॥ ४ ॥ त्रिवेणी संगमीं घालीन कवेती ॥ गेला पूर्वस्थिति वीतरागें ॥ ५ ॥ दारा पुत्र गृह त्यजुनी निघाला ॥ नमस्कार केला द्विजवृंदा ॥ ६ ॥ झडझडा जाती परतोनी न पाहती ॥ नाहीं पुनरावृत्ति ह्मणती द्विज ॥ ७ ॥ त्याग आणि वैराग्य हेंचि प्रायश्चित्त ॥ झाला शुचिर्भूत गुरुकृपें ॥ ८ ॥ निवृत्ती ह्मणती आह्मा कवण गती ॥ सांगावें श्रीमतीं विचारुनी ॥ ९ ॥

॥ १८२१ ॥ ह्मणती सकळ द्विज जावें प्रतिष्ठाना ॥ तेथुनी पत्र आणा तें वंद्य करूं ॥ १ ॥ नाहीं जाति कुळ वर्ण अधिकार ॥ क्षेत्रीं वैश्य

शूद्र द्विज नव्हे ॥ २ ॥ नव्हों देवगण यक्ष ना किन्नर ॥ ऋषि निशाचर तेही नव्हें ॥ ३ ॥ ते आह्मी अविनाश अव्यक्त जुनाट ॥ निजबोधें इष्ट स्वरूप माझें ॥ ४ ॥ नव्हें आप तेज वायु व्योम मही ॥ महतत्व तेंही विराट नव्हें ॥ ५ ॥ नव्हें मी निर्गुण ॥ अनुभूतीं भजन होउनी नव्हें ॥ ६ ॥ निवृत्ती ह्मणतसे ऐक ज्ञानेश्वरा ॥ माझी परंपरा ऐसी आहे ॥ ७ ॥

॥ १८२२ ॥ विधि वेद विरुद्ध संपर्क संबंध ॥ नाहीं भेदाभेद स्वस्वरूपीं ॥ १ ॥ अविधि आचरण परम दूषण ॥ वेदोनारायण बोलियेला ॥ २ ॥ स्वधर्म अधिकार जाती परत्व भेद ॥ उचित तें शुद्ध ज्याचें तया ॥ ३ ॥ ह्मणोनिया संतीं अवश्य आचरावें ॥ जना दाखवावें वर्तोनिया ॥ ४ ॥ कुळींचा कुळधर्म अवश्य पाळावा ॥ सर्वथा न करावा अनाचार ॥ ५ ॥ प्रत्यवाय आहे अशास्त्रीं चालतां ॥ पावन अवस्था जरी झाली ॥ ६ ॥ ज्ञानदेव ह्मणे ऐकाजी निवृत्ती ॥ बोलिली पद्धती धर्मशास्त्रीं ॥ ७ ॥

॥ १८२३ ॥ हेंचि आह्मा श्रेष्ठ बोलिले परमनिष्ठ ॥ असतां दुर्घट परी सेव्य ॥ १ ॥ पांडवांचें कुळ शोधितां निर्मूळ ॥ कुंडजार गोळ बुद्धिकासी ॥ २ ॥ भक्ति हे सरती जाती न सरती ॥ ऐसी आत्मस्थिति स्वसंवेद्य ॥ ३ ॥ दुर्वास वसिष्ठ अगस्ति गौतम ॥ हे ऋषि उत्तम कुळींचे कैसे ॥ ४ ॥ व्यास आणि वाल्मीकि कोण कुळ तयांचें ॥ तैसेंचि आमुचें सोपान ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १८२४ ॥ घेऊनिया पत्र निघाले सत्वर ॥ करुनी नमस्कार सकळांसी ॥ १ ॥ जाउनी राहिले भोगावती तीरीं ॥ तीर्थयात्रा विधि संपादिली ॥ २ ॥ अनाथें पतीतें शरणांगत दीनें ॥ सनाथ करणें कृपादृष्टी ॥ ३ ॥ केली ब्रह्मसभा बैसले वरिष्ठ ॥ होतें तैसें स्पष्ट निवेदिलें ॥ ४ ॥ पत्र वाचूनिया सकळां झालें श्रुत ॥ सन्याशाचे पुत्र कळों आले ॥ ५ ॥ नाहीं प्रायश्चित्त उभयतां कुळभ्रष्ट ॥ बोलियले श्रेष्ठ पूर्वापर ॥ ६ ॥ या एक उपायें असे शास्त्रमतें ॥ अनन्य भक्तीतें अनुसरावें ॥ ७ ॥ तीव्र अनुतापें करावें भजन ॥ गो खर आणि श्वान वंदूनिया ॥ ८ ॥ वंदावे अंत्यज ब्रह्मभावनेसी ॥ ऐसें पद्धतीसी बोलीयले ॥ ९ ॥ ऐकोनी निवृत्ती संतोषला चित्तीं ॥ धन्य तुमची वदती तीर्थरूप ॥ १० ॥ ज्ञानदेव ह्मणे सांगाल तें मान्य ॥ मुक्ताई सोपान आनंदलीं ॥ ११ ॥

॥ १८२५ ॥ ऐकोनी ऐसीं नांवें हासिन्नले ब्राह्मण ॥ नामाचें अभिधान सांगा आह्मा ॥ १ ॥ एक ह्मणती नामापाशीं काय आहे ॥ ज्ञान वाहत आहे पखालीसी ॥ २ ॥ ज्ञानदेव ह्मणे तोंही माझा आत्मा ॥ वेगळीक आह्मां तया नाहीं ॥ ३ ॥ मारिती आसूड ह्मैशियाचे पाठीं ॥ तोंचि वळ उठी ज्ञानदेवा ॥ ४ ॥ ह्मणती द्विजवर अहो ज्ञानदेवा ॥ यापासोनी उच्चारावा वेदध्वनी ॥ ५ ॥ तरीच तुमची सत्ता आह्मां येईल कळों ॥ नाहीं तरी बोलों नका कांहीं ॥ ६ ॥ ज्ञानदेव ह्मणे बोलेरे ऋग्वेद ॥ ओंकार मूळ शब्द प्रणवाचा ॥ ७ ॥ वेदाचा आरंभ करिता झाला पशू ॥ विधि उपन्यासु सांग पुढें ॥ ८ ॥ करिती आश्चर्य सकळ द्विजवर ॥ हे तिन्ही अवतार तीन देवाचे ॥ ९ ॥ आदिमाता मुक्ताई मुक्तपणें अवतरली ॥ आह्मांपासुनी झाली थोर चुकी ॥ १० ॥ कर्मठ अभिमानें ठकलों देहबुद्धि ॥ गोंवियेली विधि निःसंदेह ॥ ११ ॥ नेणों भक्तिज्ञान वैराग्याचा लेश ॥ कुटुंबाचे दास होउनी ठेलों ॥ १२ ॥ आणीकांसी सांगों आपण नाचरों ॥ लटिकेंच हुंबरों प्रतिष्ठेसी ॥ १३ ॥ धन्य याचा वंश धन्य याचें कुळ ॥ धन्य पुण्यशीळ अवतार हे ॥ १४ ॥ सकळ द्विजवर करिती नमस्कार ॥ आनंदें जयजयकार करिताती ॥ १५ ॥ ज्ञानदेव ह्मणे तुमच्या चरणांचा महिमा ॥ सामर्थ्य हें आह्मां अंगीं नाहीं ॥ १६ ॥ तुह्मी वेदरूप भूदेव प्रत्यक्ष ॥ दर्शनेंचि मोक्ष जडमूढां ॥ १७ ॥ सकळही तीर्थें तुमच्या वसतील पायीं ॥ तेथें आमुचे कायी उरती दोष ॥ १८ ॥ धन्य दिवस आजी झालों कृतकृत्य ॥ भेटलिया संतवृंदें आह्मां ॥ १९ ॥ ज्ञानदेवा ध्यान ब्राह्मणाचे चरणीं ॥ कळीमळ छेदन निवृत्ति ह्मणे ॥ २० ॥

॥ १८२६ ॥ जयांचें दर्शन होतांचि दुरुनी ॥ सर्व जाय पळोनी पापताप ॥ १ ॥ तीर्थांसी पावन कळीमळ छेदन ॥ देवाचें कल्याण जयाचेनी ॥ २ ॥ ते पाय सादृश्य देखिले आजि दृष्टी ॥ याग सहस्र कोटी न तुकती ॥ ३ ॥ जयाच्या हृदयीं वेदाचा निवास ॥ शास्त्रें रहिवास केला होय ॥ ४ ॥ जयांच्या वचनें देवपितर तृप्त ॥ स्वाहा स्वधा होत ज्यांच्या मुखें ॥ ५ ॥ जोडूनिया कर विनवितो सोपान ॥ निश्चयेंसी वचन द्यावें आह्मा ॥ ६ ॥ शेष उच्छिष्ट करावें विभागी ॥ बंधुपणालागीं अधिकारी ॥ ७ ॥ अध्यात्म ग्रंथ पाहती पैठणी ॥ गीता संबोधनी जवळी असे ॥ ८ ॥ भोगावती स्नान कालीका दरुशन ॥ वेदांत व्याख्यान

परिसीती ॥ ९ ॥ धन्य हा सोपान धन्य ज्ञानदेव ॥ धन्य निवृत्तिराव ब्रह्मरूप ॥ १० ॥ सांगती पुराण रात्रीं हरिकीर्तन ॥ पैठणीचे जन वेधियेले ॥ ११ ॥ तंव कव्ययज्ञ झाला गृहस्थाचे घरीं ॥ पितर मंत्रोच्चारीं आव्हानीले ॥ १२ ॥ अवघे द्विजवर ह्मणती धन्य धन्य ॥ यासारिखे ब्राह्मण नाहीं कोणी ॥ १३ ॥ उपनिषद्भाग पढिलों वेदांत ॥ परी हें सामर्थ्य नाहीं आह्मां ॥ १४ ॥ नाहीं आइकिलें ना कोठें वर्तलें ॥ ये सृष्टि देखिलें आजीं दृष्टी ॥ १५ ॥ पशुमुखें वेद दृश्य पितरलोक ॥ थोर हें कवतुक दाखविलें ॥ १६ ॥ मिळोनी समस्त सोडियेलीं शास्त्रें ॥ विचारोनी पत्र लिहियेलें ॥ १७ ॥ हे परलोकींचे तारू देवत्रयासी ॥ प्रायश्चित्त काय यासी द्यावें कोणा ॥ १८ ॥ लिहोनीया पत्र दिधलें तया हातीं ॥ समस्तांसी निवृत्ती नमस्कारिलें ॥ १९ ॥

॥ १८२७ ॥ घेउनीया पत्र केली प्रदक्षणा ॥ साष्टांगीं ब्राह्मणां नमन केलें ॥ १ ॥ मागोनीया ह्मशा नेवाशासी आले ॥ प्राकृत ते केली देवीगीता ॥ २ ॥ निवृत्ती ह्मणती ऐक ज्ञानदेवा ॥ अनुभव करावा अमृताऐसा ॥ ३ ॥ आदि शक्ति माता वंदूनियां ह्माळसा ॥ मग तेथुनी सरिसा चालियेले ॥ ४ ॥ क्रमिताती मार्ग अनुभव कुशळ ॥ हरिनाम सरळ कवित्वकळा ॥ ५ ॥ येउनी उतरली आळाचिये वनीं ॥ पशु तये स्थानीं शांत झाला ॥ ६ ॥ करुनी तया पूजन सेंदूर तेलें लेपून ॥ आळंकावती निजस्थान प्रवेशलीं ॥ ७ ॥ सान थोर सकळ तेथील निवासी ॥ निवृत्ति तयांसी नमस्कारिलें ॥ ८ ॥ तिन्ही देव जैसे परब्रह्मींचे ठसे ॥ जगीं सूर्य जैसे उगवले ॥ ९ ॥ धन्य तो निवृत्ति धन्य तो सोपान ॥ धन्य तो निधान ज्ञानदेव ॥ १० ॥ उपजतांचि ज्ञानी हें वर्म जाणोनी ॥ आले लोटांगणीं चांगदेव ॥ ११ ॥ प्रत्यक्ष पैठणीं भट्टीं केला वाद ॥ बोलविला वेद ह्मशीपुत्रा ॥ १२ ॥ सोहं सुकृताच्या सोडूनिया गांठी ॥ केलीसे मराठी गीता देवी ॥ १३ ॥ नामा ह्मणे जेणें सर्व सुख लाहिजे ॥ एक वेळा जाइजे आळंकावती ॥ १४ ॥ पंढरीहुनी सोपें ॥ जनाचीं हरावया पापें ॥ १५ ॥ कळिकाळ कोपलिया कोपें ॥ त्याचें न चले आळंकापुरासी ॥ १६ ॥

बोधलेबावाचें चरित्र.

---:o:---

॥ १८२८ ॥ धामणगांवामध्यें माणकोजी बोधला ॥ आवडे देवाला प्राणाहुनी ॥ १ ॥ विठोबाचे नामीं रंगलें हें मन ॥ मिळालें जीवन सिंधुमाजीं ॥ २ ॥ आवडीनें केला त्यानें अंगिकार ॥ कृपेचा सागर पांडुरंग ॥ ३ ॥ गुणदोष त्याचे न पाहे चक्रपाणी ॥ बोलिले पुराणीं व्यासादिक ॥ ४ ॥ सत्य हेंचि असे सांगतो प्रमाण ॥ भावें करा ध्यान विठोबाचें ॥ ५ ॥ तैसा बोधराज प्रेमळ हा भक्त ॥ भावें आठवीत देवाजीसी ॥ ६ ॥ रात्रीं शेतामाजीं करीत रक्षण ॥ गात नारायण आवडीनें ॥ ७ ॥ राळरास त्याच्या सासऱ्याचा गांव ॥ त्याची याची सींव एक असे ॥ ८ ॥ तयाचिया घरीं हांसी कुणबीण ॥ करीत रक्षण शेतामाजीं ॥ ९ ॥ बोधराज भावें आळवीत देव ॥ हांसीचीया जीवा सुख वाटे ॥ १० ॥ विठोबाचे नामीं वेधलेसें मन ॥ आली ती शरण बोधराजा ॥ ११ ॥ ह्मणे बापा मज द्यावा उपदेश ॥ तोडावा हा फांस संसाराचा ॥ १२ ॥ हांसीचा तो भाव जाणुनी पवित्र ॥ सांगीतला मंत्र त्रिअक्षरीं ॥ १३ ॥ विठ्ठल हें नाम अहोरात्र ध्याई ॥ मग तुला नाहीं भय चिंता ॥ १४ ॥ हरिदिनीं व्रत करी एकादशी ॥ जागर कथेसी करीत जावा ॥ १५ ॥ हांसीचीया मना झाला तो आनंद ॥ भावें हा गोविंद आळवी ती ॥ १६ ॥ चालवीत व्रत नेम एकादशी ॥ जागर कथेसी धामणगांवीं ॥ १७ ॥ बोधराज भक्त भावीक प्रेमळ ॥ कीर्तन रसाळ आवडीचें ॥ १८ ॥ श्रवणासी ते येती गांवींचे ते लोक ॥ वाटतसें सुख तयालागीं ॥ १९ ॥ भवर गांवींचे किर्तनास आले ॥ सांत काय झालें एक ऐका ॥ २० ॥ मार्गीं चालतांना सर्पदंश झाला ॥ तेचि वेळा गेला प्राण त्याचा ॥ २१ ॥ सांगात्यांनीं तेव्हां विचार करूनी ॥ आणियेला त्वरें कथेमाजीं ॥ २२ ॥ बैसविलें त्यासी भिंतीसी टेकुनी ॥ करिती श्रवण हरिकथा ॥ २३ ॥ नामामृत भावें वाढीत बोधला ॥ प्यारे सर्वत्रांला सांगतसे ॥ २४ ॥ करावी पुरती तुह्मी सांठवण ॥ जगीं हें भरूनी उरलेंसे ॥ २५ ॥ स्वर्ग मृत्युलोकीं असे तो पाताळीं ॥ आणिले जवळीं पुंडलीकें ॥ २६ ॥ समपदीं कटी ठेउनिया कर ॥ उभे विटेवर राहिले ते ॥ २७ ॥ तयाची हे गोडी बोधल्या सांपडली ॥ तेंचि म्यां वाढिली तुह्मांपुढें ॥ २८ ॥ श्रवण

द्वारें तुह्मी जेवा सावकाश ॥ होईल उल्हास माझे जीवा ॥ २९ ॥ नामघोष तुह्मी वाजवावी टाळी ॥ होईल हे होळी पातकांची ॥ ३० ॥ श्रोते बोलताती तेव्हां बोधल्यास ॥ करा उपदेश या गृहस्थासी ॥ ३१ ॥ वाजवीना टाळी करीना भजन ॥ कांहो यानें मौन्य धरियेलें ॥ ३२ ॥ बोधराज करी खासी विनवणी ॥ बोला चक्रपाणी आवडीनें ॥ ३३ ॥ कथेलागीं तेव्हां येती आनंदानें ॥ कांपे तया भेणें कळीकाळ ॥३४॥ सांडुनि अहंता यावें कीर्तनासी ॥ तेणें हृषिकेशी संतोषतो ॥ ३५ ॥ ह्मणोनिया कोणी न करावा आळस ॥ बोलावा उल्हासें पांडुरंग ॥ ३६ ॥ ऐकोनीया ऐसें तेव्हां नारायण ॥ परतविला प्राण तेचि वेळां ॥ ३७ ॥ कथेमाजीं जेकां बैसाविलें प्रेत ॥ ते आनंदें नाचत नामघोषें ॥ ३८ ॥ समजलें तेव्हां श्रोत्या सां सकळां ॥ महिमा आगळा हरिनामाचा ॥ ३९ ॥ बोधल्यासी तेव्हां श्रुत झाली मात ॥ उठविलें प्रेत पांडुरंगें ॥ ४० ॥ प्रेमअश्रु बोधल्याचे डोळां ॥ पाळिसी तूं लळा पांडुरंगा ॥ ४१ ॥ जाणुनि अंतर होसी साहाकारी ॥ लज्जा त्वां श्रीहरि राखियेली ॥ ४२ ॥ बाळकाचे बोल मातेसी आवड ॥ पुरवीत कोड आनंदानें ॥ ४३ ॥ समजलें मज आतां विठाबाई ॥ काय उतराई होऊं तुज ॥ ४४ ॥ बोधल्यासी बोले विठोबा सांवळा ॥ आवडी प्रेमळा तुझी मज ॥ ४५ ॥ आनंदें जागर होत एकादशी ॥ किर्तनांत हांसी होती तेव्हां ॥ ४६ ॥ हांसीचे ते धनी विभक्त ते झाले ॥ विकरा घातिले हांसीलागीं ॥ ४७ ॥ हांसीलागीं तेव्हां श्रुत झाली वार्ता ॥ खेद करी चित्ता आपुलीया ॥ ४८ ॥ काय जन्मांतर कैसें हें भाक्तन ॥ स्वामीचे चरण अंतरती ॥ ४९ ॥ बोधराज माझी पांडुरंग मूर्ती ॥ वाटेलही खंती त्याची मज ॥ ५० ॥ होऊनिया श्रमी धामणगांवा गेली ॥ वार्ता सांगितली बोधराजा ॥ ५१ ॥ बाबा तुह्मी आतां घ्यावें मज मोल ॥ श्रुत तेव्हां केलें ममताईसी ॥ ५२ ॥ जाणुनि अंतर राळेराम आला ॥ मेहुण्यास बोले बोधराज ॥ ५३ ॥ हांसिसी विकितां ह्मणुनी ऐकीलें ॥ सांगा इचें मोल काय आतां ॥ ५४ ॥ येरु ह्मणे हांसी देऊं आणिकांसी ॥ देऊं ना तुह्मांसी बोलूं नका ॥ ५५ ॥ हांसीलागीं तेव्हां श्रुत झाली वार्ता ॥ खेद करी चित्ता आपुलिया ॥ ५६ ॥ बोधराज तेव्हां समजावी तीसी ॥ सांगतो देवासी नेतील तुज ॥ ५७ ॥ सांगुनीया ऐसें धामणगांवा गेले ॥ तों हांसीलागीं आलें गिन्हाईक ॥ ५८ ॥ पंचवीस होन केलें तिचें मोल ॥ लिहून घेतलें खरिद-

खत ॥ ५९ ॥ द्रव्य घातियेलें तयाच्या पदरांत ॥ तों आले अकस्मात पांडुरंग ॥ ६० ॥ हांसे तुजलागीं बोलावी बोधला ॥ शब्द हा ऐकिला सर्वत्रांनीं ॥ ६१ ॥ हांसी आणि मूल तेव्हां जालें गुप्त ॥ केला हा वृत्तांत पांडुरंगें ॥ ६२ ॥ बोलावितां हांसी न दिसे तयाला ॥ कज्जा तो लागला दोघांजणा ॥ ६३ ॥ भांडत हे गेले तेव्हां दिवाणांत ॥ सांगती वृत्तांत दोघे-जण ॥ ६४ ॥ फजीत होऊनी तेव्हां दरबारीं ॥ दिल्हें तें माघारी द्रव्य त्याचें ॥ ६५ ॥ संताचें नायके नाडला तो खर ॥ दोहींकडे थार नाहीं त्यासी ॥ ६६ ॥ संतासी शरण असे दास नामा ॥ अखंडित प्रेमा त्याचे नामीं ॥ ६७ ॥

राकाकुंभाराचें चरित्र.

॥ १८२९ ॥ कुंभार तो राका कांता त्याची बंका ॥ कन्या नामरंका तिघेजण ॥ १ ॥ पंढरींक्षेत्रांत राहतां आनंदें ॥ वाचे गोविंद आळविती ॥ २ ॥ करिती आपुला स्वकर्म व्यवहार ॥ वाचे निरंतर रामनाम ॥ ३ ॥ घडोनी भाजणें ठेविलीं घरांत ॥ व्याली डेरियांत मांजर ते ॥ ४ ॥ न करितां त्यानें आवा तो रचिला ॥ अग्नि तो लाविला तेचिवेळां ॥ ५ ॥ फिरूनि मांजर घरासी ते आली ॥ नाहींत तीं पिल्लीं डेरा तोही ॥ ६ ॥ आव्यापाशीं तेव्हां आली ती धांवत ॥ ओरडत फिरत भउताली ॥ ७ ॥ पाहुनि राका समजला मनीं ॥ आहा चक्रपाणी काय केलें ॥ ८ ॥ जळो-जळो माझा प्रपंच व्यवहार ॥ नाहीं म्यां विचार केला देवा ॥ ९ ॥ करा-वया गेला प्रपंच्याचें हीत ॥ पापाचे पर्वत झाले माथां ॥ १० ॥ अज्ञान हीं बाळें जळतील आतां ॥ धांव पंढरिनाथा येचिवेळां ॥ ११ ॥ पांडव रक्षिले लाक्षाते जोहरि ॥ तैसी करी परी पिल्लीयांसी ॥ १२ ॥ आगि-[illegible] तुंवा प्रल्हाद रक्षिला ॥ अगाध हे तुला काय झालें ॥ १३ ॥ रक्षी [illegible]सी आतां येउनीया अंगें ॥ वेईन वैराग्य नवस हाची ॥ १४ ॥ तिघा-[illegible] तेव्हां सजीलें अन्नपाणी ॥ धांव चक्रपाणी लवलाहीं ॥ १५ ॥ तीन रोज [illegible] शांत झाला अग्नी ॥ पाहती उकलुनि आवा तेव्हां ॥ १६ ॥ [illegible] भाजणें भाजुनियां गेलीं ॥ खेळताती पिल्लीं डेरींयांत ॥ १७ ॥ कच्चा

असे डेरा नसे आंच शाला ॥ माझे नवसास पावला पांडुरंग ॥ १८ ॥
पाहती सकळ पंढरीचे लोक ॥ अगाध कवतुक देवाजीचें ॥ १९ ॥
आनंदोनी राका बोलवी ब्राह्मण ॥ दिलें तें लुटून घर तेव्हां ॥ २० ॥
वेंचुनीया चिंध्या लाविती ढुंगासी ॥ भावें हृषीकेशी आळविती ॥ २१ ॥
जाउनिया वनीं वेंचिताती काष्टें ॥ उदरापुरतें विकिताती ॥ २२ ॥
अखंड करिती नामाचा गजर ॥ ध्यानीं मनीं वर रखुमाईचा ॥ २३ ॥
बंका गेली असे चंद्रभागे स्नाना ॥ नामयाची कन्या धुया आली ॥ २४ ॥
बंका बोले बाई सितोडे येतील ॥ ऐकुनीया बोले येरी तिसी ॥ २५ ॥
जातीची कुंभार कामीक वैराग्य ॥ घेतलेसें सोंग कासीयासी ॥ २६ ॥
ऐकुनीया बंका करीत उत्तर ॥ बौध अवतार पांडुरंग ॥ २७ ॥ रडका
हा नामा घेतलीसे आळी ॥ त्यानें वनमाळी बोलविला ॥ २८ ॥ अबोल
हा देव बोलविला यानें ॥ काय थोरपण आलें यासी ॥ २९ ॥ वाढविली
कीर्ति जगांत डांगोरा ॥ बोलविला खरा पांडुरंग ॥ ३० ॥ चंद्रभागे
तीरीं झाला वृत्तांत ॥ श्रुत झाली मात नामयासी ॥ ३१ ॥ नामदेव
तेव्हां आले राउळासी ॥ विनंती देवासी करुनी बोले ॥ ३२ ॥ राका-
कुंभारानें घेतलेसें वैराग्य ॥ कांहो केला त्याग संसारीचा ॥ ३३ ॥ बोले
पांडुरंग निष्काम हे भक्ती ॥ दावितो प्रचिती तुजलागी ॥ ३४ ॥ विठ्ठल
रखुमाई नामा असे संगें ॥ आलीं तेव्हां तिर्थे वनाप्रती ॥ ३५ ॥ रुक्मि-
णीनें तेव्हां काढुनी कंकण ॥ ठेविलें झांकून काष्ठामाजीं ॥ ३६ ॥ राका
बंका वंका वेंचिताती काष्ठ ॥ आली अवचित तया ठायां ॥ ३७ ॥ उच-
लितां काष्ठ देखिलें कंकण ॥ दिलें तें टाकून तेचि वेळा ॥ ३८ ॥ ह्मणती
याजलागीं विटाळ जाहला ॥ न घेती तयाला ह्मणोनिया ॥ ३९ ॥ पाहुनी
रुक्मिणी विस्मय करीत ॥ निष्काम हे भक्त देखीयेले ॥ ४० ॥ बोले
रखुमाबाई अहो पांडुरंगा ॥ भेटावें श्रीरंगा याजलागीं ॥ ४१ ॥ नामा ह्मणे
देवा वंदितों मी चरण ॥ धरा आलिंगून तिघांजणा ॥ ४२ ॥ होती
आवडी देवाजीचे चित्तीं ॥ आलिंगिलीं प्रीतीं तिघेजण ॥ ४३ ॥
बंका वंका वंदिती चरण ॥ कांहो येणें केलें देवराया ॥ ४४ ॥ उष्ण-
काळ दिन श्रमली माझी आई ॥ बैसा रखुमाबाई छायेखालीं ॥ [illegible] ॥
ऐसी असे ज्याची देवावरी माया ॥ करी त्यासी दया पांडुरंग [illegible]
नामदेव बोले त्याचा मी हा दास ॥ शरण तयास वारंवार ॥ ४७ ॥

संताजी पवाराचें चरित्र.

---:o:---

॥ १८३० ॥ रांजण गांवामध्यें संताजी पवार ॥ असे तो सरदार नामांकित ॥ १ ॥ स्वामी काजामध्यें असे तो सावध ॥ भावें हा गोविंद आळवीत ॥ २ ॥ शास्त्र भागवत करितां श्रवण ॥ समजलें पूर्ण मनामाजीं ॥ ३ ॥ नाशवंत सर्व आहे हा संसार ॥ नाम एक सार विठोबाचें ॥ ४ ॥ ऐसें कांहीं आतां करावें साधन ॥ रामनामीं मन लागेल तें ॥ ५ ॥ कासियासी आतां हा पाहिजे उद्योग ॥ घेतलें वैराग्य तेंचि वेळा ॥ ६ ॥ मातेलागीं तेव्हां केला नमस्कार ॥ निघाले हे त्वरें तेथुनीया ॥ ७ ॥ बाबा संतराजा कांबा केला त्याग ॥ घेतलें वैराग्य कासयास ॥ ८ ॥ काय जड भारी पडियेलें तुज ॥ सांग कैसें गुज मजलागीं ॥ ९ ॥ नको नको माते या संसाराची वेडी ॥ फारच आहे गोडी हरिनामांत ॥ १० ॥ नामामृत पान करीन हें आतां ॥ समाधान चित्ता होय माझ्या ॥ ११ ॥ करूं दे सार्थक आलिया देहास ॥ नको भव फांस घालूं आतां ॥ १२ ॥ वारंवार तुज हेचि विज्ञापना ॥ पाहूं दे चरणा देवाजीच्या ॥ १३ ॥ कृपा करूनिया देई आशिर्वाद ॥ सखा हा गोविंद करी माझा ॥ १४ ॥ करुनी प्रार्थना निघाले तेथुनी ॥ चालिले ते वनीं अरण्यांत ॥ १५ ॥ धांविन्नली कांता तेव्हां त्याचे मागें ॥ न्यावें स्वामी संगें मजलागीं ॥ १६ ॥ नको नको मज भव हा संसार ॥ उतरावें पार मजलागीं ॥ १७ ॥ गंगेचा हा ओघ सागरासी गेला ॥ नाहीं परतला मागुता तो ॥ १८ ॥ ऐसे महाराज तुह्मी कृपावंत ॥ समाधान चित्त करा माझें ॥ १९ ॥ येईन सांगातें करीन हे सेवा ॥ मान्य हें केशवालागीं असे ॥ २० ॥ पहा महाराजा तुह्मी कृपादृष्टी ॥ कां मज हिंपुटी करीतसा ॥ २१ ॥ जळा तो वेगळा कैसा राहे मीन ॥ जाईल हा प्राण तेचि वेळा ॥ २२ ॥ तुमचे चरणीं बहू आहे सुख ॥ नको भवदुःख संसार हा ॥ २३ ॥ सार रामनाम फार आहे गोड ॥ पुरवा आवड माझी आतां ॥ २४ ॥ आवडीचें लेणें द्यावें मज आतां ॥ तुह्मी प्राणनाथा कृपासिंधु ॥ २५ ॥ रामनाम अंगीं लेववा भूषण ॥ तेणें समाधान होय माझें ॥ २६ ॥ दीपकाहि प्रभा नव्हेचि वेगळी ॥ पाहूं वनमाळी संगें दोघे ॥ २७ ॥ तेव्हां संतराज करिती उत्तर ॥

न धरवे धीर तुजलागीं ॥ २८ ॥ न सोसवे तुज कठीण वैराग्य ॥ नको येऊं मागें माझ्या आतां ॥ २९ ॥ सांडोनिया द्यावी देहाची हे आस ॥ तेव्हां तुटेल फांस संसाराचा ॥ ३० ॥ कामक्रोध यांसी देऊं नये थार ॥ लीन व्हावें फार संतांपायीं ॥ ३१ ॥ वस्त्रें भूषणाची धरूं नये चाड ॥ घ्यावें नाम गोड गोविंदाचें ॥ ३२ ॥ लौकिकाची कांहीं धरूं नये लाज ॥ बोलावें हें गुज देवाजीसी ॥ ३३ ॥ द्वैत कल्पनेचा नसे जेथें ठाव ॥ तोची झाला देव स्वयें अंगें ॥ ३४ ॥ ऐकोनीया ऐसें बोले कांता त्यासी ॥ आनंद मानसीं हाचि माझ्या ॥ ३५ ॥ तेची वेळां केला भूषणाचा त्याग ॥ घेतलें वैराग्य पतिसंगें ॥ ३६ ॥ पांडुरंग ध्यानीं पांडुरंग मनीं ॥ राहती ते वनीं आनंदानें ॥ ३७ ॥ तेव्हां संतराज बोले कांतेलागीं ॥ भिक्षेलागीं वेगीं जावें आतां ॥ ३८ ॥ पारगांव असे भीमे पैलीकडे ॥ कोणासी सांकडे न घालावें ॥ ३९ ॥ संतोषानें जेकां देतील पदरीं ॥ ह्मणावें श्रीहरी अर्पण तें ॥ ४० ॥ आनंदानें तेव्हां निघाली तेथुनी ॥ वाचे नारायण गात असे ॥ ४१ ॥ भिक्षा मागतांना नणंद भेटली ॥ तिणें ओळखिली भाउजई ॥ ४२ ॥ कासयासी बाई घेतलें वैराग्य ॥ कांगे केला त्याग संसाराचा ॥ ४३ ॥ सांडोनीया सर्व हें राज्य संपत्ती ॥ उदास कां चित्तीं झालां तुह्मी ॥ ४४ ॥ ऐकोनीया येरी करीत उत्तर ॥ सांपडलें सार संसारींचें ॥ ४५ ॥ सार नामामृत गोड आहे फार ॥ प्राशन चतुर करिताती ॥ ४६ ॥ सद्गुरु कृपेचा वर्षाव जाहला ॥ प्रसाद लाधला भ्रतारासी ॥ ४७ ॥ त्यांतील हें शेष त्यापात्रीं राहिलें ॥ आवडी सेविलें माझ्या मनें ॥ ४८ ॥ गोडी त्याची फार सांगतां हे नये ॥ वर्णू आतां काय एक्या मुखें ॥ ४९ ॥ अखंड सेविती नित्य साधुसंत ॥ भाग्या नाहीं अंत त्याचीया तो ॥ ५० ॥ येरी ह्मणे बाई करावें भोजन ॥ भिक्षा जा घेऊन येथुनीयां ॥ ५१ ॥ आग्रह करून दोन पोळया आतां ॥ घातल्या झोळींत न कळतां ॥ ५२ ॥ आज्ञा घेऊनिया निघाली ते त्वरें ॥ पोंहचली तीर भीवरेचें ॥ ५३ ॥ भीवरे उगमीं पर्जन्य पडीला ॥ पुर तेथें आला अकस्मात ॥ ५४ ॥ पलीकडे जावया न दिसे उतार ॥ झाली चिंतातुर मनामाजीं ॥ ५५ ॥ स्वामी माझा तेथें असे उपवासी ॥ काय हृषीकेशी करूं आतां ॥ ५६ ॥ ऐकोनीया कोळी झाला नारायण ॥ नेलें उतरून पार तीतें ॥ ५७ ॥ पतीलागीं तिनें नमस्कार केला ॥ ठेविली समोर भिक्षा त्याचे ॥ ५८ ॥ येरु ह्मणे कैसी आलीस तूं पार ॥ कोळीयानें त्वरें उतरीली ॥ ५९ ॥

कैंचा कोळी तेथें आले पांडुरंग ॥ धन्य तुझें भाग्य भेट झाली ॥ ६० ॥
प्रेमअश्रु डोळां वाहे त्याचे नीर ॥ भेट द्यावी त्वरें पांडुरंगा ॥ ६१ ॥
भेटी वाचूनिया न करी भोजन ॥ करीतसे ध्यान देवाजीचें ॥ ६२ ॥
वाणी एक होता रांजणगांवांत ॥ झाला दृष्टांत त्याजलागीं ॥ ६३ ॥
बोले पांडुरंग करुनी पक्वान्न ॥ घालावें भोजन संतराजा ॥ ६४ ॥
करुनी पाकसिद्धि वाणी गेला तेथें ॥ सांगे तो वृत्तांत त्याजलागीं ॥ ६५ ॥
येरु ह्मणे तुज देवाजी भेटले ॥ निष्ठुर कां झाले मजविसी ॥ ६६ ॥
करीन भोजन देवा तुझ्या हातें ॥ कांहो माझें चित्त पाहातसा ॥ ६७ ॥
पतीत मी पापी तुझा शरणांगत ॥ समाधान चित्त करा माझें ॥ ६८ ॥
न मागें मी कांहीं देवा तुज आतां ॥ भेट तूं अनंता एक वेळा ॥ ६९ ॥
भाकीतां करुणा आले नारायण ॥ करी बा भोजन संतराजा ॥ ७० ॥
आलिंगुनी दोघां धरिलें हृदयीं ॥ झाली विठाबाई कृपावंत ॥ ७१ ॥
काय इच्छा असे मागा तुह्मी आतां ॥ नामीं हे अनंता प्रीत देई ॥ ७२ ॥
भिक्षेचें पवित्र भक्षिताती अन्न ॥ अहोरात्र ध्यान देवाजीचें ॥ ७३ ॥
आषाढाची यात्रा जात पंढरीसी ॥ आनंद मानसीं जाहाला साचे ॥ ७४ ॥
भेटतील आतां माझे दिनानाथ ॥ आणीकही संत साधुजन ॥ ७५ ॥
समारंभें जाती करीत गजर ॥ पोहोंचले तीर भीवरेचें ॥ ७६ ॥ व्रत एकादशी होती तेचि दिनीं ॥ भीवरा भरोनी चाललीसे ॥ ७७ ॥ नामाचे-नी छंदें जाहला ब्रह्मानंद ॥ चालिलें आनंदें साची पंथें ॥ ७८ ॥ कूर्मरूप तेव्हां जाहला नारायण ॥ नेलें उतरून पार सातें ॥ ७९ ॥ स्वर्गीं सुरवर बैसोनी विमानीं ॥ पाहती नयनीं कवतुक ॥ ८० ॥ धन्य साधुसंत भाग्या नाहीं पार ॥ वाहे पृष्ठी भार देव सांचा ॥ ८१ ॥ भीमा उतरुनी आले पंढरिसीं ॥ आनंद मनासीं सर्वत्रांचे ॥ ८२ ॥ आणीकही भार यात्रेचा तो आला ॥ साणें हा देखिला नवलावो ॥ ८३ ॥ ह्मणती संतराजा नेई आह्मा पार ॥ भेटवी हा वर रखुमाईचा ॥ ८४ ॥ कृपावंत साधु आले धांउनीया ॥ ह्मणती पंढरिराया सांभाळावें ॥ ८५ ॥ भावाची ही पेठ बांधा बळकट ॥ मार्ग धरा नीट भक्तिचा हा ॥ ८६ ॥ संतांचा हा संग धरावा सप्रेम ॥ न बाधा हा श्रम तुह्मालागीं ॥ ८७ ॥ रामनाम संगें धरावें भांडवल ॥ वस्तु हे अमोल येईल हाता ॥ ८८ ॥ सभाग्य हे साधु त्यांनीं केला सांठा ॥ देतील ते वाटा तुह्मालागीं ॥ ८९ ॥ नामाचें तें रूप असे सर्व सृष्टी ॥ दाविती ते दृष्टी ज्ञानाची हे ॥ ९० ॥ तेव्हां तुझ्या मना होईल

आनंद ॥ तोचि ब्रह्मानंद ओळखावा ॥ ९१ ॥ द्वैत कल्पनेसी नसे जेथें ठाव ॥ आला तोचि देव स्वयें अंगें ॥ ९२ ॥ सद्गुरु कृपेनें हरेल हा भ्रम ॥ दिसेल हें ब्रह्म जग सारें ॥ ९३ ॥ त्याजवीण कोठें रिता नाहीं ठाव ॥ धरा नामीं भाव विठोबाच्या ॥ ९४ ॥ उतरुनी भीमा गेले पैल तीरा ॥ भेटावया वरा रखुमाईच्या ॥ ९५ ॥ ब्रह्मानंद झाला सर्वांचे अंतरीं ॥ आनंदें श्रीहरि आठविती ॥ ९६ ॥ पंढरीच्या सुखा भाग्या नाहीं अंत ॥ जाणताती संत साधुजन ॥ ९७ ॥ नित्यानित्य घडे चंद्रभागे स्नान ॥ अखंड दर्शन देवाजीचें ॥ ९८ ॥ तयाचीया भाग्या अंत नाहीं पार ॥ राहिला सार मंतोबा तो ॥ ९९ ॥ नामदेव तेथें याचक भिकारी ॥ हाका त्यासी मारी वारंवार ॥ १०० ॥ कांहीं मज द्यावें तुमचें उच्छिष्ट ॥ भरेल हें पोट तेणें माझें ॥ १०१ ॥ कृपावंत साधु आली त्या करुणा ॥ वंदितो चरणा नामदेव ॥ १०२ ॥

परसोबा नामदेवाचा संवाद.

:o:

॥ १८३१ ॥ भूवैकुंठ जागा क्षेत्र हे पंढरी ॥ नांदे तेथें हरि द्वारकेचा ॥ १ ॥ तेंची गांवीं असे परसा भागवत ॥ करीतसे भक्ति रुक्मिणीची ॥ २ ॥ आदिमाया जाहली ती प्रसन्न ॥ दिला त्या कारणें परिस एक ॥ ३ ॥ लोहासी लावुनी सुवर्ण तो करी ॥ सुखें हा संसारीं राहतसे ॥ ४ ॥ नित्य महाद्वारीं वाची रामायण ॥ करिती श्रवण साधुसंत ॥ ५ ॥ भजन करूनि नामा येत तेथें ॥ पुसतसे अर्थ त्याजलागीं ॥ ६ ॥ सांगा कैसी आहे लंकेची रचना ॥ कोण कोणत्या स्थाना राहताती ॥ ७ ॥ बाबा तेंची सांगा मजलागीं खूण ॥ बोलत प्रमाण नामा त्यासी ॥ ८ ॥ शास्त्र पाहोनीया करितो उत्तर ॥ आणीक विचार पुसे त्यासी ॥ ९ ॥ दोघांचा संवाद होतां महाद्वारीं ॥ विस्मय अंतरीं करिती संत ॥ १० ॥ परसोबा सांगत रुक्मिणीलागून ॥ करितो अपमान नामा माझा ॥ ११ ॥ ऐक माते माझी हेचि विज्ञापना ॥ दावी तूं रचना लंकेची हे ॥ १२ ॥ पाहोनीया लंका येईन मी माये ॥ समाधान होय नामयाचें ॥ १३ ॥ सांगेन तयासी सकळ वृत्तांत ॥ पुरवी हा हेत आतां माझा ॥ १४ ॥ लेंकुराचे कोण पुरवील लळे ॥ घेतली भ्यां आळ तुजपाशी ॥ १५ ॥ करी माते माझें आतां

समाधान ॥ वंदीत चरण परसा तेव्हां ॥ १६ ॥ अवश्य ह्मणोनीया दिल्हें तें वचन ॥ आनंदला पूर्ण भागवत ॥ १७ ॥ बैसवीलें तिणें त्यासी हाता-वरी ॥ दाविली नगरी बिभिषणाची ॥ १८ ॥ पाहे बापा आतां होउनीया स्वस्थ ॥ पुरवी हा हेत आपुला तूं ॥ १९ ॥ पाहोनीया लंका आनंदला मनीं ॥ धन्य हे करणी करसाची ॥ २० ॥ रम्य स्थळ जाणा अपूर्व ते फार ॥ होतसे गजर नामघोष ॥ २१ ॥ घरोघरीं होय वेद पारायण ॥ रामनामीं मन सर्वत्रांचें ॥ २२ ॥ सर्व पाहोनीया लंकेची रचना ॥ आला तो सदना बिभिषणाच्या॥ २३ ॥ पाहातो तों नामा उभा कीर्तनास ॥ गुण गात असे देवाजीचे ॥ २४ ॥ शरण जे गेले माझ्या पंढरिनाथा ॥ नाहीं भय चिंता त्यांस कांहीं ॥ २५ ॥ विस्मय तो करी परसोबा अंतरीं ॥ फिरला माघारीं तेथु-नीया ॥ २६ ॥ बैसविला तेव्हां रुक्मिणीनें करीं ॥ आणिला पंढरीक्षेत्रामाजीं ॥ २७ ॥ समजलें तेव्हां नामयालागुनि ॥ पुसतसे खूण तुजलागीं ॥ २८ ॥ परसोबा सांगत त्यासी सविस्तर ॥ बिभीषण मंदिर कैसें असे ॥ २९ ॥ ऐकोनीया ऐसें न करी उत्तर ॥ कांरे अहंकार धरिलासी ॥ ३० ॥ हातीं तुझ्या आला होता चिंतामणी ॥ कैसा तो गोफणीं लाविलासी ॥ ३१ ॥ कल्प-वृक्ष तुझ्या आंगणीं लाविला ॥ कैसा उपडिला अभागिया ॥ ३२ ॥ अमृताचा घड हातासी लाधला ॥ कैसा उलंडिला वेडिया तूं ॥ ३३ ॥ तैसा महाराज तोचि बिभिषण ॥ कां नाहीं नमन केलें त्यासीं ॥ ३४ ॥ सदोदित ज्याचें हृदयीं रामचंद्र ॥ दुजा कां विचार धरीला तेथें ॥ ३५ ॥ अहंकारें मोठे मोठे नाडलेती ॥ सांगसी त्या तूं युक्ती शास्त्राच्या ते ॥ ३६ ॥ तोचि अहंकार धरिलासी अजून ॥ होई आतां लीन संतांपायीं ॥ ३७ ॥ तेणें हा झडेल अंतरींचा मळ ॥ दिसेल सकळ ब्रह्मरूप ॥ ३८ ॥ समजला तेव्हां परसोबा तो मनीं ॥ नकळे करणी नामा तुझी ॥ ३९ ॥ गळोनीया गेला त्याचा अभिमान ॥ झाला तेव्हां लीन संतांपायीं ॥ ४० ॥ संताची करणी असे अघटित ॥ करी दंवडत नामदेव ॥ ४१ ॥

गोरोबा कुंभाराचें चरित्र.

॥ १८३२ ॥ प्रेम अंगीं सदां वाचे भगवंत ॥ प्रेमळ तो भक्त कुंभार तो गोरा ॥ १ ॥ असे ग्रहाश्रमी करीत व्यवहार ॥ न पडे विसर विठोबाचा

॥ २ ॥ कालवुनी माती तुडवीत गोरा ॥ आठवीत वरा रखुमाईच्या ॥ ३ ॥ प्रेम आंगीं असे झांकुनी नयन ॥ करीत भजन विठोबाचें ॥ ४ ॥ तयाचीये कांता आणूं गेली जळ ॥ खेळतसे बाळ आंगणांत ॥ ५ ॥ रांगत लेंकरूं गेलें असे तेथें ॥ तुडविलें त्यातें नकळतां ॥ ६ ॥ तत्क्षणीं त्याचा गेला तेव्हां प्राण ॥ घेउनी जीवन आली कांता ॥ ७ ॥ पाहती तो चिखलांत दिसे रक्तमांस ॥ केला तो आक्रोश मोठा तिनें ॥ ८ ॥ पिटीयेलें तेव्हां आपुलें वदन ॥ जळो हें भजन तुझें आतां ॥ ९ ॥ डोळे असोनिया जाहलासी आंधळा ॥ कोठोनी कपाळा पडलासी ॥ १० ॥ कसाबासी तरी कांहीं येती दया ॥ कांरे बाळराया तुडविलें ॥ ११ ॥ विठोबानें कैसें लावियेलें वेड ॥ नाहीं मागेंपुढें पाहिलेंसी ॥ १२ ॥ निर्दयाची तुज लागली संगती ॥ अधर्मी श्रीपति देखियेला ॥ १३ ॥ काय तुझा यानें केला असे अन्याय ॥ दूर परता होय चांडाळा तूं ॥ १४ ॥ हातीं लोटोनिया केला तो परता ॥ आग लाव आतां विठोबासी ॥ १५ ॥ ऐकुनीया शब्द सावध तो जाहला ॥ कांगे भंग केला भजनाचा ॥ १६ ॥ विठोबासी माझ्या कांगे त्वां गांजिलें ॥ कर्म ओढवलें बाळकाचें ॥ १७ ॥ सांग मन ऐसें कोणाचें तें जालें ॥ पुण्य फळा आलें लेंकुराचें ॥ १८ ॥ याजसाठीं माझ्या गांजिलेंसे देवा ॥ पाठी लागे तेव्हां मारावया ॥ १९ ॥ हात बोट मज लावशील आतां ॥ आण तुज सर्वथा विठोबाची ॥ २० ॥ ऐकतांची ऐसें ठेवियेली काठी ॥ राहिला उगाची गोरा तेव्हां ॥ २१ ॥ न करी तो कांहीं तयेसी भाषण ॥ वर्जियेली तेणें कांता तेचि ॥ २२ ॥ विनवीते कांता गोरिया लागुनी ॥ न मोडीं मी आण विठोबाची ॥ २३ ॥ जाली तेव्हां श्रमी वंश बुडविला ॥ विठोबा कोपला मजवरी ॥ २४ ॥ मनामाजीं तेणें केला तो विचार ॥ करावें दुसरें लग्न याचें ॥ २५ ॥ बोलाविला तिनें आपुला तो पिता ॥ सांगितली वार्ता त्याजलागीं ॥ २६ ॥ कनिष्ठ हे कन्या दे माझ्या भ्रतारा ॥ नको या विचारा पाहूं आतां ॥ २७ ॥ अवश्य ह्मणूनिया विनविला गोरा ॥ लग्नाची हे त्वरा केली तेव्हां ॥ २८ ॥ लग्न झाल्यावरी घाली वोसंगळा ॥ दोघीसही पाळा समानची ॥ २९ ॥ न पाळितां आण तुह्मा विठोबाची ॥ धरा या शब्दाची आठवण ॥ ३० ॥ अवश्य ह्मणोनीयां निघाला तो गोरा ॥ आला असे घरां आपूलिया ॥ ३१ ॥ कनिष्ठ स्त्रियेसी आलें असे न्हाण ॥ नकरी भाषण तिसी कांहीं ॥ ३२ ॥ येरु ह्मणे बाई कसा हा भ्रतार ॥ करूं मी विचार कैसा आतां ॥ ३३ ॥ पहिली ती कांता विनवी गोरि-

याते ॥ आंगिकारा इते स्वामी आतां ॥ ३४ ॥ मामानें हीं मज घातलीसे आण ॥ दोघींचें पाळण समान करा ॥ ३५ ॥ गेला तरी आतां जावो माझा प्राण ॥ न मोडी मी आण विठोबाची ॥ ३६ ॥ जाहल्या दोघी श्रमी कपाळ पिटिती ॥ पुरविली पाठी विठोबानें ॥ ३७ ॥ वंश बुडविला ह्या मेल्या काळ्यानें ॥ जळो थोरपण याचें आतां ॥ ३८ ॥ वेडे मेले लोक घेती दरूशन ॥ नसावें भाषण यासीं कांहीं ॥ ३९ ॥ होवोनियां श्रमी बैसल्या घरांत ॥ काढियेली युक्ति कनिष्ठेनें ॥ ४० ॥ ह्मणे बाई आतां मोडूं याची आण ॥ करील भाषण आपणची ॥ ४१ ॥ निजतो हा जेथें तेथें हो जाऊन ॥ करावें शयन दोघींनीं तें ॥ ४२ ॥ निद्रेमाजीं उरस्थळीं याचे हात ॥ ठेऊं अवचित आपुलिया ॥ ४३ ॥ मग हा करील सहजची भाषण ॥ नलगे सांगणें कोणासी तें ॥ ४४ ॥ निद्रेमाजी गोरा जाहला तो निमग्न ॥ दोघींनीं शयन केलें तेथें ॥ ४५ ॥ उचलोनियां कर ठेविलें शरीरीं ॥ नाहीं देहावरी गोरा तेथें ॥ ४६ ॥ सावध होवोनी पाहियेले तेणें ॥ अन्याय हातानें केला माझ्या ॥ ४७ ॥ विठोबाची माझ्या मोडीयेली आण ॥ टाकावे तोडून हातांचिही ॥ ४८ ॥ घेऊनिया शस्त्रें तोडियेले कर ॥ आनंदला फार गोरा तेव्हां ॥ ४९ ॥ समजलें तेव्हां लोकां त्या सकळां ॥ भक्त हा आगळा देखियेला ॥ ५० ॥ कैसा बाई आतां करावा विचार ॥ बुडाला संसार सर्वस्व हा ॥ ५१ ॥ आतां शरण जाऊं तया पांडुरंगा ॥ करील तो चिंता आमुचीये ॥ ५२ ॥ सांगूं वर्तमान रुक्मिणीजवळी ॥ विनवी वनमाळी आह्मांविसी ॥ ५३ ॥ शरणांगता हरि नेदीच अंतर ॥ वर्णितातीं शास्त्रें मोठींमोठीं ॥ ५४ ॥ संत हें गातातीं बाई सदोदीत ॥ पाहूं तो अनंत कैसा असे ॥ ५५ ॥ दोघी तेव्हां गेल्या रुक्मिणीजवळी ॥ विनविली बाळी रुक्मिणी ॥ ५६ ॥ सांगितला तिसी सकळ वृत्तांत ॥ विनवी हा कांत आह्माविसी ॥ ५७ ॥ ऐकेलग बाई तुझें तो वचन ॥ समजलें पूर्ण आह्मांलागीं ॥ ५८ ॥ करी माते आह्मा येवढा उपकार ॥ न पडे विसर जन्मोजन्मीं ॥ ५९ ॥ करूनी प्रार्थना आल्या त्या आश्रमा ॥ उभा होता नामा कीर्तनासी ॥ ६० ॥ आवडीनें गोरा करीत श्रवण ॥ आणीक सज्जन हरिभक्त ॥ ६१ ॥ नामयानें टाळी पिटीली गजरें ॥ गोरियासी कर फुटले ते ॥ ६२ ॥ रांगत लेंकरूं आलें तयावेळीं ॥ मातेच्या जवळी आनंदानें ॥ ६३ ॥ आलिंगुनी तिणें धरिलें हृदयीं ॥ झाली विठाबाई कृपावंत ॥ ६४ ॥ आलिंगुनी गोरा बोले मेघः-

शाम ॥ करी घराश्रम सुखें आतां ॥ ६५ ॥ संशयाची जात नको धरूं चित्ता ॥ आण तुज आतां माझी असे ॥ ६६ ॥ ऐकोनीया गोरा वर्ते घराश्रमी ॥ लक्ष असे नामीं विठोबाच्या ॥ ६७ ॥ ऐसीया संताचे आठवितां गुण ॥ जाती हे जळोन सर्व दोष ॥ ६८ ॥ नामदेव त्यासी करी विनवणी ॥ ठाव द्या चरणीं तुमचीया ॥ ६९ ॥ हेंचि तुह्मी आतां मज द्यावें दान ॥ आठवीन गुण वारंवार ॥ ७० ॥

हरिश्चंद्र राजाचें चरित्र.

॥ १८३३ ॥ सत्वाचा सागर राजा हरिश्चंद्र ॥ स्वप्नीं हें समग्र दिलें राज्य ॥ १ ॥ ब्राह्मणासी सुवर्ण औटभार ॥ संकल्प हा त्वरें सोडियला ॥ २ ॥ जागृतीमाजीं येउनी ब्राह्मण ॥ मागती सुवर्ण राजयासी ॥ ३ ॥ वंदुनि चरण राजा बोले त्यासी ॥ चला आश्रमासी स्वामी आतां ॥ ४ ॥ समारंभें रूपें घेउनी ब्राह्मण ॥ अयोध्येकारणें आले तेव्हां ॥ ५ ॥ राजद्वारापाशीं येउनी ब्राह्मण ॥ मागत सुवर्ण राजियासी ॥ ६ ॥ भांडारियासी आज्ञा करी हरिश्चंद्र ॥ आणा वेगीं त्वरें सुवर्ण हें ॥ ७ ॥ ऐकुनीया शब्द क्रोधें तो ब्राह्मण ॥ करीत ताडण राजियासी ॥ ८ ॥ माझें मज देसी काय समजोनी ॥ विचार हा मनीं कैसा केला ॥ ९ ॥ वंदुनी चरण बोले हरिश्चंद्र ॥ कृपेचे सागर स्वामी तुह्मी ॥ १० ॥ कृपा करूनिया केलें हें सावध ॥ करा अपराध क्षमा माझे ॥ ११ ॥ तारामती त्यासी करी विनवणी ॥ धरूनिया वेणी मारी तिसी ॥ १२ ॥ रोहिदास बोले वंदुनी चरण ॥ ऐका विज्ञापना एक माझी ॥ १३ ॥ स्वामीपाशीं मी तों राहतों गहाण ॥ देउनी सुवर्ण जाऊं आह्मी ॥ १४ ॥ राजा बोले स्वामी द्यावी जी अवधि ॥ तुह्मी कृपानीधि महाराजा ॥ १५ ॥ नवखंडा वेगळी असे वाराणसी ॥ विकुनी देहासी देऊं आह्मी ॥ १६ ॥ बोलावुनी मंत्री सांगे हरिश्चंद्र ॥ करा कारभार स्वामीपाशीं ॥ १७ ॥ स्वामी सांगतील तेंचि करा मान्य ॥ कार्य विचारुनी करित जावें ॥ १८ ॥ आह्मी जातों आतां कृपा असों द्यावी ॥ सकळा सांगावी विनंति माझी ॥ १९ ॥ ठेवुनीया सर्व अलंकार भूषण ॥ झालीं तिघेजण मार्गस्थहीं

॥ २० ॥ राजा हरिश्चंद्र मागें तारामती ॥ चिमणीही मूर्ति रोहिदास ॥ २१ ॥ पाहुनिया लोक करिताती शोक ॥ पशुपक्षादिक सर्व तेही ॥ २२ ॥ कृपेच्या सागरा राजा हरिश्चंद्रा ॥ कां आह्मां सर्वत्रां मोकलीसी ॥ २३ ॥ लेंकुराचेपरी केलासे सांभाळ ॥ मातेवीण बाळ राहे कैसें ॥ २४ ॥ लागेल तें द्रव्य घेई आह्मापाशीं ॥ देई या विप्रासी महाराजा ॥ २५ ॥ येती काकुळती करिती नमस्कार ॥ नको तूं अंतर देऊं आह्मां ॥ २६ ॥ विप्रासी लोक येती काकुळती ॥ देई हा नृपति आह्मां-लागीं ॥ २७ ॥ द्विगुणी सुवर्ण देतों तुज आतां ॥ सोडी कृपावंता हरि-श्चंद्रा ॥ २८ ॥ स्वामी तुह्मी करा राज्यकारभार ॥ ठेवा हरिश्चंद्र आह्मापाशीं ॥ २९ ॥ नका करूं गाईवत्सा ताडातोडी ॥ येती घडो-घडी काकुळती ॥ ३० ॥ ऐकोनीया बोले क्रोधें तो ब्राह्मण ॥ जा राजा त्वरेनें येथुनीया ॥ ३१ ॥ राजियानें केली सर्वां विनवणी ॥ निघाला तेथुनी हरिश्चंद्र ॥ ३२ ॥ अदित्यासी तेव्हां सांगे विश्वामित्र ॥ तपा तुह्मी तीव्र सोळा कळा ॥ ३३ ॥ वरुणासी सांगे आटवावें पाणी ॥ जळशोष मेदिनी पाडियेलो ॥ ३४ ॥ वायुलागीं सांगे नका येऊं येथें ॥ जात तया पंथें हरिश्चंद्र ॥ ३५ ॥ वृक्ष हे जळाले पाषाण उलले ॥ त्या पंथें चालिलीं तिघेजण ॥ ३६ ॥ शरीरें तिघांचीं करपोनीया गेलीं ॥ तृषा ते लागली रोहिदासा ॥ ३७ ॥ रोहिदास बोले माते दे जीवन ॥ कासावीस प्राण होतो माझा ॥ ३८ ॥ तशामध्यें वृद्ध ब्राह्मण होउनी ॥ आला तया वनीं विश्वामित्र ॥ ३९ ॥ येउनी राजास आशिर्वाद केला ॥ सत्वधीर भला राजया तूं ॥ ४० ॥ आह्मी तिघेजण पुत्र आणि दारा ॥ जात हरिश्चंद्रा भिक्षेलागीं ॥ ४१ ॥ उष्णकाळदीन पायां आले फोड ॥ देई चर्मजोडे तिघांजणा ॥ ४२ ॥ ऐकतांचि ऐसें केलें त्या अर्पण ॥ झालीं तिघेजण मार्गस्थही ॥ ४३ ॥ पायां आले फोड वाहती रुधिर ॥ राजा हरिश्चंद्र चालतांना ॥ ४४ ॥ रोहिदास बोले ताता पाजी पाणी ॥ बोलतां वदनीं शब्द नये ॥ ४५ ॥ कडे घेउनीया रोहिदासबाळ ॥ धुंडितसे जळ वना-माजीं ॥ ४६ ॥ विश्वामित्रें वनीं लाविला वणवा ॥ चुकली हे तेव्हां तारामती ॥ ४७ ॥ घाबरी ते झाली पाहे वेड्यावाणी ॥ न दिसे नयनीं हरि-श्चंद्र ॥ ४८ ॥ कृपेच्या सागरा राजा हरिश्चंद्रा ॥ कां मज उदारा मोकलीलें ॥ ४९ ॥ रोहिदास बाळ घेउनी सांगातें ॥ गेलां कोण्या पंथें महाराजा ॥ ५० ॥ तृषाक्रांत झालें होतें माझें तान्हें ॥ पाजीलें जीवन कोठें त्यासी

॥ ५१ ॥ तारामती शोक करी त्या वनांत ॥ आले अकस्मात विश्वामित्र
॥ ५२ ॥ कोणाची तूं कांता फिरसी या वनीं ॥ बोले त्यालागुनी तारामती
॥ ५३ ॥ भ्रतार हरिश्चंद्र रोहिदास बाळ ॥ चुकले भूपाळ वनामाजी
॥ ५४ ॥ येरु बोले दोघे मेले आहाळोनी ॥ प्रेतें तिसी दोन्ही दाखविलीं
॥ ५५ ॥ पाहुनीया प्रेतें पिटीलें वदन ॥ आक्रोशें रुदन करी तेव्हां
॥ ५६ ॥ कां हो स्वामी मज सांडियेलें येथें ॥ धरीयला पंथ वैकुंठींचा
॥ ५७ ॥ रोहिदास बाळ सांगातें घेउनी ॥ मजला कां वनीं सांडियेलें
॥ ५८ ॥ सकुमार शरीर पंथीं झाले क्लेश ॥ म्हणोनी उदास झालां तुह्मी
॥ ५९ ॥ तशामध्यें तुह्मां साह्य झाला अग्नि ॥ माझें कां स्मरण विसरलां
॥ ६० ॥ सवें असे बाळ हळू चाला पंथ ॥ येतें मी धांवत मागें आतां
॥ ६१ ॥ रोहिदास बाळ घेतला ओसंगा ॥ कांहो पांडुरंगा ऐसें केलें
॥ ६२ ॥ कांहो चुकविलें माझिया पाडसा ॥ पाहूं राजहंसा कोठें आतां
॥ ६३ ॥ तृषाक्रांत झालें होतें माझें तान्हें ॥ मिळालें जीवन नाहीं त्यासी
॥ ६४ ॥ पतिपुत्र दोघे गेले निजधामा ॥ भेट मेघःशामा करी माझी
॥ ६५ ॥ वनीं ऐसा शोक करी तारामती ॥ गेला तो गभस्ती अस्तमाना
॥ ६६ ॥ विश्वामित्र ह्मणे ऐक आतां बाई ॥ होणार तें कांहीं न चुकेची
॥६७॥ देई यांसी अग्नी झालीसे यामिनी ॥ भय या काननीं श्वापदाचें ॥६८॥
बोले तारामती ऐका तुह्मी ताता ॥ पतिसवें आतां अग्नि द्यावा ॥ ६९ ॥
येरु ह्मणे तुझा पति आहे ऋणी ॥ ऐकिलें श्रवणीं आह्मीं ऐसें ॥ ७० ॥
पतीचें जें ऋण फेडी पतिव्रता ॥ गोष्ट हे अनंता मानतां हे ॥ ७१ ॥
बोले तारामती ऋणी तिघेजण ॥ मागुती हें येणें जन्मालागीं ॥ ७२ ॥
ताता तुह्मी आतां अग्नि द्यावा त्वरें ॥ करुनी अव्हेर गेला तेव्हां ॥ ७३ ॥
दोन प्रहर रात्र झालीसे यामिनी ॥ व्याघ्र हा होउनी आला तेथें ॥ ७४ ॥
ओढी रोहिदासा करुनी गर्जना ॥ आली ते मूर्च्छना सतीलागी ॥ ७५ ॥
गेली ती यामिनी अरुणोदय झाला ॥ अकस्मात आला हरिश्चंद्र ॥ ७६ ॥
सवें असे साच्या रोहिदास बाळ ॥ भेटला वेल्हाळ मातेलागीं ॥ ७७ ॥
तिघांसही तेव्हां झालें समाधान ॥ वसिष्ठ चरण आठविती ॥ ७८ ॥
एकामागें एक चालताती पंथ ॥ देखीयलें तेथें अन्नछत्र ॥ ७९ ॥
रम्य स्थळ जागा अपूर्व ते फार ॥ सुगंध तरुवर डोलताती ॥ ८० ॥
विश्वामित्रें तेथें केलेंसे निर्माण ॥ होताती भोजन ब्राह्मणाचे ॥ ८१ ॥
साची पंथें जाण राजा हरिश्चंद्र ॥ येउनीया विप्र बोले त्यासी ॥ ८२ ॥

चला महाराजा माझ्या आश्रमासी ॥ करी भोजनासी आवडीनें ॥ ८३ ॥
राजा ह्मणे नव्हे आमुचा हा धर्म ॥ नका करूं श्रम तुह्मी आतां ॥ ८४ ॥
वंदुनी चरण पुढें चाले पंथ ॥ आली अकस्मात तारामती ॥ ८५ ॥
विश्वामित्रें तेथें केलेसें विचित्र ॥ मायेचा हरिश्चंद्र निर्मियेला ॥ ८६ ॥
आणिक प्रकारें विलास भोगीत ॥ असे हर्षयुक्त आनंदानें ॥ ८७ ॥
येउनीया विप्र बोले सतीलागीं ॥ चला बाई वेगीं आश्रमासी ॥ ८८ ॥
अन्नोदक सेवी रुचेल हें तूतें ॥ असे तुझा कांत तेथें बाई ॥ ८९ ॥
बोलावितो तुज पाहे विलोकुनी ॥ देखे त्या नयनीं तारामती ॥ ९० ॥
स्मरुनीया तेव्हां वसिष्ठचरणा ॥ कां गा नारायणा ऐसें झालें ॥ ९१ ॥
पूर्वेचा हा सूर्य पश्चिमे उगवेल ॥ समुद्र सांडील मर्यादेसी ॥ ९२ ॥ ऐसेंही घडेल कळे कोणेकाळें ॥ परी सत्वासी न ढळे हरिश्चंद्र ॥ ९३ ॥ दीपक हा कैसा अंधारीं पडला ॥ वायुसुत भ्याला भुतालागीं ॥ ९४ ॥ ऐसें सांगा कोठें झालें विपरीत ॥ तैसा नव्हे सुत शीबीचा हा ॥ ९५ ॥ तैसा हरिश्चंद्र नोहे हा निश्चित ॥ चाले पुढें पंथ तारामती ॥ ९६ ॥ ताता तुह्मी आतां नका करूं श्रम ॥ नोहे ऐसा धर्म आमुचा हा ॥ ९७ ॥ रोहिदास बाळ आला तयेवेळीं ॥ ऋषी त्या जवळीं पातलासे ॥ ९८ ॥ हातीं घेऊनिया उदकाची झारी ॥ प्राशन तूं करी बाळा आतां ॥ ९९ ॥ तुझी मातापिता असे अन्नछत्रीं ॥ बोलाविती नेत्रीं पाहे आतां ॥ १०० ॥ पाहुनीया त्यानें विस्मय तो केला ॥ अगस्ती ग्रासिला समुद्रानें ॥ १०१ ॥ ऐसें कोठें नाहीं झालें विपरीत ॥ दोघेंही निश्चित नोहेतीं हे ॥ १०२ ॥ आमुचा हा धर्म नोहे ऐसा स्वामी ॥ कृपा आतां तुह्मी असो द्यावी ॥ १०३ ॥ विस्मय तो ऋषि करीतो मनांत ॥ नाहीं सिद्धि जात पण माझा ॥ १०४ ॥ मार्ग हा क्रमितां तिघां भेट झाली ॥ वार्ता सांगितली एकमेकां ॥ १०५ ॥ हरिश्चंद्र बोले नेणें मी हें कांहीं ॥ लक्ष असे पायीं वसिष्ठाच्या ॥ १०६ ॥ पुढें देखियलें क्रोस तें नगर ॥ असे भयंकर पिशाच्य तें ॥ १०७ ॥ तेथें स्मरुनीया वसिष्ठ चरण ॥ ध्यानीं नारायण आठविती ॥ १०८ ॥ पुढें देखियली नगर वाराणसी ॥ वंद्य सर्वांसी ते देवादिकां ॥ १०९ ॥ भूमिवरी शिवें आणिलें कैलास ॥ करिताती वास पुण्यप्राणी ॥ ११० ॥ काळबहिर-वाची तेथें कोतवाली ॥ भय नाहीं बोली यमाची ते ॥ १११ ॥ पवित्र हे वाहे भागिरथीचें जल ॥ हरती सकळ दोष सर्व ॥ ११२ ॥ देखोनी हरिश्चंद्रें केला नमस्कार ॥ पोहोंचले तें तीर भागिरथीचें ॥ ११३ ॥ तिघांजणीं

तेव्हां केलें तेथें स्नान ॥ आला तो ब्राह्मण तेची वेळां ॥ ११४ ॥ धुंडितांना तुह्मां मोठा झाला श्रम ॥ कासयासी धर्म केला ऐसा ॥ ११५ ॥ हरिश्चंद्रें केलें त्यासी दंडवत ॥ असावें सांगात स्वामी आतां ॥ ११६ ॥ तिघांजणीं माथां बांधोनीया तृण ॥ बैसलीं जाउन हाटवटीं ॥ ११७ ॥ पाहती सकळ नगरीचे लोक ॥ अयोध्येचा नृप हरिश्चंद्र ॥ ११८ ॥ सकुमार त्याची कांता तारामती ॥ सगुणही मूर्ति रोहिदास ॥ ११९ ॥ ब्राह्मणासी यानें राज्य दिलें दान ॥ राहिलें सुवर्ण याचें कांहीं ॥ १२० ॥ ह्मणोनिया उभीं केलीं हीं बाजारीं ॥ प्रारब्धाची दोरी पाहे कैसी ॥ १२१ ॥ विकावया आणिली लावण्य वनिता ॥ समजली वार्ता वेश्येलागीं ॥ १२२ ॥ येउनी ब्राह्मणा पुसे तिचें मोल ॥ सुवर्ण एक तुळ घेऊं इचें ॥१२३ ॥ मानली हे गोष्टी वेश्येचिया चित्ता ॥ घेतली हे आतां तारामती ॥ १२४ ॥ चाल बाई आतां माझिये सदनीं ॥ होशील स्वामिनी सर्वस्वीं तूं ॥१२५॥ आवडे तितुके लेई अलंकार ॥ विलास समग्र भोगी आतां ॥ १२६ ॥ देखुनी लावण्य आतां तुझें रूप ॥ वश्य होईल भूप नगरीचा ॥ १२७ ॥ हरलें हें दैन्य आतां तुझें बाई ॥ नाहीं तुज कांहीं भय चिंता ॥ १२८ ॥ ऐकोनीया शब्द तेव्हां तारामती ॥ येती काकुळती विप्रालागीं ॥ १२९ ॥ नका इसी देऊं मज महाराजा ॥ नोहे धर्म माझा ऐसा ताता ॥ १३० ॥ तथापिही तुह्मी दिलें इचे हातीं ॥ प्राण हा निगुती देईन मी ॥ १३१ ॥ करा उपकार विकावें आणिका ॥ तुह्मी मायबापा कृपावंता ॥ १३२ ॥ वेश्येचें हें द्रव्य दिलें तें माघारें ॥ आला एक विप्र घ्यावयासी ॥ १३३ ॥ दशग्रंथी निपुण षडशास्त्रीं प्रवीण ॥ धर्म परायण महाराज ॥ १३४ ॥ काळ हें कौशिक नाम तयाप्रती ॥ त्यानें तारामती घेतली हे ॥ १३५ ॥ पाकशाळेमाजीं करावया अन्न ॥ घेतली अन्नपूर्णा ब्राह्मणानें ॥ १३६ ॥ धर्माची तूं कन्या माझिये तूं बाई ॥ सुखें आतां राही अन्नछत्रीं ॥ १३७ ॥ तारामती करी दोघां नमस्कार ॥ कृपा दिनावर असो द्यावी ॥ १३८ ॥ विलोकिलें तेव्हां नृपाचें वदन ॥ कधीं हे चरण पाहीन आतां ॥ १३९ ॥ मुक्ताफळ झालें समुद्राचे पोटीं ॥ परी झाली तुटी प्राक्तनानें ॥ १४० ॥ विचित्र हा असे प्रारब्धाचा खेळ ॥ काय तळमळ करुनीया ॥ १४१ ॥ येतें स्वामी आतां कृपा असो द्यावी ॥ सांड न करावी पुन्हा माझी ॥ १४२ ॥ दीपक प्रकाश नोहे हा वेगळा ॥ तैसी मी दयाळा जडलें अंगीं ॥ १४३ ॥ [illegible] जन्मोजन्मीं देगा चक्रपाणी ॥ चालिली तेथुनी तारामती ॥ १[illegible]

रोहिदास बाळ धांवे तिचे मागें ॥ आवरीत अंगें राजा त्यासी ॥१४५॥ घेउनीया येतों मातेचें दरुशन ॥ विलोकी वदन तारामती ॥ १४६ ॥ प्रेमपान्हा तेव्हां आला तिचे स्तनीं ॥ पाजी त्यालागुनी बैसुनीया ॥ १४७ ॥ पाहुनी सर्वांचें सद्गद अंतर ॥ बोलतां उत्तर नये वाचे ॥ १४८ ॥ नको करूं देवा माय-बाळा तुटी ॥ पाहावेना दृष्टी कोणासी हे ॥ १४९ ॥ काळ कौशिकासी बोले तारामती ॥ ऐकावी विनंति एक ताता ॥ १५० ॥ घ्यावा रोहिदास करील हा सेवा ॥ तुह्मी कृपार्णवा महाराजा ॥ १५१ ॥ ऐकोनीया ऐसें विप्रासी तो बोले ॥ काय याचें मोल सांगा स्वामी ॥ १५२ ॥ अर्ध तुक हेम घेऊं येची क्षणीं ॥ दिलें त्यालागुनी कौशिकानें ॥ १५३ ॥ तारामती आणि रोहिदास बाळ ॥ घेउनी दयाळ गेला तेव्हां ॥ १५४ ॥ हाटवटीं उभा असे हरिश्चंद्र ॥ आला तो महार वीरबाहू ॥ १५५ ॥ ब्राह्मणासी पुसे काय याचें मोल ॥ हेम दोन मोल घेऊं याचें ॥ १५६ ॥ मानली हे गोष्टी डोंबाचिये चित्ता ॥ घेतला हा आतां हरिश्चंद्र ॥ १५७ ॥ विप्राचे चरणीं नृप ठेवी माथा ॥ कृपा दयावंता असो द्यावी ॥ १५८ ॥ घेउनी हरिश्चंद्र गेला आश्रमासी ॥ सांगतो कांतेसी वीरबाहु ॥ १५९ ॥ सांगा यासी काम आणिला चाकर ॥ पाहुनी उत्तर करी कांता ॥ १६० ॥ कृश सकुमार आणिला कासया ॥ काय द्रव्य वायां जात होतें ॥ १६१ ॥ सांगती त्या काम डोंबाच्या कामिनी ॥ जाय आणि पाणी हरिश्चंद्रा ॥ १६२ ॥ त्वरें करूनिया भरी हे रांजण ॥ दिला उचलुनी कुंभ हातीं ॥१६३॥ जळ आणा-वया गला हरिश्चंद्र ॥ मागें विश्वामित्रें काय केलें ॥ १६४ ॥ छिद्र पाडीयेलें रांजणाचे तळीं ॥ कुंभ तयेवेळीं फुटिन्नला ॥१६५ ॥ ताडण करिती डोंबा-च्या कामिनी ॥ दिला उचलोनी दुजा कुंभ ॥१६६॥ दोन प्रहर त्यानें वाहिलें उदक ॥ नसे थेंब एक रांजणांत ॥ १६७ ॥ वीरबाहुनें त्या केलेंसे ताडण ॥ दिलें तेव्हां धान्य कोरडें तें ॥ १६८ ॥ दळु कांडु लागे करी सर्व धंदा ॥ ध्यानीं त्या गोविंदा आठवीत ॥ १६९ ॥ भागिरथीचे तीरीं करीत स्वयंपाक ॥ आला तेव्हां एक विप्र तेथें ॥ १७० ॥ घाली महाराजा मज आतां अन्न ॥ बैसला येऊन त्याजपाशीं ॥ १७१ ॥ हरिश्चंद्रें त्यासी केला नमस्कार ॥ बैसा क्षणभर स्वामी येथें ॥ १७२ ॥ हरिश्चंद्रें केले दोन भाग अन्न ॥ ब्राह्मणा कारणें दिला एक ॥ १७३ ॥ खाउनीया अन्न पाहे दुजाकडे ॥ ठेवी तयापुढें हरिश्चंद्र ॥ १७४ ॥ नित्यानित्य तेथें जेवीतसे विप्र ॥ घडे निराहार हरिश्चंद्रा ॥ १७५ ॥ शरीर झालें कृश अंगीं नसे

शक्ति ॥ तयासी बोलती वीरबाहू ॥ १७६ ॥ स्मशानीं रक्षण करी तूं हें आतां ॥ अवश्य ह्मणे ताता हरिश्चंद्र ॥ १७७ ॥ ह्मसणखांबा नाम ठेविलें तयासी ॥ राहे दिवसनिशीं स्मशानीं तो ॥ १७८ ॥ द्रव्यावाचोनीया जाळो न देई प्रेत ॥ अहोरात्र ध्यात देवाजीशीं ॥ १७९ ॥ काळकौशिकाचे घरीं तारामती ॥ वाढीतसे पंक्ती ब्राह्मणांच्या ॥ १८० ॥ उत्तम स्वादिष्ट पवित्र तें अन्न ॥ जेविती ब्राह्मण आवडी प्रेमें ॥ १८१ ॥ रोहिदास करी कौशिकाची सेवा ॥ तुळसी पुष्पें दुर्वा आणीतसे ॥ १८२ ॥ फुलें तोडीतसे रोहिदास बाळ ॥ दंश केला व्याळें त्याजलागीं ॥ १८३ ॥ सांगातीयांस तेव्हां बोले रोहिदास ॥ सांगावा मातेस नमस्कार ॥ १८४ ॥ नाशिवंत देह गेलासे विलया ॥ नको शोक वाया करूं याचा ॥ १८५ ॥ वारंवार तिच्या संबोखावें मना ॥ तुह्मासी प्रार्थना हेची माझी ॥ १८६ ॥ ऐकोनी सांगाती करिती रूदन ॥ सोडियेला प्राण रोहिदासें ॥ १८७ ॥ पाकशाळेमाजीं होती त्याची माता ॥ श्रुत केली वार्ता सांगाद्यांनीं ॥ १८८ ॥ ऐकोनीया ऐसें चिंतावली मनीं ॥ कांहो चक्रपाणी ऐसें केलें ॥ १८९ ॥ आटोपोनी सर्व तेथील हा धंदा ॥ निघाली हे शोधा बाळकाच्या ॥ १९० ॥ झालीसे यामिनी कांहीं न दिसे वाट ॥ मोडताती कांटे पायालागीं ॥ १९१ ॥ नाहीं साची शुद्धि चालली धांवता ॥ लागलें तें प्रेत पाया तिच्या ॥ १९२ ॥ ओळखुनी तिनें पिटीलें कपाळ ॥ आलंगिला बाळ हृदयीं तिनें ॥ १९३ ॥ दर्दरुनी तिचे स्तनीं आला पान्हा ॥ पाजूं आतां कोणा रोहिदासा ॥ १९४ ॥ सखया रोहिदासा कां बा रुसलासी ॥ टाकुनी गेलासी मजलागीं ॥१९५॥ पाहात मी होतें नित्य तुझें मुख ॥ विसरलें दुःख भ्रताराचें ॥ १९६ ॥ घडीघडी माझा हरिसी तूं श्रम ॥ फुटकें हें कर्म माझें देवा ॥ १९७ ॥ काय घडले दोष कीं दैवाची मी हीन ॥ हरपलीं रत्नें दोन माझीं ॥ १९८ ॥ कंठूं आतां काळ कवणाचीये बळें ॥ जाहलें हें निर्मूळ वंशाचें कीं ॥ १९९ ॥ आक्रोशें करुनी हृदय पिटीत ॥ आले अकस्मात विश्वामित्र ॥ २०० ॥ सांगा बाई कैसें जाहलें वर्तमान ॥ केलें हें श्रवण त्याजलागीं ॥ २०१ ॥ नको करूं बाई शोक कांहीं आतां ॥ ही समजेल वार्ता आतां डोंबा ॥ २०२ ॥ द्रव्यावीण तो हा जाळूं नेदी प्रेत ॥ नको करूं मात प्रगट ही ॥ २०३ ॥ आणितों साहित्य अग्नि दे झडकरी ॥ आली तेव्हां तिरीं भागिरथीच्या ॥ २०४ ॥ पेटवुनी अग्नि करीते रूदन ॥ आला तो धांवून ह्मसणखांबा ॥ २०५ ॥ न देताना द्रव्य जाळिसी तूं प्रेत ॥

मारीतसे हातें तिजलागीं ॥ २०६ ॥ विखरुनी त्यानें दिला तेव्हां अग्नि ॥ घालुनी जीवन विझविला ॥ २०७ ॥ प्रेत घेउनीया रडे तारामती ॥ प्रालब्धाची गती कैसी देवा ॥ २०८॥ सत्वाचा सागर राजा हरिश्चंद्र ॥ त्याचा कीं हा पुत्र रोहिदास ॥ २०९ ॥ अंतकाळीं यास ठाव अग्नि नेदी ॥ स्पर्शला येऊन अनामीक ॥ २१० ॥ काय ऐसें कर्मीं लिहिलें विधीनें ॥ झाल्या तिघा तीन वाटा देवा॥२११॥भ्रतार हरिश्चंद्र गेला कोणीकडे॥ दुःख कोणापुढें सांगूं आतां ॥ २१२ ॥ ऐकोनी हरिश्चंद्र खोंचला तो मनीं ॥ आला तो धांवुनी तिजपाशीं ॥२१३॥सांगे वर्तमान बोले गहिंवरून ॥ करी निवेदन तारामती ॥ २१४ ॥ सांगितला त्यासी सकळ वृत्तांत ॥ हृदय पिटीत हरिश्चंद्र ॥ २१५ ॥ येरी ह्मणे कोण सांग तूं हें आतां ॥ श्रुत केली वार्ता मुळीहुनी ॥ २१६ ॥ तुह्मां दोघां दिल्हें कौशिकाचे घरीं ॥ दास्यत्व मी करी डोंबाचें हें ॥ २१७ ॥ ह्मसणखांबा नांव ठेविलें हें त्यानें ॥ करितों रक्षण ह्मसणामाजीं ॥ २१८ ॥ अद्याप सेविलें नाहीं म्यां हें अन्न ॥ शरीर कृश्य तेणें झालें माझें ॥ २१९ ॥ ऐकोनीया दुःख पडली विकळ ॥ घेतला तो बाळ हरिश्चंद्रें ॥ २२० ॥ सख्या रोहिदासा कां बा रुसलासी ॥ टाकुनी गेलासी मजलागीं ॥ २२१ ॥ मजपाशीं तुझें गुंतलेसें मन ॥ ह्मणुनी धांवून आलासी तूं ॥ २२२ ॥ अंतकाळीं केल्या तिघांसही भेटी ॥ दैवाची करंटीं आह्मी दोघें ॥ २२३ ॥ कैसें झालें माझें हृदय पाषाण ॥ दिलें म्यां लोटून तुजलागीं ॥ २२४ ॥ जळोत हे हात जावो माझा प्राण ॥ व्यर्थ हा वांचून काय आतां ॥ २२५ ॥ आक्रोशें करुनी हृदय पिटीत ॥ त्यासी संबोखीत तारामती ॥ २२६ ॥ नका स्वामी शोक करूं कांहीं आतां ॥ होतें जें संचिता झालें माझें ॥ २२७ ॥ धन्यापाशीं आतां आज्ञा घ्या मागून ॥ द्यावयासी अग्नि महाराजा ॥ २२८ ॥ आज्ञा मागावया गेला हरिश्चंद्र ॥ मागें विश्वामित्र काय करी ॥ २२९ ॥ एकली तूं येथें लावीचें हें भय ॥ देउळांत राहे क्षणभरी ॥ २३० ॥ ऐकोनी देउळीं गेली तारामती ॥ निद्रा तये प्रती लागलीसे ॥२३१ ॥ विश्वामित्र तेव्हां आले देउळांत ॥ काढोनीया आर्त बाळकाचीं ॥ २३२ ॥ रक्त मांस तीच्या लाविलें मुखासी सांगत लोकांसी लाव आली ॥ २३३॥ बाळ भक्षीतसे देउळांभीतरीं ॥ देखोनीया दुरी पळालों मी ॥ २३४ ॥ धीट धीट लोक आंत प्रवेशोनी ॥ बांधिली तेक्षणीं तारामती ॥ २३५ ॥ श्रुतकेली वार्ता गांवीच्या राजाला ॥ तो ह्मणे [illegible]वेला जीवें मारा ॥ २३६ ॥ बोलाविला त्याणें वीरबाहु डोंब ॥ सांगतसे

अंगें राजा त्यासी ॥ २३७ ॥ चालविली तेव्हां भागिर्थीचें तीरीं ॥ पाहती नरनारी दृष्टीं तेव्हां ॥ २३८ ॥ काळकौशिकाचें घरीं हे देखियेली ॥ नाहीं समजली तेव्हां कोणा ॥ २३९ ॥ एकमेका ऐसें करिती उत्तर ॥ आला तो महार वीरबाहु ॥ २४० ॥ ह्मसणखांबा त्यानें बोलाविला त्वरें ॥ छेदी इचें शिर आज्ञा केली ॥ २४१ ॥ ओळखिली त्यानें तेव्हां तारामती ॥ प्रारब्धाची गति कैसी देवा ॥ २४२ ॥ घालियेलें तिसी भागिर्थीचें स्नान ॥ करी तूं स्मरण देवाजीचें ॥ २४३ ॥ काय इच्छा असेल माग तुझे मनीं ॥ पुरवील चक्रपाणी तुझी आशा ॥ २४४ ॥ स्वर्गीं सुरवर बैसोनी विमानीं ॥ पाहती नयनीं कवतुक ॥ २४५ ॥ भ्रतार हरिश्चंद्र रोहिदास बाळ ॥ मागतां स्नेहाळ विश्वामित्र ॥ २४६ ॥ श्रीगुरु वसिष्ठ कृपेचा सागर ॥ असो त्याचा कर मस्तकीं हा ॥ २४७ ॥ हेंचि जन्मोजन्मीं देगा नारायणा ॥ नाहीं हे वासना आणिकांची ॥ २४८ ॥ तारामती ह्मणे एक्या घायें हाणी ॥ लक्ष हें चरणीं वसिष्ठाच्या ॥ २४९ ॥ उचलितां कर आले नारायण ॥ धरी आलिंगून हरिश्चंद्रा ॥ २५० ॥ पितांबरधारी सगुण मेघःशाम ॥ योग्याचा विश्राम तोचि बाप ॥ २५१ ॥ त्यानें कृपादृष्टि विलोकिलें तिघां ॥ पुढें असे उभा रोहिदास ॥ २५२ ॥ विश्वामित्र तेव्हां संतोषले चित्तीं ॥ आलिंगिलें प्रीति तिघांजणा ॥ २५३ ॥ पुष्पवृष्टी केली स्वर्गीं सुरवरांनीं ॥ धन्य त्रिभुवनीं कीर्ति ज्याची ॥ २५४ ॥ श्रीगुरुवसिष्ठ आले तयेवेळां ॥ सवें असे मेळा ऋषींचा तो ॥ २५५ ॥ त्यानें आलिंगिलें तिघां कृपादृष्टि ॥ धेनुवत्सा भेटी झाली जैसी ॥ २५६ ॥ तिघांजणीं केला तेव्हां नमस्कार ॥ प्रेम अश्रु नीर वाहे डोळां ॥ २५७ ॥ हृदयीं धरुनी आलिंगिली त्यानें ॥ मायबाळ तान्हें न विसंबे ॥ २५८ ॥ काळ तो कौशिक वीरबाहु डोंब ॥ विमानीं श्रीरंगें बैसविलें ॥ २५९ ॥ कोटी वरुषें तप विश्वामित्रें केलें ॥ तें समग्र अर्पिलें हरिश्चंद्रा ॥ २६० ॥ समारंभें नेली अयोध्येसी तिघें ॥ बैसविलीं अंगें राज्यासनीं ॥ २६१ ॥ साठसहस्र वरुषें राज्य करा सुखें ॥ दिला हा स्वमुखें आशिर्वाद ॥ २६२ ॥ सत्वधीर राजा सत्वाच्या ह्या कीर्ति ॥ ऐकतांचि जाती दोष भंगा ॥ २६३ ॥ नामदेव यासी लागली ती गोडी ॥ वर्णितो आवडी गुण त्यांचे ॥ २६४ ॥

भानुदासाचें चरित्र.

॥ १८३४ ॥ पंढरीसी यात्रा मिळाली अपार ॥ नाहीं तो सुंदर पांडुरंग ॥ १ ॥ ह्मणती संतजन काय झाला देव ॥ पडलासे संदेह सकळांसी ॥ २ ॥ कांहो उपेक्षिलें कृपाळु अनंता ॥ भेट देई संता आपुलीया ॥ ३ ॥ अयोध्या नगरासी नेला पंढरिराव ॥ कळला अभिप्राय सकळांसी ॥ ४ ॥ असा कोणी भक्त आहे पराक्रमी ॥ रुक्मिणीचा स्वामी आणी येथें ॥ ५ ॥ ऐकोनीया मात कोणीच न बोले ॥ ह्मणोन उपेक्षिलें पांडुरंगा ॥ ६ ॥ बोले भानुदास आणितों मी देव ॥ कैसा पंढरिराव गेला पाहों ॥ ७ ॥ भानुदासें केलें सकळिकां नमन ॥ मग आज्ञा घेऊन चालिला तो ॥ ८ ॥ अयोध्या नगरासी गेला भानुदास ॥ पंढरीनिवास पाहावया ॥ ९ ॥ दुंदुभी वाजती वाजंत्रांची ध्वनि ॥ परी चक्रपाणी दृष्टी नये ॥ १० ॥ प्रातःकाळीं पूजा केली रामरायें ॥ आणिकां न होय दर्शनची ॥ ११ ॥ कवाडें अर्गळा कुलुपें असतीं द्वारा ॥ करूनिया भीतरीं पांडुरंगा ॥ १२ ॥ देखोनी कवतुक बोले भानुदास ॥ भला बसलास देवा येथें ॥ १३ ॥ भाग्यवंत देव झालासी तूं आतां ॥ दर्बळ अनाथा कोण पुसे ॥ १४ ॥ तेव्हां झाली रात्र पडिला अंधकार ॥ जोडोनिया कर विनवीतसे ॥ १५ ॥ आतां देवा तुह्मी चलावें येथोनी ॥ नाहीं तरी आह्मी भले नाही ॥ १६ ॥ आह्मासी टाकुनी येथें बैसलासी ॥ पोटच्या पोरासी कोण पोसी ॥ १७ ॥ आह्मा वांचोनीया नाहीं तुह्मा गती ॥ न करी फजिती जगामधीं ॥ १८ ॥ करुणा वचन भाकोनिया येथें ॥ केलासे उपाय भानुदासें ॥ १९ ॥ कुलुपें कवाडा बंधन उघडती ॥ देखिली श्रीमूर्ति भानुदासें ॥ २० ॥ राउळाभीतरी गेला भानुदास ॥ साष्टांगीं चरणांस नमन केलें ॥ २१ ॥ सद्गदीत कंठ झाल्या दोघां भेटी ॥ आनंद तो पोटीं समायेना ॥ २२ ॥ देवा तुह्मी कांहो सोडिली पंढरी ॥ लागलीसे गोडी वैभवाची ॥ २३ ॥ ह्मणे पांडुरंग बंदीं मी पडिलों ॥ भिमा अंतरलों चंद्रभागा ॥ २४ ॥ नवरत्नाची माळा घालुनिया कंठीं ॥ ह्मणे द्यावी भेटी प्रातःकाळीं ॥ २५ ॥ देउळा बाहेरी गेला भानुदास ॥ कलुपें कवाडास बंधन झालें ॥ २६ ॥ प्रातःकाळीं दर्शन भानुदास करी ॥ आठवी श्रीहरि हृदयामधीं ॥ २७ ॥ घालुनी आसन बैसला ध्यानस्थ ॥ ठेवोनिया चित्त पांडुरंगा ॥ २८ ॥ प्रातःकाळीं

पूजा करावया आला ॥ रामराय न देखे माळा रत्नाचि ते ॥ २९ ॥ कोणी नेली माळा झालासे बोभाट ॥ ताडिलें सत्वर पुजाऱ्यासी ॥ ३० ॥ चोर पहावयासी सेवक धांवती ॥ माळा दिसे कंठीं भानुदासा ॥ ३१ ॥ त्यासी देखुनि ताडिती प्रसिद्ध ॥ ह्मणती हाचि पक्का मैंद चोर असे ॥ ३२ ॥ चोर धरूनिया रायापाशीं नेला ॥ ह्मणती यासी घाला सुळावरी ॥ ३३ ॥ शूळ तासोनीया खांदीं जो दिधला ॥ मागें चालविला भानुदास ॥ ३४ ॥ भानुदास ह्मणे ऐकावें वचन ॥ भेट मी घेईन विठोबाची ॥ ३५ ॥ आला भानुदास देवा नमन केलें ॥ शिक्षेसी लाविलें ह्मणे आह्मा ॥ ३६ ॥ अगा तुह्मी देवा लोभ असों द्यावा ॥ आठव धरावा हृदयांमधें ॥ ३७ ॥ तुजमज वियोग कैंवी होय देवा ॥ न सोडूं केशवा चरण तुझे ॥ ३८ ॥ सुळ नेवोनिया वेसिबाहेर रोंविला ॥ ह्मणती आतां याला वर घाला ॥ ३९ ॥ तेव्हां भानुदास आठवी विठ्ठला ॥ ह्मणती लवकर घाला सुळावरी ॥ ४० ॥ भक्ताचा कळवळा पांडुरंगा आला ॥ कंठ तो फुगला सद्गदीत ॥ ४१ ॥ नेत्रीं अश्रुधारा कांपतो थरथरा ॥ भक्तांचा कैवारी धांविन्नला ॥ ४२ ॥ शूळा अकस्मात पाला तो फुटला ॥ फळें पुष्पें तो झाला घवघवीत ॥ ४३ ॥ शूळ वृक्ष झाला सांगती रायाला ॥ विस्मय वाटला सकळिकांसी ॥ ४४ ॥ भानुदासा नमन केलें रामरायें ॥ ह्मणे हा अन्याय घडिला आह्मा ॥ ४५ ॥ पांडुरंगापाशीं आले दोघे भक्त ॥ प्रेमें सद्गदित झाला कंठ ॥ ४६ ॥ पांडुरंग ह्मणे कोणी गांजिलें माझ्या भक्ता ॥ सांग भानुदासा काय झालें ॥ ४७ ॥ आमचा कैवारी कृपाळु श्रीहरि ॥ असतां साहाकारी कोण गांजी ॥ ४८ ॥ आतां तुह्मी देवा बसावें खांदेसी ॥ नेईन मी तुह्मासी पंढरीसी ॥ ४९ ॥ रामराय ह्मणे मज उपेक्षिलें ॥ येथोनीया वाहिलें तुह्मी जातां ॥ ५० ॥ आपुलें वचन सत्य केलें देवा ॥ लोभ आह्मावरी असों द्यावा ॥ ५१ ॥ घेवोनी खांदेसी देव बैसवीला ॥ पंढरीसी आला भानुदास ॥ ५२ ॥ झालीसे दाटणी करती नमस्कार ॥ मोठा संतभार जमला तेथें ॥ ५३ ॥ नामदेव ह्मणे संताचे संगती ॥ अधम ही होती संतजन ॥ ५४ ॥

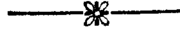
श्रीयाळ चरित्र.

॥ १८३५ ॥ सूर्यवंशीं राजा असे तो श्रीयाळ ॥ पंच वर्षी बाळ चिलया त्यासी ॥ १ ॥ पतिव्रता कांता नाम तें चांगुणा ॥ अतिता भोजन

घाली निस ॥ २ ॥ कैलासीं नारद वर्णी यांची कीर्ति ॥ सत्व पाहाप्रति आले शिव ॥ ३ ॥ जाहलासे अतित रूप तें कुश्चळ ॥ रक्त पू हा गळे सर्वांगासी ॥ ४ ॥ आला तो अतित श्रीयाळाचे वरीं ॥ नमस्कार करी राजा त्यासी ॥ ५ ॥ येऊनि चांगुणा वंदिती चरण ॥ बहुत सन्मान केला त्याचा ॥ ६ ॥ उष्णोदकें त्यासी घातीयेलें स्नान ॥ केलेसें पूजन अतिताचें ॥ ७ ॥ ह्मणे महाराजा करावें भोजन ॥ पतीता पावन करा तुह्मी ॥ ८ ॥ येरु ह्मणे माझें शरीर हें रोगी ॥ नरमांस वेगीं देई मज ॥ ९ ॥ चांगुणा ती ह्मणे देतें माझें मांस ॥ नये उपयोगास आमूचिया ॥ १० ॥ राजा ह्मणे माझें मांस मान्य करा ॥ नलगे उदारा तुझें मज ॥ ११ ॥ पंच वरुषीं बाळ तुझा हा चिल्हाळ ॥ मांस हें सकळ देई त्याचें ॥ १२ ॥ पाक हा करुनी घाली मज आतां ॥ खेद काय चिंता करूं नये ॥ १३ ॥ करितां हा खेद जाईन उठोनी ॥ सत्वाची हे हानी करूनिया ॥ १४ ॥ तेव्हां ते चांगुणा ह्मणे अतितातें ॥ करितें पाकातें सिद्ध आतां ॥ १५ ॥ बोलविला तेव्हां तिनें तो चिल्हाळ ॥ वचन कोमळ बोले त्यासी ॥ १६ ॥ तुज हा अतित आलासे पाहून ॥ मागतो भोजन तुजलागीं ॥ १७ ॥ होई वा उदार अर्पी हें शरीर ॥ संतोषला वर पार्वतीचा ॥ १८ ॥ ऐकोनी चिलया बोले मातेप्रती ॥ संतोष हा चित्तीं माझे असे ॥ १९ ॥ नाशवंत देह नाहीं राहणार ॥ सार्थक समग्र करी याचें ॥ २० ॥ सांडी हे ममता होई तूं उदार ॥ कैलासी शंकर संतोषेल ॥ २१ ॥ येऊनि चिलया गेली पाकशाळे ॥ कापियेलें बाळ चांगुणेनें ॥ २२ ॥ शीर त्याचें तेव्हां ठेविलें झांकोन ॥ शरिराचा तिनें पाक केला ॥ २३ ॥ तेव्हां तो अतित बोले चांगुणेसी ॥ वस्तु हे कार्याची ठेवियेली ॥ २४ ॥ मीही आतां जातों आपुल्या आश्रमा ॥ कासयासी श्रम करितेसी ॥ २५ ॥ तुज हे ममता झालीसे उत्पन्न ॥ वाहतसे आण चांगुणा ते ॥ २६ ॥ ह्मणे महाराजा सांगाल तें मान्य ॥ वंदित चरण चांगुणा ते ॥ २७ ॥ पाकामाजीं घाली शीर हें कांडोनी ॥ रसिक गाय गाणीं आवडीनें ॥ २८ ॥ चांगुणेनें शीर घातीलें उखळी ॥ ओंव्या ते वेल्हाळी गात असे ॥ २९ ॥ सत्वधीर राजा स्वामी हा श्रीयाळ ॥ धन्य त्याचा बाळ चिलया तूं ॥ ३० ॥ अतिताच्या वेशें आला असे शिव ॥ देखोनीया भाव दृढ तुझा ॥ ३१ ॥ आवडीनें तुज ठेवितो उदरीं ॥ पुण्याची सामोग्री मोठी तुझी ॥ ३२ ॥ माझे पोटीं तुंवा घेवला अवतार ॥ दाविलें चरित्र जगामाजीं ॥ ३३ ॥ येऊनि वंशाचा केला

त्वां उद्धार ॥ मित्र केला वर पार्वतीचा ॥ ३४ ॥ तुझी माता मज ह्मणती हे जन ॥ पूर्वीचें हें पुण्य फळा आलें ॥ ३५ ॥ तुज हा प्रसन्न जाहला सदाशिव ॥ मागसी वैभव देईल तो ॥ ३६ ॥ मज बाळा तुंवा सांडियेलें येथें ॥ कैलासीचा पंथ धरीयेला ॥ ३७ ॥ अतित गेलीया सांडीन मी प्राण ॥ येईन धांवोन तुजमागें ॥ ३८ ॥ तुझी माझी भेटी होईल कैलासीं ॥ सांग शिवापाशीं नमस्कार ॥ ३९ ॥ धैर्याचें उखळ वैराग्य मुसळ ॥ घेतलें सबळ चांगुणेनें ॥ ४० ॥ कांडुनिया शीर केला पाक तिनें ॥ अतिताकारणें भोजनासी ॥ ४१ ॥ ह्मणे महाराजा करावें भोजन ॥ वंदित चरण चांगुणा ते ॥ ४२ ॥ येरु ह्मणे बाई पात्रें वाढी तीन ॥ पंक्ति यजमान बैसा तुह्मी ॥ ४३ ॥ ऐकोनी श्रीयाळ सद्गद अंतरीं ॥ जाला असे भारी मोठा तेव्हां ॥ ४४ ॥ तेव्हां ते चांगुणा ह्मणे श्रीयाळासी ॥ बैसावें पंक्तीसी स्वामी आतां ॥ ४५ ॥ नवमास बाळ ठेविला उदरीं ॥ एक दिन भारी काय झाला ॥ ४६ ॥ अतिता संतोष होय ऐसें करा ॥ मान्य गिरिजावर होईल तो ॥ ४७ ॥ सिद्ध झाली तेव्हां दोघें भोजनासी ॥ अतित तयासी पुसतसे ॥ ४८ ॥ काय तुह्मां आतां असे हो संतान ॥ केलें शिवार्पण ह्मणती ते ॥ ४९ ॥ निपुत्रिकाचे घरीं न घे मी हें अन्न ॥ चालिला उठोन अतित हा ॥ ५० ॥ श्रीयाळ चांगुणा वंदिती चरण ॥ फुटकें प्राक्तन आमुचेंची ॥ ५१ ॥ चिलयासारिखा गेला तोही सुत ॥ विन्मुख अतित जातो तोही ॥ ५२ ॥ आतां कासयासी ठेवावा हा प्राण ॥ करावा अर्पण शंकरासी ॥ ५३ ॥ ऐकोनीया ऐसें अतित तो भ्याला ॥ चांगुणे पुत्राला बाहे आतां ॥ ५४ ॥ येईबा चिलया धांव तूं त्वरीत ॥ न जेवी अतित तुजवीण ॥ ५५ ॥ राखी आतां सत्व येई तूं धांवोनी ॥ तेव्हां शूळपाणी प्रगटले ॥ ५६ ॥ पंचमुख अंगीं विभूत चर्चित ॥ अर्धांगीं शोभत पार्वती ते ॥ ५७ ॥ मुगुटीं जयाचे शोभतसे गंगा ॥ कोण वर्णी शोभा स्वरूपाची ॥ ५८ ॥ धांवतचि आला तेव्हां तो चिल्हाळ ॥ आलंगी स्नेहाळ सांभ त्यासी ॥ ५९ ॥ श्रीयाळ चांगुणा बैसवी विमानीं ॥ बाळ राजस्थानीं स्थापीयेला ॥ ६० ॥ अखंड कैलासीं असे त्यांचा वास ॥ धन्य तेचि दास सांभवाचे ॥ ६१ ॥ नामदेव त्याचे आठवीत गुण ॥ करीत कीर्तन प्रेमभावें ॥ ६२ ॥

जगमित्र नागा याचें चरित्र.

॥ १८३६ ॥ परळी वैजनाथीं जगमित्र नागा ॥ ध्यानीं पांडुरंगा आठवीत ॥ १ ॥ सर्वांभूतीं त्यासी दिसे वासुदेव ॥ नाहीं दुजाभाव त्याचे मनीं ॥ २ ॥ निंद्य आणि वंद्य लेखितो सारिखे ॥ पाहे ब्रह्मरूप सर्वत्रांसी ॥ ३ ॥ रात्रंदिन करी हरीचें भजन ॥ सुखें आनंदानें राहतसे ॥ ४ ॥ सज्जन हे त्यासी बहुत मानिती ॥ दुर्जन द्वेषिती त्याजलागीं ॥ ५ ॥ परि त्याचे चित्तीं वाटेना हें दुःख ॥ मानी प्रेमसुख आनंदानें ॥ ६ ॥ दुर्जनांनीं त्याच्या घरासी तो अग्नि ॥ लाविला येऊनी रात्रीमध्यें ॥ ७ ॥ अग्नि मोठा तेव्हां प्रदिप्त तो झाला ॥ वृत्तांत कळला सज्जनासी ॥ ८ ॥ धांवुनी ते आले पाहती नयनीं ॥ कांहो चक्रपाणी ऐसें केलें ॥ ९ ॥ तुजवीण कोण राखे यासी आतां ॥ धांव तूं अनंता येचि वेळां ॥ १० ॥ पांडव राखिले लाक्षांतून जो हरी ॥ तैसी करी परी नागयासी ॥ ११ ॥ येथें नाहीं देवा कोणाचा उपाय ॥ घाली आतां धाय पांडुरंगा ॥ १२ ॥ प्रल्हाद रक्षिला अग्नि तो माझारी ॥ तैसी करी परी त्यासी आतां ॥ १३ ॥ ब्रीद हें सांभाळी आपुलें अनंता ॥ राखी आतां भक्ता आपुलिया ॥ १४ ॥ ऐकोनिया स्तुस्ति आले नारायण ॥ शांत झाला अग्नि तेचि वेळां ॥ १५ ॥ स्वस्त असे नागा आनंदानें सुखें ॥ पाहती सर्वलोक परळीचे ॥ १६ ॥ सज्जन संतोष अंतरीं मानिती ॥ धांवण्या श्रीपति धाविन्नला ॥ १७ ॥ दुर्जनांचीं तेव्हां तोंडें जाहलीं काळीं ॥ साह्य वनमाळी भक्तालागीं ॥ १९ ॥ चाहुर एक भूमी इनाम त्या दिली ॥ पत्रिका लिहिली त्याच्या नांवें ॥ २० ॥ ग्रामवासी त्यासी पिकवुनी धान्य ॥ देती ते नेऊन नाग्या घरीं ॥ २१ ॥ वारसीक नेम चालविती लोक ॥ आला नवा एक अमलदार ॥ २२ ॥ करोनी पाहणी मागतसे सारा ॥ नायके विचारा कोणाचिया ॥ २३ ॥ तयासी उत्तर करिती ग्रामवासी ॥ नवसिलें देवासी सर्वत्रांनीं ॥ २४ ॥ जगमित्र नागा हरिचा तो भक्त ॥ सांगती वृत्तांत त्याजलागीं ॥ २५ ॥ याचे मनीं नाहीं कांहीं दुजा भाव ॥ सर्वांभूतीं देव पाहतसे ॥ २६ ॥ कृपावंत असे यासी चक्रपाणी ॥ नका तुह्मी मनीं आणूं दुजें ॥ २७ ॥ मनामाजीं त्यानें केला तो विचार ॥ पाहूं चमत्कार याचा आतां ॥ २८ ॥ जगमित्र नागा त्यानें बोलाविला ॥ बोलता त्या झाला सुभेदार ॥ २९ ॥ आमुचीया

घरीं मुलीचें तें लग्न ॥ व्याघ्राचें कारण असे आम्हां ॥ ३० ॥ घेऊनिया आतां यावा तुम्ही व्याघ्र ॥ म्हणवितां जगमित्र पाहूं कैसें ॥ ३१ ॥ व्याघ्र-रूप असे माझा नारायण ॥ येतों मी घेउनी आतांची हा ॥ ३२ ॥ आनंदानें नागा निघाला तेथुनी ॥ आला असे वनीं अरण्यांत ॥ ३३ ॥ धांवूनिया तेथें आले पांडुरंग ॥ पुसतसे अंगें त्याजलागीं ॥ ३४ ॥ कोठें जासी बापा घोर अरण्यांत ॥ भय असे तेथें श्वापदाचें ॥ ३५ ॥ मारतील तुज फिर तूं माघारी ॥ येरु म्हणे हरि रक्षी आम्हा ॥ ३६ ॥ सुभेदार माझा असे परम मित्र ॥ पाहिजे हा व्याघ्र त्याजलागीं ॥ ३७ ॥ येरु म्हणे सुभेदार आहे नष्ट ॥ काय त्याची गोष्ट ऐकसी तूं ॥ ३८ ॥ तया चांडाळासी वधितों मी आतां ॥ झाला तो बोलता जगन्मित्रा ॥३९॥ तूंचि हा चांडाळ बोलसी या गोष्टी ॥ नको करूं कष्टी मित्र माझा ॥ ४० ॥ जाय तूं वाटेनें आपुल्या या आतां ॥ होतसे बोलतां उशीर मज ॥ ४१ ॥ व्याघ्र तेंचि वेळा जाहले नारायण ॥ धरी आलिंगुनी नागा त्यासी ॥ ४२ ॥ गळां त्याचे तेव्हां बांधिलें अंगवस्त्र ॥ घेऊनिया व्याघ्र आला नागा ॥४३॥ भयाभीत झाले तेव्हां ग्रामवासी ॥ लावियेल्या वेसी गांवींचिया ॥ ४४ ॥ ग्रामवासी यांनीं लावियेलें द्वार ॥ करी सुभेदार विचार तेव्हां ॥ ४५ ॥ करीत गर्जना भयानक व्याघ्र ॥ कांपती थरथर सकळ लोक ॥ ४६ ॥ जगमित्र नागा आला वेसीपाशीं ॥ उघडा द्वारासी हाका मारी ॥ ४७ ॥ ऐकोनीया कोणी न देती उत्तर ॥ मोडियेलें द्वार व्याघ्रानें तें ॥ ४८ ॥ प्रवेशला नागा सुभेदारा घरीं ॥ हाका त्यासी मारी यावें आतां ॥ ४९ ॥ करा कार्य सिद्धि घेऊनिया व्याघ्र ॥ हाका वारंवार मारीतसे ॥ ५० ॥ द्वारपाळ त्याचे नुघडिती द्वार ॥ मोडोनिया व्याघ्र शिरे आंत ॥ ५१ ॥ करीत गर्जना आपटूनि पुच्छ ॥ जाहले भयाभीत सकळ लोक ॥ ५२ ॥ सुभेदार होता जया मंदिरांत ॥ व्याघ्र नागा आंत गेले दोघे ॥ ५३ ॥ सुभेदार बोले द्वाराचे आंतून ॥ देई जीवदान मज आतां ॥ ५४ ॥ पतीत मी पापी तुझा शरणांगत ॥ होई कृपावंत जगमित्रा ॥ ५५ ॥ कर जोडोनीया करितो विनंती ॥ अज्ञानाची भ्रांति झाली मज ॥ ५६ ॥ वारंवार तुज घेतो लोटांगणी ॥ देई बा सोडोनी वनीं व्याघ्र ॥ ५७ ॥ कृपावंत साधु वर्णिताती वेद ॥ करी अपराध क्षमा माझा ॥ ५८ ॥ ऐकोनीया व्याघ्र गर्जना करीत ॥ भक्षावया धांवत त्याजलागीं ॥ ५९ ॥ जगमित्र नागा आवरीत त्यासी ॥ चाल तूं वनासी मायबापा ॥ ६० ॥ घेउनीया व्याघ्र

चालिला जगमित्र ॥ पाहती सर्वत्र लोक तेव्हां ॥ ६१ ॥ भक्तांनीं जिंकिला भाव बळें देव ॥ घालीतसे धांव संकटीं तो ॥ ६२ ॥ संताचा महिमा न वर्णवे कांहीं ॥ जाहला लीन पायीं नामदेव ॥ ६३ ॥

शुकाख्यान.

॥ १८३७ ॥ ॐ नमोजी ब्रह्म अवतारू ॥ शिष्य अभय करू ॥ तो वंदिला श्रीगुरु ॥ श्रीरामकृष्ण ॥ १ ॥ ह्मणतां वाचेसी श्रीराम ॥ रसनेसी न पडे श्रम ॥ राम नाम उत्तमोत्तम ॥ सर्व नामांमध्यें ॥ २ ॥ पाहतां दोन अक्षरें ॥ वेदशास्त्रें पुराण सारें ॥ श्रीराम नामें उतरे ॥ भवसागर ॥ ३ ॥ तारावया संसार आयतीं ॥ नौका श्रीरामगुरु उपदेशिती ॥ श्रीकृष्ण उपदेश शुकाप्रति ॥ शास्त्रें असती प्रमाण ॥ ४ ॥ ऐसी नमिली श्रीगुरु देवता ॥ तेणें प्रसन्न जाहली वाद्दैवता ॥ मग ठेवी माझिये माथां ॥ अभय करु ॥ ५ ॥ गुरुवचन लाधलें ॥ तेणें ज्ञान प्रकाशलें ॥ मन माझें समरसलें ॥ श्रीरामचरणीं ॥ ६ ॥ आतां श्रोते हो समस्त ॥ तुह्मी व्हावें एकचित्त ॥ ऐकावें हरिचरित्र ॥ धर्मकथा ॥ ७ ॥ वरि एक असे जी बोलणें ॥ तुह्मी संभाळुनि घेणें ॥ माझें वेडेंवाकुडें बोलणें ॥ क्षमा करणें अपत्या ॥ ८ ॥ इक्षुदंड असे वांकुडा ॥ परि शुद्ध जाणिजे चोखडा ॥ तैसा शब्द माझा बोबडा ॥ परि कथा गोड असे ॥ ९ ॥ ही कथा जे ऐकती ॥ ते मुक्तपदातें पावती ॥ ऐसी माझी विनंती ॥ भाविक साधुसंतां ॥ १० ॥ जे कर्मीं परिपूर्ण ॥ वेद शास्त्रीं निपुण ॥ त्यांसी हीं माझें नमन ॥ ब्रह्म मुहूर्तीं ॥ ११ ॥ आतां शुकदेव आख्यान ॥ श्रीगुरु कृपेनें करी कथन ॥ जे जन्मेजयाप्रति वैशंपायन ॥ सांगता झाला ॥ १२ ॥ व्यास ऋषीची कांता ॥ सुळजा नामें पतिव्रता ॥ जे धरूं जाणे चित्ता ॥ वचन भ्रताराचें ॥ १३ ॥ जें कांहीं बोले पति ॥ तेंचि धरी चित्तीं ॥ सुळजा नामें सति ॥ जगीं कीर्ति तियेची ॥ १४ ॥ पति बोले उत्तर ॥ तें मानी साचार ॥ भ्रतार सेवेसी तत्पर ॥ अंतर पडों नेदी सर्वथा ॥ १५ ॥ आतां सति या असत कलियुगीं ॥ आपुलिया स्वार्थालागीं ॥ डंभाई करिती वाउगी ॥ उतावळ्या ॥ १६ ॥ न करिती भ्रताराची भक्ति ॥ पतीचें उत्तर नाहीं चित्तीं ॥ लटकीच करिती भक्ति ॥ अभावेंची जाणावी ॥ १७ ॥ एक डोळे मोडिती ॥ बोल

मंजुळ बोलती ॥ ह्मणती तुमचेनी सर्व तृप्ति ॥ प्राणेश्वरा ॥ १८ ॥ एक ह्मणती प्राणेश्वरा ॥ घरीं वरी नाहीं अवधारा ॥ काय खातीं निष्ठुरा ॥ बाळकें माझीं ॥ १९ ॥ एकी तेल मीठाकारणें ॥ करिती पतिप्रति भांडणें ॥ ह्मणती तुझेनी भ्रतारपणें ॥ काय काज ॥ २० ॥ वस्री आपलें आपण चोरिती ॥ रांधितां उभ्याच खाती ॥ जारणिसी गुज बोलती ॥ पतीचें आपुले ॥ २१ ॥ रात्रंदिवस भांडण ॥ पतीसी करिती जाण ॥ ह्मणती तुमचें शाहाणपण ॥ पुरे आतां ॥ २२ ॥ घरीचीं वडिलें न साहती ॥ उगाची लेंकरासी मारिती ॥ त्या परपुरुषा अभिलाषती ॥ रात्रंदिवस ॥ २३ ॥ भ्रतारा देखुनि पृष्ठि देती ॥ तयातें देखुन वस्तू खाती ॥ बाळकातें अंतर देती ॥ महा पापिणी त्या ॥ २४ ॥ ऐशा अधर्मी नारी ॥ असती कलियुगाभीतरीं ॥ तैसे ते नव्हे सुंदरी ॥ सुळजा पतिव्रता ॥ २५ ॥ बोलो जाणें बरवें ॥ सेवा करी मनोभावें ॥ सुळजा सति नांवें ॥ जगीं विख्यात ॥ २६ ॥ ते पतिव्रता सुंदरी ॥ व्यास ऋषीची स्त्री ॥ ते झाली गरोदरी ॥ शुक माता ॥ २७ ॥ प्रसूत न होय अवधारा ॥ जाहलीं वरुषें बारा ॥ शुकदेव कुमार ॥ ज्ञानीं असे ॥ २८ ॥ ऐसी ते गरोदरी ॥ थोर व्यथा होतसे उदरीं ॥ काय कवणीये परी ॥ आथिचना ॥ २९ ॥ कष्ट देखतां तियेचे ॥ लोक ह्मणती हिचा जीव न वाचे ॥ आह्मां देखतां बहुतांचे ॥ जीव गेले ॥ ३० ॥ ऐसें पुत्रवत्या नारी बोलती ॥ करुणा वचनें भाकिती ॥ आणि वांझा करिती ॥ हास्य तियेचें ॥ ३१ ॥ एक ह्मणती वो निसुंगे सुंदरे ॥ काय करावी कन्या कुमरें ॥ सर्व इच्छा भ्रतार भोगी पुरे ॥ मरण आदरें तुज आलें ॥ ३२ ॥ एवढी जोडिली जोडी ॥ सासुसासरा वृद्ध बापुडीं ॥ खांसी आभाची आवडी ॥ पडसी तूं ॥ ३३ ॥ वृद्ध जाहला ऋषीश्वर ॥ परी खासी पुत्राचा शोक फार ॥ हा गर्भ दुर्धर ॥ कवणें निस्तारावा ॥ ३४ ॥ ऐसें बोलती नरनारी ॥ सुळजेते व्यथा होतसे भारी ॥ आकांत होतो ऋषीच्या मंदिरीं ॥ ते समयीं परियेसा ॥ ३५ ॥ ज्ञानि ह्मणती पाचारा अनंत ॥ तो सांगेल याचा वृत्तांत ॥ मग ऋषि मनामाजीं विचारीत ॥ मग स्मरे अनंता ॥ ३६ ॥ व्यास हृदयीं चिंतिता झाला ॥ श्रीहरि त्वरित पावला ॥ मग पुसता झाला ॥ श्रीकृष्ण व्यासाप्रति ॥ ३७ ॥ श्रीकृष्णाचें आगमन ॥ उत्साव झाला सर्वजना ॥ झालें देवदर्शन ॥ विघ्नें दारुण नासती ॥ ३८ ॥ श्रीहरि व्यासगृहासी

आले ॥ साधुसंतां मानवलें ॥ मग बैसों घातलें ॥ आंथरीय ॥ ३९ ॥ ऋषि ह्मणती श्रीहरि ॥ द्वादश वर्षें जाहलीं पुरीं ॥ प्रसूत न होय स्त्री ॥ काय तें उदरीं कळेना ॥ ४० ॥ मग देव ह्मणती ऐका ॥ आड धरा जमनिका ॥ विचारूनि गर्भ बाळका ॥ काय आर्वांका तयाचा ॥ ४१ ॥ श्रीकृष्ण वचन पडतां कानीं ॥ वाचा झाली गर्भालागुनी ॥ मग करसंपुष्ट गर्भ जोडोनी ॥ विनविता जाहला ॥ ४२ ॥ ह्मणे देवाधिदेवा दंडवत ॥ देव चिरंजीव ह्मणत ॥ बारे शिणलासी बहुत ॥ गर्भवासीं ॥ ४३ ॥ बाळा आतां निघे बाहेरी ॥ माता शिणली भारी ॥ सुखें असे संसारीं ॥ क्रीडा करी तूं ॥ ४४ ॥ मातेची सेवा कीजे ॥ पितृवचन पाळिजे ॥ पावलासी सहजें ॥ मनुष्य देहो ॥ ४५ ॥ अद्यापि तरी ज्ञान धरी ॥ आपणातें उद्धरीं ॥ किती दिवस अघोरीं ॥ क्रमिसी बाळा ॥ ४६ ॥ सांडी हें अघोरपण ॥ बाळा भोगी सुख संपन्न ॥ जन्मा येउनी सुख जाण ॥ आणिक नाहीं ॥ ४७ ॥ मज बाळपणीं गोरस खातां ॥ खेळवी यशोदा माता ॥ नंदाचें सुख सांगतां ॥ आनंद मज वाटे ॥ ४८ ॥ आणि मातेचेनि हातें ॥ षड्रसी तृप्ति होय मातें ॥ खेळवी मज सांगातें ॥ पाळण्यांत निजवी ॥ ४९ ॥ यावरी तारुण्य आलें जीवीं ॥ गोपी गोवळ्यांमाजीं खेळवी ॥ माता दधिभात जेववी ॥ आपुलेनि हातें ॥ ५० ॥ मी खेळलों गोकुळीं ॥ गोवळ्यांचे खेळीं मेळीं ॥ प्रणिली भीमकरायाची बाळी ॥ राज्य केलें द्वारकेचें ॥ ५१ ॥ सोळा सहस्र अंतःपुरें ॥ साठी सहस्र कन्याकुमरें ॥ रथ गज सैन्य अपारें ॥ गणीत नाहीं वैभवा ॥ ५२ ॥ दैत्यांचें निर्दाळण केलें ॥ इंद्रादि देव स्वस्थानीं बैसविले ॥ एकछत्रीं राज्य केलें ॥ राज्यीं स्थापिलें धर्मराया ॥ ५३ ॥ या उपरी तूं राज्य करी ॥ निघे उदरा बाहेरी ॥ सुख अपार संसारीं ॥ ऋषि नंदना ॥ ५४ ॥ कांहीं नको धरूं भय ॥ लवकरी बाहेरी ये ॥ हें ऐकोनी शुकदेव राये ॥ बोलता जाहला ॥ ५५ ॥ देवा तुह्मी बोलिलें ॥ म्यां बहुत जन्म भोगिले ॥ आतां फार जर्जर जाहलें ॥ देह माझे ॥ ५६ ॥ आतां विनंति परियेसी ॥ जगज्जीवना हृषिकेशी ॥ सुख दुःख तुजपाशीं ॥ निवेदितों ॥ ५७ ॥ मागें जन्म जन्मांतरीं ॥ कष्ट भोगिले शरीरीं ॥ तें दुःख मुरारी ॥ काय सांगों ॥ ५८ ॥ येथुनि परिसे परिकरू ॥ नावेक सांगेन मनहरू ॥ तेथें होता ऋषीश्वरू ॥ व्यासऋषि ॥ ५९ ॥ तेहीं ग्रंथ केले अनेक ॥ अठरा पर्व भारत देख ॥ वेदादी

पुराणें देख ॥ वेदांत सुत्रें ॥ ६० ॥ प्रथम जन्म ब्राह्मण कुळीं ॥ तेणें संध्यास्नान त्रिकाळीं ॥ आतिथ्य कवणे काळीं ॥ आथीचना ॥ ६१ ॥ जेथें देवधर्म चुकलों ॥ आशा मोहपरि गुंतलों ॥ कर्म करो लागलों ॥ अनेकांचें ॥ ६२ ॥ दोघी स्त्रिया होत्या घरीं ॥ त्यांतें सोडोनी परद्वार करी ॥ मन माझें कवणे परी ॥ स्थीर नोहे ॥ ६३ ॥ प्रीति असे एकीवरी ॥ दुसरी ते दूर धरी ॥ वस्त्रें अलंकारीं भेद करी ॥ ऐसीपरी घडली ॥ ६४ ॥ एकी आवडी जीवाहुनि ॥ दुजेची गोष्ट नायके कानीं ॥ तिनें पतिसुख स्वप्नीं ॥ देखिलें नाहीं ॥ ६५ ॥ ते काय करील अबळा ॥ माझी मति चंडाळ ॥ सदा करि तीसी कळ ॥ सुख तिळभर न जाणें ॥ ६६ ॥ दिवस क्रमी ती ऐसीया रीति ॥ रात्रीं रुतु नेदी तिजप्रति ॥ तेणें उलथो पाहे क्षिती ॥ तियेचे दुःखास्तव ॥ ६७ ॥ मासाचे सोळा रुतु ॥ तयाते चुकवी अवचितु ॥ तरी बारा ब्रह्महत्या पडतु ॥ पुरुषावरी ॥ ६८ ॥ ऐशा हत्या नित्य बारा ॥ जन्मावरि पडिल्या शारंगधरा ॥ त्या पापाचे डोंगर ॥ जाले देवा ॥ ६९ ॥ ऐसिया पापास्तव देवा ॥ हीनयाति जन्मलों केशवा ॥ पुनरपि जन्म माधवा ॥ पावलों मी ॥ ७० ॥ शूद्रयाति मी जन्मलों ॥ ऋषिकर्म आचरों लागलों ॥ देवा तुज चुकलों ॥ खळीं झाडितां ॥ ७१ ॥ त्या पापास्तव श्रीपति ॥ जन्म पावलों मातंग जाति ॥ मांतगी जननी रमापति ॥ झाली माझी ॥ ७२ ॥ ते नगरीचा राजा ॥ प्रतिपाळ करी माझा ॥ तयाचे स्वामिकाजा ॥ तेथें पुरुषनी अनुसरलों ॥ ७३ ॥ कवण एके अवसरी ॥ परचक्र आलें राज्यावरी ॥ राजा निघाला बाहेरी ॥ युद्धालागीं ॥ ७४ ॥ तेथें म्यां सैन्य मारिलें ॥ रायें मज वेतन केलें ॥ वैरियातें निर्दाळिलें ॥ अर्धपळ न होतां ॥ ७५ ॥ तें युद्ध दारुण ॥ सर्वांगीं खोंचले बाण ॥ मग म्यां सोडिला प्राण ॥ स्वामिकार्या ॥ ७६ ॥ तेथें सुकृत लाधलें ॥ शिव शंभु प्रसन्न झाले ॥ स्वामिकाज तप आगळें ॥ संपादिलें म्यां ॥ ७७ ॥ मग जन्मलों राजकुळीं ॥ प्रजाजनातें पीडा केली ॥ राजसभा कोणेकाळीं ॥ जाणेचिना ॥ ७८ ॥ ऐसे कित्येक संवत्सर लोटले ॥ द्रव्य अपार मिळविलें ॥ परी नाहीं कार्य केलें ॥ न पूजिलें शिवलिंग ॥ ७९ ॥ पवित्र ब्राह्मणावरी कोपता ॥ मार्गे पुढें न पाहिलें सर्वथा ॥ वृत्तिभूमि हिरोनि घेतां ॥ वेळ न लागे मजलागीं ॥ ८० ॥ ऐशा पातकांच्या राशी ॥ पर्वत झाले आकाशीं ॥ पुनरपि हृषिकेशी ॥ जन्म पावलों मी ॥ ८१ ॥ जन्मोनी झालों मी वैश्य ॥ द्रव्याचा ह-

व्यास ॥ द्रव्य जोडावयाचा सोस ॥ कमी तोळें म्यां केलीं ॥ ८२ ॥ नाणें खरें खोटें ॥ दांडी पारडें लहान मोठें ॥ झोंक मारी नेहटें ॥ अभिलाष बुद्धि ॥ ८३ ॥ वैश्य जन्म सरला ॥ पापाचा संचितार्थ जाहला ॥ पुढती जन्म पावलों ॥ मनुष्य देह ॥ ८४ ॥ मग जन्म पांचाळ वंशीं ॥ निरंतर चोरी धातुसी ॥ सोनार धर्म हृषिकेशी ॥ करीत होतों ॥ ८५ ॥ नित्य सुवर्ण चोरणें ॥ रात्रंदिवस डांक लावणें ॥ बहु असत्य बोलणें ॥ आणिक द्यूतकर्म खेळणें ॥ ८६ ॥ ऐशापरी मेळविलें ॥ वेश्या जारिणीतें वेंचिलें ॥ खोटें नाणें केलें ॥ राजमुद्रेचें ॥ ८७ ॥ तें नाणें वावरे बाजारां ॥ मग धरून नेती राजद्वारा ॥ शिक्षा लाविती सुवर्ण चोरा ॥ तें दुःख मी काय सांगों ॥ ८८ ॥ ऐसिया पापें अगणती ॥ म्हणोनी येतो काकुळती ॥ पुनरपि गा श्रीपति ॥ जन्म झाला ॥ ८९ ॥ ऐसें जन्म सांगतां ॥ तरी विस्तारें जाईल कथा ॥ पुढें ऐकावी श्रोतां ॥ रसाळ कथा शुकवाणी ॥ ९० ॥ प्रथमोध्याय गोड हा ॥

अध्याय दुसरा.

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ शुक म्हणे गा श्रीहरि ॥ एका मनुष्य अवतारा माझारीं ॥ अनंत जन्म पावलों मुरारी ॥ अठरा पगड याति पाहिल्या ॥ १ ॥ रजक आणि चर्मक ॥ कुलाल आणि नापिक ॥ चांडाळ आणि अनामिक ॥ जन्म पावलों दयाळा ॥ २ ॥ तेली तांबोळी सुतार ॥ गुरव साळी वीणकर ॥ शिंपी खाटिक धनगर ॥ बुधले ऐसें जन्म पावलों ॥ ३ ॥ परि नचुके येरझार ॥ सुख दुःख करकर ॥ जन्म आलिया व्यापार ॥ कांहीं केला पाहिजे ॥ ४ ॥ घरीं स्त्री पुत्र कलत्र ॥ मातापिता कुटुंब गोत्र ॥ कर्माचा अधिकार ॥ दुःखदाता हा जन्म ॥ ५ ॥ ऐसें कष्ट भोगितां ॥ कर्म न सरे गा अनंता ॥ रोगावीण कष्ट पावतां ॥ वेळ नलगे ॥ ६ ॥ ऐसीया दुःखाचे सागरीं ॥ पडिलों येरझारीं ॥ मन स्थिर करूं कवणीये परी ॥ कृपावंता बापा ॥ ७ ॥ ऐशीं कर्में करितां ॥ पालट न पडे माझिया चित्ता ॥ पापाचा संग्रह मागुता ॥ न करी मी देवा ॥ ८ ॥ एका पोटा कारणें ॥ नाना प्रकारीं जोडणें ॥ मागें पुढें न पाहणें ॥ कर्म करितां

॥ ९ ॥ ऐसे जन्म लोटले ॥ पापाचे डोंगर जाहले ॥ दिवसेंदिवस उणे होत चालले ॥ पुण्य देखा ॥ १० ॥ अंडज आणि जारज ॥ स्वेदज आणि उद्भिज ॥ ऐसें जन्म केशवराज ॥ पावलों मी ॥ ११ ॥ श्वापद तृण-चरें ॥ तरुवर शिळा शिखरें ॥ कूपें पुष्करणीं सरोवरें ॥ आणि सरिता नदिया ॥ १२ ॥ ऐसे पावतां जन्म अपार ॥ क्षिण झालें माझें शरीर ॥ व्यथा ती मुर्कुट गा अती अपार ॥ पक्षि याति ॥ १३ ॥ ऐसीया परी संसारीं दुःख अती या शरिरीं ॥ व्यर्थ तुज वीण श्रीहरि ॥ जन्म घेणे घडे ॥ १४ ॥ सदा अपार दुःख भोगिजे ॥ तें सर्व सुख मानिजे ॥ गोड करूनिया जेविजे ॥ संसारू हा ॥ १५ ॥ पूर्वकर्म करोनी ॥ पाविजे हीन योनी ॥ तेंचि सुखदुःख मानी ॥ जन-लोक ॥ १६ ॥ तें वाटे बरवें ॥ आतां वीट घेतला जिवें ॥ हें ऐकुनी केशवें ॥ काय बोलिले ॥ १७ ॥ अगा तूं आपलें दुःख सांगसी ॥ पुढलाची व्यथा नेणसी ॥ बारा वर्षे मातेसी ॥ कां कष्टविलें ॥ १८ ॥ प्रसूत सम-ईचे कुहाडे ॥ तूं नेणसी गा बापुडें ॥ मातेचें दुःख धडफुडे ॥ नवल वाळका ॥ १९ ॥ तंव शुक बोलिले ॥ ऐसेंच मागें भोगिलें ॥ मृगजन्म जाहलें ॥ मज देवा ॥ २० ॥ व्याधें बाण लावुनी कानाडी ॥ श्वानें लाविलीं पाठमोरीं ॥ मी त्रासानें पळालों परी न सोडी ॥ मारिले कांटे ॥ २१ ॥ तो संधान करी निष्ठुर हातें ॥ न पळवे भुललों दिशातें ॥ दुष्टासी वारी ऐसें सांगाते ॥ नाहीं कोणी ॥ २२ ॥ तेथें आकांत जाहला ॥ व्याधें वणवा लाविला ॥ धुरें निर्बुजला ॥ प्राण माझा ॥ २३ ॥ तेथें काकुळती येत थोरी ॥ प्रसूत माता न होय झडकरी ॥ मग दोघे मेलों ते अवसरीं ॥ ऐसी गर्भाची परी गा केशवा ॥ २४ ॥ आणिक कष्ट झाले देवा ॥ ते परियसी गा केशवा ॥ ऐशा ऐशा योनी जीवा ॥ जन्म माझा ॥ २५ ॥ तेथें स्त्रियांची नाहीं गणती ॥ कन्या कुमर जन्मती मरती ॥ देख-त देखत संपत्ति ॥ गेली माझी ॥ २६ ॥ मज देखतां माझीं वाळें ॥ गांजिलें धिवरें जाळें ॥ उदर आपुलें भरलें ॥ ऐशापरीं ॥ २७ ॥ ऐसें किसेक वेळीं ॥ समयो पुरला मीनकुळीं ॥ गाजिलें धिवरें जाळीं ॥ शिक्षावती ॥ २८ ॥ प्रतिदिनी होतसे आकांत ॥ माझे वाळकाचा घात ॥ स्त्रिया माझ्या गळ्या झोंबत ॥ सा दुःखास्तव ॥ २९ ॥ ते अवस्था सांगतां ॥ न पुरे गा कृष्णनाथा ॥ मज बाहेर येतां ॥ लाज वाटे ॥ ३० ॥ आणिक जन्म निष्ठुर ॥ आपलिया अपत्याचा संहार ॥ रूपें धरिलीं रानमांजर ॥ आणि सर्प विंचू ॥ ३१ ॥ व्याघ्र होवोनि मारी गाय ॥ तेथें पातक होय ॥

स्वयंभ कासोटी ॥ देई मज जगजेठी ॥ लाज राखे सृष्टि ॥ पै माझी ॥ ७७ ॥ इतकें शुकदेव बोलिला ॥ देवें स्वयंभ कौपीन दिला ॥ मग शुक श्रवणद्वारीं बाहेर आला ॥ योगीराज ॥ ७८ ॥ शुकयोगी ब्रह्म परिपूर्ण ॥ सुळजेसी जाहला हर्ष पूर्ण ॥ येरु स्मरे नारायण ॥ धरिले चरण कृष्णाचें ॥ ७९ ॥ देवें हस्त ठेविला माथां ॥ तैसाच निघाला तीर्था ॥ मागे न पाहे सर्वथा ॥ शुकदेव योगी ॥ ८० ॥ निघाला तो लवलाहे ॥ मागें पुढें न पाहे ॥ सुळजा ह्मणे वोमाय ॥ गर्भांतून कायसें भूत आलें ॥ ८१ ॥ हें अद्भुत लेंकरूं ॥ करी श्रीराम नाम उच्चार ॥ याचे नाभीचा जारू ॥ वाळला नाहीं ॥ ८२ ॥ लेंकरूं नव्हें हें सांचा ॥ राक्षस हा मायेचा ॥ न करावा गजर लेंकराचा ॥ हे अपूर्व चोज जाणा ॥ ८३ ॥ गेला तरी सुखी जावो ॥ राहतां तरी अनर्थ पै हो ॥ सुलजा वांचली हें अपूर्व ॥ माना सकळां ॥ ८४ ॥ व्यासा चंद्रबळ लाधलें ॥ किंवा सुकृत फळासी आलें ॥ येवढें विघ्न वारिलें ॥ कुळ देवतेनें ॥ ८५ ॥ एकी अबळा वाचलों ह्मणती ॥ एकी जितावण करिती ॥ एकी क्षेमा आळंगिती ॥ आप्त वर्गासी ॥ ८६ ॥ मग ह्मणे सुलजा ॥ आतां मज दावा पुत्र माझा ॥ द्वादश वरुषें कष्टली वोजा ॥ वाहिला उदरीं ॥ ८७ ॥ करुणा करी लवलाह्नी ॥ ह्मणे पुत्रा स्तनपान घेई ॥ बारे कांटे खडे रुतती पायीं ॥ परतोनी येई लवकरी ॥ ८८ ॥ तुज लागीरे कुमरा ॥ स्तनीं लागल्या पयोधारा ॥ बारें येई सामोरा ॥ घेई स्तनपान ॥ ८९ ॥ ऐसी करुणा करी माता सती ॥ थोर येतसे काकुळती ॥ परि शुक न धरी चित्तीं ॥ दूर गेला ॥ ९० ॥ आतां काय करूं वो साजणीं ॥ शुक नये परतोनी ॥ योगी राजा कृष्ण वचनीं ॥ पुत्र माझा ॥ ९१ ॥ पोटीं वागविला वर्षें बारा ॥ थोर कष्ट झाले माझिया शरिरा ॥ शेवटीं माझिया पुत्रा ॥ निराशा जाहली ॥ ९२ ॥ बारे तूं तप तीर्थ काय जाणसी ॥ कवणें चालविलें तुजसी ॥ जवळी होता हृषिकेशी ॥ तेणें नवल काय केलें ॥ ९३ ॥ आतां न बाई तूं तपा ॥ उष्णें करोनी श्रम पावसी बापा ॥ मार्गीं चोरां सर्पा ॥ करुणा नाहीं बाळा ॥ ९४ ॥ मग विनवीत भास्करु ॥ ह्मणे माझें तान्हें लेंकरूं ॥ तूं देवा तपों नको उग्रु ॥ माझ्या बाळकावरी ॥ ९५ ॥ अगा देवा करुणा ॥ लेंकराची करावी जाणा ॥ अति कोमल चरणा ॥ न पोळवे देखा ॥ ९६ ॥ अहो वसुंधरे माते ॥ जतन करी शुकाते ॥ वंदीन तुझ्या चरणाते ॥ विनंति तुळजेची ॥ ९७ ॥ तूं कृपाळु परियेसी ॥ उदरीं राखिलें

सीतेसी ॥ बाळ तैसें माझे आपत्यासी ॥ जतन करी ॥९८॥ विनंति सिंह सर्पा ॥ रिसा अस्वला वृश्चिका ॥ तुह्मी न करावें कोपा ॥ राखा बाळ माझें ॥ ९९ ॥ ऐसी ते सुंदरी ॥ कर जोडोनि विनंति करी ॥ तो शुक गेला दुरी ॥ ध्यान करी हरीचें ॥ १०० ॥ या उपरी ह्मणे पिता व्यास ॥ पुत्र चालिला कर्मन्यासें ॥ थोर होती आस ॥ पितृगोत्र रक्षील ॥ १०१ ॥ तूं धाकुटें लेंकरूं ॥ परी मज होता आधारू ॥ तुजविण हा संसारू ॥ व्यर्थ गेला ॥ १०२ ॥ मातापिता सांडिजे ॥ योगसाधन करिजे ॥ हें कोणे शास्त्रीं बोलिजे ॥ सांग बा मज ॥ १०३ ॥ तपें होय सुकृत ॥ ऐसें मनीं धरिसी निभ्रांत ॥ मातापिता संतोषें सुकृत ॥ हे वेदशास्त्रीं बोलिलें ॥ १०४ ॥ सांडुनी जाई मातापिता ॥ त्याचा सन्यासीं व्यर्थता ॥ तीर्थें कंटाळती सर्वथा ॥ त्याचे स्नानें दर्शनें ॥ १०५ ॥ पितृवचन न पाळिजे ॥ मातेसी अंतर देती जें ॥ ते प्राणी पातकी ह्मणिजे ॥ यमदंड पावती ॥ १०६ ॥ पुंडलीक सेवा करितां ॥ पितयासी झोंप आली तत्वता ॥ तंव विष्णु आले त्वरितां ॥ चित्त पहावया तयाचें ॥ १०७ ॥ देव येउनी उभा द्वारीं ॥ परी येरू ये न बाहेरी ॥ सेवा पितयाची करी ॥ एक भावें ॥ १०८ ॥ ऐसा पितृभक्तीचा रंग ॥ न करी देवाचा पांग ॥ पितयाची निद्रा होईल भंग ॥ ह्मणोनी न पाहे माघारा ॥ १०९ ॥ तेणें अंतरीं ओळखिलें ॥ मज देव भेटों आले ॥ पितृसेवें पुण्य जोडलें ॥ फळ लाधलें पांडुरंग ॥ ११० ॥ मग माघारी वीट झोंकिली ॥ ते चरणीं देवाचे लागली ॥ देवें पूजा मानिली ॥ समचरणीं उभा राहे ॥ १११ ॥ हात ठेवूनि कटावरी ॥ युगें अठ्ठावीस उभा हरी ॥ पुंडलिकाची भक्ति भारी ॥ हा उपदेश ह्मणे श्रीव्यास ॥ ११२ ॥ आणिक दृष्टांत ते आईका ॥ पितृवचनीं राम निका ॥ बारा वर्षें देखा ॥ वनवास क्रमिला ॥ ११३ ॥ तेणें पितृवचन पाळिलें ॥ सापत्निक माते समाधान केलें ॥ कीर्तीचें फळ जोडिलें ॥ पुराण प्रसिद्ध ॥ ११४ ॥ वृद्धें श्रावणाची पितृ जोडी ॥ ती बैसवुनी कावडीं ॥ खांदीं वाहे परवडी ॥ वाराणसी ॥ ११५ ॥ मार्गीं जातां तृषा लागली ॥ कावडी वृक्षा लाविली ॥ करीं झारी घेतली ॥ उदका कारणें ॥ ११६ ॥ श्रावण उदक भरितां ॥ झारी झाली बुडबुडतां ॥ चाउली झाली दशरथा ॥ संधान लक्षिता तो जाहला ॥ ११७ ॥ श्वापद उदकासी पातलें ॥ ऐसें जाणुनी संधान केलें ॥ तें येउनी कंठीं लागलें ॥ श्रावणाचे ॥ ११८ ॥ जवळी येउनी पाहे ॥ तंव मनुष्य पडिलें आहे ॥ मग संकोचीत होय ॥ राजेंद्र ॥ ११९ ॥

तयासी पुसे तूं कवण ॥ येरु ह्मणे मी श्रावण ॥ वृक्षासी पितृकावडी लावून ॥ उदकासी आलों ॥ १२० ॥ तूं राजा सूर्यवंशी ॥ उदक देई अ वृद्धांसी ॥ कावडी पैल वृक्षासी ॥ टांगली असे ॥ १२१ ॥ हृदयीं मातापित्यासी स्मरोन ॥ श्रावणें त्यजिला प्राण ॥ पावला पद निर्वाण ॥ सायुज्य मुक्तीतें ॥ १२२ ॥ ऐसें पितृवचन पाळिलें ॥ कीर्ति मुक्तीस जोडिलें ॥ हें तपाहुनी आगळें ॥ पितृवचनें ॥ १२३ ॥ मग रायें दशरथें ॥ झारी घेउनी हातें ॥ पाणी द्यावया वृद्धांतें ॥ वृक्षाजवळी पातला ॥ १२४ ॥ उदक घ्या ह्मणत ॥ शब्द ओळखिला त्वरित ॥ श्रावण नव्हे सत्वस्थ ॥ कोण आहे ॥ १२५ ॥ मग पुसत तूं कोण ॥ येरु ह्मणे मी दशरथ जाण ॥ श्रावणाचें वर्तमान ॥ सांगता जाहला ॥ १२६ ॥ आतां उदक श्रावणाविण ॥ आह्मी न घेऊं जाण ॥ ऐसें ह्मणोन प्राण ॥ सोडिला त्यांहीं ॥ १२७ ॥ पुत्राकारणें पाहीं ॥ शोक लागला देहीं ॥ भेटी देउनी जाई ॥ योगेश्वरा ॥ १२८ ॥ आतां पुत्रपण सत्य करी ॥ मातापिता सुखी करी ॥ पाहा त्या सगरीं ॥ काय केलें ॥ १२९ ॥ साठीसहस्र संवत्सर ॥ युद्ध केलें नृपवरें ॥ सूर्यवंशीं महावीर ॥ पवित्र राजा ॥ १३० ॥ त्यांनीं अश्वमेध मांडिला ॥ शामकर्ण वारू आणिला ॥ तो पृथ्वीवरी सोडिला ॥ युद्धालागीं ॥ १३१ ॥ ते इंद्रें ऐकिली मात ॥ अश्वमेध करिती सगरसूत ॥ मग मंत्र एक त्वरित ॥ रचिता झाला ॥ १३२ ॥ सावरी इंद्रें घोडा चोरिला ॥ अदृश्यरूपें नेला ॥ नेउनी गुंफेमाजीं बांधिला ॥ मुनीचिया ॥ १३३ ॥ पाताळीं कपील मुनी ॥ सगरीं खणिली मेदिनी ॥ अंबरीं जाहली आकाशवाणी ॥ सांभाळा रे सांभाळा ॥ १३४ ॥ बृहस्पति सगराचा मामा ॥ तो ह्मणे रे उत्तमा ॥ कां आलासी आश्रमा ॥ या ब्राह्मणाचिया ॥ १३५ ॥ तुह्मी खणाल मेदिनी ॥ येथें आहे कपिल मुनी ॥ तो भस्म करील शोधोनी ॥ सांडा गर्व ॥ १३६ ॥ येरुसी न आवरे कोपु ॥ मेदिनी खणिती थोर मापु ॥ प्रवेशले एकाएकु ॥ पाताळ भुवनीं ॥ १३७ ॥ ऐकोनि तयाचा गजरु ॥ डचकला तो ऋषेश्वरु ॥ येरि ह्मणती हाचि तस्करु ॥ धरा वहिला ॥ १३८ ॥ यावरी कोपला महामुनी ॥ तयासी शापिलें वचनीं ॥ सगरु जाले तेचक्षणीं ॥ भस्म देखा ॥ १३९ ॥ वडिलांचें वचन न ऐकती कानीं ॥ आपणची ह्मणती ज्ञानी ॥ तरी मूर्ख ते गांजणी ॥ जाणावें मा ॥ १४० ॥ एक सहस्र वर्षे जाहली सुमित्रा ॥ तयाचे वंशीं जाहला पुत्र ॥ अग्निनें दिधला एक मंत्र ॥ तपाचा भगिरथ ॥ १४१ ॥ गंगा स्वर्गाहुनी आणिली

ते मंदाकिनी स्वर्गी झाली ॥ पाताळीं प्रगटली ते भोगावती ॥ १४२ ॥ हिमाचलामाजीं लपाली ॥ येतां न देखेचि वहिली ॥ मग बुद्धि विचारिली ॥ तया भगीरथें ॥ १४३ ॥ राजा इंद्र विनविला ॥ तेणें ऐरावती दिधला ॥ पर्वत फोडोनि टाकिला ॥ गंगाओघें ॥ १४४ ॥ सगरु जळत होते ॥ विझविले गंगासुतें ॥ ऐसें पुत्रपण तया भगीरथें ॥ साच केलें ॥ १४५ ॥ अरे पुत्रा आयुतें संतोशवीजे ॥ मातापिता उद्धरिजे ॥ डोळे झांकती मग जाइजे ॥ हा धर्म चोख ॥ १४६ ॥ पुत्रा कष्ट झाले गा थोर ॥ मातेचें मांजिलें वा शरीर ॥ अद्यापि कां निष्ठुर ॥ बोलसीना ॥ १४७ ॥ ऐसें ऐकतां नेटकें ॥ शुकदेव पुढें चमके ॥ यावरि दृष्टि देखे ॥ वनस्थळीं ॥ १४८ ॥ शुकदेव अदृश्य झाला ॥ व्यास त्वरित धरणीं पडला ॥ थोर दुःखें आक्रंदला ॥ व्याकुळ प्राण तयाचा ॥ १४९ ॥ पुत्राविणें संसारु ॥ तो केवळ भूमिभारु ॥ माझें उतरावयाचें तारूं ॥ दूरि गेलें ॥ १५० ॥ आतां कायसें जिणें ॥ शोक दुर्ग जाणणें ॥ व्यर्थ जिणें पुत्राविणें ॥ जाण माझें ॥ १५१ ॥ निपुत्री जन मज ह्मणती ॥ देव पितर स्वर्गी कष्टती ॥ ऐसें काय केलें गा श्रीपती ॥ मजलागीं ॥ १५२ ॥ शुक नये काकुळती ॥ वनांत हिंडतो मोह चित्तीं ॥ पुत्रा पुत्रा हें वदती ॥ साद देती श्वापदें ॥ १५३ ॥ पूर्व जन्मींचा तूं पिता ॥ काय पाळिलें ताता ॥ कर्मावसानी आतां ॥ आह्मी वृद्ध झालों ॥ १५४ ॥ ऐसी ऐकोनि वाग्वाणी ॥ नाद न माय गगनीं ॥ मग व्यासऋषि तेथुनी ॥ परतला मागें ॥ १५५ ॥ इतुका वृत्तांत झाला ॥ व्यास आश्रमा आला ॥ शुकदेव पावला ॥ मुख सरोवरां ॥ १५६ ॥ योगेश्वरीं देखिला ॥ धांवोनिया आलंगिला ॥ आपले आश्रमासी आणिला ॥ तापसी जाणोनीया ॥ १५७ ॥ तये गुंफे भीतरीं ॥ तेज्योरूप अवघ्या नारी ॥ एकीहुनी एक सुंदरी ॥ परी विकल्प अंतरीं ॥ येऊं नदे ॥ १५८ ॥ मग निघोनिया बाहेरी ॥ वस्त्रें टाकिली सुंदरी ॥ शुक देवासी कवणीये परी ॥ मानविती ॥ १५९ ॥ मग शुकें अर्घ्यदान केलें ॥ दर्भासन घातलें ॥ त्यावर आपण बैसले ॥ ऋषिमुख ॥ १६० ॥ यज्ञ विभूति आणिली ॥ शुकें सर्वांगीं लाविली ॥ मग वस्त्रें घेतलीं ॥ भगवाकृष्णें ॥ १६१ ॥ वृक्ष चंपके बेल पत्रीं ॥ गुंफेमाजीं मिरवती ॥ विश्रांत वनीं विज्ञानवल्ली ॥ ते स्वीकारी तळभरीं ॥ १६२ ॥ शुक आसनीं बैसला ॥ ध्यानीं निश्चल राहिला ॥ आवर्ण [illegible] एका ॥ अक्षयोर्मी ॥ १६३ ॥ शुकदेवें मांडिलें ध्यान ॥ [illegible] यासिलें